

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI
KURULUŞLARIN KURAL KOYUCU ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Almila ÖZKAN

Ankara- 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI
KURULUŞLARIN KURAL KOYUCU ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Almila ÖZKAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cavid ABDULLAHZADE

Ankara- 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI
KURULUŞLARIN KURAL KOYUCU ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Prof Dr. Cavid ABDULLAHZADE

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Cavid ABDULLAHZADE**
- 2- Doç. Dr. Ali İbrahim AKKUTAY**
- 3- Dr. Öğr. Üyesi Erkan AKDOĞAN**

Tez Savunması Tarihi

04.02.2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Cavid ABDULLAHZADE danışmanlığında hazırladığım “**Kara Para Aklama ile Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Kural Koyucu Rolü (Ankara, 2025)**” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

21.02.2025

Almila ÖZKAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında desteğini esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr Cavid ABDULLAHZADE'ye teőekkürü bir borç bilirim.

TÜBİTAK BİDEB (Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı) 2210-A bursiyeri olarak TÜBİTAK'a çalışma boyunca sağladıkları maddi destekleri için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	İ
İÇİNDEKİLER.....	İİ
ŞEKİLLER DİZİNİ	V
KISALTMALAR CETVELİ	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA KAVRAMI VE YÖNTEMLERİ

I. KARA PARA VE KARA PARA AKLAMA KAVRAMI	4
A. Kara Paranın Tanımı	4
1. Kara Para Aklama Kavramı	7
2. Tarihsel Süreçte Kara Para Aklama	10
B. Kara Para Aklama Aşamaları	12
1. Yerleştirme Aşaması (Placement)	13
2. Ayırıştırma (Yıkama) Aşaması (Layering).....	14
3. Bütünleştirme Aşaması (Integration).....	15
II. KARA PARA AKLAMA YÖNTEMLERİ	16
1. Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması	19
2. Şirinler Yöntemi	21
3. Kıyı Bankacılığı -Vergi Cennetlerini Kullanma Yöntemi (Off-shore)	22
4. Ödücü Geri Verme Yöntemi (Loan-Back).....	24
5. Paravan ve Hayali Şirketler Yöntemi	25
6. Nakit Para Kullanılan İşyerleri	26
7. Kumarhaneler ve Gazinolar Aracılığıyla	27
8. Sahte ya da Yanıltıcı Fatura Yöntemi	28
9. Döviz Bürolarının Kullanılması	29
10. Havala Yöntemi	30
11. Bankaların Kullanılması Yöntemi	32
12. İnternet Aracılığıyla Kara Para Aklama Yöntemi.....	33
13. Kripto Para Aracılığıyla.....	36

İKİNCİ BÖLÜM
KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI
KURULUŞLAR

I. GENEL OLARAK	39
II. EVRENSEL KURULUŞLAR	39
A. Birleşmiş Milletler'in Rolü	46
1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Sözleşmeler	49
a. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)	49
b. Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu).....	52
c. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi	55
2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Rolü	55
3. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin Rolü	60
Karapara Aklamaya Karşı Küresel Program	62
4. Birleşmiş Milletler Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı.....	63
B. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'nin Rolü	65
C. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün Rolü	70
1. FATF'ın 40 Tavsiyesi.....	73
2. FATF Metodolojisi.....	82
3. Yüksek Riskli Ülkeler.....	85
D. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun Rolü	89
E. Egmont Grubu'nun Rolü	96
III. BÖLGESEL KURULUŞLAR	101
A. Avrupa Konseyi'nin Rolü.....	103
1. 1990 Tarihli Strazburg Konvansiyonu.....	105
2. 2005 Tarihli Varşova Sözleşmesi.....	108
B. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi'nin Rolü	111
C. FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar'ın Rolü.....	114
1. Karapara Aklamaya Karşı Asya Pasifik Grubu	117
2. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Avrasya Grubu ...	118
3. Karayipler Mali Eylem Görev Gücü.....	120
4. MONEYVAL (Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi).....	121
5. Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklama ile Mücadele Grubu	122
6. Latin Amerika Finansal Eylem Görev Gücü	123
7. Orta Afrika Karapara Aklama ile Mücadele Görev Gücü	124
8. Batı Afrika Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler arası Eylem Grubu.....	124

9. Orta Doğu ve Kuzey Afrika Mali Eylem Görev Gücü	126
IV. KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ÖZEL SEKTÖR	
AKTÖRLERİ	127
A. Genel Olarak	129
B. Uluslararası Ödemeler Bankası'nın Rolü.....	129
1. Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanına İlişkin Risklerin Yönetimi Kılavuzu	132
2. Etkin Bankacılık Denetimi İçin Basel Temel İlkeleri Kılavuzu	134
C. Wolfsberg Grubu'nun Rolü	135
SONUÇ	140
KAYNAKÇA.....	144
ÖZET	167
ABSTRACT	169

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Aklama Süreci Aşamaları	13
--	----

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AMLID	: <i>Anti-Money Laundering International Database</i>
APG	: Asya Pasifik Grubu (<i>The Asia/ Pacific Group On Money Laundering</i>)
BIS	: <i>Bank for International Settlements</i> (Uluslararası Ödemeler Bankası)
BM	: Birleşmiş Milletler
CAS	: <i>Country Assistance Strategy</i> (Ülke Yardım Stratejisi)
CFATF	: <i>Caribbean Financial Action Task Force</i> (Karayipler Mali Eylem Görev Gücü)
EAG	: <i>The Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism</i> (Avrasya Grubu)
ECOSOC	: <i>The Economic and Social Council</i> (Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi)
ECOWAS	: <i>The Economic Community of West African States</i> (Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu)
ESAAMLG	: <i>Eastern and Southern Africa AntiMoney Laundering Group</i> (Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklama ile Mücadele Grubu)
FATF	: <i>Financial Action Task Force</i> (Mali Eylem Görev Gücü)
FinCEN	: <i>The Financial Crimes Enforcement Network</i> (Amerikan Mali Suçları Engelleme Ağı)
FSRBs	: <i>FATF Style Regional Bodies</i> (FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar)
GABAC	: <i>le Groupe d'Action contre le Blanchiment d'Argent en Afrique Centrale</i> (Orta Afrika Karapara Aklama ile Mücadele Görev Gücü)

GAFILAT	: <i>El Grupo de Acción Financiera de Latinoamérica</i> (Latin Amerika Mali Eylem Görev Gücü)
GHOS	: <i>Governors and Heads of Supervision</i> (Denetim Otoritesi Başkanları)
GIABA	: <i>Le Groupe Intergouvernemental d'Action contre le Blanchiment d'Argent en Afrique de l'Ouest</i> (Batı Afrika Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler arası Eylem)
GPML	: <i>Global Programme Against Money Laundering</i> (Karapara Aklamaya Karşı Küresel Program)
IMF	: <i>International Monetary Fund</i> (Uluslararası Para Fonu)
IMoLIN	: <i>International Money Laundering Information Network</i> (Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı)
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MENAFATF	: <i>The Middle East and North Africa Financial Action Task Force</i> (Ortadoğu ve Kuzey Afrika Mali Eylem Görev Gücü)
MONEYVAL	: <i>The Council of Europe Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and Financing of Terrorism</i> (Karapara aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi)
MÖ	: Milattan önce
NCP	: <i>National Contact Points</i> (Ulusal İletişim Noktası)
OECD	: <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
SELEC	: <i>Southeast European Law Enforcement Center</i> (Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi)

SECI	: <i>Southeast European Cooperative Initiative</i> (Güney Doğu Avrupa İşbirliği Girişimi)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UCM	: Uluslararası Ceza Mahkemesi
UNODC	: <i>United Nations Office on Drugs and Crime</i> (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)

GİRİŞ

Kara para aklama tarihin eski zamanlarından beri aklayıcılar tarafından gerçekleştirilmekte olup devletlerin ekonomisini ve uluslararası finansal istikrarı olumsuz etkileyen bir suçtur. Kara para; devletlerin iç hukuklarında düzenledikleri yasadışı eylemlerin işlenmesi ile kazanılan, para dahil her türlü malvarlığı değeri, suç geliri olarak kabul edilmektedir. Devletler iç hukuklarında işlenmesi halinde kara para aklama suçuna sebebiyet verecek eylemleri belirlemişlerdir. Aklama işlemi ile kara para iç hukukta belirtilen söz konusu yasadışı kaynağından olabildiğince uzaklaştırılarak finansal sisteme yerleştirilmekte ve el konulma riski olmadan aklayıcı tarafından serbestçe tasarruf edilmektedir.

Kara para aklama hem işlendiği devletin hem de uluslararası sistemin finansal istikrarını olumsuz etkilemektedir. Bir devlette yaşanan ekonomik sorunlar birbirine entegre uluslararası ekonomik sistemi de etkilemektedir. Söz konusu sınıraşan niteliği sebebiyle kara para aklama ile devletin sadece iç hukukunda düzenlemeler yaparak mücadele etmesi yeterli değildir. Dolayısıyla kara para aklama ile mücadele çalışmaları devletlerin dahil olduğu uluslararası işbirliği ile küresel düzeyde gerçekleştirilmiştir. Devletler bağlayıcı nitelikte olan uluslararası sözleşmeler imzalayarak kara para aklamanın devletlerin iç hukukunda suç olarak düzenlenmesi gerektiğini belirlemişlerdir. Devletler iç hukuklarında gerçekleştirmeyi taahhüt ettikleri düzenlemeler ile egemenliklerini sınırlamaktadır. Kara para aklama ile mücadele konusunda hazırlanan uluslararası sözleşmeler üzerinde devletlerin oybirliğine ulaşması gerektiğinden, sözleşmeler temel tanım ve genel düzenlemelerden oluşmaktadır. Zaman içerisinde gelişen sözleşmeler ile işlenmesi halinde edinilen gelirin kara para olarak nitelendirildiği suçlar yani öncül suçların kapsamı genişletilmiştir. Uluslararası sözleşmeler ile düzenlenen kara para aklama suçu, uluslararası suç niteliğine sahiptir.

Kara para aklama önlemlerinin teknik bilgi ve uzmanlık gerektirdiği göz önüne alındığında uluslararası ilke ve standartlar koyan, bağlayıcı nitelikte olmayan, esnek ve üzerinde görüş birliğine varılması kolay düzenlemeler getiren uluslararası kuruluşlar kara para aklama ile mücadelede önemli role sahiptir. Söz konusu kuruluşlar, kara para aklama yöntemlerinin parçası olan kişi ve finansal kurumlara yükümlülük getirerek kara para aklamayı gerçekleştirdiği yerde önlemeye çalışmaktadır. Kara para aklama ile mücadele etmeyen devletlerde faaliyet gösteren finansal kurumların söz konusu evrensel ilke ve standartlara bağlı tutulması ile kara para aklamanın önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde “kara para”, “kara para aklama” tanımları yapılmış olup aklamanın tarihi hakkında kısa bilgi verilmiştir. Kara para aklama sürecinde izlenen aşamalar genel olarak belirtilmiştir. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)’ne göre kara para aklama; yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme aşamalarından oluşmakta olup söz konusu aşamalar mutlaka izlenmesi gereken süreçler değildir. Kara para aklama aşamaları; kara para aklayan suçlunun ihtiyacı, finansal sistemin gelişmişliği ve aklama ile mücadele önlemlerine ne derece uyulduğuna göre değişebilmektedir. Kara para aklama yöntemleri suçluların tespit edilmemek için kendi ihtiyacına göre ürettiği tekniklerdir. Kara para aklama yöntemleri aklama ile mücadelede düzenlenmesi gereken alanları gösterdiğinden önem arz etmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kara para aklama ile mücadelede rol alan uluslararası kuruluşlar ve söz konusu kuruluşlar önderliğinde hazırlanan sözleşmeler ile aklama ile mücadeleye yönelik yapılan çalışmalar açıklanarak uluslararası sözleşmeler ve uluslararası ilke ve standartlar hakkında bilgi verilmiştir. Öncelikle çalışmada, uluslararası kuruluşlar evrensel ve bölgesel olmak üzere sınıflandırılarak, evrensel kuruluşlardan Birleşmiş Milletler (BM) ele alınmıştır. BM bünyesinde yapılan sözleşmelerden olan Viyana Konvansiyonu kara para aklamanın suç olarak düzenlenmesini ön gören ilk uluslararası sözleşme olması sebebiyle önemlidir. Kara para

aklamanın öncül suçunun kapsamını genişleten Palermo Konvansiyonu ve kara para aklamanın suç olarak düzenlenmesini öngören Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi incelenmiştir. Söz konusu sözleşmeler, kara para aklama ile mücadelede temel kurallar koyarak, devletleri iç hukukunda aklama suçunun kapsamını belirlerken yükümlülük altında bırakmıştır. BM'nin aklama ile mücadele kapsamında gerçekleştirdiği çalışmalardan olan BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) hakkında bilgi verilmiş, BM Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı (IMoLIN) açıklanmıştır. Bahse konu çalışmalar uluslararası sözleşmelerde düzenlenen kuralların uygulanmasında yardımcı olduğundan önem arz etmektedir.

Çalışmanın diğer kısmında evrensel uluslararası örgüt olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve uluslararası görev gücü olan FATF'ın kara para aklama ile mücadeledeki rolü açıklanmıştır. FATF'ın tavsiyeleri açıklanarak FATF Metodolojisi yani FATF'ın tavsiyelere uyumu değerlendirdiği ve sonucuna göre yaptırım uyguladığı Karşılıklı Değerlendirme Raporları'nın oluşturulma süreci hakkında bilgi verilmiştir. FATF tarafından oluşturulan ve bağlayıcı olmamasına rağmen tavsiyeleri ihlal etmekten devletleri caydıran bir yaptırım olarak yüksek riskli devletler incelenmiştir. FATF yumuşak hukuk niteliğinde olan tavsiyelerine uyumu sağlama konusunda başarılı olduğundan önem arz etmektedir. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Egmont Grubu açıklanmıştır.

Bölgesel kuruluşlar olarak öncelikle Avrupa Konseyi incelenmiş, Strazburg Konvansiyonu ve Varşova Sözleşmesi açıklanmıştır. Bölgesel uluslararası örgüt olan Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI)'nin rolü açıklanarak ve FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar (FSRBs) hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde özel kesim aktörleri incelenmiş olup aklama ile mücadeleye yönelik işbirliğinin devletlerin yanında hükümetdışı örgütler tarafından da sağlanmaya çalışıldığı belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA KAVRAMI VE YÖNTEMLERİ

I. KARA PARA VE KARA PARA AKLAMA KAVRAMI

A. Kara Paranın Tanımı

“Suç geliri, kirli para, suç parası” gibi kavramlarla da ifade edilen kara para, sözlükte “yasa dışı yollardan sağlanan kazanç” olarak tanımlanmıştır¹. Kara para, suç faaliyetlerinden doğan para anlamıyla medyada ve kamuoyunda kullanılmaktadır. Fransızca ve İngilizce ’de kara para ile aynı anlama gelen kirli para terimi de çoğunlukla kullanılmaktadır². Kara para sadece nakdi değer değil yasa dışı faaliyetler sonucunda elde edilen “para, gayrimenkul, değerli kâğıt, mal” gibi menfaatleri de kapsamaktadır. Daha geniş tanımıyla kara para, başka ülkelere kolaylıkla geçebilen ve dolaştığı ülkenin “mali, ekonomik, sosyal, ahlaki ve siyasi” düzenini tehdit eden, “yasalarda suç olarak belirtilen çeşitli fiillerin işlenmesi sonucunda elde edilen ve ekonomik değeri olan her türlü mal varlığı olarak ifade edilmektedir”³.

Kara para ekonomik, sosyal, ahlaki ve hukuki bağlamda farklı tanımlara sahiptir. Ekonomi bağlamında kara para, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usullere uyulmaması neticesinde elde edilen gelir olarak nitelendirilmektedir⁴. Kara para sosyal açıdan, toplumsal hayata doğrudan ya da dolaylı olarak zarar veren faaliyetler sonucu

¹ Tanım için bkz. “**Kara Para,**” Güncel Türkçe Sözlük, <<https://sozluk.gov.tr/>>, erişim tarihi: 23.12.2024; “**Aklama Suçu Genel Bilgi,**” T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Resmi Web Sayfası,<Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, <https://masak.hmb.gov.tr/>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

² Ergin Ergül, **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu,** (Ankara : Adalet Yayınevi, 2008), s. 14.

³ Zeki Doğan ve Mustafa Er, “**Kara Para Aklamada Kullanılan Yöntemler,**” Vergi Dünyası 417 (Mayıs 2016): s. 140.

⁴ Buna örnek olarak parada sahtecilik suçuna vücut veren sahte para basımı sonucu basılan paraların, ekonomik hayatta tedavüle sokulup entegre edilmesi sonucunda elde edilen gelir ve kazançlar verilebilmektedir.

kazanılan her türlü kazanç olarak tanımlanabilmektedir⁵. Toplum tarafından erdemsiz bir yol ile edinildiği düşünülen kazançlar ahlaki bağlamda kara para olarak tanımlanmaktadır⁶.

Hukuki anlamda kara paraya yol açan işlem ve eylemler daha belirlidir çünkü hukuk metinleri ile sınırları çizilmiştir. Devletlerin iç hukuklarında düzenlenen ve işlenmesi halinde elde edilen gelirlerin kara para sayıldığı suçlar öncül suçlardır⁷. Devletlerin mevzuatında tercih ettiği yaklaşıma göre öncül suçlar belirlenmektedir. Bazı devletler iç hukuklarında kara parayı, suç olarak tanımlanan fiillerden elde edilen gelir olarak, genel aklama suçu kapsamında düzenlerken; bazı devletler ise belirli nitelikte suçların işlenmesi sonucu edinilen kazançları kara para olarak düzenleyerek eşik yöntemini kullanmaktadır. Örneğin belirli nitelikteki ağır suçlar ya da belirli yıl hapis cezası öngörülen suçlar diyerek sınırlandırma yapılabilmektedir. Söz konusu yöntemlerden farklı olarak; sayma yöntemi kullanılarak, işlenmesi sonucu elde edilen gelirlerin kara para olarak tanımlandığı belli suçların sayılması suretiyle de kara para tanımı yapılabilmektedir. Bu yöntemlere ek olarak karma yöntem de kullanılabilir⁸. Değinilen yöntemlerin kullanılması sonucu oluşan metinlerdeki tanımlarda, işlenmesi ile elde edilen gelirin kara para olarak sayıldığı ortak suçlar: uyuşturucu ticareti, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve organize suçlar gibi ağır

⁵ Sosyal anlamda kara paraya örnek olarak trafik polisinin kurallara uymayan araçlardan rüşvet alarak görevini yapmaması sonucu kazandığı gelir verilebilir. Olgun Değirmenci, **“Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu (TCK m.282),”** (Doktora Tezi, 2006), s. 13; Murat Volkan Dülger, **“Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar,”** (Doktora Tezi, 2010), s.25.

⁶ Kuntay Çelik, Selen Işıl Koçağra ve Kadir Güler, **Karapara Aklama, Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar**, (Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı, MASAK Yayınları, 2000), s.10.

Toplumun çoğu kesimi tarafından zor durumda kalmış kişilere değerinin çok üzerinden mal satmak suretiyle edinilen kazanç kara para olarak kabul görebilecektir.

⁷ Dülger, 2010, s. 27.

⁸ **“Aklama Yöntemleri,”** T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Resmi Web Sayfası, < Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, <https://masak.hmb.gov.tr>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

suçlardır⁹. Sonuç olarak, hukuki anlamda kara para, devletin kendi iç hukukunda öncül suç olarak düzenlenen eylemlerin işlenmesiyle edinilen para dahil her türlü malvarlığı değeridir¹⁰.

Türk hukukunda kara para ilk olarak 4208 Sayılı Kanun'da tanımlanmıştır. "Karapara" ifadesi kullanılan 4208 sayılı Kanun'da hangi fiillerin işlenmesiyle elde edilen para veya her türlü maddi menfaatin kara para sayılacağı sayma yöntemi kullanılarak tanımlanmıştır¹¹. Bu kanunu yürürlükten kaldıran 5549 Sayılı Kanun'da "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri" suç geliri olarak kara para teriminin yerini almıştır¹². 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nun suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu düzenlediği 282'nci maddesinde "alt sınırı altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar" şeklinde eşik yaklaşım benimsenerek bu suçlardan elde edilen gelirlerin kara para sayılacağı belirtilmiştir¹³.

Dolayısıyla, devletlerin iç hukuklarında suç olarak düzenledikleri eylemler esas alınarak kara para tanımlanmaktadır. Uluslararası antlaşmalarda da gelirleri kara para olarak nitelendirilen suçlar belirlenmekte olup devletler söz konusu suçları iç hukuklarına aktarmakla yükümlü tutulabilmektedir.

⁹ Örneğin, ABD'de kara paraya vücut verebilecek olan tüm suçlar kanunlarda sınırlı sayıda sayılırken İngiltere'de kara para tanımının içine tüm suçlardan elde edilen gelirler girmektedir. Ergül, 2008, s.14

Kara para tanımı yapılırken eşik yöntemi ve liste yönteminin kullanıldığı devletlerde kara para kapsamına alınmayan fakat yasadışı olan eylemlerden elde edilen kazançlar "gri para" olarak tanımlanırken kara ve gri para olmayan yasal eylemler sonucu edinilen gelirler "ak para" olarak tanımlanmaktadır. Esasen kara para aklama suçu ile hedeflenen sonuç ak para elde etmektedir.

¹⁰ Hasan Aykın, **Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**, (Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010), s.15.

¹¹ Ülker Mavral, **Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları**, (Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2003), s.21.

¹² Değirmenci, 2006, s.7.

¹³ **"4208 Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,"** Lexpera, <<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/karaparanin-aklanmasinin-onlenmesine-2313-sayili-uyusturucu-maddelerin-murakabesi-hakkinda-kanunda>>, erişim tarihi: 24.12.2024; Aykın, 2010, s. 31.

1. Kara Para Aklama Kavramı

Kara para aklama suç işlenmesiyle elde edilen gelirlerin yasadışı kaynağının üstü örtülerek yasal bir kaynaktan kazanılmış gibi göstermek için yapılan, edinilen bu gelirlerin nitelik, kaynak ve sahibini saklama veya olmadığı gibi gösterme amacıyla gerçekleştirilen işlem ve eylemler olarak tanımlanmaktadır¹⁴. Bu sayede kara paranın elde edilmesi için işlenen suç ve suçun ürünü olan para gizlenerek bu suç gelirinin müsaderesi engellenmeye çalışılmaktadır. Kara para aklama eyleminin söz konusu olması için; öncelikle öncül suçun varlığı gereklidir. Bu öncül suçun işlenmesiyle ekonomik bir değer edinilmiş olmalıdır. Son olarak suçlunun ya da suç örgütünün ekonomik değerini yasadışılığını gizlemeye ve yasal bir açıklama sağlamaya yönelik eylemleri olmalıdır¹⁵.

Kara para aklama kavramının tanımı, devletlerin iç hukuklarında kara para aklama suçunu nasıl düzenlediklerine göre değişmektedir. Kara para aklama suçu genellikle farklı ülkelerde gerçekleşmekte ve ülkesinde suç işlenen devletin kendi yargılamasına tabii olmaktadır. Ülkesinde suç işlenen devletin kara parayı nasıl tanımladığı diğer devletleri de etkilediğinden tüm devletler için geçerli bir kara para aklama tanımı yapılması gerekmektedir. Uluslararası antlaşmalar bu amacın gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Uluslararası antlaşmalar ile taraf olan devletlerin üzerinde anlaştığı kara para aklama suçuna sebebiyet veren eylemler belirlenerek kara para aklama suçunun tespiti ve cezalandırılmasında işbirliği sağlanmaktadır. Bu nedenle kara para aklama uluslararası sözleşmelerde de tanımlanmıştır. Örneğin Viyana Konvansiyonu olarak anılan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde kara para aklama suçunun unsurları ilk kez sayılmıştır¹⁶. Uluslararası işbirliğini artırmayı amaçlayan Viyana Konvansiyonunda, kara para aklama; uyuşturucu

¹⁴ Sedat Güner, **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003), s.193.

¹⁵ Denizhan Karaduman, **"Türkiye'de Kara Para Aklama İle Mücadele Yöntemleri,"** (Yüksek Lisans Tezi, 2013), s. 10.

¹⁶ Dülger, **2010**, s. 34.

ve psikotrop maddeler ile ilgili olarak kasten işlenen suçlardan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kaynağını gizlemek ya da olduğundan değişik göstermek olarak tanımlanmıştır¹⁷.

5237 sayılı TCK'nın 282'nci maddesine göre, yaptırım olarak alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezası düzenlenmiş olan bir suçun işlenmesi ile elde edilen malvarlığı değerlerinin, ülke sınırları dışına çıkarılması, bu suçların gelirlerinin yasadışı kaynağının saklanması, yasal yollardan kazanıldığına ilişkin algı oluşturmak amacıyla eylemlerin gerçekleştirilmesi kara para aklama suçunu oluşturmaktadır. Bu eylemlere katılmadan bir malvarlığı değerinin suçtan elde edildiğini bilerek almak, kullanmak ve bulundurmak da suç olarak düzenlenmiştir.

Viyana Konvansiyonu'nda yer alan kara para aklama tanımları ile Türk hukukunda kara para aklama ile mücadeleye yönelik 5237 sayılı Kanun'da "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama" başlığı altında düzenlenen kara para aklama suçunun unsurları Konvansiyon 'da öncül suç olarak sadece uyuşturucu kaynaklı suçların düzenlenmiş olması haricinde benzerlik göstermektedir.

Viyana Konvansiyonu'nun gelişmiş bir versiyonu olan 1990 tarihli Strazburg Konvansiyonu'nda kara para aklama suçu sadece uyuşturucu ticaretinden kaynaklanmamakta, kara para aklama suçunun kapsamına bütün suçlar girmektedir. Strazburg Konvansiyonu'na göre kazancın suçtan elde edinildiğinin farkında olarak söz

¹⁷ Türkiye'de, 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanun ile onaylanarak 25.11.1995 tarih ve 22474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

"Viyana Konvansiyonu olarak anılan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi," 20 Aralık 1988, BM, <https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=vi19&chapter=6&clang=_en>, erişim tarihi: 20.12.2024. m. 1.

konusu kazancın yasa dışı kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek için dönüştürülmesi veya transfer edilmesi olarak tanımlanmıştır¹⁸.

2000 tarihli Palermo Konvansiyonu'nda özellikle örgütlü suçlara katılmak, yolsuzluk, adaleti engelleme suçları ve ağır suçlardan edinilen gelirlerin malvarlığı değerinin suçtan edinildiğini bilerek kaynağını gizlemek, niteliğini değiştirmek veya suçtan edinildiğini bilerek o malvarlığı değerini edinmek kara para aklama suçu olarak tanımlanmıştır¹⁹.

2005 tarihli Varşova Konvansiyonu'nda yer alan kara para aklama tanımı önceki antlaşmalar ile benzerlik göstermektedir. Tanıma göre bir malvarlığı değerinin suçtan edinildiğini bilerek malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek, edinilen malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, hareketinin, malla ilgili hakların veya mülkiyetin gizlenmesi kara para aklama suçuna sebebiyet vermektedir. Öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla edinilen mal varlığının yasadışı kaynağının dönüştürülmesi veya devredilmesi de kara para aklama olarak tanımlanmıştır²⁰.

FATF kara para aklama suçuna ilişkin tavsiyesinde, Viyana Konvansiyonu ve Palermo Konvansiyonu'nu esas alacak şekilde kara para aklama suçuna tüm ağır suçları

¹⁸ Türkiye'de, 16 Haziran 2004 tarihli ve 5191 sayılı Kanunla uygun bulunarak 22 Haziran 2004 tarih ve 25500 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. **“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme,”** 8 Kasım 1990, AK, <<https://rm.coe.int/168007bd23>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

¹⁹ Türkiye 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanun ile kabul etmiştir. 04 Şubat 2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. **“Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi,”** 15 Kasım 2000, UNODC, <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

²⁰ Türkiye, 29 Ocak 2016 tarih ve 6665 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin Uygun Bulduğuna Dair Kanun ile uygun bulunarak 19 Şubat 2016 tarih ve 29629 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanmıştır. Antlaşma metni için bkz. **“Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi,”** 16 Mayıs 2005, AK, <<https://rm.coe.int/168008371f>>, erişim tarihi: 23.12.2024, m.9.

dahil ederek kara paranın, en geniş kapsamda üye devletler tarafından tanımlanması gerektiğini belirtmiştir. Buradan görülmektedir ki FATF kara para aklamanın tanımını direkt yapmamış, esneklik tanıyarak devletlerin kendi koşullarına uygun şekilde düzenlemesine imkan sağlamıştır.

Dolayısıyla görülmektedir ki kara para aklama kavramının tanımı, devletlerin gündeminde olan ve ortak bir tepki oluşturulmasını gerektiren konularda (örneğin uyuşturucu ticareti veya örgütlü suçlar gibi) hazırlanan sözleşmelerin içeriğine uygun şekilde yapılmaktadır. Kara para aklama ile uluslararası mücadelede işbirliğini sağlamak için uluslararası antlaşmalarda kara para aklama tanımlanırken, aklamaya sebebiyet veren öncül suçlar, devletlerin üzerinde anlaşması gerektiği önemli bir konudur. Egemenliklerinin gereği olarak devletler iç hukuklarında öncül suçu belirlerken serbesttirler. Uluslararası antlaşmalar ile bu egemenliklerini sınırlamak devletlerin takdirindedir. Dolayısıyla öncül suçların belirlenerek uluslararası antlaşmalarda düzenlenmesi devletlerin egemenliklerini ne kadar kısıtlayacakları konusunda uyuşmasını gerektirmektedir. Üstelik antlaşmaların kaleme alındığı konjonktürde belirli bir suç fazla işlenmekte ve zarara yol açmakta olabilmektedir. Dolayısıyla kademeli şekilde ve ilerleyici bir süreç içerisinde kara para aklama kavramının tanımı gelişerek daha çok suçu kapsar hale gelmiştir.

2. Tarihsel Süreçte Kara Para Aklama

Kara para olgusunun tarihi milattan önce (MÖ) 4000 yıla kadar uzanmaktadır. Asurlu tüccarların devlete vergi ödemekten kurtulmak amacıyla sahte beyan vererek kara para elde ettikleriyle karşılaşmıştır²¹. MÖ 2000'de Çinli tüccarların, gelirlerine devletin

²¹ Ergül, **2008**, s.15; Kara para aklama suçunu konu alan Türkiye'deki ilk düzenleme 4208 sayılı Kanundur. Buna göre kanunda yazılı belli suçların işlenmesi sonucu edinilen malvarlığı değerlerinin yasallık kazanması için eylemler yapılması, bu gelirin niteliğini bilen kişiler tarafından kazanılması, bulundurulması, kullanılması, yasadışı kaynağının değiştirilmesi, devredilmesi, saklanması, yurtdışına gönderilmesi, gelirin yasadışı olduğunun tespit edilmesini önlemeye yönelik eylemler kara para aklama suçunu oluşturmaktadır.

el koymasını engellemek amacıyla, devletten para veya malvarlıklarını kaçırdıkları düşünülmektedir. Orta Çağ Avrupa’da faiz günah kabul edilirken Kilisenin gelirlerine el koymasını engellemek için tefeciler faiz gelirinin kaynağını gizlemiştir. Gerçek anlamda ilk kara para aklama olayı, 1920’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde içki yasağı uygulaması sırasında Al Capone’un bu yasağı delerek içki kaçakçılığı yapması ile gerçekleşmiştir²². Bu yolla kazandığı geliri yasal bir kaynaktan edinilmiş gibi göstermek amacıyla çamaşırhaneler açmıştır²³.

Uyuşturucu kaçakçılığının suç örgütlerine sağladığı gelirin arttığı 1950’lerden itibaren kara para aklama faaliyetleri büyük artış göstermiştir²⁴. Kara para aklama terimi ilk defa 1970’li yıllarda kullanılmıştır²⁵. Kara para başlangıçta uyuşturucu ve psicotrop maddelerin ticaretinden elde edilen gelirler ile ilgili olarak ele alınmıştır. Sonrasında kavrama başka örgütlü suçlar da eklenmiş, fuhuş, kumar, insan kaçakçılığı gibi suçlardan elde edilen gelirler de kara para ile ilişkilendirilmiştir. Suç örgütlerinin gelişen teknoloji ile kara parayı sisteme entegre etmesi daha hızlı ve kolay hale gelmiştir²⁶. Finans sistemindeki gelişmeler, fonların ve değerlerin uluslararası finansal platformlarda ülkeler arası gezinmesinin kolaylaşması ve piyasaların birbiri ile entegrasyonu arttıkça suçlular için kara para aklama çok daha kolay hale gelmiştir²⁷.

Fakat sonrasında yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun ile 4208 Sayılı Kanunun ilgili hükümleri ilga olmuştur. 5549 Sayılı Kanun’da; kara para aklama suçunun 5237 Sayılı Kanunu m. 282’de düzenlendiği belirtilmiştir.

²² İhsan Erdoğan, “**Kara Para Aklamanın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi**,”(Yüksek Lisans Tezi, 2009), s. 25.

²³ Gerry Ferguson, **Global Corruption Law, Theory and Practice**, (Canada: Published University of Victoria, 2018), s.306.

²⁴ Aykın, **2010**, s. 19.

²⁵ Kara para aklama terimi ilk defa Watergate skandalı sürecinde kullanılmıştır, olay soygundan elde edilen suç gelirinin Richard Nixon’ın parti kampanyasında kullanılmasıdır. Aykın, **2010**, s. 19.

²⁶ Erdoğan, **2009**, s.12.

²⁷ Aykın, **2010**, s. 20.

B. Kara Para Aklama Aşamaları

Kara para aklama, yasadışı işlem ve eylemlerden elde edilen gelirin yasal yollardan kazanılmış gibi gösterilerek devlet tarafından el konulmasının engellenmesi olup suçluların öncelikli amacı kara parayı elde ettikleri yasadışı eylemi yani öncül suçü gizlemeye çalışmaktır²⁸.

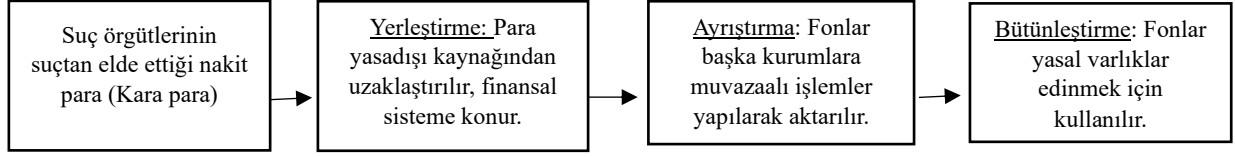
Aynı zamanda kara para sahipleri kendi kimliklerinin teşhis edilmesini de önlemeye çalışmaktadırlar. Bu kara para aklama sürecinde yapılan her bir işlem (örneğin parayı başka hesaba aktarmak) kendisi tek başına suç oluşturmamaktadır. Her ne kadar tekil işlemler suç oluşturmasa da asıl amaç suçtan elde edilen geliri gizlemek olduğundan eylemlerin sonucu suçü sebebiyet vermektedir. Süreçteki eylemlerin sayıca fazla ve karmaşık olması kara para aklama suçunda belirleyici değildir. Kara parayı öncül suçtan uzaklaştırma olan aklama sürecinin çok sayıda aşamadan oluşması aklamamanın yapılacağı devletteki kara para aklama ile mücadele tedbirlerinin sıkı uygulanması nedeniyle ortaya çıkabilmektedir²⁹.

Kara parayı aklama birden çok aşamadan ya da tek aşamadan oluşabilmektedir. Suçluların ihtiyaçları ve devletin iktisadi yapısı, finansal sistemin gelişmişliği, kara para aklamayı önleme tedbirlerinin ne kadar etkin olduğu gibi faktörler aklama sürecindeki aşamaların sayısında artmaya veya azalmaya yol açabilmektedir. Kara para aklamayı engellemek için tedbirler çoğaldıkça suçluların daha karmaşık ve çok aşamalı aklama süreçleri izlemesi gerekmektedir. Dolayısıyla, aklama aşamaları kesin ve mutlaka izlenmesi gereken süreçler değildir. Söz konusu kara para aklama aşamaları ayrı zamanlarda gerçekleşebileceği gibi iç içe geçerek de meydana gelebilmektedir. Kara para

²⁸ Halim İpek, **Önemli Bir Sorun: Kara Para ve Kara Paranın Aklanması**, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000, s. 15.

²⁹ Aykın, **2010**, s.16.

aklama süreci genelde yerleştirme (placement), ayırıştırma (layering) ve bütünleştirme (integration) aşamalarından oluşmaktadır³⁰.

Şekil 1: Aklama Süreci Aşamaları

Kaynak: Hasan Aykın, **Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadelenin Küresel Boyutu** (Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010), s.17.

1. Yerleştirme Aşaması (Placement)

Yerleştirme yani dönüştürme aşaması kara para aklayıcıların yakalanmasının en kolay olduğu aşamadır çünkü kara paranın en görünür olduğu aşamadır³¹. Kara para yasadışı yollardan örneğin uyuşturucu satışından elde edildiğinden çoğunlukla elde edilen para nakit haldedir. Paranın kaynağı ile arasındaki ilişkisi henüz kopmadığından paranın formu değiştirilip nakit paradan kurtulmaya çalışılmaktadır³². Fazla miktardaki bu nakit para yasadışı kaynağından uzaklaşmak, yakalanma tehlikesini azaltmak ve devletin el koymasını önlemek için nakit halden çıkarılıp finansal sisteme, ekonomik dolaşıma entegre edilmeye çalışılır³³. Bu sayede para yurtdışındaki hesaplara daha kolay

³⁰ Ferguson, **2018**, s.308; Erdoğan, **2009**, s.14. Ergül, **2008**, s.20; Birleşmiş Milletler ve Financial Action Task Force (FATF) uzmanları kara para aklamanın çoğunlukla üç kısımdan oluştuğunu belirtmektedirler. Bu aşamalar Al Capone'nun kara para yıkamak için kullandığı çamaşırhanelerdeki aşamalara benzetilebilir. Aşamalar sırasıyla, yasadışı kaynaktan koparmak(çamaşırın makineye atılması yani yerleştirme aşaması), takip eden suçun kanıtlarını gizleme aşaması (çamaşırın makinede yıkanması yani ayırıştırma aşaması) ve paranın kaynağını tamamen unutturduktan sonra en son aşama olarak paranın kara para aklayıcısına dönmesi (temiz çamaşıra ulaşılması yani bütünleştirme aşaması) aşamalarıdır.

³¹ Ergül, **2008**, s.21.

³² Ferhat Kara, **Terörün Finansmanı ve Karapara Aklama Suçları**, (Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği Yayını, 2018), s. 21; Ergül, **2008**, s.20.

³³ Örneğin, nakit halde ülke dışına kaçırılıp kara para aklama önlemlerinin etkin olarak uygulanmadığı gelişmekte olan ülkelerde bankaya yatırabilir, küçük meblağlara bölünerek çeşitli banka hesaplara yatırılabilir. Nakit haldeki para ile gayrimenkul, lüks araba, mücevher veya antika eserler ya da hisse senedi, bono, çek gibi finansal araçlar satın alınabilir.

aktarılabilecektir³⁴. Yerleştirme aşamasında paranın kaynağından coğrafi açıdan da uzaklaştırılması söz konusudur³⁵.

2. Ayırıştırma (Yıkama) Aşaması (Layering)

Ayırıştırma diğer adıyla katmanlama aşamasında paranın yasadışı kaynağından olabildiğince uzaklaşmasına ve kaynağının tespitinin zorlaşmasına ayrıca kara para aklayıcılarının kimlik tespitinin engellenmesine çalışılmaktadır. Ulusal ve uluslararası finansal sistemdeki hesaplar arasında mevduat, bono ve hisse senetleri kullanmak suretiyle yasal işlem gibi gözükten işlemler yapılarak para dolaştırılmaktadır. Suçlular suç gelirini hayal ürünü kişiler ve şirketlerin de dahil olabileceği farklı kişi ve kurumlara aktarabilmektedir. Hızlı ve çok sayıda, karmaşık finansal işlemler ile kara paranın dolaştığı kişi ve kurumun sayısı arttırılmaktadır bu sayede kara para yasadışı kaynağından olabildiğince koparılıp denetim mekanizması tarafından takip edilmesi zor duruma getirilmektedir³⁶. Para finansal sisteme girip nakit halden çıktığında ve finansal kuruluşlar

³⁴ Aykın, 2010, s.17.

³⁵ Ergül, 2008,s.20. Kara para nakit şeklinden çıkarılmaya çalışılmaktadır, çünkü nakit form paranın yasadışı bir kaynaktan geldiği yönünde şüphe uyandırabilmektedir. Finans araçları kullanılarak, banka hesabı açmak, tahvil, döviz almak, bar, restoran, kumarhane ve gazino benzeri nakit paranın dolaştığı alanlar veya ikinci el ticareti ya da mücevher alım satımı yapılan iş alanlarında para nakit formundan kolaylıkla kurtarılabilir. Suçlular çok değerli gayrimenkuller, arabalar, sanat eserleri alabilir ve sonrasında çok daha yüksek paraya satabilir. Finansal araçlar kullanılarak ise para yurtdışındaki bir hesaba havale edilebilir. Belçika Mali İstihbarat Birimi (CTIF)'in küresel bir salgın yaşandığı 2020 yılında yayınladığı rapora göre Kara para aklayıcılar; şirketlerde maske satışı ya da diğer tıbbi malzemelerin satışından elde edilmiş gibi gösterdiği faturalar düzenleyerek ve temizlik sektöründe çalışan şirketler aracılığıyla kara paralarını şirket geliri gibi göstererek aklamaktadır. **“Consequences of the crisis on money laundering,”**CTIF-CFI,<https://www.ctif-cfi.be/images/documents/English/Covid/warning_COVID_August_2020.pdf>,erişim tarihi: 24.12.2024.

³⁶ Aykın, 2010, s. 17; Mavral, 2003, s. 62.

Bu aşamada, parayı olabilecek en hızlı şekilde yasadışı kaynağından uzaklaştırmak amacıyla (SWIFT) Dünya Bankalararası Mali İletişim Sistemi'nden faydalanılmaktadır. SWIFT sisteminde paralar hızlı bir şekilde hareket etmekte ve hesapla alakalı az bilgi taşımaktadır. CHIPS (Clearing House İnterbank Payment System-Takas Odası Bankalararası Ödeme Sistemi) gibi elektronik fon transferi yöntemleri genellikle tercih edilmektedir. (Güner, 2003, s.204)

arasında gezeğinde kaynağını gizlemesi kolaylaşmaktadır çünkü ilk finansal kuruluş tarafından incelendiği düşünülerek diğerkuruluşlarda genellikle incelenmemektedir³⁷.

3. Bütünleştirme Aşaması (Integration)

Kara para aklama faaliyetinde suç gelirinin öncül suçtan uzaklaştırılması yeterli değildir. Bu işlemlerin sonunda paranın üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri şekilde kara para aklayanlara dönmesi esas amaçtır. Kara paranın suçluya yasal bir kazanç ya da varlık olarak dönmesi aşaması bütünleştirme aşamasıdır³⁸. Önceki aşamalarda kara para yasadışı kaynağından uzaklaştırılmış ve finansal sistem içinde eritilmiş olduğundan artık kara paranın yasadışı kaynağının tespit edilmesi zorlaşmıştır. Bu aşamada artık yasadışı kaynağı ile ilişkisi koparılan kara para yasal bir açıklama ile elde edilmiş gibi ekonomi içinde yeniden kullanılmakta yasal işlemlerle tekrar dolaşıma girmektedir³⁹.

Yerleştirme ve ayrıştırma aşamasında kara para ile hisse senedi ve gayrimenkuller satın alınmaktadır. Yerleştirme aşamasında asıl hedef kara paranın az değer kaybı ile nakit halden çıkarılması ve sisteme konulması⁴⁰ iken ayrıştırma aşamasında hedef çok defa işlem yaparak kara paranın kaynağı ile arasındaki bağı koparılmasıdır. Bu iki aşamada da kara para yasal bir görüntüye sahip değildir. Bütünleştirme aşamasında ise artık para yasal işlemlere konu olmuştur ve yasal olarak açıklanabilir bir kaynağa sahip duruma gelmiştir⁴¹.

³⁷ Paranın finansal sisteme girdiği ilk kuruluş tarafından şüpheli işlem bildirimini yapılabilmektedir, para sisteme girdikten sonra transfer aşamalarında dikkat çekecek özellikler göstermedikçe sorgulanmamaktadır. Erdoğan, 2009, s. 16; Mavral, 2003, s. 60-61.

³⁸ Aykın, 2010, s. 18.

³⁹ Ergül, 2024, s. 24; Mavral, 2003, s. 64.

Belçika Mali İstihbarat Birimi (CTIF)' e göre en son aşama olan bütünleştirme aşamasında kara para aklama şüphesi duyulan işlem ve eylemlerin oranı %6'dır. Örneğin alınan gayrimenkulü çok yüksek bir değerden satılmış göstererek temelinde bir yasal işlem gerçekleşmiş gibi göstermektedirler. (Ramazan Arıcan, "Türkiye'de Başlıca Karapara Aklama Yöntem ve Alanları," (Yüksek Lisans Tezi, 2010), s. 44.

⁴⁰ Dülger, 2010, s. 53.

⁴¹ Erdoğan, 2009, s. 18.

II. KARA PARA AKLAMA YÖNTEMLERİ

Yukarıda açıklandığı şekilde kara para aklama üç aşamadan meydana gelmektedir. Bu süreçte kara para yasadışı kaynağından uzaklaştırılıp aklanmış bir vaziyette finansal sisteme sokulmaktadır. Bahse konu süreçler en eski ve en basit aklama yöntemlerinin işleme şeklini ortaya koymaktadır. Kolluk kuvvetleri kara para aklama ile mücadele tedbirleri kapsamında bu basit yöntemleri kullanan suçluları fark etmektedir. Dolayısıyla bu üç aşamalı eski yöntem büyük meblağdaki kara para aklayıcıları için yetersiz kalmaktadır. Üstelik yerellik gibi ilkeler ile sadece belli bir alanı kontrol eden kolluk güçlerinin karşısında uluslararası sistemi istediği gibi kullanabilen kara para aklayan suçlular bulunması orantısızlık yaratmaktadır⁴².

Kara para aklayan suçlu için sürecin güvenle ilerlemesi sürecin uzunluğu ve karmaşıklık seviyesine bağlı değildir. Hangi kara para aklama yönteminin tercih edileceği suç örgütünün seviyesine, öncül suça, aklanacak miktara ve aklanmış para ile ne yapılmak istendiğine bağlıdır. Arzu edilen amaca göre teknikler değişebilmektedir. Kara para aklayanın anında nakit tüketim ihtiyacı söz konusu olabileceği gibi nakit paranın hiç önemli olmadığı sermaye yatırımı yapması da mümkündür. Dolayısıyla, kara para aklayanlar kendi gereksinimlerine uygun olarak değişik teknikler uygulamaktadır. Değişen olaylarda fazla sayıda tekniğin uygulanması gereksiz olabilirken bazı durumlarda ise yetersiz sayıda teknik uygulanması yakalanma riskini arttırıp tehlikeli olmaktadır. Bu nedenle kara para aklama teknikleri, klasik sınıflandırma kapsamında; basit aklama, gelişmiş aklama ve karmaşık aklama olarak sınıflandırılmaktadır⁴³.

Basit aklama yönteminde fazla aşama ve karmaşık teknikler içermeyen en kısa dolaşım ile kara payı aklamaya çalışan acele nakit tüketmek isteyen ya da düşük meblağlı

⁴² Ergül, 2008, s. 25-27.

⁴³ ibid, s. 25-27.

yatırım yapmak isteyen aklayıcılar tarafından tercih edilmektedir. Örneğin, kumarhane ya da bir işyerinin gelirleri arasında eritilerek kirli paranın aklanması basit aklamadır⁴⁴.

Gelişmiş aklama yöntemi ise basit aklama yönteminden daha karmaşık aşamalar içermektedir. Bu yöntem miktarı fazla olan ve düzenli olarak kazanılan kara paralarda kullanılmaktadır. Bu yöntemde basit aklama kullanılarak gelen kara paralar toplanarak beraber işlem görmektedir. Örneğin, bir uyuşturucu satıcısının elde ettiği fazla miktardaki kara paraların hepsinin tek bir kaynaktan gelmiş gibi gösterilmesi inandırıcı olamayacağı için paraların bir kısmının bir işyerinin geliri olarak gösterilmesi bir kısmı ile aile üyelerine gayrimenkul satın alınıp gayrimenkullerin kira geliri olarak gösterilmesi yollarıyla aklanabilecektir. İlerleyen aşamada, gelişen uyuşturucu ticareti kazançlarının birleştirilmesi gerektiğinde gelen ani ve büyük meblağdaki parayı açıklamak için uyuşturucu satıcısına bağlı hukukçu ve danışmanlarının da bulunduğu şirketler kurulması veya vergi cennetlerinde hesap oluşturulması ya da oto finans yöntemini kullanılması gerekebilecektir. Dolayısıyla bazısı yasal bazısı yasal olmayan bu işlemlerin hepsinin yönetilmesi gerektiği aşama gelişmiş aşamadır⁴⁵.

Karmaşık aklama yönteminin kullanıldığı aklamalarda, suç örgütü veya kara para aklayıcı öncül suçları işlemeyi ve kara para aklamayı endüstri aşamasına taşımıştır. Kara para aklayıcıların edindiği fazla meblağdaki kara para artık basit ve gelişmiş yöntemler ile geleneksel finansal araçlar kullanılarak açıklanamayacaktır. Bu tür suç örgütleri daha saygın ve yasal sektörlere yönelerek “ithalat, ihracat, uluslararası taşımacılık, bankacılık” ve “büyük toplu konut projesi” gibi ticari eylemlere girişmektedir. Bu türden sektörlerde ve projelerde elde edilen para çok daha büyük meblağlı olduğundan suç örgütleri kara

⁴⁴ Ergül, 2008, s. 25-27.

⁴⁵ ibid, s. 28.

parayı dünyaya yayılmış bu sektörlerden elde ettikleri gelir olarak göstererek asıl kaynağını gizlemektedir⁴⁶.

Sonuç olarak, her ihtiyaç için farklı bir kara para aklama yöntemi vardır. Aklanacak kara paranın miktarı arttıkça yöntemler de gelişmektedir⁴⁷. Önemli olan aklanan para ile edinilenlerin, yasal gözükten gelirler ile uyumlu olmasıdır. Kara para aklayıcıların sahip olduğu hayat standardının açıklanabilir olması gerekmektedir. Kara para aklama süreçleri yasal ve gerçek olan işlemlerle birlikte yürüyen, çok sayıda muvazaalı işlem ile oluşturulan bir sistem gerektirmektedir. Bütün bu sistemin amacı kara paraya yasal bir görünüm kazandırmaktır. Çok sayıda sahte işlem yapılmasına rağmen bu işlemler inandırıcı gösterilmeye çalışılıp gerçek ekonomi ile sahte bir uyum yakalanmaya çalışılmaktadır⁴⁸.

Kara para aklayıcıların üretebilecekleri aklama yöntemleri kendi hayal güçleri dahilinde sınırsız olduğundan aklama ile mücadelede her zaman avantajlı durumda olmuşlardır⁴⁹. Doktrin, uluslararası örgütler ve ilgili kurumlar belli bazı klasikleşmiş kara para aklama yöntemlerini sıralamıştır. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)'nun yayımladığı Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi'nde "Gerçekleştirilen İşlemlere İlişkin Tipler" başlığı altında suç gelirlerinin aklanması tehlikesine karşı makul bir şüphenin oluşabileceği durumlar belirtilmiştir. Öncelikle, normal şartlar altında düzenli olarak tekrar etmesi gereken işlemlerin tek seferlik işlem olarak kalması ya da ticari hayatta düzenli yapılmayan işlemlerin devamlı tekrarlanması gibi işlemlerin şüpheli işlem olarak kabul edilebileceği düzenlenmiştir. Toplu yapılması gereken işlemlerin mantıklı bir açıklaması olmadan parçalara ayrılarak gerçekleştirilmesi, küçük nakit paralar ile yüksek

⁴⁶ Ergül, **2008**, s. 28.

⁴⁷ Mavral, **2003**, s. 64.

⁴⁸ Örneğin, Cali karteli yöneticilerinden uyuşturucu kaçakçısı Gilberto Rodriguez, Kolombiya'nın eski devlet başkanı Belisairo Betancur'a "vilayetin önde gelen yöneticisi ve ekonomik sınıfının önemli bir üyesi olarak tanıtılmıştır". Ergül, **2008**, s. 28.

⁴⁹ Ferguson, **2018**, s. 308.

miktarda nakit ödeme yapılmaya çalışılması veya ödeme araçlarını yaygın olmayan şekilde kullanılması örneğin çok kullanılmayan bir döviz ile ödemeye çalışılması gibi işlemler örnek olarak verilmiştir⁵⁰.

Kara para aklama yöntemlerinin sayısı oldukça fazladır. En yaygın olan yöntem paraların taşınarak ülkeden çıkarılmasıdır. Böylece paralar kontrolün ve düzenlemelerin daha az olduğu ülkelere getirilerek bu ülkelerde banka hesaplarına yatırılabilir⁵¹. Bu şekilde kara para hesaplar arasında aktararak küresel çapta gezebilecektir. Diğer sıklıkla kullanılan yöntemler paravan şirket kullanılması, sahte veya hatalı faturalar düzenlenmesi, kumarhane işletilmesi, gayrimenkul edinilmesi, turizm şirketi işletilmesi, sanat eseri satın alınması, döviz ve değerli maden alınması olarak sayılabilmektedir⁵². Kara para aklamak için kullanılan yöntemlerden diğeri parayı işletmelerin geliri gibi göstererek sistemin içine koymaktır. Turizm tesisi, alışveriş merkezleri gibi sektörler de kara para aklamak için tercih edilmektedir⁵³. Gelişen teknoloji ve internet aracılığıyla kara para aklayıcılar kripto varlık hizmet sağlayıcıları kullanarak da suç gelirlerini aklamaktadırlar.

1. Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması

Nakit haldeki paranın kurye veya başka yöntemle fiziksel olarak ülke sınırları dışına çıkartılıp finansal kuruluşların müşteri gizliliğinin ve bilgi saklama yükümlülüğünün yüksek olduğu, denetimin az olduğu ülkeye kara, deniz, hava yoluyla

⁵⁰ Ergül, 2008, s.44; **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları, (- T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı-MASAK, 2022), s.21,**

⁵¹ Mavral, 2003, s.65.

⁵² Dülger, 2010, s. 60. Örneğin kara para aklayıcı satıcı ile anlaşıp gayrimenkulün asıl değerinden çok daha altında bir değer belirterek gayrimenkulü satın alıp sonrasında ise gayrimenkulü asıl değerinden satarak elindeki kara para için yasal bir kılıf bulmuş olmaktadır. Ergül, 2008, s.30.

⁵³ Örneğin, Meksika'da Guerrera eyaletinde yer alan Punta Diamante turizm tesislerinin tamamen uyuşturucu ticaretinden elde edilen kara para ile kurulduğu belirtilmektedir. Ergül, 2008, s.31.

götürülmesi yöntemi nakit kaçakçılığı yöntemidir⁵⁴. Bu en uzun zamandır kullanılan, en kolay ve genellikle kara para aklamanın ilk basamağı olarak kabul edilen yöntemdir⁵⁵. Para, götürülen ülkede mali sisteme koyularak (yerleştirme aşaması) ve izi kaybedilerek yasal bir görüntü verilmeye çalışılmaktadır. Sonrasında bankacılık sistemine sokulmuş bu para başka ülkelere ya da ilk geldiği ülkeye gönderilerek kullanılmaktadır. Genellikle bavullara konulan ya da ülkeler arası yük taşıyan şirketlerde malların arasına saklanan paralar aynı uyuşturucu kaçakçılığında olduğu gibi gizlice ülkeler arası taşınmaktadır. Aslında bu duruma gümrük kuralları sebebiyet vermektedir⁵⁶. Türkiye’den çıkarken, 25.000 TL veya dövizde 10.000 Avro ve eşiti nakit paradan yüksek bir miktarı yurtdışına götürmek isteyen yolcuların gümrük memuruna bu nakit paranın varlığını bildirmesi zorunludur⁵⁷. Buna benzer düzenlemelere sahip ülkelerden para çıkarılacağı zaman düzenlemelere takılmamak adına nakit paralar aklayıcılar tarafından gizlenerek taşınmaktadır. En eski ve en basit yöntem olduğundan bu aklama yönteminin pek çok örneği yaşanmıştır. Örneğin, ABD sınırından Kanada’ya geçerken Kolombiyalıların arabalarında milyon dolarlar yakalanmıştır. Kara para aklayıcılar içlerine para konulmuş balonları yutarak, çarşafın arasına para sararak veya şampuan şişelerine para saklayarak gümrükten geçmeye çalışırken yakalanmışlardır⁵⁸.

⁵⁴ Ümit Kocasakal, “**Karapara Aklama Suçu,**” (Doktora Tezi, 2000), s. 78-79.

⁵⁵ Değirmenci, **2006**, s. 70.

⁵⁶ Kocasakal, **2000**, s. 79.

⁵⁷ T.C. Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan 7 Temmuz 2011 tarihli 2011/39 sayılı Genelge’nin Yolcu Beraberi Türk Parası, Döviz, Kıymetli Maden, Taş ve Eşya başlıklı bölümü m. 2’de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre belirtilen miktarlardan yüksek değerde nakit ile yakalanılması halinde Savcılık ve Mali Suçlar Araştırma Kurulu’na haber verileceği düzenlenmiştir.

⁵⁸ Kocasakal, **2000**, s.79-80; Dilşat Şahinler, “**Dünyada ve Türkiye’de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler,**” (Yüksek Lisans Tezi, 2006), s.85.

Off-shore merkezler genellikle paranın götürülmesi ve finansal sisteme sokulması için uygun yerlerdir. Kara para aklayıcılar yeterince güçlendiklerinde nakit haldeki paranın taşınması kolaylaştırmak için ulaşım ve kargo araçlarını satın alabilmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri Gümrük memurları Texas’ta Greenback Operasyonu ile Meksika’ya jet ile kaçırılmakta olan paralara el koymuşlardır. (Ergül, **2008**, s. 33.) Nakit kaçaklığı ile ilgili olarak çok kullanılan teknik benzer çantalar oyunudur. Aklayıcı elinde tıpatıp aynı iki bavul ile gelir, birinde kıyafetler vardır diğeri para doludur. Para dolu çanta ile geçmeye çalışırken yakalanırsa bu bavulun kendisinin olmadığını iddia eder ve bavul raylarında bıraktığı içinde

2. Şirinler Yöntemi

Şirinler yöntemi kara para aklayıcılar tarafından en sık uygulanan yöntemdir⁵⁹. Bu teknik, bankada yapılan işlemin miktarının belirli bir sınırı geçmesi halinde bildirim yükümlülüğü oluşan devletlerde daha yaygındır. Kara para aklayan kişi; kendi örgütlediği fazla sayıda kişiye yine çok sayıda bankaya veya tek bankanın farklı şubelerine giderek nakit işlem bildirim sınırının hemen altında bir tutarda nakit para ya da muadili yabancı parayı yatırması, havale etmesi, çek veya senet tahsil ettirme gibi işlemler yaptırması suretiyle uygulanmaktadır⁶⁰. Örneğin ABD’de 10.000 Doları aşan nakit işlemleri ile ilgili olarak işlemi yapan bankanın kayıt tutması ve mali istihbarat birimine bildirmesi gerekmektedir⁶¹. Bu şartlar altında 20 kişilik kara para aklama çetesi üyelerinin bankalara giderek 9.000 Dolarlık nakit işlem yapmaları halinde bir haftada milyonlarca dolar yerleştirme aşamasını tamamlayarak kara para aklama sürecine devam edebilecektir. Bu durum nakit işlem bildirim sınırı altında kaldığından bildirim yükümlülüğü doğmaz ancak şüphe uyandıran her durumda banka şüpheli işlem bildirimini yapabilecektir⁶². Bu yöntemin aklamaya mücadele birimleri tarafından keşfedilmesinin akabinde aklayıcılar bildirim sınırının çok daha altında örneğin 600 dolarlık 48.000 işlem yaparak aklamaya

kimliği de olan kıyafet dolu çantayı alır böylece hakkında işlem yapılmaktan kurtulur. Doğan & Er, **2016**, s.143.

⁵⁹ Ergül, **2008**, s. 28.

⁶⁰ Kocasakal, **2000**, s.78. Çok sayıda küçük işlemlere bölünmüş bu yöntemi gerçekleştirmek için aynı “Şirinler” çizgi filminde olduğu gibi çok sayıda örgütlenmiş insana gerek vardır. MASAK Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde T-001-3.18 bölümünde belirtildiği üzere “Müşterinin hesaplarında; hayat standardı, işi ve gelir seviyesi ile ilgisi kurulamayan dikkat çekici meblağlara tekabül eden (sık sık düşük tutarlı veya tek işlemde yüksek tutarlı) nakit çekme veya yatırma işlemlerinin gözlenmesi.” Ve T-001-3.26 bölümünde “Aynı kişilerce farklı şubeler vasıtasıyla veya şubeye aynı anda gelen kişiler tarafından aynı hesaba parça parça nakit yatırılması.” düzenlenmiştir. Bu tür işlemlerle karşılaşan bir bankanın MASAK’a bildirimde bulunması gerekmektedir.

⁶¹ Kuntay& Koçağra& Güler, **2000**, s.75.

⁶² Nakit işlem bildirimini belirli tutarı aşan işlemlerin bildirimini iken şüpheli işlem bildirimini ise herhangi bir sınır olmadan şüpheli görülen işlemlerin bildirilmesidir. Kara para aklama ile mücadele açısından nakit işlem bildirimini önem arz etse de şüpheli işlem bildirimini FATF tavsiyelerinden de anlaşılacak üzere daha dikkate değerdir. FATF 19. Tavsiyesinde devletlerden belli tutarı aşan nakit işlemleri bildirmesi konusunu dikkate almaları istenilerek bir zorunluluk seviyesine çıkamamış öneri mahiyetinde kalmıştır. Aynı zamanda FATF 13. Tavsiyede ise şüpheli işlem bildirimini düzenlenerek bu bildirim aklama ile önemi vurgulanmış ve düzenleme olarak yer alması gerektiği belirtilmiştir.

çalışmışlardır. Bu durumda da işlem sayısının çokluğundan şüpheli işlem bildirimini yapılabilmektedir⁶³.

Türkiye’de ise mülga “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”te 5.000 TL’den fazla meblağdaki işlemleri bildirme zorunluluğu düzenlenmiştir⁶⁴. Artık yürürlükte olmayan bu yönetmelikten sonra bildirim sınırını düzenlemek için bir yönetmelik çıkartılmamıştır fakat yasal altyapısı mevcuttur⁶⁵. “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ”de 50.000 ABD Doları ve muadili dövizden fazla meblağda yurtdışına yapılan işlemlerde Merkez Bankası’na bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.

3. Kıyı Bankacılığı -Vergi Cennetlerini Kullanma Yöntemi (Off-shore)

Vergi cenneti ülkelerin ne olduğuna ilişkin ortak bir tanım mevcut değildir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development- OECD) tarafından hazırlanan “Zararlı Vergi Rekabeti: Yükselen Bir Sorun” adlı raporda vergi cennetlerini tanımlamak için bir çerçeve çizilerek dört ana özellik sıralanmıştır. Vergi cennetlerinin özellikleri;

- Çok düşük vergi oranına sahip olması ya da hiç vergi uygulanmaması,

⁶³ Ergül, 2008, s. 29.

⁶⁴ Bu yönetmelik 9.01.2008 tarih ve 26751 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁶⁵ 31.12.1997 tarih 97/10419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkarılan Yönetmelik’te MASAK’ın Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek işlemler hakkında bankalardan işlemler ve işlemi yapanlar hakkında bilgileri isteyebileceği, bankalardan bu bilgilerin belirli süre saklanmasını isteyebileceği belirtilmiştir. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un m. 6’da Maliye Bakanlığı’nca belirtilen meblağı aşan işlemlerin bildirim zorunlu olacağı düzenlenmiştir. Fakat sonrasında Maliye Bakanlığı bu konularda düzenleme getirmemiştir. Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği Sıra No:1, Kimlik Tespit Zorunluluğu bölümünde düzenlendiği şekliyle, sadece, bildirim yükümlülüğü düzenlenmeden, 12.000 TL’yi aşan işlemler hakkında işlemi yapan müşterinin kimliğini tespit etme ve beş yıl süreyle bilgilerini saklama zorunluluğu getirilmiştir. Fakat söz konusu düzenleme de yürürlükten kaldırılmış olup yerine yeni bir düzenleme getirilmemiştir.

- Kişisel ve finansal bilgilerin korunması sebebiyle aktif bilgi alış verişinin olmaması,
- Şeffaflığın olmaması örneğin, sistemin ayrıntılarının ve uygulamasının açık olmaması ya da finansal açıklamanın ve düzenlemenin yetersiz olması,
- Vergi yükümlülüğü doğması için gerçek bir faaliyetin meydana gelmiş olmamasıdır⁶⁶.

Dolayısıyla vergi cennetleri, rekabetçi ortamda çok sayıda firma ve bireyi kendisine çekmek için, çok düşük vergi tutarlarına ve vergiden kaçınmak için fırsatlara sahip olan yabancı yatırımcılara kolaylık sağlayan ve banka-müşteri gizliliğini katı şekilde uygulayan yerlerdir. Vergi cenneti olan ülkelerde banka işlemlerinde kimlik bilgisinin tespit zorunluluğu ve nakit işlem bildirimini ya da şüpheli işlem bildirimini yükümlülükleri genellikle yoktur. Bu tür imkanlarından dolayı kara para aklayıcılar tarafından tercih edilmektedir. OECD tarafından hazırlanan vergi cenneti ülkeler listesinde Andorra, Liberya, Lihtenştayn gibi ülkeler yer almaktadır⁶⁷.

⁶⁶ OECD Mali İşler Komisyonu vergi cennetleri hakkında, 9 Nisan 1998 tarihinde OECD Bakanlar Kurulu tarafından zararlı vergi rekabeti raporu yayınlanmıştır. **Recommendation on Counteracting Harmful Tax Competition**, (OECD, 9 Nisan 1998). Bu kriterler halen daha Zararlı Vergi Rekabeti Forumu tarafından kullanılmaktadır. 2015 yılındaki raporda da bu çerçevede üzerinde çalışılmıştır. **Harmful Tax Practices- 2018 Progress Report on Preferential Regimes**, (OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, 24 Ocak 2019); Serdar Öztürk ve Özlem Ülger, “Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü,” **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 1, no. 9 (Ocak 2016): s. 239.

⁶⁷ Avrupa Birliği Konseyi tarafından Aralık 2017 tarihinde yayımlanan listeye göre vergi cenneti ülkelerin arasında Bahamalar, Güney Kore, Malezya, Moğolistan ve Birleşik Arap Emirlikleri yer almaktadır. Türkiye ise AB standartlarına uyum için vergi yasalarını değiştirme konusunda anlaşan ülkelerin yer aldığı izleme listesinde yer almıştır. 2016 Panama Belgeleri ve 2017 Paradise Belgeleri ile ünlü işadamlarının ve siyasetçilerin kara para akladığı iddiasıyla vergi cennetlerindeki hesaplarıyla ilgili bilgiler basına sızdırılmıştır. “**FinCEN belgeleri: 2 trilyon doları bulan şüpheli fonlara ilişkin iddialarla ilgili neler biliniyor?**,” BBC, 20 Eylül 2020, <<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54207133>>, erişim tarihi 18.12.2024; Bilal Doğan ve Abdunnur Yıldız, “Kara Para Aklama ile Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü,” **The Journal of International Scientific Researches** 6, no.3 (Eylül 2021): s.337; Hüseyin Akkaya, “**Sınırşan Bir Suç Olarak Mali Suçlar ve Suçlarla Mücadelede Kurumlar: Türkiye ile Seçilmiş Ülke Uygulamaları, Karşılaştırmaları ve İşbirliği Arayışları**” (Doktora Tezi, 2023), 27.

Vergi cenneti ülkelerde genellikle kıyı bankacılığı kullanılmaktadır. Bu bankacılık sistemi kara para aklamak için kolaylaştırıcı özelliklere sahiptir. Kıyı bankacılığı sistemi çoğunlukla serbest bölgelerde yer alır ve ülkedeki yasal bankacılık kurallarına uymakla yükümlü tutulmayan, vergi oranlarının düşük olduğu veya hiç olmadığı, yurt dışından yapılan işlemlerde paraların kaynağının araştırılmadığı, hukuksal ve mali bakımdan öteki bankacılık sistemlerinden farklı olan bankacılık sistemidir. Gizlilik konusunda katı olmaları yani banka sırrını katı uygulamaları müşterinin parayı getirdiği ülkeye başlatılan soruşturmaya karşı müşteriye avantaj sağlamaktadır. Getirilen fonların kaynakları açısından sıkı gizlilik uygulanmaktadır ve müşterilerin kimlikleri gizlidir. Bu özelliklerinin yanında yatırımcıya güven veren genel özellikler de mevcuttur. Örneğin, kıyı bankacılığı sistemi olan ülkelerde politik istikrar bulunmaktadır, modern gelişmiş iletişim teknolojisi mevcuttur ve altyapı gelişmiştir⁶⁸. Çoğu ülkede bankaların uymakla yükümlü olduğu mevduat üzerinden karşılık bulundurma, kredi verme yöntemlerinde bazı kuralları takip etme, döviz saklama, vergi verme gibi bazı banka olmanın gerektirdiği kurallar kıyı bankacılığı sisteminde ya çok hafiftir ya da yer almamaktadır. Kıyı bankacılığı sisteminde müşterilere avukat, vergi danışmanı gibi uzman sağlanmaktadır⁶⁹.

4. Ödücü Geri Verme Yöntemi (Loan-Back)

Ödücü geri verme(loan back) yöntemi diğer adıyla oto finans borç yöntemi genellikle kıyı bankacılığı sistemi aracılığıyla uygulanmaktadır. Bu yöntemde, kara para, paranın kaynağı sorgulanmayan bir bankaya yatırılmaktadır ve sahibine başka bir banka tarafından kredi verilirken teminat olarak gösterilmektedir. Kara para aklama aşamalarından ayırıştırma aşamasında yer almaktadır⁷⁰. Bu yöntem ilk defa Al Capone

⁶⁸ Çelik& Koçağra& Gürlü, 2000, s.76.

⁶⁹ Ergül, 2008, s.37.

⁷⁰ Arıcan, 2010, s.144.

tarafından mali uzmanının önerisiyle kullanılmıştır⁷¹. Yöntem şu şekilde işlemektedir; kara para aklayıcısı kıyı bankacılık sisteminin olduğu bir merkezde bulunan bir bankaya yasadışı yollardan edindiği parasını yatırmaktadır, isterse sonradan bunu farklı bir yerdeki başka bir bankaya da gönderebilmektedir⁷². Kendi ülkesindeki bir bankadan kredi çekerken önceki bankadaki parasını teminat olarak göstermektedir. Çektiği para ile yatırım yapabileceği gibi malvarlığı da edinebilmektedir. Geri ödeme zamanı geldiğinde ödeme yapılmadığından kredi çekilen banka teminatta gösterilen parayı haczetmektedir. Kara para böylece yatırım ya da malvarlığı değeri olarak aklanmış haliyle kara para aklayıcısına dönmektedir⁷³.

5. Paravan ve Hayali Şirketler Yöntemi

Paravan ve hayali şirketler gerçekte aktif olarak ticaret veya üretim yapmayan kâğıt üzerinde olan şirketlerdir(masa, kasa, adres kısa şirketler). Bu şirketler genellikle vergi cennetlerinde yasadışı fonların yatırıldığı şirketlerdir⁷⁴. Ayırıştırma aşamasında fonların kaynağını kaybettirmek için kara para bu şirketlere yatırılmaktadır⁷⁵. Söz konusu şirketler de off-shore bankacılık sisteminin kullandığı katı sır saklama kuralı ile kara para aklayıcılar için uygun ortam yaratmaktadır⁷⁶. Hatta aklayıcılar birden çok hayali ya da paravan şirket sahibi olup fonları bu şirketler arasında aktarabilmektedir. Bu sayede ayırıştırma aşamasında yasadışı paranın izi daha çok silinebilecektir. Bu tür şirketlerin kurulma maliyetleri çok az olduğundan tercih edilmektedir⁷⁷.

⁷¹ Al Capone İsviçre'deki bankalarda hesap açtırmış sonra da ABD'de bulunan bankalardaki parayı teminat olarak göstermiştir. Ergül, **2008**, s. 39.

⁷² Değirmenci, **2006**, s.108-109.

⁷³ TC Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, **Karaparanın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, (İstanbul, 2003), s. 23.

⁷⁴ Karayip Adaları'nda popüler olmayan bankaların çok sayıda şubesi bulunmaktadır. Bu şubeler sadece para transfer etmektedir. Paravan şirketler, kara para aklayıcının asıl hesabı ya da diğer paravan şirketler arasındaki hesapları arasında para trafiğini gerçekleştirmektedirler. Paravan şirketler tabela şirket olarak da adlandırılmaktadır.

⁷⁵ Çelik& Koçağra& Gürlü, **2000**, s.79.

⁷⁶ Mavral, **2003**, s. 80.

⁷⁷ TC Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, **2003**, s.22.

Hayali şirket ve paravan şirket arasında farklılık mevcuttur. Hayali şirket sadece yasadışı fonları saklamaktadır. Resmi olarak şirket vardır fakat herhangi bir üretim, ithalat, ihracat faaliyetinde bulunmamaktadır⁷⁸. Paravan şirket ise yasadışı işlemleri gizlemek için yasal işlemler yapabilmektedir. Şirketlerin amacı kar elde etmek olduğundan paravan şirketler de suçtan edindikleri kazancı şirketin karı olarak göstermektedirler. Şirketin kar etmesi için gelirleri fazlaymış gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu kazancı belgelemek için sahte faturalar kesilebilmektedir. Paravan şirketin kar etmiş gibi gözükmeleri için kendi adına taşınmaz satın alması, değerli kağıt alması ve spekülasyonda bulunarak yatırımlarını değerlenmiş olarak göstermesi mümkündür. Bu örneklerde kara para yasal yollardan edinilmiş gibi sisteme sokulmaya çalışılmaktadır⁷⁹.

6. Nakit Para Kullanılan İşyerleri

Nakit para kullanımının yoğunluğundan dolayı muhasebe kayıtlarının denetiminin zor olduğu işyerlerinin gelirlerine yasadışı paranın eklenmesi yöntemidir. Bu tür yerlerde işyerinin cirosu ve ne kadar mal veya hizmet sağlandığı yoğun nakit kullanımından dolayı net olarak tespit edilememektedir⁸⁰. Çamaşır yıkama yerleri, pizzacı, fast-food restoranı, simitçi, araba yıkama yerleri gibi hayatın olağan akışına uygun nakit para kullanımının çok olduğu ya da sürümden kazanıldığı işyerleri kurulmaktadır. Bu işyerlerinden elde edilen gelirlerin içerisine kara para karıştırılarak yasadışı para şirket geliri gibi gösterilmekte ve gizlenmektedir. Bu işyerlerinde gerçek yasal bir üretim yapılmaktadır

⁷⁸ Değirmenci, 2006, s. 109.

⁷⁹ Çelik& Koçağra& Gürler, 2000, s. 80. Bir örnek olayda uyuşturucu kaçakçısı, yasadışı parası ile taşınmaz satın almıştır. Sonrasında bu gayrimenkulü paravan şirketine satmıştır. Paravan şirketini kullanarak taşınmazı üçüncü bir kişiye satmıştır. Bu yolla yasadışı para şirkette tutularak paranın kaynağı gizlenmeye çalışılmıştır. Ergül, 2008, s. 41.

⁸⁰ Mavral, 2003, s. 81.

ama ana hedef kara paranın aklanmasıdır. Suçluların mevcut yasal işleri ve beyan ettiği kazancın tutarlı olmaması haline yetkililer fark edebilmektedir⁸¹.

Pablo Escobar uyuşturucu ticaretinden elde ettiği kara parayı taksit işletmesinin gelirleri arasına katarak aklamıştır. Kara para aklandığı tespit edilen örnek olayda, Monaco’da açılmış olan lüks İtalyan restoranı çok dolu olduklarından dolayı rezervasyon alamadıklarını söyleyerek müşterilerini geri çevirmektedir. Fakat ışıkları yanan binanın içerisinde kimse olmadığı görülmüştür. Kayıtlara göre restoran çok kar etmektedir ve vergisi ödenmektedir. Bu yöntemin kara para aklayıcı için çıkardığı maliyet işletmenin vergisel yüküne katlanmaktadır⁸².

7. Kumarhaneler ve Gazinolar Aracılığıyla

Kumarhaneler ve şans oyunları oynanan yerler oldukça fazla kişi tarafından kullanılmaktadır. Kumarhaneler aracılığıyla kara para aklamak yaygın kullanılan bir yöntemdir. Yeni Zelanda’nın SkyCity Entertainment için başlattığı davada 260 milyon dolardan fazla paranın aklandığı öne sürülmüştür⁸³. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime- UNODC) tarafından yayınlanan raporda Güney Asya’da yasadışı ekonomi ve örgüt suçlarının arttığı ve gazinolar aracılığı ile kara para aklanmasının çok yaygın olduğu belirtilmiştir. Çevrimiçi kumar yöntemi de teknolojinin gelişmesiyle kumar ve şans oyunlarının sanal ortama aktarılmasıdır. Çevrimiçi kumar yöntemi, otoritelerin etkisinin çok olmadığı anonim ödeme yöntemlerinin kullanılması, konu hakkında yeterli düzenleme olmaması, büyük ve

⁸¹ Doğan & Er, 2016, s.144. Örneğin Fransa’da bankaya nakit yüzbinlerce dolar yatırmak isteyen kişilere paranın kaynağı sorulduğunda taksici olduklarını söylemişlerdir. Paraların birikmiş paraları olduklarını savunsalar da durumu yetkililer fark etmiştir.

⁸² Akkaya, 2023, s. 35.

⁸³ “Are Casinos Havens for Money Laundering?,” Finintegrity, 12 Mart 2024, <<https://finintegrity.org/are-casinos-havens-for-money-laundering/>>, erişim tarihi: 25.12.2024.

kompleks transferler yapılabilmesi gibi özellikleri ile kara para aklanmasının yaygınlaşmasında kolaylaştırıcı olmuştur⁸⁴.

Kara para aklanmasında kumarhane yöntemi şu şekilde işlemektedir: kara para aklayıcı yasadışı paralarını kullanarak oyun oynamaya yarayan fişlerden almaktadır, fişlerin birazını kullanıp kalanını kumarhanede çeke çevirerek herhangi bir bankada bozdurabilmektedir. Kumarhaneler, finansal kuruluşlar gibi yüksek tutar ve hızda finansal işlem yapabilmektedir. Hesaba fon yatırmak, para transferi gerçekleştirmek, döviz bozdurmak, çek bozdurmak gibi işlemler yapılabilir. Bir kumarhaneye yatırılan fon başka bir kumarhaneye transfer edilebilir. Yüksek nakit akışının olduğu kumarhaneler, döviz sağlama kolaylığı ve şeffaflığın az olması nedenleriyle kara paraların transferinde kullanılmaktadır⁸⁵. Kumarhane işletmecisinin de dahil olduğu durumlarda bildirim sınırını aşan miktarda para kumarhaneye rahatlıkla yatırılarak çeke çevrilebilmekte ya da transfer edilebilmektedir⁸⁶.

8. Sahte ya da Yanıltıcı Fatura Yöntemi

Kara para aklayıcılar firmalarla ticari iş karşılığı düzenledikleri sahte(naylon) faturalarla kara para aklayabilmektedirler⁸⁷. Bu yönteme hayali ihracat-ithalat da denilmektedir. Kara para aklayıcı, parayı elde ettiği ve transfer etmek istediği iki ülkede şirket kurmaktadır. Birinden ötekine mal satılmış ya da hizmet sağlanmışçasına sahte fatura düzenlemek ya da faturada bedelleri olduğundan çok daha yüksek göstermek suretiyle kara para aklanmaktadır. Diğer bir yol ise şudur; kara para aklayıcı gerçekten

⁸⁴ **Casinos, Money Laundering, Underground Banking, and Transnational Organized Crime in East and Southeast Asia: A Hidden and Accelerating Threat**, (UNODC, 2024), s. 4.

⁸⁵ 2008 yılında FATF Gazinolar için Karapara Aklama ve Terörün Finansmanın Önlenmesi ile Mücadelede Risk Temelli Yaklaşım Kılavuzu hazırlamıştır. **Guidance on the Risk-Based Approach (RBA) to combating Money Laundering and Terrorist Financing for Casinos**, (FATF, 2008). Bu kılavuzda kara paranın hangi faaliyetler ile amlandığı sıralanmıştır.

⁸⁶ Çelik& Koçağra& Gürler, **2000**, s. 89.

⁸⁷ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 359/b'de, "Gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge, sahte belgedir" şeklinde yanıltıcı fatura tanımlanmıştır.

ticari faaliyette bulunan şirketi için fatura düzenlerken malın ya da hizmetin değerini, gerçek değerinden çok daha fazla göstererek belgelendirmektedir. Bu şekilde aradaki fark kadar kara para aklayabilecektir⁸⁸.

Söz konusu yöntem ihracat ve ithalatta da kullanılmaktadır. Türkiye’de 1980’li yıllarda gündemi meşgul eden hayali ihracat sorununa yönelik oluşturulan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Hayali İhracat Komisyonu bazı yöntemleri belirlemiştir. Ekonomik açıdan kıymetli olmayan mallar ihraç edilmesi, gümrük beyannamesinde malların asıl değerinden fazla bildirilmesi ya da malların gerçekte hiç ihraç edilmemesi ve belgelerde tahrifat yapılmış olması yöntemlerinin hayali ihracat için kullanıldığı saptanmıştır⁸⁹. Örneğin, yurtdışından 10 TL’ye edinilen mallar ülkedeki hayali şirketlere 100 TL’den satılmış olarak fatura düzenlendiğinde aradaki fazla tutar kadar kara para yasal açıklamasını bulmuş olacaktır. İhracat veya ithalatın yapıldığı şirket gerçek bir şirket olabileceği gibi paravan bir şirket de olabilmektedir⁹⁰. Örnek olayda, Hollanda’ya 13 milyon dolar değerinde vazo ve konfeksiyon ihraç edildiğine ilişkin fatura düzenlenmiştir. Aslında asıl ihraç edilen malın 13 bin dolar değerinde tahta parçası olduğu ortaya çıkmıştır⁹¹.

9. Döviz Bürolarının Kullanılması

Döviz bürolarından ülke parasının başka ülke parası ile değiştirilmesi işlemi kara para aklamak için kullanılan bir yöntemdir. Döviz bürolarında nakit akışı yoğun olduğu ve işlem detaylarına ilişkin sıkı kayıt ve denetim olmadığından aklama için kolaylık sağlamaktadır. Öncelikle kara paranın daha değerli para birimlerine dönüştürülerek çokluğu azaltılabilmektedir. Yabancı para birimlerine dönüştürülen kara para

⁸⁸ Mavral, 2003, s. 84.

⁸⁹ “T. B. M. M. Tutanak Dergisi 70 inci Birleşim,” TBMM, 28 Mart 1989, <<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c037/tbmm17037070.pdf>>, erişim tarihi: 27.12.2024; Ergül, 2008, s. 43.

⁹⁰ Doğan & Er, 2016, s.143.

⁹¹ Akkaya, 2023, s. 31.

kaynağından az bile uzaklaştığından aklama süreci kolaylaşmaktadır. Bazı ülkelerde döviz büroları kişisel çek gibi araçlar düzenleyebilmektedir⁹². Ülkemizde yetkili müesseseler fon transfer edebilmekte belirli finansal işlemleri gerçekleştirebilmektedir⁹³. Dolayısıyla para farklı ülkelere transfer edilebilmektedir. Kara para aklayıcısı döviz bürosu sahibi ile işbirliği yapabileceği gibi bürolar bankalara göre daha kolay kurulabildiğinden direkt kendisi de büro açarak aklama işlemlerini gerçekleştirebilmektedir⁹⁴.

10. Havala Yöntemi

Havala yöntemi kara para aklamada kullanılan diğer bir yöntemdir. Havala sistemi gayri resmi değer transfer sistemleri arasında yer almaktadır. Gayri resmi değer transfer sistemi fonların ya da değerlerin belirli bir bölgedeki kişilerle olan kişisel bağ sayesinde gayri resmi olarak ülkeler arasında taşınmasıdır. Amerikan Mali Suçları Engelleme Ağı (The Financial Crimes Enforcement Network- FinCEN)'nin tanımına göre gayri resmi değer transfer sistemleri, farklı coğrafyadaki insanlar arasında fon ya da bir değer in ödemesinin yapılmasını sağlamak için para alan sistem, mekanizma ya da insan ağıdır⁹⁵. Bu sistemi diğer sistemlerden ayıran özelliği banka dışı çözüm yolları olmasıdır, geleneksel finans sistemi kullanılmadan fon veya değerlerin transferini kolaylaştırmaktadır. Gayri resmi değer transfer sistemleri iki türden oluşmaktadır: Gayri resmi fon transfer sistemi ve gayri resmi değer transfer yöntemi. Aslında gayri resmi

⁹² Kocasakal, 2000, s. 77.

⁹³ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/45) m. 23'de belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde fon transfer edebilmektedir. Aynı kanun m. 4'te yetkili müesseselerin faaliyet konusu belirtilerek tanımlanmıştır. Halk arasında döviz büroları olarak bilinen kaydi para hariç yabancı paraları alıp satan anonim şirketlerdir.

⁹⁴ Mehmet Aksakal, "**Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri**," (Yüksek Lisans Tezi, 2008), s. 32.

⁹⁵ Mali Suçları Engelleme Ağı (FinCEN) Amerika Birleşik Devletleri'nin Mali İstihbarat Birimidir. Hazine Bakanlığı'na bağlıdır. Ulusal ve uluslararası mali suçlarla mücadele için kurumlararası işbirliği sağlamaktadır.

"**FinCEN Advisory**," FinCEN, Mart 2003, <<https://www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/advis33.pdf>>, erişim tarihi: 29.12.2024. s. 1.

değer transfer yöntemi kötü amaçlı geliştirilen bir yöntem değildir. Memleketlerinden ayrılan göçmenlerin kendi ülkelerindeki yakınlarına para göndermek için eskiden beri kullandıkları güvenilir bir yöntemdir⁹⁶. Resmi finans sistemi bulunmayan coğrafyalardaki firmalar da bu yönteme başvurmaktadır. Çoğunlukla Hindistan yarımadası ve Çin’de uygulanmaya başlamıştır. Küreselleşme ve göçler sayesinde sistem dünya genelinde kullanılmaktadır. Günümüzde Ortadoğu’da, Asya’da ve göçmen diasporalarının bulunduğu yerlerde sıklıkla kullanılmaktadır. Hindistan, Doğu Asya, Afrika, Doğu Avrupa’dan göç eden insanların; Avrupa, Basra Körfezi ve Kuzey Amerika’ya geldiklerinde gerideki akrabalarına para gönderme yoludur⁹⁷. Para veya değer fiziksel olarak ülkeler arasında aktarılmadan gönderici ve alıcı arasında bilgi değişimi yolu ile aktarılmaktadır⁹⁸. Örneğin, A ülkesinde bulunan gönderici parayı havaladara (havala sistemini yürüten kişiler- havala bankerleri) verir, bu sırada A ülkesindeki gönderici B ülkesindeki alıcıya ve A ülkesindeki havaladar B ülkesindeki havaladara belirlenmiş şifreyi telefon veya e-posta ile iletir. Sonrasında B ülkesindeki alıcı B ülkesindeki havaladara şifreyi söyleyerek parayı teslim alır. Havaladar bu işlemler için bankaların alacağı transfer ücretinden çok daha az miktarda işlem masrafı talep etmektedir. Havaladara duyulan güven sarsılırsa havaladaların geniş aile hiyerarşisinin bulunduğu topluluktan dışlanması söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla işlemi yaptıranlar havaladaların işlemleri yerine getireceği konusunda havaladara güven duymaktadır⁹⁹. Havala sistemi gönderici ve alıcının havaladara duyduğu güvene dayalıdır, yazılı bir senet oluşturulmamaktadır¹⁰⁰.

⁹⁶ Gayri resmi değer transfer sistemi Batı bankacılık sistemlerinden önce gelişmiş olup MÖ 5800’e kadar uzanmaktadır.

⁹⁷ Ali Yurdakul, “Terörizmin Finansmanı ve Karapara Aklama Aracı Olarak Gayri Resmi Değer Transfer Sistemleri: Hawala Örneği,” **Business and Economics Research Journal** 12, n.4 (Ağustos 2021): s. 830.

⁹⁸ Mavral, **2003**, s. 87.

⁹⁹ Yurdakul, **2021**, s. 832.

¹⁰⁰ Çelik& Koçağra& Güler, **2000**, s. 85.

Geleneksel olarak göçmenler tarafından para göndermek için kullanılmakla beraber bilinçli olarak oluşturulan yasadışı havala sistemleri mevcuttur¹⁰¹. Havala sisteminde yazılı bir kayıt olmadığından mali denetim yoktur, bankacılık sistemi kullanılmadan farklı ülkelerde ödemeler gizlilik içinde ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Kayıt tutulmadığından müşterilerin kimliği gizli kalmaktadır¹⁰². Bu nedenlerle Havala sistemi kara para aklayıcılar için uygun ortam sağlamaktadır. Bazı ülkeler bu sistemin suçlulara sunduğu avantajlardan korunmak için sistemi yasaklarken bazılarında yasaldir. Örneğin, ABD’de Havala kullanımı kayıt yaptırmak ve şüpheli işlem bildirimlerine uymak koşulu ile yasaldir¹⁰³.

Havala yöntemini kullanarak kara para aklayanlar genelde kara parayı da gelirleri arasına katabilecekleri yasal işyerleri işletmektedirler¹⁰⁴. Anonimlik imkânı sunan bu sistem kara para aklama sürecini kolaylaştırmaktadır. Örneğin, Ankara’da bakkal işleten Afganistanlı bir kişinin uyuşturucu ticaretinden kazandığı paralara Havala yöntemi kullanarak yasal görünüm vermeye çalıştığı ortaya çıkmıştır¹⁰⁵.

11. Bankaların Kullanılması Yöntemi

Kara para aklama yöntemlerinden diğeri bankalar kullanılarak yapılan aklamadır. Kara para aklayıcı yerleştirme aşamasında parayı bankaya sorunsuz bir şekilde yatırdığında süreç kolaylaşmış olmaktadır. Bankaların suç işlenmesini önlemek için uyması gereken kurallar düzenlenmiştir. Bankaların çeşitli yaptırımlara maruz kalmasına ek olarak adının kara para aklama suçu ile anılması çok büyük itibar kaybına yol açarak

¹⁰¹ Burcu Gediz Oral ve Yusuf Yeşilkaya, “Kripto Para İnkilemi: Karapara Aklama ve Bitcoin,” **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 39, no.1 (Nisan 2021): s. 338.

¹⁰² Mavral, **2003**, s. 87

¹⁰³ Yurdakul, **2021**, s. 832.

¹⁰⁴ ibid, s. 835.

¹⁰⁵ “Ankara’da ‘Havala’ operasyonu: Mültecileri sömürüyorlar,” *Gazeteduvar*, 16 Ekim 2016, <<https://www.gazeteduvar.com.tr/ankarada-havala-operasyonu-multecileri-somuruyorlar-haber-1501779>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

bankanın iflasına sebep olabilmektedir¹⁰⁶. Bankalarda sahte isim kullanılarak hesap açılması, aklayıcının kendi tuttuğu çalışanların banka hesaplarının kullanılması, bankayı ele geçirmek yani sahibi olmak yolu ile kara para aklanmaktadır¹⁰⁷. Bankalar nakit işlem bildirimini ve şüpheli işlem bildirimini gibi yükümlülükleri yerine getirerek aklama ile mücadele etmektedirler¹⁰⁸.

2000 yılında 12 adet küresel banka kara para aklama girişimlerini önlemek için bir araya gelerek Wolfsberg İlkelerini kabul etmiştir. Kara para aklamayla mücadele için belirttikleri ilkeler; müşterinin kimlik tespiti şüpheli işlem bildirimini, müşterinin tanınması, banka personelleri için eğitim ve bilgilendirme ve kayıtların saklanması gibi konulardan oluşmaktadır¹⁰⁹.

12. İnternet Aracılığıyla Kara Para Aklama Yöntemi

Halen daha gelişmekte olduğundan internet kara para aklamak için uygun ortamlar sunmaktadır. Dünyada 5 milyardan çok insanın internet kullandığı saptanmıştır. Dünyada aktif olarak internet kullanım oranı %65,6 iken Türkiye’de bu oran %83,3’tür. İnternet bankacılığını kullanan kişi sayısı 2,5 milyardır. Çok sayıda insanın internet bankacılığı kullanmasının sebebi elektronik transferlerin hızlı yapılması ve erişimin kolay olmasıdır. Bu kolaylıklar kara para aklayıcılarının da dikkatini çekmiştir. Kullanıcı ile bankanın yüz yüze işlem yapmaması, ülkeler arası kolaylıkla para gönderebilme, müşterinin kimliğini tespitinin zor olması, hızlılık ve gizlilik gibi nedenler kara para aklanmasına imkan tanımaktadır¹¹⁰. Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force -FATF) 2001

¹⁰⁶ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun m.13’te düzenlendiği üzere, para cezası, faaliyetten men etme gibi yaptırımlar öngörülmüş olup m.14’de adli cezalar düzenlenmiştir.

¹⁰⁷ Değirmenci, **2006**, 113.

¹⁰⁸ Türkiye’de 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun m.4’te şüpheli işlem bildirimini düzenlenmiştir.

¹⁰⁹ Aykın, **2010**, s. 137.

¹¹⁰ Eymen Gürel ve Çağatay Şahin, “Dijital Dünyada Kara Para Aklama: Örnek Olaylar,” **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi** 57, no.3 (Eylül 2022): s. 2297.

yılındaki raporunda çevrimiçi kumar oynanmasını ve internet bankacılığı konuları dahil olmak üzere internet yolu ile yapılan aklamanın geliştiğine değinmiştir¹¹¹.

İnternet üzerinden yapılan diğer işlemlerde kullanıcının kimliğinin tam olarak belirlenememesi, kayıtların az olması ya da hiç olmaması, şüpheli işlem bildirim olmaması ve kullanıcıların internet kullanırken izlerini gizleyen uygulamalar kullanması internet yoluyla kara para aklanmasına yol açmaktadır. Örneğin TOR olarak adlandırılan Onion Router uygulaması kullanılarak işlemler anonim şekilde yapılabilmektedir. TOR kullanılarak anonimlik sağlanıp sıradan internet sayfası tarayıcısı ile erişilemeyen ve gizli içerikleri bulunduran “dark web” platformlarına girilmektedir. Bu gizli platformda uyuşturucu ve silah ticareti, pedofililer ve pornografik içerikler gibi yasal olmayan içerikler bulunmasının yanında kara para aklama hizmeti de verilmektedir¹¹².

İnternet üzerinden kara para aklama yoluna Twitch TV örnek olarak verilebilmektedir. Twitch TV’de oyuncular oynadıkları oyunu canlı yayınlamaktadır. Twitch’ de farklı para kazanma yolları mevcuttur fakat Twitch’in kendi para birimi olan ve Twitch’te satın alınabilen sanal Bitler ile oyununu yayınlayan yayıncıya bağış yapmak kara para aklayıcılar için imkan sunan bir yöntemdir. Kara para aklayıcılar uygulamanın çok yaygınlaşmasıyla şöyle bir yol bulmuşlardır. Öncelikle, yemleme (phishing) yolu ile internet kullanıcılarının kredi kartı bilgilerine erişilmektedir. Yemleme, resmi kurumların, bankaların, alışveriş platformlarının mail adresinin veya sitelerinin benzerini taklit ederek veya reklamlar yolu ile kullanıcıları aldatıp ödeme bilgilerinin ve kişisel bilgilerinin çalınmasıdır. Yemleme yolu ile kart bilgilerini ele geçiren aklayıcılar bu kartlardaki

MASAK tarafından yayımlanan Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde işlem kanalları düzenlenmiştir. Bankalar, internet ve mobil uygulama üzerinden yapılan işlemlerde de yükümlülük altındadırlar.

¹¹¹ FATF Annual Report 2000-2001, (FATF, 27 Haziran 2001), s. 15.

¹¹² Ece Öztürk, “Karapara Aklama,” (Yüksek Lisans Tezi, 2020), s.45. FATF 2022-2023 yıllık raporunda dark web gibi oluşumlardaki şüpheli işlemlerin anlaşılması ve rapor edilmesi için farkındalık oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. FATF Annual Report 2022-2023, (FATF, 30 Haziran 2023), s. 19.

bilgilerle Twitch'te Bit satın alarak yayıncılara bağışta bulunmaktadır. Aklayıcılar ile anlaşılan yayıncılar kendi paylarını aldıktan sonra paraları aklayıcıların kripto para cüzdanlarına yatırmaktadır. Bu yöntem ile kara para aklayıcılar anonim kalarak kara para aklamaktadır¹¹³.

Bankaya ihtiyaç duymadan yurt dışına para transferi gerçekleştirebilen ödeme hizmet sağlayıcılarının kullanımı da internetin yaygınlaşması ile artmıştır. İnternet aracılığıyla aklanmak istenen kara para kolaylıkla yurt dışına çıkarılabilmektedir. Bu teknolojinin kara para aklama için kullanılmasını engellemek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin küresel çapta kullanıcılarının para göndermesini sağlayan elektronik para transfer sistemlerinden olan Western Union, Banka Gizliliği Yasası kapsamında günlük 10.000 doları aşan işlemleri FinCEN'e rapor etmek, günlük 3.000 doları aşan işlemler hakkında bilgi toplamak ve işlemleri kayıt altına almak zorundadır. Bu sayede kara para aklamaya mücadele için şüpheli işlemleri tespit etmekte işbirliği sağlanması hedeflenmektedir¹¹⁴. Bu düzenlemelere bağlı olmasına rağmen Western Union 2015 yılında kara para aklamaya karşı yeterince önlem almadığı gerekçesiyle yaptırıma maruz kalmıştır. Western Union, şüpheli işlemlerle ilgili bildirim hakkında temsilcilerini eğitmediği, küçük meblağlardaki transferleri izlemek, belirlemek ve kaydını tutmak konusunda eksik olması nedeniyle kara para aklamak için uygun ortam sağlamaktadır. Çünkü kara para aklama, ödemenin çok sayıda küçük tutarlara bölünmesiyle de gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla gelişen para transfer yöntemleri günlük hayatımızda kolaylık sağlarken suçlular için elverişli yöntemler sunmaktadır¹¹⁵.

¹¹³ Gürel& Şahin, 2022, s. 2298.

¹¹⁴ "A Quick Reference Guide for Money Services Businesses," FinCEN, <https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/bsa_quickrefguide.pdf>, erişim tarihi: 20.12.2024.

¹¹⁵ Harry Dixon, Nicole S. Healy, Albert Janet ve Jo Ritcey-Donohue, "International Anti-Money Laundering," *International Legal Developments* 53, no.371 (Ocak 2019): s. 401.

13. Kripto Para Aracılığıyla

Kripto para kullanılarak aklama yakın zamanda popüler olan aklama yöntemidir. Kripto para şifreleme yöntemi kullanılan, nakit paraya seçenek olarak kullanılabilen, çevrimiçi olarak kullanılan, farklı para birimlerine çevrilebilen, merkezi olmayan, “Peer to peer network tabanlı” bir sanal para birimidir¹¹⁶.

Kripto para biriminin edinilmesi ve saklanması sanal hesabı andıran bireysel cüzdan ile sağlanmaktadır. Müşteriler sahip olduğu bu cüzdanlar ile blokzincirlere erişim sağlayabilir ve kripto para işlemlerini yapabilmektedir. İşlemler direkt bitcoin adresleri arasında yapılır. Bu nedenle blockchain alenidir ve herkes tüm adreslerin birbiri ile yaptığı işlemlere ulaşabilmektedir. Blockchain, üzerinde her işlemin kaydedildiği doğrulanabilir bir defter olarak kabul edilmektedir. Kripto paralar, veri tabanı olarak kullanılan bir blokzincirinden (Blockchain) oluşmaktadır ve bu nedenle merkezi değildir¹¹⁷.

Banka hesaplarından farklı olarak bitcoin adresleri şahısların adına kayıtlı olmadığından kripto varlıklar anonim şekilde transfer edilebilmektedir. Dolayısıyla suçlulara kara para aklarken yaptıkları işlemleri gizlemek ve sonrasında harcamak için elverişli ortam sunmaktadır. Kripto para hizmet sağlayıcıları merkezi otoriteye bağlı değildir ve banka gibi üçüncü bir taraf kullanmaya gerek duymamaktadır. Merkeziyetsiz olmasının sağladığı bazı avantajlı yönleri mevcuttur örneğin merkez bankalarından ve devletlerden ayrı şekilde direkt kullanıcılar arasında işlem gördüğünden hükümetlerin

¹¹⁶ Peer eş, denk anlamına gelmektedir. Peer to peer (P2P) ağı birbirine denk en az iki bilgisayarın birbirleri arasında veri iletmek ve almak için kullanılan ağ protokolüdür. Sabit ve merkezi bilgisayar sistemi kullanmaya gerek kalmadan her bir bilgisayar sunucu gibi davranarak “işlemci gücü, disk depolama veya ağ bant genişliği” gibi kendi bazı özelliklerini diğer kullanıcılar için kullanıma açıp veri paylaşabilmektedir. Sadece sunucudan veri alan klasik sistemin aksine; kullanıcılar eşit güçtedir ve aynı işlevleri yerine getirebilmektedir, tedarikçi ve tüketici ayrımı kalkmıştır. Tüm kullanıcılar yapılan işlemlerin listesine sahiptir böylece listenin doğruluğunu her bir kullanıcı sağlayabilmektedir.

¹¹⁷ 2009 yılında ilk merkeziyetsiz kripto para olan Bitcoin Satoshi Nakamoto tarafından üretilmiştir. O tarihten itibaren çok sayıda farklı kripto para oluşturulmuştur. Murat Balcı ve Kerim Çakır, “Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması,” **Ceza Hukuku Dergisi** 46, no.16 (Ağustos 2021): s.313.

etkisinden uzaktadır. Kripto paralar kripto varlık borsaları üzerinden başka kişilere çok sayıda hesap kullanılarak aktarılabilir. Peer to peer ağı ile kripto paralar platformlar arasında kolaylıkla transfer edilebilir. Kullanıcılar varlıklarını çevrimiçi ve küresel olarak anonim şekilde üçüncü bir tarafın kontrolüne maruz kalmadan iletebilir. Bu özellikleri suçluları çekmiştir. Bu nedenle devletler, kripto paranın ödeme aracı olarak kullanılmamasına yönelik düzenlemeler yapmaktadır¹¹⁸. Kripto varlıkların ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılması yönetmelik ile yasaklanmıştır¹¹⁹.

Kripto varlık hizmet sağlayıcıların, kara para aklanmasının önlenmesinde yükümlü olarak nitelendirildiği “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbir Hakkında Yönetmelik” çıkarılmıştır¹²⁰. Çalışma alanları ve sundukları hizmetler sebebiyle bazı finansal ve finansal olmayan kuruluşlar ile bazı meslek gruplarının, kara para aklayıcılar tarafından suç işlemek için aracı olarak kullanılma olasılığı yüksektir. Bu kuruluşlar ve gruplar, yükümlü başlığı altında sıralanmıştır. Yükümlülerin kara para aklama suçu ile mücadeleye yönelik bilinç oluşturma ve MASAK ile paydaş olarak suçun işlenmesinde önleyici işlevde bulunması için düzenleme yapılmaya çalışılmıştır¹²¹.

Yakın zamanda çıkarılan düzenlemeler ile Türkiye’de faaliyet gösteren kripto varlık hizmet sağlayıcıları bir sermaye piyasası aracı olarak Sermaye Piyasası Kurulu’nun

¹¹⁸ Balcı& Çakır, 2021, s. 317.

Kripto varlık, “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik’te, “dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar” olarak tanımlanmıştır.

Kripto varlık hizmet sağlayıcılar ise, söz konusu kripto varlıkların alım satımlarına elektronik işlem platformları üzerinden aracılık etmektedir.

¹¹⁹ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkarılan ve 16 Nisan 2021 tarih ve 31456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” m. 3.

¹²⁰ 1 Mayıs 2021 tarih ve 31471 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

¹²¹ 14 Mayıs 2021 tarihli Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılar Uygulama Rehberi yayımlanmıştır.

düzenleme ve denetim yetkisi altına alınmıştır. Kripto varlık hizmet sağlayıcıları düzenlemelerde öngörülecek şartları sağlayarak faaliyet izni almak için Kurula başvurmak zorundadır. Kripto varlık hizmet sağlayıcılarının, suçluların daha kolay suç işlemesine sağladığı elverişli durumlar azaltılmaya çalışılmıştır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile getirilen düzenlemeye göre Kripto varlık hizmet sağlayıcıların, bu platformlarda işlem yapmak isteyen müşterilerinin kimliğinin doğrulanmasını koşuluyla işlem yapması gerektiği düzenlenmiştir. “Kripto varlık transferlerinin gerçekleştirildiği cüzdanlara ve fon transferlerinin gerçekleştirildiği hesaplara ilişkin kayıtlar MASAK tarafından yapılan düzenlemelere uyularak transfer mesajlarında gönderici ve alıcıya ilişkin olarak yer alması öngörülen bilgi ve verilerin kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından iletilmesi gerektiği düzenlenmiştir”¹²².

¹²² 02.07.2024 tarihli ve 32590 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7518 sayılı “6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” m. 5 düzenlenmiştir.

Bilindiği gibi Türkiye 2021 yılında yapılan FATF genel kurul toplantısında gri listeye alınmıştır. Türkiye'nin FATF tavsiyeleri ile uyumsuz olduğu alanlardan biri FATF'in kripto varlık hizmet sağlayıcılarının düzenlenmesini ve denetimini de konu edinen “Yeni Teknolojiler için İlave Önleyici Tedbirler” başlıklı tavsiyesidir. Çıkarılan yönetmelik ve Kripto varlık hizmet sağlayıcılarına ilişkin denetim ve düzenleme yetkisinin düzenlendiği 6362 sayılı Kanun ile Türkiye 2024 yılında gri listeden çıkmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI KURULUŞLAR

I. GENEL OLARAK

Kara para aklama suçu uzun zamandır işlenen, devletlerin sınırlarını kolaylıkla aşabilen ve takip edilmesi zor olan bir sınır aşan suçtur. Aklanan tutarın teknoloji ilerledikçe artması ve suç örgütlerinin kolaylaştırıcı etkisi ile kara para aklama suçu küresel ekonomik sistemi ve devletlerin ekonomisini tehdit etmektedir.

Bu çalışmada açıklanan aklama yöntemleri sadece tespit edilen bazı yöntemler olup aklayıcılar tarafından yeni yöntemler geliştirilmektedir. Aklama yöntemlerinden de görüldüğü üzere, fonların ülke dışına çıkarıldığı, kıyı bankacılık sistemi kullanıldığı, internetin ve bankacılık sisteminin kullanıldığı yöntemler başta olmak üzere tüm yöntemlerde birden çok devletin ülkesi kullanılmakta, aklayıcılar kara paranın kaynağının izinin kaybettirmek amacıyla paranın takibini zorlaştıracak şekilde yerini değiştirmektedir.

Birden çok devletin ülkesinin kullanılmasının kara paranın takibini zorlaştırmasına ek olarak birden çok yargı yetkisinin kullanılması kara para aklama suçunun cezalandırılmasını da zorlaştırmaktadır. Bunun sebebi kara paranın dolaştığı her devletin iç hukukunda aklama ile aynı oranda mücadele etmemesidir. Devletler egemenliklerinin gereği olarak iç hukukunda düzenleme yaparken serbesttirler. Devleti sınırlayan uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüğü bulunmadıkça devletler kara para aklama suçu ile mücadele etmemeyi seçebilmektedir. Kara para aklama suçunun tespiti, aklayıcıların cezalandırılması ve kara para aklama suçunun işlenmesinin önlenmesi için çalışan uluslararası bir otorite olmaması nedeniyle kara para aklama ile

mücadele devletler aracılığıyla sağlanmalıdır. Söz konusu otorite boşluğunu gidermek için ülke sınırları fark etmeksizin kara para aklama suçu ile mücadele edilmesi gerekmektedir. Aklayıcılara kara para aklama suçunu işlemesi için uygun ortam bırakmayacak şekilde tüm ülkelerde uygulanacak yeknesak kuralların oluşturulması uluslararası işbirliği ile mümkündür. Uluslararası işbirliğiyle oluşturulan sözleşmelerde tüm devletlerin ülkesinde uygulanacak kurallar belirlenmektedir.

Devletleri yükümlülük altında bırakacak bağlayıcı uluslararası hukuk kaynağı olan uluslararası sözleşmeler yanında uluslararası ilke ve standartlar getiren kuralların düzenlenmesi de önemlidir. UAD Statüsü 38'inci maddesinde uluslararası hukukun kaynakları belirtilmiştir. Buna göre uluslararası sözleşmeler, uluslararası teamül hukuku kuralları, genel hukuk ilkeleri ve öğretisi uluslararası hukukun kaynaklarıdır. Uluslararası sözleşmeler bağlayıcı olduğu ve devletlerin iç hukuk kurallarını oluştururken egemenliklerini kısıtladığı için kara para aklama ile mücadeleye yönelik uluslararası sözleşmeler devletlerin oybirliğini sağlaması adına genel ve temel düzenlemeler içermektedir. Devletlerin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelere ahde vefa ilkesi kapsamında uyması gerekmektedir. Kara para aklama ile mücadeleye yönelik uluslararası ilke ve standartlar getiren, çerçeve çizen ve yol gösteren kurallar ise yumuşak hukuk olarak nitelendirilmekte olup bağlayıcı değildir ve ihlali halinde yükümlülük doğmamaktadır. Aklama ile mücadele konusunda daha ayrıntılı teknik düzenlemeler içeren, esnek, devletlerin kendine göre değiştirebildiği söz konusu ilke ve standartlar; sözleşmelerin uygulanmasını kolaylaştırdığı için önemlidir.

Uluslararası sözleşmelerde kara para aklamının devletlerin iç hukukunda suç olarak düzenlenmesinin öngörülmesi kara para aklama suçunu uluslararası suç yapmaktadır¹²³. Devletler aklama suçunun tanımı, öncül suçları ve bazı tedbirlerin

¹²³ Selina Keesoony, "International Anti-Money Laundering Laws: the Problems with Enforcement," **Journal of Money Laundering Control** 19, no.2 (Mayıs 2016): s. 135.

düzenlendiği söz konusu sözleşmelere taraf olarak iç hukuklarını sözleşmeler ile uyumlaştırma yükümlülüğü altına girmişlerdir. Söz konusu sözleşmeler uluslararası işbirliğini sağlayan uluslararası kuruluşların bir araya gelmeyi kolaylaştırıcı etkisi ile oluşturulmuştur.

Dolayısıyla, aklama suçunun her devletin ülkesinde işlendiğinde tespit edilmesini, engellenmesini ve cezalandırılmasını sağlayacak uluslararası bir suç olarak kabulü ve diğer tedbirlerin hazırlanması; uluslararası kuruluşlar aracılığıyla uluslararası işbirliğinin sağlanması sonucu oluşturulan sözleşmeler ve standartlar sayesinde olmuştur.

II. EVRENSEL KURULUŞLAR

Küreselleşme ile beraber kara para aklama uluslararası seviyede önlem alınması gereken bir konu olmuştur. Küreselleşme ile ülkeler arası sermaye aktarımı, ticaret yoğunluğu ve insan geçişi artmıştır. İletişimin ve uluslararası ticaretin kolaylaşması, deregülasyon ve yeni finansal araçların çıkarılması uluslararası finansal piyasaları geliştirmiştir. Fonların kişiler ve ülkeler arası transferi hızlı, kolay ve güvenilir hale gelmiştir. Devletlerin ticaretlerini geliştirmek amacıyla uyguladıkları basitleşmiş gümrük prosedürleri nakit paranın ve malların kolaylıkla sınırlarını geçmesine imkan tanımıştır. Teknolojinin ve sanayinin gelişmesi ile ulus devletler arasındaki artan ticaret ve etkileşim devletlerin birbirine olan bağımlılığını arttırmıştır. Sermaye ve şirketler bu kadar artınca sistemin kırılganlıklarını kullanmak isteyen suçlular için de uluslararası finansal sistemin istikrarını bozacak fırsatlar ortaya çıkmıştır. Bu durumun sonucu olarak da kara para aklama, uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı suçları artmıştır. Uluslararası toplumun kara para aklama suçuna yönelik duyduğu endişeler; 2008 Finansal Krizi'nden sonra

şirketlerin nakit paraya ihtiyaç duyması nedeniyle yasadışı fonlara yönelmesi ile çoğalmıştır¹²⁴.

Kara para aklama suçu devletlerin mali, sosyal ve ekonomik yapılarına zarar vermektedir. Devletler arası rekabet ortamını bozmakta, finansal sisteme duyulan güveni azaltmaktadır. Kara para aklamanın yarattığı sorunların etkisini azaltmak için bazı devletler iç hukuklarında konuyu düzenlemeye başlamışlardır. İlk olarak ABD 1970’li yıllarda, İngiltere ise 1980’li yıllarda direkt kara para aklama ifadesini belirtmeseler de aklama ile mücadele için düzenlemeler yapmışlardır. Ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği kara para aklama ile mücadele için önemlidir, kara para aklamanın ulaştığı boyut ve sınır tanımazlığı uluslararası işbirliğini daha önemli kılmıştır¹²⁵.

Kara para aklama suçunun doğası gereği gizlilik ve kayıt dışılık esas olduğundan her yıl aklanan miktar tam olarak bilinmemektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün yayımladığı Paravan Şirketler Raporu’na göre küresel düzeyde yılda 2 trilyon ABD Dolarına yakın paranın aklandığı tahmin edilmektedir¹²⁶. Aynı doğrultuda, Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund- IMF) ve Dünya Bankası’nın hesaplamalarına göre 1,6- 4 trilyon ABD Doları yani küresel üretimin %2-%5’i yasadışı paradır¹²⁷. Devletler aklanan kara para miktarı bakımından sıralandığında Çin yılda ortalama 125

¹²⁴ Navin Beekarry, “The International Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Regulatory Strategy: A Critical Analysis of Compliance Determinants in International Law,” *Northwestern Journal of International Law & Business* 31, no. 137 (winter 2011): s. 151.

¹²⁵ Aykın, 2010, s. 27.

¹²⁶ “**BM raporu: Her yıl yaklaşık 1,6 trilyon dolar kara para aklanıyor,**” AA, 24 Eylül 2020, <<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yilda-2-trilyon-dolara-yakin-para-aklaniyor/472247>>, erişim tarihi: 29.12.2024.

¹²⁷ “**Countries are advancing efforts to stop criminals from laundering their trillions,**” IMF, Aralık, 2018, <<https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2018/12/imf-anti-money-laundering-and-economic-stability-straight>>, erişim tarihi: 25.12.2024.

2020 yılında suçluların özellikle uyuşturucu kaçakçılarının yaklaşık 1,6 trilyon ABD dolarını, yani küresel üretimin yüzde 2,7’sini aklamış olabileceği düşünülmektedir. “**BM raporu: Dünyada her yıl 1,6 trilyon dolar kara para aklanıyor,**” Euronews, 25 Eylül 2020, <<https://tr.euronews.com/2020/09/25/bm-raporu-dunyada-her-yil-1-6-trilyon-dolar-kara-para-aklan-yor>>, erişim tarihi: 25.12.2024. Uluslararası organize suçlardan elde edilen gelirlerin yaklaşık %20’sini yasadışı uyuşturucu ticareti oluşturmaktadır.

milyar 142 milyon dolar aklama ile birinci sırada yer alırken Türkiye 145 devlet arasında 26.sırada yer almıştır¹²⁸. Avustralya Kriminoloji Enstitüsü 2020 yılında 60,1 milyar Avustralya Doları yasadışı paranın aklandığını tahmin etmektedir¹²⁹.

Uyuşturucu ticaretinin ve örgütlü suçların uluslararası topluma karşı oluşturduğu tehdidin boyutu arttıkça uluslararası toplum da bu konuları düzenlemeye başlamıştır. Teknoloji ve küreselleşme ile suçlular için ülke sınırlarının önemi azalırken devletlerin kendi iç hukuklarında düzenleme yaparak bu suçlarla bireysel mücadele etmesi zorlaşmıştır. Sınırları aşan bu suçlarla mücadele için çok taraflı işbirliği gerekmektedir. Bu kapsamdaki uluslararası işbirliği çabaları 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu, 1989 tarihinde FATF'in oluşturulması, 1990 tarihli Strasburg Konvansiyonu, 1995 tarihinde Egmont Grubunun kurulması ve 2000 tarihli Palermo Konvansiyonu ile somutlaştırılmıştır¹³⁰.

Kara para aklama ile mücadelenin uluslararası düzeyde sistematik ve kurumsal olmasını teminen uluslararası kuruluşlar oluşturulmuştur. Söz konusu kuruluşlar uluslararası örgüt olabileceği gibi gayri resmi oluşumlar da olabilmektedir. Uluslararası örgütler, uluslararası toplumu ilgilendiren konularda işbirliğini kolaylaştırdığından önem arz etmektedir.

Uluslararası örgütlerin başlıca özelliklerine kısaca değinilecektir. Öncelikle, uluslararası örgütler kurucu antlaşmasında belirtilen işlevlerini yerine getirmek amacıyla devletler tarafından kurulmaktadır. Uluslararası örgütlerin; uluslararası hukuk kişiliği,

¹²⁸ ABD'li Global Financial Integrity'nin (Küresel Finansal Dürüstlük Örgütü - GFI) Aralık 2014'te yayımlanan "Gelişen Ülkelerden Yasa Dışı Sermaye Akımları" raporuna göre belirlenmiştir.

¹²⁹ "Anti-money laundering and counter-terrorism financing," AIC, <<https://www.ag.gov.au/crime/anti-money-laundering-and-counter-terrorism-financing>>, erişim tarihi: 25.12.2024.

¹³⁰ Aykın, 2010, s. 21, Esen Aydınşakir, "Kara Para Aklamayla Mücadele," (Yüksek Lisans Tezi, 2008), s. 6

kurumsal yapısı ve kendine ait organları bulunmaktadır¹³¹. Uluslararası örgütler genelde, devletlerin iradelerini yansıttıkları bir antlaşma ile kurulmaktadır. Uluslararası hukuka göre düzenlenen belgeler ile de kurulabilmektedirler¹³². Uluslararası örgütlerin kurucu antlaşmasına taraf olarak Uluslararası örgütlere üye olunmaktadır. Uluslararası örgütlerin buyruk verme ve zorla yaptırma yetkisi bulunmamaktadır¹³³. Uluslararası örgütler kendilerini meydana getiren devletlerin iradesinin belirlediği sınırlar ve kurallar içerisinde eylemde bulunabilirler dolayısıyla kurucu antlaşmalarında kendilerine tanınan görevler ile sınırlı işlevsel kişilikleri vardır¹³⁴. Uluslararası örgütlerin antlaşma yapabilmesi uluslararası kişiliği olduğunu göstermektedir¹³⁵. Uluslararası örgütlerin süreklilik özelliğinin bir gerekliliği olarak örgüt organları ve karar verici yapısından oluşan kurumsal yapıları vardır¹³⁶.

Uluslararası örgütleri sınıflandırmak amacıyla çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Açık/kapalı uluslararası örgüt, genel konulu/özel konulu uluslararası örgüt veya işbirliği sağlayıcı/bütünleşme amaçlı örgüt gibi yöntemler bulunmaktadır. Uluslararası örgütler evrensel ve bölgesel örgütler olarak da ikiye ayrılmaktadır. Evrensel uluslararası örgüt, amaçları ve faaliyetleri için tüm devletleri bütün olarak kabul ederek devletleri konularına göre sınırlandırmadan her devletin üyeliğine açık olan örgütlerdir. Bölgesel uluslararası örgütlere belirli bölgedeki devletler üye olabilmektedir. Çalışmamızda da

¹³¹ Mehmet Emin Çağırın, **Uluslararası Örgütler**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), s. 6. 1975 Evrensel Nitelikli Uluslararası Örgütlerle İlişkilerde Devletlerin Temsili Viyana Sözleşmesi 'nin m. 1'deki tanıma göre, uluslararası örgüt, devletlerin aralarında yaptıkları bir antlaşma ile oluşturdukları, üye devletlerden ayrı bir hukuki kişiliğe sahip, kendi mevzuatı ve organları olan sürekli yapılardır.

¹³² Örneğin, Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (Comecon) bir ortak bildiri ile kurulmuştur..

¹³³ Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2009), s. 192.

¹³⁴ Uluslararası örgütler kurucu devletlerden bağımsız objektif bir kişiliğe ve devletlerin onlara tanıdığı türemiş kişiliğe sahiptirler. Kurucu antlaşmada özellikle düzenlenmemiş olsa da örgütün amacını gerçekleştirmek için bazı yetkilere sahip olması gerekmektedir. Çağırın, **2016**, s. 8.

¹³⁵ Pazarcı, **2009**, s. 143

¹³⁶ Çağırın, **2016**, s. 9.

kara para aklama suçuna ilişkin kuruluş ve düzenlemeler evrensel veya bölgesel düzeyde olmasına göre sınıflandırılmıştır¹³⁷.

Küreselleşmenin de etkisiyle kara para aklama sorunun devletlerin kendi sorunu olmayı aşarak devletlerarası etkiye sahip bir sorun büyüklüğüne ulaşmış olduğu belirtilmişti. Kayıt dışı ekonominin içinde barındırdığı kara paranın, ülkeye beklenmedik şekilde hızlı girmesi veya çıkması devletin ekonomisini bozmaktadır¹³⁸. Devletlerarası ekonomik kurumlar birbiriyle entegre olduğundan bir devlette yaşanan ekonomik kriz diğer devletleri de etkilemektedir. Bu nedenle devletlerin küresel sorunları çözmek için hem bölgesel hem küresel boyutta sürekli ve düzenli ilişkiler kurup iş birliğini sürdürmesi gerekmiştir¹³⁹. Bu işbirliği, kara para aklamayla mücadele için uluslararası örgütlerin kurulması ile sağlanmıştır.

Kara para aklama ile mücadele için uluslararası çaba, uyuşturucu ticaretinin uluslararası bir sorun olduğunun ve çok taraflı işbirliği ile çözülebileceğinin kabulü ile başlamıştır. Kara para aklama hakkında oluşturulan ilk uluslararası antlaşma uyuşturucu ticareti ile ilgili suçları konu almıştır. Günümüzde daha fazla sayıda suç, uluslararası düzeyde endişe yaratmaktadır ve kara para aklamanın öncül suçu olarak düzenlenmektedir¹⁴⁰.

¹³⁷ “Açık uluslararası örgütler coğrafi bakımdan herhangi bir sınırlandırmaya bağlı tutulmayan genel nitelikli koşulların sağlanması durumunda bütün devletlerin üyeliğine açık örgütlerdir. Kapalı uluslararası örgütler ise sonraki herhangi bir üyeliğe kapalı olan örgütleri ifade edebileceği gibi üyelik koşullarının sıkı olduğu, üyeliğin karar organının takdirine bağlı olduğu örgütleri de içerebilir. Genel kapsamlı ya da belirli bir konuyla ilgili olmasına göre uluslararası örgütler genel konulu veya özel konulu uluslararası örgüt olarak ayrılabilir. Yetkinin niteliğine dayalı olarak uluslararası örgütler, işbirliği ve eşgüdüm sağlayıcı ya da bütünleşme amaçlı örgüt olarak sınıflandırmaya tabii tutulabilmektedir.” Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk Dersleri**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2021), s. 105.

¹³⁸ Barış Berber, “**Kara Para Aklama İşlemleri Ve Finansal Sisteme Etkileri**,” (Yüksek Lisans Tezi, 2019), s. 98. Örneğin; ülkedeki üretim ve büyüme artmadan ülkeye yasadışı şekilde gelen fonlar ülkede enflasyona sebep olmaktadır. Yeterli vergi ödenmemesi bütçe açığına ve sonunda faiz oranlarında artışa neden olmaktadır. Menkul ve gayrimenkul değerlerinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır.(İpek, 2000, s.35.)

¹³⁹ Çağırın, 2016, s. 1.

¹⁴⁰ Paul Allan Schott, **Reference Guide to Anti- Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism**, (Washington: World Bank Institute, 2003), s. III2.

Gelirleri kara para olarak nitelenen suçların içerisinde uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti, kasten insan öldürme, organ ticareti gibi ağır suçlar da bulunmaktadır¹⁴¹. Bu suçların sınır tanımayarak gelişmesi devletleri zor duruma düşürmektir çünkü belirtilen suçlar topluma zarar veren kirli, yasadışı ve toplum tarafından kabul edilemeyen suçlardır. Kara para aklama ile mücadele edilemeyerek yaygınlaşması demek bu suçların da işlenme oranının artması demektir. Dolayısıyla devletler uluslararası işbirliği ile kara para aklanmasının ve nihayetinde aslında ağır suçların işlenmesinin önüne geçilmektedir.

Uluslararası alanda kara para aklamanın önlenmesi birçok farklı uluslararası kuruluşun işbirliği ile gerçekleşmektedir. Evrensel ve bölgesel düzeyde oluşturulan girişimlerle kara para aklama ile mücadele edilerek küresel ekonomik istikrar sağlanmaya çalışılmıştır. Bu işbirliğinde, evrensel nitelikli kuruluşlar olarak Birleşmiş Milletler (BM)'in düzenlemeleri ve öncülük ettiği girişimler, OECD, uluslararası standart koyucu özelliği ile FATF, IMF ve Dünya Bankası ile Egmont Grubu ele alınacaktır.

A. Birleşmiş Milletler

BM, küresel temelde kara para aklamaya karşı önemli çalışmalar yapan ilk uluslararası örgüttür. BM pek çok açıdan önem arz etmektedir. Öncelikle, en fazla sayıda üyeye sahip olan uluslararası örgüttür. 1945'te kurucu devletleri tarafından imzalanan kurucu antlaşma ile kurulmuştur¹⁴² ve 193 üyesi vardır. Merkezi Viyana'da olan Karapara Aklamaya Karşı Küresel Programı (Global Programme Against Money Laundering-GPML), UNODC'un bir parçası olarak oluşturulmuştur ve etkili bir şekilde çalışmaktadır.

¹⁴¹ Berber, 2019, s. 98.

¹⁴² 26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco'da imzalanmıştır. Türkiye'de 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir. 4801 sayılı Kabul Edilmesinin Uygun Bulduğuna Dair Onay Kanunu 24 Ağustos 1945 tarih ve 6902 Sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanmıştır.

En önemlisi, BM, tarafı olan devletler üzerinde bağlayıcı kararlar alabilme yetkisine sahiptir¹⁴³.

BM'nin uluslararası örgüt olarak bir kurumsal yapısı ve organları bulunmaktadır¹⁴⁴. BM'nin bağlayıcı karar alma yetkisine sahip organı Güvenlik Konseyi'dir. Güvenlik Konseyi yetkileri BM Kurucu Antlaşmasında düzenlenmiştir. BM'nin temel amacı uluslararası barış ve güvenliği sağlamaktır, bu amaç için özel yetkili organı Güvenlik Konseyi'dir¹⁴⁵. Güvenlik Konseyi'nin aldığı uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren kararlar bağlayıcıdır¹⁴⁶.

BM'nin kararları önem arz eden ana organlarından diğeri Genel Kurul'dur. Genel Kurul'da BM üyesi her devleti eşit seviyede içermesi ve devletlerarası eşit seviyede temsilin bulunması BM Genel Kurul kararlarına duyulan güveni arttırmaktadır. Genel Kurul'un en önem arz eden görevi üye devletler için uluslararası barış ve güvenlik konularında bir tartışma platformu sağlamasıdır¹⁴⁷. Genel Kurul kararları hukuksal işlem olarak sınıflandırılmaktadır. BM Kurucu Antlaşması'nda Genel Kurul'un bazı konularda bağlayıcı karar aldığı düzenlenmekle birlikte, genel olarak Genel Kurul kararlarının hukuksal olarak bağlayıcılığına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır¹⁴⁸. Bu nedenle genel olarak Genel Kurul kararları tavsiye niteliğindedir. Fakat BM örgütünün iç işleyişi ve iç düzenine ilişkin bazı Genel Kurul kararları bağlayıcı niteliktedir¹⁴⁹. Örneğin, BM'ye yeni

¹⁴³ Schott, 2003, s. III2.

¹⁴⁴ Birleşmiş Milletler Kurucu Antlaşmasında belirtilen 6 adet ana organa sahiptir. Bunlar; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Uluslararası Adalet Divanı, Vesayet Konseyi ve Genel Sekreterliktir.

¹⁴⁵ Antlaşma metni için bkz. “**BM Kurucu Antlaşması**,” 26 Haziran 1945, BM, <<https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>>, erişim tarihi: 20.12.2024. m. 24.

¹⁴⁶ Sezai Çağlayan, “BM Güvenlik Konseyi Rezolüsyonları Nedir, Nasıl Okunur?,” **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi** 46 (Nisan 2021): s. 470.

¹⁴⁷ Genel Kurul, Güvenlik Konseyi kendisinden talepte bulunmadıkça, Güvenlik Konseyi tarafından görüşülen bir konu hakkında tavsiye kararı alamamaktadır. **BM Kurucu Antlaşması** m, 12.

¹⁴⁸ Deha Sezer, “Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararlarının Uluslararası Hukukun Gelişimine Etkisi,” **ODTÜ Gelişme Dergisi** 8, no.1 (1981): s. 512. Genel Kurul BM Kurucu Antlaşması'nın yetkilendirdiği şekil ve koşullarda karar alma yetkisini kullanmaktadır.

¹⁴⁹ Örgütün fonksiyonlarını ve görevlerini yapabilmesi için bu tür bağlayıcı kararlar alması gerekmektedir. Sezer, 1981, s. 532.

devlet üye olarak alırken ve üyelikten çıkarırken aldığı kararlar bağlayıcıdır¹⁵⁰. Teamül hukuku oluşması için gereken koşullar sağlandığında, BM Genel kurul kararları teamül hukuku kurallarının gelişmesine neden olabilmektedir¹⁵¹. Bağlayıcı olmasa da Genel Kurul'un gündemine gelmiş olan konu ve sonucunda alınan kararlar uluslararası toplum üzerinde etki bırakmaktadır¹⁵². Tartışılan konuların yazılı hale getirilmesi ve gündem yaratması uluslararası hukukun verimliliği bakımından önemlidir¹⁵³.

Aşağıda incelenecek olan BM sözleşmeleri de taraf olan devletleri bağlamaları açısından önemlidir. Uluslararası sözleşmeler, uluslararası hukukun kaynakları arasında Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Statüsü'nün 38'inci maddesinde düzenlenmiştir. UAD Statüsü'nde uluslararası hukukun kaynakları; uluslararası sözleşmeler, teamül hukuku kuralları, genel hukuk ilkeleri ve öğretisi olarak sıralanmıştır. Sözleşmeler, uluslararası hukuk kişileri arasında, uluslararası hukuk kurallarına tabii, hak ve yükümlülük doğuran, karşılıklı irade uyuşmalarıdır. Sözleşmeler nasıl isimlendirildiklerinden bağımsız olarak eğer yükümlülük altına girme niyeti içeriyorsa bağlayıcıdır ve ihlali durumunda sorumluluk doğurmaktadır¹⁵⁴. Bir hukuk düzeninin kaynakları, o düzendeki hukuk kurallarını oluşturan ve geliştiren unsurlardır¹⁵⁵. Dolayısıyla, kara para aklama konusundaki sözleşmeler ve düzenlenen kurallar kara para aklama konusunun

¹⁵⁰ Güvenlik Konseyi'nin sürekli değişen 10 üyesini seçerken ve Ekonomik Sosyal Konsey'in üyelerini ve UAD üyelerini seçerken aldığı kararlar bağlayıcıdır. Örgütün bütçesi hazırlanıp görüşülürken de aldığı kararlar bağlayıcıdır.

¹⁵¹ Teamül hukuku kurallarının meydana gelmesi iki ana unsurun sağlanması şartına bağlıdır. Teamül hukuku kuralları, uygulanan kuralın hukuk olduğu bilinci(manevi unsur) ile aynı şekilde ve uzun süre boyunca tekrarlanan(maddi unsur) genel devlet uygulamasıdır. Dolayısıyla BM Genel Kurulunda alınan kararların devletlerin geneli tarafından uzun süre boyunca hukuk kuralı olduğu inancı ile uygulanması halinde Genel kurul kararları teamül hukuku kuralı oluşmasını sağlamış olacaktır.

¹⁵² Genel Kurul kararlarının tavsiye niteliğinde olması nedeniyle kararın hayata geçirilmesi devletlerin ahde vefa ilkesi bağlamında kendi eylemlerine bağlıdır. Hilal Önal, "**Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Rolü**" (Doktora Tezi, 2019), s. 63.

¹⁵³ Önal, 2019, s. 58.

¹⁵⁴ Muhammed Enes Bayrak, "Uluslararası Hukukta Bağlayıcılık Meselesi: Mutabakat Muhtırası," **T.C. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 29, no.3 (Mayıs 2021): s. 1626.

¹⁵⁵ Pazarıcı, 2021, s. 101.

uluslararası kaynaklarıdır. Bu sözleşmeler, uluslararası hukuk kişisi olan devletler tarafından imzalanarak hangi yönteme göre bağlayıcılık kazanacaksa usulün yerine getirilmesinin ardından taraf devletler arasında bağlayıcı bir kaynak olarak yer almaktadır¹⁵⁶.

1. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Yapılan Sözleşmeler

BM'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlamak dışında ekonomik, sosyal sorunları çözme konusunda işbirliği sağlama görevi de bulunmaktadır¹⁵⁷. BM tarafından kara para aklama ile mücadele için oluşturulan sözleşmeler incelenmiştir.

a. Uyuşturucu ve Psicotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)

Büyüyen uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı ve bundan kaynaklanan kara para aklama suçuna karşı uluslararası boyutta etkin mücadele sağlanması amacıyla UNODC'un girişimleriyle 19 Aralık 1988 tarihinde imzaya açılmış olan Viyana Konvansiyonu Kasım 1990'da yürürlüğe girmiştir. Viyana Konvansiyonu temelde yasadışı uyuşturucu ticaretini ve yaptırımlarını düzenlemektedir. Kara para aklama terimini kullanmamasına rağmen uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirlerin yasadışılığı belirtilmiştir¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Basit usul, onaylama veya uygun bulma usulü, katılma usulü yöntemlerinden taraflarca kararlaştırılan şeklin yerine getirilmesiyle bağlayıcılık kazanmaktadır. Basit usule göre bağlayıcılık kazanacak sözleşme sadece imza ile sözleşmeyle bağlanabilecektir. Onaylama yöntemine Türk Hukukunda olduğu gibi Meclisin uygun bulma yetkisi örnek verilebilecektir. Katılma yöntemi ise antlaşmaya sonradan taraf olmayan başka bir devletin katılmasıdır.

¹⁵⁷ **BM Kurucu Antlaşması**, m.1/3.

¹⁵⁸ Schott, **2003**, s. III3.

Viyana Konvansiyonu uyuşturucu madde kaçakçılığı ve bundan elde edilen yasadışı gelirlere karşı uluslararası düzeyde etkili bir mücadele sağlanması için uluslararası işbirliğinin önemini vurgulamıştır¹⁵⁹.

Konvansiyon'da genel olarak değinilen konular şu şekildedir:

a- Uyuşturucu ticaretinin uluslararası işbirliği gerektirmesi ve organize suç olma niteliği düşünüldüğünde kara para aklamanın organize suçları da içeren ve giderek büyüyen boyutunu göstermektedir¹⁶⁰. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı şekilde üretilmesi ve satılmasının önlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kaçakçılar haksız kazançları ile zenginleşirken, kaçakçılık sınırları kolaylıkla aşarak devletlerin ticari faaliyetlerinin ve ekonomilerinin bozulmasına neden olmaktadır. Kaçakçıların işledikleri suçtan elde ettikleri gelirlere kavuşmasının engellenerek suçlu işleme amacının ortadan kaldırılması gerektiği düzenlenmiştir. Kaçakçılığı engellemek için devletlerin iç hukuklarında yapacakları düzenlemelerin önemli olduğu ve taraf devletin uluslararası etkin işbirliğine olanak tanıyan düzenlemeler yapması gerektiği belirtilmiştir¹⁶¹.

b- Konvansiyonda öncül suç veya kara para tanımı doğrudan yapılmamıştır. Konvansiyonun 3'üncü maddesinin b bendinde kara para aklama suçu tanımına ait unsurlar düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, Konvansiyonun 3'üncü maddesi a bendinde uyuşturucu üretimi, hazırlanması, satışı ve dağıtımı gibi suçlardan edinildiği bilinen malvarlıklarının yasal olmayan kaynağının gizlenmesi, kaynağın gerçekten farklı gösterilmesi, suçun yaptırımlarından kurtulmak için başka bir malvarlığına çevrilmesi ve edinilen malvarlığının "niteliğinin, kaynağının ve gerçek sahibinin gizlenmesi veya gerçekten farklı gösterilmesi, ve bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması ya da

¹⁵⁹ Türkiye Aralık 1988'de imzalanmıştır ve 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanun ile onaylanarak 25.11.1995 tarih ve 22474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 2018 yılı itibarıyla 116 devlet Viyana Konvansiyonu'na taraftır.

¹⁶⁰ Kerim Çakır, "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu," (Doktora Tezi, 2016), s. 108.

¹⁶¹ **Viyana Konvansiyonu**, m.2.

kullanılması” fiillerinin işlenmesinin taraf devletlerin iç hukukunda suç olarak düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür¹⁶². Söz konusu düzenlemeye rağmen Konvansiyonda kara para aklama terimi kullanılarak bir tanım direkt yapılmamaktadır. Düzenleme sadece uyuşturucu ticaretinden edinilen gelirler için geçerli olup Konvansiyonu takip eden diğer metinlerde kara paraya sebebiyet veren suçların çeşidi artmaktadır¹⁶³.

c- Suçtan kaynaklanan gelirin müsaderesi düzenlenmiştir. Taraf devletlerin suçtan kaynaklanan malvarlığına mahkeme ya da yetkili makamın kararı üzerine mülkiyet hakkının tamamen kaybettirilmesine ilişkin düzenleme yapmaları istenmiştir. Üstelik müsaderenin etkili şekilde uygulanabilmesi için devletlerin işbirliğinin önemi belirtilmiştir. Taraf devletlerin hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezası gibi suçluyu caydırıcı cezalar düzenlemesi öngörülmüştür¹⁶⁴.

Sonuç olarak, Viyana Konvansiyonu kara para aklamayı suç haline getiren ilk bağlayıcı uluslararası belge olması nedeniyle önemlidir. Konvansiyon kara para aklama suçunun öncül suçlarını sadece uyuşturucu ticareti ile sınırlaması nedeniyle kısıtlı bir etkiye sahiptir. Fakat uyuşturucunun üretimi, transferi ve satışından edinilen bütün gelirleri kara para saymasından dolayı uyuşturucu ticaretine karşı oluşturulan temel belgelerdendir. Üstelik Konvansiyon ile ilk kez kara para aklama ile mücadelede uluslararası işbirliği öngörülmüştür. Söz konusu özellikleri ile Konvansiyon kendinden sonraki metinlere önyak olmuş, faydalı özelliklerinin düzenlenmesi devam ettirilerek eksik yanları sonraki sözleşmeler ile tamamlanmıştır.

¹⁶² **Viyana Konvansiyonu**, m.3.

¹⁶³ Elissavet-Anna Valvi, “The role of legal professionals in the European and international legal and regulatory framework against money laundering,” **Journal of Money Laundering Control** 26, no. 7 (Aralık 2023): s. 40.

¹⁶⁴ Banu Saatçi, “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler,” **Bankacılık Dergisi** 19 (1996): s. 4.

**b. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
(Palermo Konvansiyonu)**

Sınıraşan örgütlü suçlar ile mücadelenin kapsamını genişletmek ve daha etkin bir mücadele sağlanması için işbirliğini düzenleyen bu sözleşmeyi BM Genel Kurulu Aralık 2000’de imzaya açmıştır¹⁶⁵.

Palermo Konvansiyonu, organize suçlarla mücadeleye ilişkin düzenlenen ilk bağlayıcı uluslararası metindir¹⁶⁶. Konvansiyon’da örgütlü suçluluğun tanımı yapılmıştır. Örgütlü suçluluk, malvarlığı değeri elde etmek için bu Sözleşmede değinilen en az bir ağır suçu işleme amacıyla eyleme geçen en az üç kişiden kurulmuş grup olarak tanımlanmıştır¹⁶⁷.

Kara para aklama suçu ile sınır aşan organize suçluluk birçok açıdan birbiri ile ilintilidir. Öncelikle organize suçlardan edinilen gelirlerin kolluk güçlerine fark edilmeden kullanılabilmesi için aklanması gerekmektedir. İkinci olarak, kara paranın aklanması için organize bir suç örgütü kurulması gerekebilmektedir. Örneğin, gelişmiş aklamanın kullanıldığı karmaşık aklamalarda profesyonel şekilde örgütle aklama yapmak özellikle liderlerinin yakalanma riskini azaltmaktadır. Organize halde çalışmak, gelişmiş aklamanın kompleks yapısıyla başa çıkabilmeyi sağlamaktadır. Örneğin, şirinler yöntemi, bankaların kullanılması ve hayali şirket yöntemlerinin organize şekilde işlenmesi daha kolaydır¹⁶⁸.

¹⁶⁵ Türkiye 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanun ile kabul etmiştir. 04 Şubat 2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 192 ülke sözleşmeye taraftır. Sözleşmenin görüşüldüğü toplantı İtalya’nın Palermo şehrinde yapıldığından bu adı almıştır. Palermo mafyaların hayli çok olduğu bir İtalyan şehri olması bakımından anlamlıdır.

¹⁶⁶ Muhammad Saleem Korejo, Ramalingam Rajamanickam ve Muhamad Helmi Md. Said, “The concept of money laundering: a quest for legal definition,” **Journal of Money Laundering Control** 24, no.4 (2021): s. 730.

¹⁶⁷ Sözleşme’nin “Tanımlar” başlıklı m. 2’de örgütlü suç grubunun tanımı yapılmıştır.

¹⁶⁸ Dülger, 2010, s. 93-94.

Palermo Konvansiyonu'nda düzenlenen kara para aklamanın tanımındaki esas ögeler Viyana Konvansiyonu ile aynı olmasına rağmen öncül suçların kapsamı genişletilmiştir. Viyana Konvansiyonu ile kara paranın kaynağı olarak sadece uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili suçlar düzenlenmişken Palermo Konvansiyonu'nda işlenmesi ile elde edilen gelirlerin kara para sayıldığı suçlar ağır suçlar olarak genişletilmiştir. Konvansiyonun tanımlar kısmında ağır suç genel olarak tanımlanmıştır, buna göre üst sınırı en az dört yıl olan özgürlüğü bağlayıcı ceza öngörülen suçlar, ağır suçlardır. Konvansiyonda kara para aklama suçunun öncül suçlarının çok çeşitli olduğu belirtilmekle beraber devletlere iç hukuklarında kara para aklama suçunun öncül suçu olarak; örgütlü suç gruplarına katılmak, yolsuzluk ve adaleti engelleme suçları ve ağır suçları düzenleme zorunluluğu getirilmiştir¹⁶⁹. Üstelik taraf devletlerin kara para aklama kapsamına alacağı öncül suçları belirlerken en geniş kapsamda düzenleme yapması istenmiştir¹⁷⁰.

Konvansiyon 6 ve 7'nci maddelerinde kara para aklama düzenlenmektedir. Konvansiyona göre:

- Bir malvarlığı değerinin suçtan elde edilen gelir olduğunu bilerek yasadışı kaynağını gizlemek veya dönüştürmek,
- Öncül suçu işleyen, suçun sonuçlarından kurtulmaya çalışan kişiye yasadışı kaynağı gizlemesinde yardım etmek,
- Suçtan elde edilen gelirin yasadışı özelliğini bilerek kasten yapılan, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, kullanımını, hareketlerini, mülkiyetini veya malvarlığına ilişkin hakları gizlemek veya olduğundan değişik göstermek,

¹⁶⁹ Ahmad Aqeil Mohamad Al-Zaqibh, "International Laws on Money Laundering", **International Journal of Social Science and Humanity** 3, no.1 (Ocak 2013): s.45.

¹⁷⁰ Korejo& Rajamanickam& Said, **2021**, s. 735.

- Suçtan elde edildiğini bilerek o malvarlığının edinmek, bulundurmak ve kullanmak

eylemlerinden her birinin tek başına kara para aklama suçuna sebebiyet verdiği düzenlenmiştir. Bu eylemlerden herhangi birine iştirak etmek veya kolaylaştırmak da maddede kara para aklama suçu olarak düzenlenmiştir.

Palermo Konvansiyonu taraf devletlerden iç hukuklarında kara para aklamayı suç saymalarını istemektedir. Kara para aklamayla mücadelede tespit ve caydırıcılığı sağlamak için düzenleyici rejimler kurulması belirtilmiştir. Müşteri kimlik tespiti, şüpheli işlemlerin kaydı ve bildiri gibi önleyici tedbirlerin düzenlenmesi öngörülmüştür. Hem ulusal hem uluslararası düzeyde idare, düzenleyici otoriteler ve kolluk güçleri arasındaki bilgi değişimi ve işbirliğini sağlamak, verileri toplamak, analiz etmek ve yaymak için mali istihbarat birimleri kurulması ve uluslararası işbirliğinin artırılması konvansiyonda düzenlenen ve taraf devletlerin de iç hukukuna yansıtması istenen işbirliği ve araçlardır¹⁷¹.

Konvansiyon'un 7'nci maddesinde özel kuruluşları da kara para aklama ile mücadeleye dahil etmek amacıyla kara para aklayıcılar için cezbedici olan bankalar ve diğer finansal kuruluşlara yönelik denetim sistemleri düzenlenmiştir.

Palermo Konvansiyonu'nun kara para aklama suçunun düzenlendiği 6'ncı maddesi ile aklama ile mücadele önlemlerinin düzenlendiği 7'nci maddesi daha sonra incelenecek olan FATF Tavsiyelerinden ilgili olanları ile uyum içerisindedir. Birbirinden farklı kuruluş tarafından ve farklı nitelikte düzenlenen bu uluslararası metinlerin benzerliği, uluslararası toplumun kara para aklama ile mücadeledeki işbirliği ve isteğini göstermektedir¹⁷².

¹⁷¹ Al-Zaqibh, 2013, s. 45; Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, s.7.

¹⁷² Öztürk, 2020, s. 100.

Tüzel kişiler kara para aklama açısından suçlular için elverişli ortamlar sunmaktadır. Suçluların suçu işlemesine izin vermeleri ve gizlemeleri konusunda banka gibi tüzel kişilerin etkisi bulunmaktadır. Tüzel kişilerin bu suçtan sorumluluğunun düzenlendiği ilk belge Palermo Konvansiyonu'dur. BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve FATF tavsiyelerinde de tüzel kişilerin sorumluluğu konusu gündeme alınmıştır¹⁷³.

Palermo Konvansiyonu, Viyana Konvansiyonu'na göre kara para aklamanın öncül suçlarının kapsamını genişlettiği için önemlidir. Buna göre artık kara para aklama suçu sadece uyuşturucu gelirleri ile sınırlandırılmaktan çıkmıştır. Palermo Konvansiyonu Viyana Konvansiyonu'na göre müşteri kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim ve kayıt tutma gibi daha detaylı ve teknik konuları da düzenlemiştir. Dolayısıyla kara para aklama yöntemlerinden olan bankaların kullanılması ve kıyı bankacılığı yöntemlerine yönelik düzenlemeler içermektedir. Bahse konu tedbirler yumuşak hukuk kurallarında da yer almaktadır. FATF ve Basel Komitesi gibi bankaların uyması gereken bazı tedbirlerin düzenlenmesi ile devletler bankacılık sistemi kullanılarak işlenen kara para aklama suçuna karşı korunmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla, esnek yumuşak hukuk kuralları ile daha detaylı düzenlenen konuların bağlayıcı uluslararası sözleşmelerde de genel olarak düzenlendiği görülmektedir.

c. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi

UNODC tarafından düzenlenen Yolsuzluğa Karşı Sözleşme Müzakereleri için ad hoc Komitesi'nin oturumlarında tartışılan Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi BM Genel Kurulu'nda Aralık 2003 tarihinde imzaya açılmıştır¹⁷⁴. Türkiye aynı tarihte

¹⁷³ Aykın, 2010, s. 109.

¹⁷⁴ "Stolen Asset Recovery Initiative," UNODC, 2024, <<https://star.worldbank.org/focus-area/uncac>>, erişim tarihi: 24.12.2024.

imzalamıştır¹⁷⁵. 186 devlet sözleşmeye taraftır. Sözleşme yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadele konusunda genel uluslararası anlaşmaya ulaşılan ilk belgedir. Sözleşmenin, devletlerin iç hukuklarındaki düzenlemelerin birbiri ile uyumlaşmasına yardımcı olması için kapsayıcı, etkili ve yol gösterici nitelikte olması hedeflenmiştir¹⁷⁶.

Sözleşmede öncül suç ve suç gelirinin tanımları yapılmıştır¹⁷⁷. Sözleşmede suç gelirlerinin aklanması konusuna değinilmiş olması sözleşmeyi kara para aklama açısından önemli yapmıştır. Sözleşme'nin 23'üncü maddesi taraf devletleri kara para aklamayı suç olarak iç hukuklarında düzenlemekle yükümlü kılmıştır.

Sözleşmede yolsuzluk tanımlanmamakla beraber zimmet, ulusal ve uluslararası kamu görevlilerinin işlediği rüşvet, haksız mal edinme, görevin kötüye kullanılması gibi suçların yolsuzluk suçları arasında olduğu belirtilmiştir. Yolsuzluğun direkt tanımlanmayıp sık yaşanan yolsuzluk tiplerinin sıralanması devletlere takdir hakkı tanımıştır. Sözleşmeye göre rüşvet, zimmet, kara para aklama ve adaletin engellenmesi suçlarının taraf devletler tarafından iç hukuklarında suç olarak düzenlemesi gerekmektedir¹⁷⁸.

Kara para aklama yolsuzluk suçunu tamamlayıcı özelliği sahiptir çünkü yolsuzluk sonucu edinilen gelirlerin yozlaşmış kamu görevlisi tarafından kullanılabilmesi için aklanması gerekmektedir. Kara para aklamaya karşı önlemlerin uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşlarda yapılan yolsuzluk o devletin kara para aklama ile mücadele sistemini etkisizleştirmektedir¹⁷⁹. Yolsuzluk ve kara para aklama arasındaki

¹⁷⁵ 18 Mayıs 2006 tarihli ve 5506 sayılı onaylamanın uygun bulunması hakkında kanunla onaylanmıştır. 24 Mayıs 2006 tarih ve 26177 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

¹⁷⁶ Antonio Argandoña, "The United Nations Convention Against Corruption and its Impact on International Companies," **Journal of Business Ethics** 74, (2007): s. 492.

¹⁷⁷ Antlaşma metni için bkz. "**BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi**," 31 Ekim 2003, BM, <https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xviii-14&chapter=18>, erişim tarihi: 12.12.2024. m.2.

¹⁷⁸ Argandoña, **2007**, s. 488.

¹⁷⁹ Keith Blackburn, Kyriakos C. Neandis ve Maria Paola Rana, "A Theory of Organized Crime, Corruption and Economic Growth," **Econ Theory Bull** 5 (2017): s. 282.

ilişki nedeniyle Sözleşmede “Karapara Aklamayla Mücadele Önlemleri” başlığı altında devletlere, kara para aklamanın engellenmesi ve tespit edilebilmesi için aklama ile mücadeleye yönelik düzenlemeler yaparak kara para aklamaya ortam sunan kuruluşların denetiminin sağlanması için sistem kurmaları istenmiştir. Devletlerin kara para aklamayla mücadele kapsamında oluşturduğu idari ve adli ve düzenleyici kurumların işbirliğinin ve bilgi değişiminin sağlanması amacıyla aklamaya ilişkin verilerin toplandığı ve analiz edildiği mali istihbarat birimleri kurmaları önerilmiştir. Devletlerden; fon transfer işlemlerinde gönderici bilgilerinin tam ve doğru bir şekilde belirtilmesi, eğer fonun kaynağı belirli değilse transferin dikkatli şekilde araştırılması istenmiştir¹⁸⁰.

Sözleşmede suç gelirlerinin müsaderesi için işbirliği, mekanizmalar ve usuller düzenlenmiştir¹⁸¹. Sözleşme diğer metinlerden farklı olarak suç gelirleri ve suçtan kaynaklanan malvarlığının geri alınmasını düzenlemiştir. Paranın kendisine ait olduğuna ilişkin yeterli delil gösteren ve zarar gören kaynak devlete paralarının iadesi düzenlenmiştir. Yolsuzluk suçu çoğunlukla gelişmemiş devletlerde işlenmektedir. Yolsuzluk sonucu edinilen kara para genelde edinildiği ülkenin sınırlarından çıkarılmaktadır. Bu durum zaten sermayeye ihtiyacı olan gelişmemiş devletlerin ekonomisine zarar verdiği için paraların asıl sahibine dönebilmesi zarar gören devletler için telafi edici olacaktır¹⁸².

BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi’ni hazırlayan UNODC belirlenen dönemlerde sözleşmeye taraf olan devletler ile genel kurul toplantısı yapmaktadır. Bu genel kurul toplantılarında, kurul yolsuzluğun en sık yaşandığı konuları belirlemektedir. Belirlenen konularda çalışmalar yapılarak örnek uygulamalar hazırlanmaktadır. Düzenli aralıklarla devletler, birbirlerinin bu çalışmalara uygunluklarını değerlendirmektedirler. Bu sayede taraflar arasındaki bilgi değişimi kolaylaşmakta ve teşvik edilmektedir.

¹⁸⁰ **BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi**, m.14.

¹⁸¹ **BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi**, m.53, m.54, m.55.

¹⁸² Öztürk, 2020, s. 109.

Sözleşmeyi uygulamaya çalışan devletlerin halinden birbirleri en iyi anlayacağı için sözleşmenin uygulanması ile deneyim kazanılması sağlanmaktadır¹⁸³.

Sonuç olarak, BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nde yolsuzluk, rüşvet ve adaleti engelleme gibi devletlerin gelişmesinin önünde engel teşkil eden suçlar düzenlenmiştir. Diğer sözleşmelerde bankacılık sisteminin kullanılması gibi aklama yöntemlerine ilişkin düzenlemeler yapılırken Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nde daha temel suçların ve kara para aklama suçunun düzenlenmesi aslında aklama suçunun her alana yayılmış olduğunu göstermektedir. Sözleşmenin önem arz eden diğer bir konusu ise yolsuzluk sonucu edinilen gelirlerin kaynak ülkeye dönüşünün düzenlenmiş olmasıdır.

2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Rolü

BM'nin asıl amacı uluslararası barış ve güvenliği sağlamaktır. BM Şartı'nın 24'üncü maddesine göre Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasından sorumlu BM organıdır. Güvenlik Konseyi tarafından terörizmin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği belirtilmiş olup terör eylemleri ile her yoldan mücadele edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için teröristin ve terör örgütlerinin finanse edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, terörizmin finansmanının engellenmesi terör eylemlerinin engellenmesi kadar önemlidir. Kara para aklama ise terörizmin en önemli finansman kaynaklarından birisidir. Güvenlik Konseyi kara para aklamayla terörizmin finansmanının önlenmesi bağlamında mücadele etmiştir¹⁸⁴.

¹⁸³ Bu kapsamda 2013 Mayıs ayında yapılan genel kurul toplantısında çekilen kura ile Türkiye'nin, Malezya ve Belçika tarafından gözden geçirilmesi tespit edilmiştir. Yafes Çakır, "Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Organizasyonlar," **Sayıştay Dergisi** 91 (Aralık 2013): s. 130.

¹⁸⁴ M. Michelle Gallant, "Promise and Perils: the Making of Global Money Laundering, Terrorist Finance Norms ," **Journal of Money Laundering Control** 13, no.3 (Temmuz 2010): 181.

Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliği sağlarken kurucu antlaşmasında kendisine verilen yetkileri kullanmaktadır. Güvenlik Konseyi, tavsiye niteliğinde ve bağlayıcı nitelikte olmak üzere iki tür karar verebilmektedir. BM Antlaşması VI. Bölüm 33'üncü maddesi kapsamında devam etmesi uluslararası barış ve güvenliği bozacağını tespit ettiği uyuşmazlığı barışçıl yollarla çözmek için tavsiye niteliğinde karar vermektedir. Güvenlik Konseyi'nin, BM kurucu antlaşmasının VII. Bölümüne göre aldığı kararlar bağlayıcı niteliktedir. VII. Bölüm 39'uncu maddesinde belirtilen uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden durum 41'inci maddeye göre çözülemezse veya önlemlerin yetersiz kalacağını düşünülürse, Güvenlik Konseyi 42'nci maddeye göre silahlı kuvvet kullanımını da içeren her türlü önlemi alabilecektir¹⁸⁵. Üstelik BM Şartı 25'inci maddesinde tüm üye devletler tarafından BM Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması gerektiği düzenlenmiştir.

Güvenlik Konseyi 11 Eylül 2001 terör saldırısından sonra 1373 sayılı Kararı almıştır. Kararda, devletlerin işbirliği içerisinde ilgili uluslararası sözleşmeleri uygulayarak terörizm ile mücadele etmesi istenmiştir. Kararda terörizm ile mücadele kapsamında terörün finansmanının engellenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kara para aklama gibi sınıraşan örgütlü suçlar ile terörizmin bağlantılı olduğu, uluslararası güvenliği tehdit eden bu suçlar ile mücadelede ulusal ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Güvenlik Konseyi, 2005 yılında 1617 sayılı Kararı kabul etmiştir. Kararda, terörizmin tüm formlarının uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği tekrar belirtilerek tüm devletlerin FATF tavsiyelerini uygulaması şiddetle tavsiye edilmiştir.

¹⁸⁵ Sümeyra Altın Coşkun, "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Akıllı Yaptırım Kararları," (Doktora Tezi, 2015), s.50-54; Güvenlik Konseyi kararlarının kaleme alınış tarzından da bağlayıcılığı anlaşılabilir. Örneğin, bağlayıcı kararlarda "determine, call for, demand, authorize, request" gibi ifadeler kullanılmıştır. Sezai Çağlayan, 2021, s. 470.

Güvenlik Konseyi kararları kara para aklama ile mücadele konusunun terörün finansmanı boyutuna odaklanmıştır. Kararlarda, kara para aklama ile ilgili düzenlemeler FATF tavsiyelerinde olduğu gibi detaylı ve teknik şekilde düzenlenmemiştir. Söz konusu kararlar ile terörizmin finansmanın engellenmesinin önemi bağlamında ve var olan anlaşmalara uygun şekilde kara para aklama ile mücadeleye güç kazandırılmıştır.

3. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

1977’de BM Uyuşturucu Kontrol Programı ile Uluslararası Suç Önleme Merkezi’nin birleştirilmesi ile BM Genel Kurulu tarafından UNODC kurulmuştur. Merkezi Viyana’dadır ve dünya geneline yayılmış 130’tan fazla ofisi bulunmaktadır¹⁸⁶. UNODC’nin temel görevi, uluslararası uyuşturucu kontrolü, suç işlenmesinin önlenmesi ve terörizmin önlenmesi konularında çalışarak üye devletlerin kapasitesini geliştirmektir¹⁸⁷. Söz konusu görevlerini yerine getirirken;

- Devletlerin kapasite geliştirmesine ilişkin teknik işbirliği yapmaktadır.
- Uluslararası anlaşmaların iç hukuka aktarılması konusunda normatif destek sağlamaktadır.
- Suçlara ilişkin bilinç oluşması ve ciddiyetlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmak için analitik çalışmalar yaparak politika kararlarına kanıt oluşturmaktadır¹⁸⁸.

UNODC, sınır aşan suçlar ve kaçakçılıkla mücadele, yolsuzluğun önlenmesi¹⁸⁹, konularında da çalışmalar yürütmektedir¹⁹⁰. UNODC uluslararası uyuşturucu kontrol faaliyetlerini eşgüdümlü olarak yönetmekten sorumlu BM kuruluşudur. Uyuşturucu

¹⁸⁶ Aykın, 2010, s.112.

¹⁸⁷ Dave Bewley-Taylor ve Mike Trace, “The Funding of the United Nations Office on Drugs & Crime; An Unfinished Jigsaw,” **The Beckley Foundation Drug Policy Programme 11** (2006): s.1.

¹⁸⁸ Aykın, 2010, s. 112.

¹⁸⁹ UNODC’un yolsuzluk konusuna verdiği önem kuruluş tarafından 2003 yılında BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi’nin hazırlanması ile de ortaya çıkmaktadır.

¹⁹⁰ Emma Pryor, “The Counter-Piracy Efforts of the UN Office on Drugs and Crime,” **e-International Relations** (Kasım 2012): s. 1.

kaçakçılığı ile mücadele kapsamında devletlerin taraf olduğu sözleşmelerin uygulanmasından sorumludur¹⁹¹.

BM Kurucu Antlaşması'nın 22'nci maddesi Genel Kurula "görevlerini yerine getirmesi için gerekli gördüğü yardımcı organları" oluşturabilme yetkisi vermiştir. Üstelik ekonomik ve sosyal alanlarda, uluslararası sorunlar üzerinde çalışmalar yapma görevi olan Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC)'nin 68'inci maddesi ile bu görevlerini yerine getirmesine yardımcı olacak başka komisyonlar kurabileceği düzenlenmiştir. Bu antlaşma hükümleri ile BM ve ECOSOC görevlerini yerine getirirken işlevsel mekanizmalar kullanarak görev alanlarına giren konularda daha etkili çalışmalar yapmışlardır. UNODC, BM organlarının kararları ile kurulmuş olup devletlerin bu kuruluş üzerindeki etkisi, sözleşme ile kurulmuş olması durumuna göre daha azdır. Çünkü devletler bu BM kuruluşunun oluşumu üzerinde tartışmamış, imzalamamış ve onaylamamıştır. Bu açıdan, BM organı içerisindeki bürokrasi, kuruluşa şekil vermiş ve görev ve yetkilerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla, UNODC, yavaş ve neredeyse yarım yüzyılda, uluslararası toplum uyuşturucu ve suç ile mücadele ederken BM bürokrasisi içinde oluşmuştur. UNODC aldığı kararlar ve çalışmaları ile kara para aklama konusunda yumuşak hukuk kurallarının gelişmesine yardımcı olmuştur¹⁹².

UNODC kara para aklamanın önlenmesi ile mücadeleye uluslararası antlaşmalarda öngörülen kara para aklama suçunun öncül suçları ile mücadele ederek destek olmaktadır. UNODC; uyuşturucu ticareti, yolsuzluk ve suç işlenmesine karşı çalışmalar yaparak işlenmesi sonucunda kara para edinilecek suçların engellenmesinde

¹⁹¹ Bewley-Taylor & Mike Trace, 2006, s. 1.

¹⁹² Jean-Pierre Murray, "The Unodc And The Human Rights Approach To Human Trafficking," **Journal of International Organizations Studies** 10, no. 1 (2019): s. 117.
Yumuşak hukuk (soft law) kuralları bağlayıcı olmayan ama teşvik edici, çerçeve çizici uluslararası metinlerdir.

rol almaktadır. Böylece kara para aklamanın öncül suçlarının işlenmesinin önlenmesi yoluyla kara para aklama ile mücadele sağlanmaktadır.

Karapara Aklamaya Karşı Küresel Program

UNODC tarafından 1997 yılında başlatılan GPML, uluslararası kara para aklama ile mücadele çalışmalarının verimliliğini arttırmak için teknik yardım, eğitim ve istek üzerine görüş sunan bir araştırma ve destek projesidir. Yasal çerçeve oluşturarak kara para aklanmasının suç sayılması, önlenmesi, tespit edilmesi ve soruşturulmasını desteklemektedir. Uluslararası sözleşmelerde kara paranın tanımı geliştikçe GPML kapsamına giren suçlar genişlemiştir. Üstelik GPML ile suçluların suçtan elde ettikleri gelirden mahrum bırakılarak kara paranın finansal sisteme sokulmaması konusunda etkili finansal ve düzenleyici sistemler oluşturulmasında üye devletlere yardımcı olmaktadır. GPML amaçları arasında;

- BM üye devletlerinde kara para aklama ile mücadelede etkili görev alan kişilerin konuya ilişkin farkındalığını arttırmak,
- Model yasalar hazırlayarak devletlerin yasal çerçeve oluşturmasına destek olmak,
- Kurumsal kapasitenin özellikle mali istihbarat birimlerinin geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Yasal düzenlemeler konusunda özel finans sektörüne eğitim sağlamak,
- Sorunların çözülmesinde bölgesel yaklaşım geliştirerek stratejik işbirlikleri sağlamak,
- Veri tabanı hazırlamak ve ilgili bilgilerin analizinin yapılması bulunmaktadır¹⁹³.

¹⁹³ Schott, 2003, III6.

1988 Viyana Konvansiyonu ile uyuşturucunun yasadışı transferinden edinilen paraları aklamanın suç olarak düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu düzenlemenin devletler tarafından gerçekleştirilebilmesi için Konvansiyonda düzenlendiği gibi uluslararası işbirliği gerektiğinden 1997’de GPML kurulmuştur.¹⁹⁴

BM Genel Kurulu’nun 10 Haziran 1998 tarih ve 20/4 sayılı kararı ile GPML’nin, kara para aklama ile mücadeledeki önemi vurgulanarak işbirliğini güçlendireceği belirtilmiştir¹⁹⁵. Sonrasında 15 Kasım 2000 tarihli Genel Kurul kararı ile kabul edilen “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi” ile kara para aklamanın tanımına giren suçların kapsamı genişletilmiştir böylece GPML kapsamına giren suçlar da artmıştır¹⁹⁶.

GPML kara para aklama ile mücadelenin anlaşılmasını ve mücadele tedbirlerinin uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Kara para aklama ile mücadele tedbirlerinin düzenlendiği uluslararası antlaşma, ilke ve standartların devletler tarafından tamamen uygulanabilmesi ve tedbirlerin yerine getirilmesi için finansal kuruluşlara yol gösterilmesi ve ilgili kişilerin eğitilmesi gerekmektedir. GPML bu aşamada rol üstlenerek devletlerin içindeki yetkili kişi ve kurumlara yol göstermektedir. Bu sayede kara para aklama önlemlerinin tabana inerek etkili şekilde uygulanması için çalışılmaktadır.

3. Birleşmiş Milletler Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı

BM Uluslararası Kara Para Aklama Bilgi Ağı (International Money Laundering Information Network- IMoLIN) BM tarafından 1998 yılında, kara para aklamayla mücadeleyi konu alan devletler, uluslararası kuruluşlar ve kolluk için kurulmuştur. GPML tarafından yürütülmekte olan internet tabanlı bir bilgi kaynağıdır. “Sınıraşan Örgütlü

¹⁹⁴ Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun giriş kısmında “Kaçakçılığın ortadan kaldırılmasının tüm Devletlerin ortak sorumluluğunda bulunduğu ve bu amaçla uluslararası işbirliği çerçevesinde eşgüdümlü bir eylemin gerekli olduğuna inanarak” ifadesi yer almaktadır.

¹⁹⁵ 10 Haziran 1998 tarih ve S-20/4 D sayılı kararının giriş kısmında belirtilmiştir. Karar için bkz. “**Resolution A/S-20/4**,” (UN General Assembly, 17 Nisan 1998).

¹⁹⁶ “**Resolution A/RES/55/25**,” (UN General Assembly, 8 Ocak 2001).

Suçlara Karşı BM Sözleşmesi” kapsamında yapılan UNODC’un çalışmalarına da destek olacak şekilde, IMoLIN kapsamlı bir uluslararası kara para aklama düzenlemeleri veri tabanını içermektedir¹⁹⁷. Uluslararası sözleşmeler, kılavuzlar ve uluslararası işbirliği konusundaki gelişmeler takip edilebilmektedir. Politika uygulayıcıları, hukukçular ve kolluk görevlilerinin ana referans kaynağıdır¹⁹⁸. İnternet tabanlı bu bilgi ağı kara para aklama ve terörün finansmanının engellenmesi ile ilgili devletlerin mevzuatı, faaliyetleri, devletlerarası yardımlaşmada iletişim kişileri hakkında bilgi vermektedir. Elektronik kütüphaneye de sahip olan IMoLIN dünyada aklama konusunda uzman olan kuruluşlarla işbirliği içerisindedir¹⁹⁹.

IMoLIN’e serbestçe erişilebilmektedir. Anti-Money Laundering International Database (AMLID) ise IMoLIN içerisinde yer alan şifre korumalı veritabanıdır. AMLID, kara para aklama ile ilgili mevzuatın kolayca aranabildiği, devletlerin ulusal mevzuatlarının bulunduğu çevrimiçi yasal kütüphanedir. Ulusal hukuk ve uluslararası işbirliği kapsamında yapılan sözleşmeler, uluslararası standartlar gibi kaynaklar olmak üzere iki tür düzenleme bulunmaktadır. BM üyelerinin kara para aklamaya ilişkin düzenlemelerinin yasal analizini de yansıtmaktadır. Kara para aklama ve terörün finansmanının önlenmesine ilişkin yeni trendlerin ve güncellemelerin yer aldığı anketler yüklenmektedir. Devletlerin veya bölgelerin kara para aklamaya ilişkin uluslararası sözleşmelere ya da adli yardımlaşma ve suçluların iadesine ilişkin ikili/çok taraflı anlaşmalara taraf olma durumunun ve sözleşmelerin uygulanabilirliğinin belirtildiği bir genel kısım da bulunmaktadır²⁰⁰.

¹⁹⁷ Europa Publications, The Europa Directory of International Organizations 2021, (London: Routledge, 2022), s. 243.

¹⁹⁸ Felix I. Lessambo, **The U.S. Banking System Laws, Regulations, and Risk Management**, (New Britain: Palgrave Macmillan, 2020), s. 52.

¹⁹⁹ Aykın, **2010**, s. 111.

²⁰⁰ Rick McDonnell, “The Urgency of Regional Collaboration,” içinde **UN Anti-Money Laundering Initiatives**, ed. Wouter H. Muller, Christian H. Kalin ve John G. Goldsworth, (West Sussex: British Library Cataloguing in Publication Data, 2007), s. 54.

IMoLIN'in kara para aklama ile mücadeleyle ilişkin kaynakları bir arada sunması hem iç hukuk hem de uluslararası hukuktaki düzenleme çalışmalarına hız kazandırmaktadır. Devletlerin, kara para aklamaya karşı savunmasını arttıracak düzenlemeler için çalışırken yol gösterici ve emsal niteliğindeki diğer devletlerin düzenlemeleri ve tüm uluslararası çalışmaların bir arada bulunması devletlerarası işbirliğini sağlamanın hızlı bir yoludur. Devletlerin uluslararası yardımlaşma ve işbirliği çalışmaları kapsamında bilgi alışverişinde bulunurken yaşanan zaman kaybı da azalabilmektedir. Buna ek olarak, uluslararası düzenlemeler ile devletlerin iç hukuklarındaki kara para aklama ile mücadele önlemleri aynılaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu amaca ulaşılmasında diğer devletlerin iç hukuk kurallarına erişimin IMoLIN aracılığıyla kolaylaştırılması düzenlemelerin benzerliğini arttıracığından önem arz etmektedir.

B. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)

OECD 1947- 1960 yılları arasında etkin olan Avrupa Ekonomi İşbirliği Örgütü'nün yerine bazı görevler de eklenmek suretiyle 1961 yılında kurulmuştur, 38 üyesi bulunmaktadır²⁰¹. OECD 1960 yılında Paris'te 20 kurucu devlet tarafından imzalanan kurucu antlaşması ile kurulmuştur²⁰². OECD üye devletlerde ekonomik ve sosyal koşullarda iyileşme sağlamayı hedeflemektedir. OECD amaçları arasında, sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve istihdamın sağlanması, yaşam standartlarının yükselmesi ve dünya ticaretinin genişlemesi bulunmaktadır²⁰³.

²⁰¹ “OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi ve Türkiye,” MFA, <<https://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>>, erişim tarihi: 21.12.2024.

²⁰² Sözleşme metni için bkz. “Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development,” 14 Aralık 1960, OECD, <<https://www.oecd.org/en/about/legal/text-of-the-convention-on-the-organisation-for-economic-co-operation-and-development.html>>, erişim tarihi: 22.12.2024.

²⁰³ Richard Schwartz, “Are the OECD and UNCTAD Codes Legally Binding?,” *International Lawyer* 11, no.3(1977): s. 529.

OECD bir uluslararası örgüt olarak, politikaların tartışıldığı, genel kurul, sekreterlik ve esas komitelerden oluşan organizasyon yapısına sahiptir. OECD, ekonomik konularda devletlerarası bir danışma kuruluşu özelliğindedir. OECD dünya ekonomik gündemindeki önemli konuları analitik ve detaylı şekilde incelemektedir. Değerlendirmeleri sonucunda üye devletlere yumuşak hukuk (soft law) niteliğindeki tavsiyeler hazırlamaktadır. OECD kurucu antlaşmasının 5'inci maddesinde OECD'nin aksini belirtmedikçe aldığı kararların üye devletler üzerinde bağlayıcı olduğu düzenlenmiştir. OECD çalışma konularındaki metinlerini, bağlayıcı karar, tavsiye ve sözleşme şeklinde oluşturmaktadır²⁰⁴. OECD üye devletlerin egemenliğini kısıtlayan bağlayıcı kararlar almak yerine özellikle vergi konularında genellikle yumuşak hukuk niteliğinde tavsiye kararları almaktadır²⁰⁵. Bununla beraber, OECD'nin tavsiye niteliğindeki Kılavuzlarının uygulanmasına ilişkin sorunların çözümü için Ulusal İletişim Noktası (National Contact Points- NCP) adında mekanizma bulunmaktadır. Kılavuzlar her ne kadar bağlayıcı olmasa da NPC'ye devletlerden birinin şikayet edilmesi halinde NPC tarafların kılavuza uyumu için karar verebilmektedir. Böylece kendi içinde kılavuza uyum denetlenmektedir²⁰⁶.

OECD'nin kara para aklama ile ilgili olan çalışmaları genel olarak vergilendirme alanında ve yolsuzluğun önlenmesi kapsamında hazırlanan metinlerdir. OECD vergi kaçakçılığı sonucu suçlunun lehine kalan parayı kara para olarak tanımlamıştır. Rüşvet ve yolsuzluk kapsamında ise taraf devletin kendi iç hukukunda işlenen rüşvet suçunu kara para aklamanın öncül suçu olarak düzenlemesi gerekliliğine ek olarak; taraf devletlere,

²⁰⁴ Leyla Davarnejad, "In the Shadow of Soft Law: The Handling of Corporate Social Responsibility Disputes under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises," **Journal of Dispute Resolution** 6, no.2 (2011): s. 357.

²⁰⁵ Alberto Vega, "International Governance through Soft Law: The Case of the OECD Transfer Pricing Guidelines," **Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance** 2012 no.5 (Temmuz 2012): s. 12.

²⁰⁶ Laurie Achtouk-Spivak, Robert Garden, "National Contact Point Specific Instances: When 'Soft Law' Bites?," **Journal of International Dispute Settlement** 13, no.4 (Ağustos 2022): s. 609.

yabancı devlet personeli ile işlenen rüşvet suçundan elde edilen gelirleri de kara para olarak nitelendirme zorunluluğu getirmiştir. OECD tarafından kara para aklama konusunda önemli bir uluslararası sözleşme olan “Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi” hazırlanmıştır.

Daha önce de değinildiği gibi vergi cennetlerinin kullanılması kara para aklama yöntemleri arasında yer almaktadır. 2000-2005 yılları arasında aklanan para miktarının üretime oranı ortalama %2,9-4,3 aralığındadır. Bu toplam, aklanan miktarın suç kaynaklı bileşeninin üretime oranı ise %1,5’tur. Dolayısıyla, vergi kaçakçılığı suretiyle aklanan kara paranın, toplam aklanan kara para miktarına oranı çok yüksektir²⁰⁷.

OECD 1996 yılında vergi cennetleri konusunda çalışmalarına başlamıştır. OECD Bakanlar Kurulu’nun çalışmaları sonucunda 1998 yılında “Zararlı Vergi Rekabeti-Yükselen Global Bir Sorun” isimli rapor hazırlanmıştır. OECD, finansal sermayenin, yatırımların ve ticaretin diğer ülkelerden uzaklaşıp vergi cennetlerinin olduğu ülkelere kaymasının devletlerin ekonomik büyümesini ve finansal istikrarını kötü etkilediğini ve küresel refahı azalttığını açıklamak amacıyla bu raporu çıkartmıştır²⁰⁸.

Raporda vergi cenneti kavramının teknik bir tanımı olmadığı belirtilmekle beraber vergi cenneti olma özellikleri sıralanmıştır. Öncelikle başlangıç noktası olarak herhangi bir gelirin verginin konusu yapılmaması ya da önemsiz denecek kadar düşük bir miktarla vergilendiriliyor olması gerekmektedir. İkinci olarak yargı ve idare kısımlarında şeffaflığın olmaması ve etkili bilgi değişimini engelleyen yasal veya idari düzenlemelere sahip olması vergi cennetinin özelliğidir. Yasalarla, finansal kuruluşlara müşterilerinin ve yatırımcılarının bilgilerini vermeme özgürlüğü tanınabilmektedir örneğin bankaların anonim hesap açma yetkisi düzenlenmiş olabilmektedir. Raporda, bu tür şeffaf olmayan

²⁰⁷ Friedrich Schneider, “The Financial Flows of Transnational Crime and Tax Fraud in OECD Countries: What Do We (Not) Know?,” **Public Finance Review** 41, no.5 (Eylül 2013): s. 682.

²⁰⁸ 1998 Raporu giriş kısmı için bkz. “**Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue,**” OECD, 1998, <<https://doi.org/10.1787/9789264162945-en>>, erişim tarihi: 18.12.2024.

uygulamalar ve bilgi verme konusunda yetersizliğin kara para aklama gibi yasadışı faaliyetlere ortam sağladığı belirtilmiştir. Son olarak, sadece sermaye çekmek için hizmet veriliyor olması ve vergiye konu olabilecek gerçek bir faaliyet bulunmaması vergi cennetlerinin özellikleri arasındadır²⁰⁹.

2000 yılında OECD tarafından “Küresel Vergi İşbirliği ve Gelişmeler” isimli Raporda vergi cenneti olan ülkelerin listesi yayımlanmıştır. 2002 yılında ise vergi cenneti olmalarına yol açan zararlı uygulamalarını sürdürmeyi bırakacaklarını beyan edenler listeden çıkarılmışlardır²¹⁰. Uygulamalarını sürdüren devletlerin maruz kalacağı yaptırımlar ve önlemler düzenlenmiştir. 2009 yılında devletlerin zararlı vergi uygulamaları konusunda OECD kurallarına uyma durumuna göre listeler hazırlanarak devletler sınıflandırılmıştır. Beyaz liste, uluslararası vergi standartlarına uyma konusunda onay vermiş ve halihazırda uyan devletlerin listesidir. Gri Liste, standartlara uymayı kabul etmiş ama henüz uygulama aşamasına geçmemiş devletlerdir. Kara Liste ise işbirliğine yanaşmayan, standartlara uyacağını belirtmemiş devletlerdir²¹¹. Anguilla 2020 yılında yayımlanan raporda uluslararası vergi düzenlemelerine uymayan tek devlet iken 2023 yılında kısmen uyumlu sınıfına geçmiştir. Haziran 2024’te hazırlanan ve 118 devletin gözden geçirildiği değerlendirmeler sonucunda devletlerin %89’u uyumlu ya da çoğunlukla uyumlu, %9’u kısmen uyumlu ve %2’si ise uyumsuz olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla OECD tarafından oluşturulan “Zararlı Vergi Rekabeti Raporları” ve uluslararası vergi hukukunu oluşturduğu yumuşak hukuk kuralları neredeyse tüm devletler tarafından dikkate alınmıştır²¹².

²⁰⁹ **Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue,**” s. 24.

²¹⁰ İşbirliği yapmayan vergi cenneti ülkeler şunlardır: Andorra, Liechtenstein, Liberia, Monaco, Marshall Islands, Nauru, Vanuatu.

²¹¹ Serdar Öztürk ve Özlem Ülger, “Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü,” **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 9, no.1(Ocak, 2016): s. 127.

²¹² OECD uyum değerlendirme kriterleri için bkz. “**Compliance ratings following peer reviews against the standard of exchange of information on request,**” OECD, 15 Nisan 2024, <<https://web-archive.oecd.org/temp/2024-04-15/388908-exchange-of-information-on->

Oslo Diyalogu kapsamında 2017’de hazirlanan “10 Kuresel Ilke” ilk kapsamlı vergi suçları ile mücadele kılavuzudur. Bu kılavuzun 7’nci maddesi üye devletlerden iç hukuklarında, kara para aklamanın öncül suçunu düzenlerken vergi suçlarını da dahil etmesini istemiştir. Devletlerin kara para aklama suçunu soruştururken vergi suçları konusunda da farkındalığının artması gerektiğini belirtmiştir²¹³.

OECD’nin kara para aklama konusunda yaptığı önemli çalışmalardan biri “Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi”nin imzalanmasıdır²¹⁴. OECD yolsuzlukla mücadele konusunda etkili şekilde çalışmaktadır, yolsuzluğun önlenmesine ilişkin el kitapları, ülke raporları ve kılavuzlar yayımlamaktadır. OECD küresel ve bölgesel ekonomik istikrarın sağlanması için uluslararası ticarete yolsuzluğu ortadan kaldırmak ve rekabet ortamının teminini amaçlamaktadır²¹⁵. OECD’nin bu konuda yaptığı ilk çalışma rüşvetin suç haline getirilmesini öngören 1994 tarihli “Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvet Konusunda Konsey Tavsiyesi” dir. Bağlayıcı olmadığından fazla etkili olamayan bu tavsiye 1997 yılında revize edilerek sözleşme haline getirilmiştir²¹⁶.

Sözleşmede rüşvet düzenlenirken kamu görevlisi açısından bakılmadan sadece rüşvet verenin işlediği suç üzerinden değerlendirilmiştir. Sözleşmede rüşvet, uluslararası ticarete işlem yaparken yabancı kamu görevlisinin işi ile alakalı bir konuda harekete geçmesi ya da geçmemesi için doğrudan ya da dolaylı yollardan haksız bir menfaat teklif

[request-ratings.htm](#)>, erişim tarihi: 30.12.2024; John McLaren, “The OECD’s ‘harmful tax competition’ project: Is it international tax law?,” **Australian Tax Forum** 24, no.3 (Temmuz 2009): s. 452.

²¹³ Umut Turksen ve Adam Abukari, “OECD’s Global Principles and EU’s Tax Crime Measures,” **Journal of Financial Crime** 28, no.2 (Şubat 2021): s. 411.

²¹⁴ 21.11.1997 tarihinde imzalanmıştır. 1 Şubat 2000 tarih ve 4518 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. 10.05.2000 tarih ve 24045 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

²¹⁵ Mehmet Karakaş ve Murat Çak, “Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü,” **Maliye Dergisi** 153 (Temmuz-Aralık 2007): s. 87.

²¹⁶ Carl Pacini, Judyth A Swingen ve Hudson Rogers, “The Role of the OECD and EU Conventions in Combating Bribery of Foreign Public Officials,” **Journal of Business Ethics** 34, no.4 (Haziran 2002): s. 390.

etmek olarak tanımlanmıştır²¹⁷. Sözleşmede, iç hukukunda devlet memuruna rüşvet teklif edilmesi eylemini suç olarak düzenleyen her devletin, yabancı devlet memuruna karşı bu suçun işlenmesini, işlendiği yer fark etmeksizin kara para aklama suçunun öncül suçu olarak düzenlemesi zorunlu hale getirilmiştir²¹⁸.

Sözleşmedeki diğer hususlar şöyledir: yabancı devlet memuruna rüşvet teklif eden kişiye karşı, taraf devlet sanki kendi kamu görevlisine rüşvet teklif edilmiş gibi etkili ve caydırıcı cezalar uygulamalıdır. Rüşvet suretiyle edinilen haksız kazançların müsadere edilmesi gerekmektedir. Taraf devletlerin kendi vatandaşına ülkesi dışında rüşvet teklif edilmesi halinde yargılayabilmek için yargı yetkisinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için uluslararası yardımlaşmanın önemi belirtilmiştir²¹⁹.

C. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün Rolü

G7²²⁰ üyesi devletlerin katıldığı 1987 yılındaki zirvede, kara para aklamanın önlenmesi için uluslararası bir mücadele gerektiği belirtilmiştir. 1989'da kara para aklama ile mücadeleye karşı uluslararası bir tepki geliştirmek amacıyla G7 üyesi devletler tarafından hükümetlerarası bir organ olan FATF kurulmuştur. FATF'ın ikisi bölgesel kuruluş toplam kırk üyesi olmakla beraber çok sayıda gözlemci statüsünde üyesi ve imtiyazlı üyesi bulunmaktadır²²¹. FATF finansal sistemleri ve ekonomiyi tehditlere karşı

²¹⁷ Berber, 2019, s. 58; "Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi," 21 Kasım 1997, OECD, <https://www.oecd.org/en/publications/convention-on-combating-bribery-of-foreign-public-officials-in-international-business-transactions_2bfa620e-en.html>, erişim tarihi: 30.12.2024. m. 1/c'de, "resmi görevlerinin ifası zımında harekete geçmek veya görevini ihmal" denerek, kamu görevlisinin resmi makamının gerektirdiği görevini sahip olduğu yetkiler kapsamında olsun ya da olmasın kullanması anlatılmak istenmiştir. Türk Ceza Kanunu m. 252'de rüşvet "görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi ... cezalandırılır" şeklinde tanımlanmış olduğundan sözleşme ile benzerlik göstermektedir.

²¹⁸ "Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi," m.7.

²¹⁹ Berber, 2019, s. 59.

²²⁰ G7 üyesi devletler: ABD, Japonya, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya ve Kanada'dır.

²²¹ Türkiye 24 Eylül 1991'de üye olmuştur.

koruyarak finansal sektörün bütünlüğünü güçlendirmek ve güvenliğine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede uluslararası kurallar hazırlayarak uygulanmasını teşvik etmektedir. ABD’de gerçekleşen terör saldırısından sonra, 2001’de terörizmin finansmanı ile mücadele de FATF’ın görevlerine dahil edilmiştir, sonrasında görev alanlarına 2012 yılında kitle imha silahlarının finansmanının önlenmesi de eklenmiştir²²². FATF bu konularda yasal, düzenleyici ve işlevsel önlemlerin alınması için çalışan bir politika belirleyicidir²²³.

FATF’ın kara para aklama alanındaki görevleri, kara para aklama teknik ve trendlerini araştırmak, uluslararası standartlar koymak, bu standartlara uyulmasını değerlendirmek, ulusal ve uluslararası düzeyde hali hazırda alınan önlemleri ve alınması gereken diğer önlemleri belirlemek amacıyla devletlerin ulusal güvenlik eksikliklerini incelemektedir. Üstelik, FATF belirlediği önlemlerin devletler tarafından uygulanmasını denetlemekte ve buna göre devletleri sınıflandırmaktadır²²⁴.

FATF kurulmasından kısa süre sonra Nisan 1990’da “40 tavsiye” içeren Raporu’nu yayımlamıştır. Bu tavsiyeler ile FATF, kişilerin, uyuşturucudan kazandığı paraların finansal sistemde kullanılmasını engellemek için kapsamlı bir kara para aklama

FATF üyeleri: “Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, Hollanda, Hong Kong, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Malezya, Meksika, Norveç, Portekiz, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan, *Körfez İşbirliği Konseyi, Avrupa Birliği Komisyonu*” . Rusya Federasyonu’nun üyeliği Rusya’nın Ukrayna’ya saldırması nedeniyle 2023 yılında askıya alınmıştır. İmtiyazlı üyeler FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar’dır. Bu kuruluşların oy hakkı bulunmamaktadır. Bu durum aslında FATF’ta hesap verilebilirliğin düşük olması ile ifade edilmektedir. Politika yapım sürecinde çoğu konular uzmanlar ve politika yapımcılar tarafından sahne arkasında tartışılmaktadır. Üstelik FATF üyeleri genelde ekonomisi gelişmiş devletler olduğundan onların sözü ağır gelerek oylara yön verebilmektedirler.(Nathanael Tilahun, “The Re-Organization of the FATF as an International Legal Person and the Promises and Limits to Accountability,” içinde **Technocracy and the Law: Accountability, Governance and Expertise**, ed. Alessnadra Arcuri and Floring Coman-Kund (London/New York: Routledge, 2021), s. 137.

²²² Oktay Üstün, “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile İlgili Mücadelede Uluslar Arası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış,” **Bankacılık Dergisi** 65 (Haziran 2008): s. 19.

²²³ Schott, 2003 , III7

²²⁴ “ **What We Do?**,” FATF, 2024, < <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html> >, erişim tarihi: 28.12.2024.

ile mücadele planı öngörmüştür. 1996'da Tavsiyeler ilk defa yenilenerek değişen kara para aklama teknikleri yansıtılmıştır. Kara para aklama kavramının kapsamı uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirleri aşarak genişletilmiştir. Sonrasında 2001'de FATF terörün finansmanını önleme konusunda "8 Özel Tavsiye" çıkarmıştır. 2003'te tavsiyelerini yeni kara para aklama tekniklerini de göz önünde bulundurarak güncellemiştir. 2004 yılında "8 Özel Tavsiye"ye nakit paranın taşınmasını düzenleyen bir tavsiye daha ekleyerek "9 Özel Tavsiye" yayımlamıştır. Bu tavsiyeleri 2012'de kara para aklamaya karşı önlemleri de içerecek şekilde yeniden düzenleyerek 40+9 önlemlerinin hepsini "40 Tavsiye Kararı" altında toplamıştır²²⁵. 2019'da FATF sanal varlıklara ilişkin inceleme ve düzenlemeler konusunda önlemler hazırlamıştır. 2022 yılında kara para aklamının tüzel kişiler aracılığıyla yapılmasını engellemek için "beneficial ownership" konusunda düzenlemeler yapmıştır. Bu tavsiyeler tamamlanmış hali ile 180'den fazla devlette uygulanmıştır ve uluslararası kara para aklama ile mücadele standartları olarak kabul edilmiştir²²⁶.

FATF'in organlarına değinmek gerekirse, öncelikle FATF'in karar alma organı, tüm üyelerinin bulunduğu Genel Kurul'dur ve kararlar oybirliği ile alınmaktadır. Yönetim Kurulu, Başkan, Başkan Yardımcısı ve Sekreterlik diğer organlarıdır²²⁷. FATF çalışmalarını çalışma grupları aracılığıyla da yürütmektedir. FATF'in çalışmalarını desteklemek için Genel Kurul'un çalışma grupları ve diğer alt grupları kurma yetkisi vardır²²⁸.

FATF'in Sekreterlik hizmeti OECD tarafından sağlanmaktadır. FATF ve OECD'nin görev alanları ve üyeleri büyük ölçüde örtüşse de bir uluslararası örgüt olan

²²⁵ Kara, **2018**, s. 45.

²²⁶ "History of the FATF," FATF, 2024, < <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/history-of-the-fatf.html> >, erişim tarihi: 19.12.2024.

Beneficial ownership, şirketin ortaklık kayıtlarından anlaşılamayan fakat şirket üzerinde hak sahibi kişileri ifade etmektedir.

²²⁷ Güncel çalışma grupları: "Değerlendirmeler ve Uyumluluk Grubu (ECG), Küresel Ağ Koordinasyon Grubu (GNCG), Uluslararası İşbirliği İnceleme Grubu (ICRG), Politika Geliştirme Grubu (PDG), Risk, Trendler ve Yöntemler Grubu (RTMG)"dur.

²²⁸ Kara, **2018**, s. 44.

OECD ile uluslararası bir görev gücü olan FATF ayrı kuruluşlar olup birbirleri ile bağı bulunmamaktadır. Üstelik FATF her ne kadar uluslararası örgüt olmak için gereken özelliklerden olan kendine özgü organizasyon yapısı ve idari organlara sahip olsa da uluslararası hukuk kişiliği yoktur²²⁹. FATF'ın hukuki bir kişiliği ve kurucu bir metni ya da antlaşması olmaması FATF'ı üyelerinin bulunduğu bir konferans yapmaktadır. FATF bir örgütten ziyade politika forumu gibidir²³⁰.

FATF, suçluların finansal sistemi kullanarak çıkar sağlamasının önüne geçmek ve kara para aklamayı mücadele için uluslararası tedbirler almak amacıyla bu konuda ilke ve standartlar koyan bir politika üretici organdır²³¹. Dolayısıyla FATF, üyesi olan devletlerin mali istihbarat birimlerinin bir araya geldiği hükümetler arası bir görev gücüdür²³². FATF ilk başta sınırlı süre için çalışmakta ve görev gücünün devam etmesi için özel bir karara ihtiyaç duymasına karşın 2019'da süresiz olarak çalışmaya başlamıştır²³³.

1. FATF'ın 40 Tavsiyesi

FATF, hazırladığı 40 tavsiyenin tüm devletlerce uygulanarak buna göre politikalar oluşturmalarını sağlamayı hedeflemektedir. FATF bu tavsiyelerle; toplantılar düzenleyerek bu tavsiyelerin üye devletlerde etkili olup olmadığının değerlendirilmesi, kara para aklamada teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni yöntemlerin tespit edilip önlemlerin geliştirilmesi ve kara para aklama ile mücadele konusunda olabildiğince çok

²²⁹ Lovina E. Otudor ve Mahmood Bagheri, "Legitimacy of Power Exercised by FATF under International Law," **Journal of Financial Crime** 31, no.6 (Kasım 2023): s. 2. Üstelik FATF'ın ilk başta süreli olarak çalışması ve 2019'da "permanent" ifadesi yerine "open-ended" ifadesi kullanılarak süresiz olduğunun belirtilmesi üyelerine istediğinde görev gücünü sınırlı süreli hale getirebilmek için düzenleme yapma imkanı sunmaktadır. (Tilahun, **2021**, s.135.)

²³⁰ Tilahun, **2021**, 135. Jan Klabbbers FATF'ı "soft organization" olarak nitelendirmektedir.

²³¹ Üstün, **2008**, s. 25.

²³² "Mandate of the FATF," FATF, 2024, <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/mandate-of-the-fatf.html#accordion-ffd0cfcabc-item-06f2f20c57>>, erişim tarihi: 20.12.2024.

²³³ Al-Zaqibh, **2013**, s. 44.

devletin dahil olduğu uluslararası bir mücadele geliştirebilmeyi amaçlamıştır²³⁴. FATF 1990 yılında bu tavsiyeleri çıkarırken Viyana Konvansiyonu'nu kaynak alsa da kara para aklama suçuna yol açan fiillerin kapsamını genişletmiş, sadece uyuşturucu gelirlerini saymamıştır. Üstelik devletlerin kara para aklamayı suç olarak kabul etmesini düzenlemenin yanı sıra çeşitli önleyici tedbirlerin de uygulanmasının önemini belirtmiştir²³⁵.

Bu tedbirler; devletlerin yasal düzenlemeler ile kendilerini kara para aklamaya karşı kuvvetlendirmesi örneğin kara para aklamayı iç hukukunda suç sayması, finansal sistem ve kuruluşların da tehditlere karşı önlemler almış olması ve uluslararası işbirliğini geliştirmesi açılarından FATF için önem arz etmektedir²³⁶. Devletler tavsiye niteliğindeki bu standartlardan kendi yasal sistemlerine ve ülkelerinin içinde bulunduğu duruma göre uyumlaştırarak yararlanmaktadırlar. Bu durum tavsiyelerin esnekliğinden kaynaklanmaktadır. Tavsiyelerin devletler iç hukukunda yürürlüğe girmesi için özel bir prosedür öngörülmemiş olması ve genel ifadeler içermeleri üzerinde uzlaşmayı kolaylaştırmıştır²³⁷.

FATF'a göre kara para aklamaya karşı etkili bir mücadele sisteminin dört unsuru bulunmaktadır. Öncelikle, kara para aklanmayı suç olarak düzenleyen ve suçtan edinilen gelirlere el konulmasını öngören bir sistemdir. Finansal kuruluşlar için önleyici tedbirler uygulanması, şeffaflığın sağlanması ve bu kurallara uymalarının sağlanması gerekmektedir. Üçüncü olarak, önlemlere uyulmasını denetleyecek ve gerekirse yaptırım uygulama yetkisi olan kurumların ve idari yapının oluşturulması önemlidir. Uluslararası

²³⁴ Aziz Taşdelen, **Hukuksal Açıdan Türkiye'de Karapara Aklanması ve Önlenmesi**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2003), s.67.

²³⁵ Aykın, **2010**, s. 35.

²³⁶ 1990 senesinde oluşturulan 40 Tavsiye, sonrasında 1996 ve 2003 senelerinde kara para aklama ile ilgili gelişen yeni teknikleri ve başarılı örnekleri göz önünde bulundurarak yenilenmiştir. Aykın, **2010**, s. 35.

²³⁷ Kenneth S. Blazejewski, "The Fatf And Its Institutional Partners: Improving The Effectiveness And Accountability Of Transgovernmental Networks," **Temple International and Comparative Law Journal** 22 (Ocak 2008): s. 11.

işbirliği sonucu edinilen çıktıların iç hukuka aktarılabilmesine imkan tanıyan araçların geliştirilmesi gerekmektedir²³⁸.

FATF, tavsiyelerini 7 grup altında sınıflandırmıştır. İlk grup, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadele Politikaları ve Koordinasyon” başlığını taşımaktadır. Belirtildiği gibi FATF sadece kara para aklama alanına yönelik düzenlemeler yapmamakla beraber bu çalışmada FATF’ın kara para aklama ile mücadele konusunda yaptığı düzenlemeler incelenmiştir²³⁹.

İlk grubun ilk tavsiyesi “Risklerin Değerlendirilmesi ve Risk Bazlı Yaklaşımın Uygulanması” hakkındadır. 1.tavsiyede devletlerin kara para aklamaya ortam sağlayan riskleri belirlemesi, anlaması ve değerlendirmesi istenmiştir. Sayılanları yerine getirmek üzere bir otorite ya da mekanizma oluşturulması da dahil gerekli önlemleri alarak tehlikelerin etkili bir şekilde en aza indirilmesini sağlamak için kaynaklarını verimli şekilde tahsis etmeleri istenmiştir. Kara para aklama suçunun gerçekleşme olasılığı riskin yüksekliğini belirlemektedir. Devletler uygulayacakları tedbirlerin risklerle orantılı olması için risk temelli yaklaşım benimsemelidir²⁴⁰. Risk temelli yaklaşım kaynakların verimli dağıtılması için gereklidir. Eğer yüksek riskli olduğu değerlendirilmişse devletler orantılı şekilde kara para aklamaya karşı önlemlerin ciddiyetini arttırmalıdır. Daha düşük risk tespiti halinde ise devletler tavsiyelerin imkan verdiği ölçüde basitleştirilmiş tedbirleri dikkate alabilecektir. Devletler; finansal kuruluşları ve finansal olmayan meslek ve işletmeleri²⁴¹ kara para aklama suçunun işlenmesi riskini belirleme, anlama ve

²³⁸ Kara, 2018, s. 46.

²³⁹ “**International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation the FATF Recommendations,**” FATF, Kasım 2023, <<https://www.fatfgafi.org/content/dam/fatfgafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>>, erişim tarihi: 25.12.2024. s. 5.

²⁴⁰ 16.09.2008 tarih ve 26999 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmelik’te finansal kuruluşlara; müşteri ve hizmetlerin risk temelli yaklaşımla kara para aklamanın önlenmesine ilişkin tedbirlere uyumunu değerlendirmesi gerektiği düzenlenmiştir.

²⁴¹ Tanım için bkz. “**Açıklamalı İngilizce - Türkçe Karapara Terimleri ve Kavramları Sözlüğü,**” TBB,

değerlendirme ve bunlara karşı etkili tedbirler alma konusunda görevli kılmakla yükümlüdür²⁴².

FATF'ın benimsediği bu risk temelli yaklaşım; kaynakların gerektiği ölçüde tahsis edilmesi suretiyle israfı ve boşa çalışmayı önlemeyi amaçlamıştır fakat bu yaklaşımın olumsuz yanları da mevcuttur. Örneğin, finansal kuruluşların bütün özeni göstererek sorumluluklarını yerine getirmelerine rağmen yine de kara para aklama işlemi gerçekleşiyor olabileceği gibi kara para aklama işlemi fark etmemiş olmamak için olması gerekenden fazla bildirim düzenlemeleri de söz konusu olabilmektedir. Riskler belirlenirken yükümlü kuruluşların çalışanlarının, tavsiyelerin amaçlarını anlayarak işlem yapması gerekmektedir²⁴³.

İkinci grup “Kara Para Aklama ve Müsadere” başlığı altında açıklanmıştır. Devletlerin, Viyana ve Palermo Konvansiyonları ile uyumlu şekilde, tüm ağır suçları içine alan en geniş kapsamda öncül suçları belirleyerek kara para aklama suçunu düzenlemeleri gerektiği belirtilmiştir. Kara paranın, aklanan malvarlığı değerlerinin ve aklamada kullanılan araçların müsadere düzenlenmiştir²⁴⁴.

2016,<https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7377/KARAPARA_TERIMLERI_SOZLUGU.pdf>, erişim tarihi: 26.12.2024.

Orijinal metinde geçen ifadesi ile “Designated Non Financial Business and Professionals”; FATF’a göre, kumarhaneler(çevrimiçi gazinolar dahil olmak üzere), gayrimenkul alım satımı ile meşgul olan emlakçılar, maden ve değerli eşya tacirleri, avukatlar, noterler, muhasebeciler ve bunları sunan şirketler de kara para aklama konusunda uygun ortam sağladığından aklamanın önlenmesine ilişkin kurallara tabiidir.

²⁴² Kara, 2018, s. 46; **International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation the FATF Recommendations,**” s. 8.

²⁴³ Pierpaolo Fratangelo, "The CDD Obligations Following a Risk- Based Approach," içinde **The New AntiMoney Laundering Law: First Perspectives on the 4th European Union Directive**, ed. Domenico Siclari, (London: Palgrave Macmillan, 2016), s.22. Örneğin ileride değinileceği üzere, Şüpheli İşlem Bildirimi finansal kuruluşların tespit ettiği kara para aklama şüphesi uyandıran işlemin bildirilmesidir. Söz konusu sorumluluğa sahip finansal kuruluşun sorumluluğu üzerinden atmak adına “Biz bildirelim MASAK karar versin” şeklindeki yaklaşımı eleştirilerek bildirim sayısı değil aklama ile mücadele önlemlerinin kalitesinin önemi vurgulanmıştır. Öztürk, 2020, s. 158.

²⁴⁴ Kara, 2018, s. 47.

Terörün finansmanı suçunun düzenlendiği üçüncü grupta ise devletlerin, terör eylemlerinin ve teröristlerin finansmanı suçunu kara para aklamanın öncül suçları arasında düzenlemesi gerektiği belirtilmiştir²⁴⁵.

“Önleyici Tedbirler” başlığı altında düzenlenen dördüncü grup, finansal kuruluşların FATF tavsiyelerinin uygulanmasını önleyecek şekilde gizlilik ile ilgili kural düzenlemesini yasaklamaktadır²⁴⁶. Kara para aklamaya imkan sağlayacak gizlilik kuralları ile aynı doğrultuda, finansal kuruluşların isimsiz ya da sahte isme hesap açmasının önlenmesi düzenlemiştir. Söz konusu “müşterinin tanınması” ilkesi kapsamında finansal kuruluşlar belirli meblağın üzerindeki işlemlerde veya kara para aklama şüphesi duydukları ya da müşterinin kimliğine ilişkin verdiği bilgilerin doğru ve yeterli olmadığını düşündüğü işlemlerde yasa ile düzenlenmek zorunda olan müşterini tanı tedbirlerine başvurmalıdır. Bu tedbirler müşterinin kimliğinin kanıtlayıcı belgelerle tespit edilmesini ve gerekirse transfer edilen paranın kaynağı hakkında sorular sorulmasını içermektedir²⁴⁷. Bunlara ek olarak finansal kuruluşların kayıt tutması düzenlenmektedir. Ulusal yetkili otoritenin isteği halinde verilmek üzere bütün kayıtları, detaylı şekilde son işlem tarihinden itibaren beş yıl boyunca kayıt altında tutması gerekmektedir²⁴⁸.

Bu grupta düzenlenen diğer bir tavsiyede siyasi nüfuz sahibi kişilerin yaptığı işlemlerin müşterinin tanınması konusundaki düzenlemelere tabii olduğu belirtilmiştir.

²⁴⁵ **International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation the FATF Recommendations,**” s. 13.

²⁴⁶ Bu durum, off-shore bankacılık sistemlerinde müşterinin anonimliğini sağladığından kara para aklama suçuna imkan tanımaktadır. Tavsiye off-shore yöntemi ile kara para aklamayı engellemeye çalıştığı için önem arz etmektedir.

²⁴⁷ Türk Hukuku’nda, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun “Yükümlülükler ve Bilgi Değişimi” başlıklı ikinci bölümünde; “kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim, eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri ile diğer tedbirler, devamlı bilgi verme, bilgi ve belge verme, muhafaza ve ibraz ile elektronik tebligat yükümlülükleri düzenlenmiştir”.

²⁴⁸ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun “Muhafaza ve İbraz” başlıklı m. 8’e göre yükümlüler yaptıkları işlemlere ilişkin belgeleri sekiz yıl boyunca saklamakla yükümlüdür.

Siyasi nüfuz sahibi kişiler kamu otoritesini kullanan yüksek düzeydeki devlet yöneticilerini ifade etmek için FATF'ın tercih ettiği bir kavramdır. Bu kişilerin kamu fonlarına erişimi olması, bütçeyi ve kamu şirketlerini kontrol etme yetkisinin bulunması gibi avantajları nedeniyle kara para aklama suçunun işlenmesi bakımından en kalabalık ve en riskli müşteri grubudur. Bu kişiler yolsuzluk ile edindiği gelirleri itibar ve saygınlıklarını korumak için yasal kaynaklardan edinmiş gibi göstermeye çalışabilmektedir. Siyasi nüfuz sahibi kişiler yolsuzluk gelirlerinin aklanması için kara para aklama ile mücadele kapsamında bildirim yükümlülüğü bulunan kişilere direkt hazineden para aktarabileceği gibi haksız menfaat de sağlayarak işlerini yapmaktan vazgeçirebilecek durumdadırlar²⁴⁹.

Aynı grup içerisinde bulunan diğer tavsiye muhabir bankacılık ile alakalıdır. Muhabir bankacılık farklı ülkelerde bulunan bankaların birbirine para transferi gibi finansal hizmetleri sağlamasıdır. Tavsiyede, finansal kuruluşların tabela/paravan bankalar ile işlem yapmadıklarından emin olmaları gerektiği düzenlenmiştir²⁵⁰. Diğer tavsiyeye göre, elektronik transferler gerçekleşirken işlemin açıklama kısmında gönderici ve alıcıya ait bilgilerin yer alması ve bilgilerin takip eden diğer işlemler boyunca iletilmesi gerekmektedir. Finansal kuruluşların bu bilgilerin tamamlanma oranını takip etmesi gerekmektedir²⁵¹.

Diğer bir tavsiyede ise yüksek riskli ülkeler ile yapılan işlemlere ilişkin düzenlemeler yapılmıştır²⁵². Yüksek risk içeren ülkelerde bulunan finansal kuruluşlar, tüzel kişiler ve gerçek kişiler ile finansal işlem gerçekleştirirken özellikle dikkatli olunması istenmiştir. FATF Tavsiyelerinin tam ya da hiç uygulamayan devletler riskli ülke

²⁴⁹ **International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation the FATF Recommendations,**” s. 9.

²⁵⁰ Aykın, 2010, s. 48.

²⁵¹ Kara, 2018, s. 52.

²⁵² Uyumsuz ve yüksek riskli ülke listeleri tüm devletlerin kara para aklama ile mücadele konusunda işlem yapılan diğer devlete yönelik gerekli önlemleri almasını sağlamaya çalışmaktadır. FATF bu devletlere bazı önlem ve yaptırımlar da uygulayabilmektedir.

kategorisindedir²⁵³. Üye devletlerin, FATF'ın sıkı şekilde müşterini tanı önlemlerinin uygulanmasını gerekli gördüğü bu ülkeler ile yapılan finansal işlemlerde işlem sahiplerinin kimlik tespitinin kapsamının arttırılması, yapılan finansal işlemin şüpheli işlem olarak sayılmasının kolaylaştırılması gibi ilave önlemler alınabilmektedir. Devletler başka devletlerin mücadele önlemlerinin eksikliğinden kaynaklanan tehditlerle ilgili topladığı bilgileri istihbarat birimlerinin işini kolaylaştıracak şekilde saklamalıdır²⁵⁴.

Önleyici Tedbirler 'den bir diğeri “Şüpheli İşlem Bildirimi” ile ilgilidir. Şüpheli işlem, yapılan finansal işlemde fonların kara para aklamada kullanıldığı yönünde şüphe uyanmasıdır. Finansal kuruluşların aracılık ettiği işlemlerde işleme konu fonun bir suç geliri olduğuna dair makul şüphe duyulması halinde, kuruluşun şüpheli işlemi direkt mali istihbarat birimine bildirmesi zorunlu tutulmalıdır. Bu zorunluluk taraf devletlere takdir hakkı bırakmamıştır²⁵⁵.

Aynı şekilde, Palermo Konvansiyonu'nun “Karapara Aklama ile Mücadele Önlemleri” başlığı altındaki 7'nci maddesine göre şüpheli işlem bildirim zorunlu olmakla beraber nakit işlem bildirim sınırı düzenlemesi zorunlu değildir²⁵⁶. Hangi işlemlerin genel olarak şüpheli sayılabileceği tam olarak belirtilmemiştir²⁵⁷. FATF tarafından çıkartılan tipolojilere uygunluk veya her devletin kendi iç hukukunda yayımladığı rehberler ile şüpheli işlemin ne olduğu konusu açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin, MASAK tarafından çıkartılan “Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi'nde şüpheli işlem tipleri belirtilmiştir²⁵⁸.

²⁵³ Schott, 2003, s. III-10.

²⁵⁴ Kara, 2018, s. 54.

²⁵⁵ ibid, s. 54.

²⁵⁶ Nakit işlem bildiriminde sınırı aşan her işlem mali istihbarat birimine bildirilmekte iken şüpheli işlem bildiriminde ise herhangi bir sınır olması halinde bile sınırı aşan her işlem bildirilmemektedir, sadece şüphe uyandıran işlemler bildirilmektedir. (Aykın, 2010, s. 62.)

²⁵⁷ Vanessa Adele Fiora Iafolla, “**Policing Money Laundering and Terrorist Financing: The Identification and Reporting of Suspicious Transactions,**” (Doktora Tezi, 2015), s. 63.

²⁵⁸ 5549 sayılı Kanun “Şüpheli İşlem Bildirimi” başlıklı m. 4'te hangi işlemlerin şüphe uyandıracığı konusunun yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiş olup Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 13)'nde Yükümlülerin suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele

Şüpheli, bildirim düzenleme yükümlülüğüne sahip finansal kuruluşta çalışan kişinin kendi kişisel değerlendirmesi olduğundan objektif değildir. Müşterinin tavırları, geçmiş işlemleri, yapacağı işlemin büyüklüğü, gelir durumu gibi değişkenler şüpheli duygusunun oluşmasını etkileyebilmektedir. Şüpheli duyulmasını gerektirecek durumlar ise objektif olarak şüpheli uyanması gereken işlemlerdir örneğin, mantıklı bir gerekçesi bulunmayan veya alışılmadık dışında yapılan işlemlerin yapılmasının yükümlüde şüpheli uyandırması beklenmektedir. Müşteri profili bu konuda belirleyici olmaktadır, işlemler ile müşterinin meslek ve gelirinin uyumlu olmaması ve işlemlerin karmaşık olması gibi durumların şüpheli uyandırması müşterinin ve işlemlerinin takibi ile ilgilidir²⁵⁹.

FATF Tavsiyelerinin diğer grubu “Tüzel Kişilerde ve Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık” ile ilgilidir. FATF tüzel kişilerin kara para aklama ile mücadele kapsamında savunmasız kalmasını istememektedir. Tüzel kişilerin gerçek hak sahiplerine ve denetimlerine ilişkin bilgilere istendiği takdirde mali istihbarat birimi ve diğer yetkililer tarafından ulaşılabilmelidir²⁶⁰.

Diğer bir grup “Yetkili Makamların Yetki ve Sorumlulukları ve Diğer Kurumsal Tedbirler” başlığı altında düzenlenmiştir. Tavsiyede, kara para aklama ile mücadele tedbirleri kapsamında yapılan işlemlerin bilgileri toplama, değerlendirme ve bu sonuçların yetkili kurumlara iletilmesini sağlama görevlerine sahip bir merkez olan mali

kapsamında finansal kuruluşların ortak bir tutum ve işbirliği içinde olmaları için yardımcı belge niteliğinde şüpheli işlem tiplerinin MASAK tarafından yayımlanacağı düzenlenmiştir. MASAK tarafından düzenlenen Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde bazı örnekler sıralanmıştır; müşterinin yaptığı iş ile işlem yapacağı tutar arasında orantısızlık bulunması, müşterinin küçük banknotlar ile büyük meblağlı işlemler yapmaya çalışması, kripto varlık platformu kullanan kişilerin genel yaş ortalamasından daha yaşlı ve bu alana ilgili gözükmeyen kişilerce işlem yapılması. Detaylı bilgi için bkz. **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları)**, (T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı-MASAK, 2022).

Türk Hukukunda şüpheli işlem bildirimine ilişkin limit bulunmamaktadır. Nakit işlem bildirimini için yasal düzenlemeler yapılmıştır fakat yönetmelik ile düzenlenmemiştir. Yurtdışına fon transfer edilirken ise 50.000 Dolar ve üzerindeki transferlerin Merkez Bankası’na bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.

²⁵⁹ Aykın, 2010, s. 54.

²⁶⁰ Kara, 2018, s. 56.

istihbarat birimlerinin oluşturulması gerektiği belirtilmiştir²⁶¹. Birimler, bildirimde bulunmakla yükümlü finansal kuruluşlar ile yetkili kurumlar arasında köprü görevi görmektedir. Mali istihbarat birimlerinin hangi türde düzenleneceği belirtilmediğinden devletler arasında kültürel, teknik ve diğer nedenlerle tercih edilen modelde farklılık olabilmektedir²⁶².

Devletlerin mali istihbarat birimi kurma zorunluluğu yanında bu birimlerin hangi yetkilerle donatılacağı FATF metodolojisinde düzenlenmiştir. Rapora göre, mali istihbarat birimine bildirilecek formlar ve kullanılacak usul hakkında, bu raporları düzenleyecek kurumlara yol göstermesi amacıyla rehber hazırlanmalıdır. Mali istihbarat birimi kendisine iletilen bilgilere ek olarak finansal kuruluşlara ve kamu kurumlarına ait finansal, idari ve kollukla alakalı bilgilere zamanlıca erişimi olmalıdır. Mali istihbarat biriminin, baskı altında kalmasının engellenmesine yönelik yeterli bağımsızlığı olmalıdır. Tipoloji ve istatistiksel çalışmalara ilişkin bilgiler aleni olarak paylaşılmalıdır²⁶³.

²⁶¹ Tavsiye 26 da geçen bu tanım EGMONT Grubunun önemli bir çalışma alanı olan mali istihbarat birimleri hakkında 1996'da yaptığı tanımın özelliklerine sahiptir.

²⁶² Mohammad Al-Rashdan, "An Analytical Study of the Financial Intelligence Units' Enforcement Mechanisms," **Journal of Money Laundering Control** 15, no.4 (Ekim 2012): s. 485. Mali istihbarat birimleri devletler tarafından 4 farklı türde kurulabilmektedir. Bazı devletler; finansal kuruluşlar, düzenleyici otoriteler ve kolluk arasında bilgi toplayan ve analiz eden idari modeli tercih edebilmektedir. İkinci tür model ise kara para aklama ile ilgili soruşturma yapan soruşturmacı modeldir. Üçüncü tür ise mali istihbarat biriminin araştırmalarını doğrudan yargı organına bildirdiği ve yargının bir parçası olduğu yargısal modeldir. Bir diğer model ise kolluk kuvveti uygulama yetkisi olan mali istihbarat birimi modelidir. Türkiye'de Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) 4208 sayılı Kanun ile düzenlenen ve 1997 yılında çalışmalarına başlayan mali istihbarat birimidir. 5549 sayılı Kanunda düzenlenmekte iken yapılan değişikliklerle MASAK'ın görev ve yetkileri "1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" nde düzenlenmiştir. Bu Kararname'de düzenlenen özelliklerinden bazılarını değinilecektir. Masak idari modelde kurulmuş olup Hazine ve Maliye Bakanına bağlıdır. MASAK, uluslararası düzenlemeler doğrultusunda; bilgi alma, analiz ve dağıtım aşamaları ile istihbarat üretmektedir. Yükümlülerin şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde idari yaptırım uygulamaktadır. Kara para aklama suçu işlendiğine ilişkin şüphe duyması durumunda savcılığa bildirmektedir. Uluslararası işbirliği kapsamında diğer devletlerin mali istihbarat birimleri ile ortak çalışmalar yapmaktadır.

²⁶³ "Methodology for Assessing Technical Compliance with the FATF Recommendations and the Effectiveness of AML/CFT/CPF Systems," FATF, Ağustos, 2024, <<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/methodology/FATF-Assessment-Methodology-2022.pdf.coredownload.inline.pdf>>, erişim tarihi: 28.12.2024. s. 100.

FATF Tavsiyelerinin sınıflandırıldığı gruplardan sonuncusu “Uluslararası İşbirliği” tavsiyelerini kapsayan gruptur. Üye devletlerden kara para aklamayla mücadeleyle yönelik çıkartılan uluslararası sözleşmelere taraf olunması istenmiştir. Genel olarak, suçluların iadesi, müsadere, uluslararası adli yardımlaşma ve ilgili kurumların uluslararası ortak çalışma yapması gerektiği gibi konular düzenlenmiştir²⁶⁴.

2. FATF Metodolojisi

Kara para aklama suçundaki artış kara para aklamaya karşı oluşturulan uluslararası ilke ve standartların uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle ilke ve standartları bağlayıcı olmayan, yumuşak hukuk kurallarından oluşan FATF, ilkelerine aykırılığı engellemek için değerlendirme raporları ve sonrasında uygulanan yaptırımlar ile yumuşak hukuk kurallarına uyulmasını zorlamaktadır²⁶⁵. İkelere uyumun denetlenmesi ve sonuçlara göre yaptırım uygulanması, FATF ilkelerine uyumu arttırmıştır.

2004 yılı uyum değerlendirme metodolojinde FATF sadece teknik uyumu yani devletlerin getirdiği iç hukuk düzenlemelerini ve kurulması gereken kurumların varlığı gibi temel konuları değerlendirirken 2013 yılında değiştirilen metodoloji ile teknik uyuma ek olarak, getirilen düzenlemelerin verimliliğini de değerlendirmeye başlamıştır. Bu değerlendirme metodu ile söz konusu ülkede kara para aklamayı önlemede ne kadar etkili olduğu tespit edilmektedir. Sınırlı kaynakların aklama riski fazla olan alanlara gerektiği gibi dağıtılması ve finansal sistemin işlemlerini engellemeyerek kara para aklamanın önlenmesi, etkili olunması açısından başarılı olduğunu göstermektedir²⁶⁶. FATF kara para aklama ile mücadele tavsiyelerine üye devletler tarafından uyum durumunu takip

²⁶⁴ Kara, 2018, s. 69.

²⁶⁵ Beekarry, 2011, s.147.

²⁶⁶ Micheal Pisa, “Does the Financial Action Task Force (FATF) Help or Hinder Financial Inclusion? A Study of FATF Mutual Evaluation Reports,” **Center for Global Development** Policy Paper no: 143 (Mayıs 2019): s. 11.

etmek için Karşılıklı Değerlendirme Raporları düzenlemektedir. Söz konusu raporlar ile üyeler başka bir üyenin FATF tavsiyelerini uygulamasını değerlendirmekte ve finansal sistemin suçlular tarafından kullanılmasını önlemek için sundukları sistemi analiz etmektedirler. FATF, güncel olarak dördüncü tur karşılıklı değerlendirme sürecinde olmakla beraber her devlet hakkında dört tane veya eşit sayıda rapor düzenlenmiş değildir bazıları daha fazla ya da az sayıda değerlendirme raporuna sahip olabilmektedir. Bahse konu dördüncü turda, eski turlardan farklı olarak hem devletlerin kara para aklama ile mücadele önlemlerinin etkinliği hem de teknik uyum ölçülmektedir. Değerlendirmeler FATF sualnamesinde yer alan soruların yanıtlanması ile başlamaktadır. Değerlendirme yapacak devlet tarafından sualname cevaplandıktan sonra finans ve hukuk gibi alanında uzman beş kişinin de incelemesinden geçmektedir²⁶⁷. Yerinde ziyaretler yapılması, değerlendirilen devletin de görüşünün iletilmesi akabinde ilgili devlet yetkilileri ve değerlendirenler arasında yüz yüze görüşme yapılarak her bulgu üzerinde tartışmak suretiyle Rapor oluşturulmaktadır. Oluşan Rapor üye devletlere iletilerek tartışılan konular hakkında görüşleri alınmaktadır. Belirlenen komisyon tarafından Raporun üzerinde durulması gereken ana konuları belirlenerek Rapor FATF Genel Kurul'u onayına sunulmaktadır²⁶⁸.

²⁶⁷ Bu beş kişilik uzman ekip, FATF Sekreteryası ve üyesi devletlerden seçilen uzmanlardır.

²⁶⁸ Aykın, **2010**, s. 71-72; Duygu Kukuk ve Uğur Yasin Asal, “Terörizmin Finansmanın Önlenmesinde Mali Eylem Görev Gücünün Rolü: Türkiye IV. Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu İncelemesi,” **Working Paper Series Dergisi** 3, no.3 (Eylül 2022): s.25. Türkiye 2019 Karşılıklı Değerlendirme Raporu’nda belirtilen eksikliklerini gidermediğinden 2021 yılında gri listeye alınmıştır. Türkiye, FATF’a uyumlaşma çalışmaları yapacağını belirterek “2021/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi” kapsamında yayımlanan “Türkiye’de Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Müsadere Uygulamalarında Etkinliğin Artırılması Strateji Belgesi 2021-2025 (Ulusal Strateji Belgesi)” gibi uyumlaştırma çalışmaları yapmıştır. Haziran 2024’te Türkiye gri listeden çıkarılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “**Procedures for the FATF AML/CFT/CPF Mutual Evaluation, Follow-up and ICRG,**” FATE, Ekim 2024, <<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/methodology/Assessment-Follow-Up-ICRG-Procedures-2022.pdf.coredownload.inline.pdf>>, erişim tarihi: 29.12.2024.

Laurel S. Terry ve Jose Carlos Llerena Robles, “The Relevance of FATF's Recommendations and Fourth Round of Mutual Evaluations to the Legal Profession,” **Fordham Int'l L. J.** 42, no.2 (Aralık 2018): s. 650.

Genel Kurul'un kabul ettiği Raporda, devletler üzerinde durulan konularda "uyumlu, büyük ölçüde uyumlu, kısmi uyumlu ve tamamen uyumsuz" şeklinde sınıflandırılarak kara para aklama ile mücadele konusunda eksik görüldüğü hususlarda takip ve izleme süreçlerine başlanmaktadır²⁶⁹. FATF, "Değerlendirme ve Uyum Çalışma Grubu" ile "Uluslararası İşbirliği İzleme Grubu" çalışmaları ile takip ve izleme süreçlerini yönetmektedir²⁷⁰. Normal takip ve sıkılaştırılmış takip olmak üzere iki tür süreç işleyebilmektedir. Normal takip süreçleri tüm devletlere uygulanan ve varsayılan izleme mekanizmasıdır. Sıkılaştırılmış takip süreçleri ise FATF'ın temel ve ana iyileştirmelere ihtiyacı olan devletlere uyguladığı "gri liste" olarak da bilinen daha yoğun geleneksel politikasıdır. Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nun kabulünden itibaren üç yıl içerisinde devletler "kısmi uyumlu ve tamamen uyumsuz" görülen hususları "çoğunlukla uyumlu veya uyumlu" aşamasına getirmeli ve ana önerilen eylem planına uygun ilerleyerek FATF tavsiyelerine uyumunu iyileştirmelidir²⁷¹.

Karşılıklı Değerlendirme Raporu'na uygun şekilde ilerleme kaydetmeyen devletler tavsiyelere uyumun sağlanabilmesi için bazı işlemlere maruz bırakılmaktadır. Öncelikle, FATF Başkanının ilgili devlet Maliye Bakanına mektup yazması, üst düzey yetkililerce ziyaret, bildiri yayımlanması, FATF üyeliğinin askıya alınması ve son çare olarak üyeliğin sonlandırılması yaptırımları uygulanabilmektedir²⁷².

²⁶⁹ Mustafa Arslan ve Bülent Atasever, "FATF Uyum Kriterleri Bağlamında Türkiye'de Para Aklama ve Terörün Finansmanı Sorunu," **Medeniyet Araştırmaları Dergisi** 8, no.2 (Aralık 2023): s. 32.

²⁷⁰ Kukuk & Asal, 2022, s.27.

²⁷¹ **Methodology for Assessing Technical Compliance with the FATF Recommendations and the Effectiveness of AML/CFT/CPF Systems,** s. 34.

²⁷² Aykın, 2010, s. 72.

3. Yüksek Riskli Ülkeler

Devletler FATF tavsiyelerine uyum sağlamak için işbirliği yapmadığında “kara liste”²⁷³ olarak da bilinen “uyumsuz veya yüksek riskli ülke” olarak sınıflandırılabilir²⁷⁴. FATF’a üye olmayan devletlerin de dahil olabileceği kara liste, FATF Tavsiyelerine uyulmaması durumunda uygulanabilecek en ağır yaptırımdır. Anılan listede bulunmak ilgili devletin piyasalarında durgunluğa ve yabancı yatırımcının ülkeden uzaklaşmasına yol açabileceğinden önemli bir caydırıcılık sağlamaktadır²⁷⁵.

FATF düzenlemelerinin uluslararası kara para aklama ile mücadele önlemleri bakımından önemi yadsınamaz olmasına rağmen bazı devletler düzenlemelere uymamayı tercih edebilmektedir. Kara para aklamanın küresel bir sorun olma özelliği tüm devletlerin işbirliği içerisinde olmasını gerekli kıldığından uyumsuz devletlere yaptırım uygulanarak caydırılmak istenmiştir²⁷⁶.

FATF tavsiyelerinin uluslararası teamül hukuku niteliğinde olduğunu savunanlara karşı, tavsiyelerin hukuk kuralı olduğu inancıyla değil FATF’ın uygulayacağı yüksek riskli ülke olarak ilan edilme ve diğer devletlerin uygulayacağı ekonomik yaptırımlardan korunmak için tavsiyelere uyulduğu düşünülmektedir. Bu nedenle tavsiyeler uluslararası teamül hukuku kuralı olarak nitelendirilememektedir²⁷⁷.

FATF düzenlemeleri yumuşak hukuk niteliğinde yol gösterici ilkelerdir. Yumuşak hukuk olduğundan bağlayıcı değildir, ihlali halinde yükümlülük doğmamaktadır. FATF

²⁷³ Kara listede yani resmi ismiyle; ciddi stratejik eksiklikleri nedeniyle yüksek risk teşkil eden yetki alanları listesinde Ekim 2024 tarihi itibarıyla İran, Kuzey Kore ve Myanmar bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “**Black and grey list,**” FATF, 2024, <<https://www.fatf-gafi.org/en/countries/black-and-grey-lists.html>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

²⁷⁴ Türkiye Eylül 1996 tarihinde kara para aklama ile mücadele konusunda yasal bir düzenleme öngörmediğinden kara listeye alınmıştır. 4208 sayılı Kanunun kabulü ile kara listeden Kasım 1996’da çıkmıştır.

²⁷⁵ Aykın, **2010**, s. 72.

²⁷⁶ Otudor & Bagheri, **2023**, s. 7.

²⁷⁷ Anton Moiseenko, “Does International Law Prohibit the Facilitation of Money Laundering?,” **Leiden Journal of International Law** 36, no.1 (Mart 2023): s. 122.

düzenlemeleri üye devletlerin siyasi iradelerinin uyuşması sonucu oluşmuştur²⁷⁸. Söz konusu niteliğine rağmen FATF genel olarak gelişmiş ekonomiye sahip devletler tarafından oluşturulduğundan onların da uygulanmasını teşvik ettiği kuralların ihlali, uyumsuz devleti ekonomik bakımından zor duruma sokabilmektedir²⁷⁹. Yukarıda açıklandığı üzere üye devletler uyumsuz devletle olan finansal ilişkilerine fazladan kontrol getirebilmektedir. Bununla beraber FATF’ın en caydırıcı yaptırımını yüksek riskli ülkeler listesine yani kara listeye almaktır. Listeye alınan uyumsuz devletler ve bankaları, isimleri kamuya açıklanarak yasadışı para transferi ile bağları olduğu ilan edilmek suretiyle dışlanmaktadır. Bu durum gelişmekte olan ülkelere giren sermayeyi önemli ölçüde azaltacağından etkili bir yaptırımdır²⁸⁰.

Küresel finansal krizlerde hızlı müdahalelere ihtiyaç duyulduğundan FATF düzenlemelerinin uluslararası politika oluşturucuların esnek karar mekanizması aracılığıyla yumuşak hukuk niteliğinde oluşturulması krizlere zamanında tepki verebilmek için uygun şartları yaratmıştır²⁸¹.

Üstelik, uluslararası antlaşmalar, antlaşma hükümlerinin uygulanması bakımından antlaşmaya taraf olan ve olmayan devletler arasında sıkı bir ayırım yaparak taraf olmayan devletlerin davranışlarını etkilemeye çalışmamaktadır. Eğer FATF Tavsiyeleri bir antlaşma olarak düzenlenmiş olsaydı sadece üyeleri bağlayacaktı ve diğer devletlerin taraf olması durumunda onlar da uygulamaya katılabileceklerdi. Halbuki, FATF’ın kara

²⁷⁸ Kathryn L. Gardner, “Fighting Terrorism the FATF Way,” **Global Governance** 13, no. 3 (2007): s. 330.

²⁷⁹ Nicholas W. Turner, “The Financial Action Task Force: International Regulatory Convergence Through Soft Law,” **NYLS Law Review** 54, no.3 (Ocak 2015): s. 548.

²⁸⁰ Otudor & Bagheri, **2023**, s. 3. Söz konusu kara listeye alma yaptırımının, BM Kurucu Antlaşması, md. 2’de her devletin egemenlik hakkı gereği yürütme, yasama ve yargı üzerinde tam kontrolü bulunduğu ilkesini ihlal ettiği iddiası bazı yazarlar tarafından savunulmaktadır. Bu ihlalin nedeni devletlerin uygulamayı tercih etmediği düzenlemeleri ekonomik yaptırıma uğramamak adına uygulamak zorunda bırakılmasıdır.

Otudor & Bagheri, **2023**, s. 8; Todd J. Doyle, “Cleaning up Anti-Money Laundering Strategies: Current FATF Tactics Needlessly Violate International Law,” **Houston Journal of International Law** 24, no.2 (2002): s. 299.

²⁸¹ Turner, **2015**, s.549.

para aklama konusunda ortaya koyduğu küresel standartlar ve iyi uygulama örnekleri teknik bir uzmanlığın ürünü olup, söz konusu standartlardan tüm devletlerin etkilenmesi amaçlanmıştır²⁸².

Devletlerin FATF standartlarına uymaya çalışmasının psikolojik nedenleri de bulunmaktadır. Gelişmekte olan devletler, ekonomisi güçlü olan ve politika belirlemede etkili olan devletlerce uygulanan politikaları taklit ederek uluslararası toplumda kabul görmeyi hedeflemektedir. Devletler sosyal bir varlık olarak modern uluslararası toplum tarafından kabul gören küresel ortak politikaları paylaşmak istemektedir. Buna ek olarak, gelişmekte olan devletler uluslararası yatırımcıları çekmeye çalıştığından FATF Tavsiyelerine mümkün olan en yüksek ölçüde uymaya çalışmak suretiyle diğer gelişmekte olan devletlerle de rekabet içine girerek en güvenilir ortamı sağlamaya çalışmaktadırlar²⁸³.

Yumuşak hukuk olan FATF düzenlemeleri BM Güvenlik Konseyi'nin VI. Bölüme ilişkin kararları ile desteklendiği takdirde bağlayıcı olmaktadır. 11 Eylül Terör saldırısından sonra BM Güvenlik Konseyi terörün finansmanın engellenmesi konusuna odaklanmıştır. Terör, BM Kurucu Antlaşması 39'uncu maddesine göre uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğinden buna ilişkin alınan kararlara üye devletlerin uyması gerekmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin 1617 ve 1373 sayılı kararlarda devletlerden, terörizmin finansmanının engellenmesi için düzenlenmiş uluslararası ilkeleri uygulamaları istenmektedir. FATF'ın Tavsiyeleri kara para aklamaya yönelik olduğu kadar terörün finansmanının engellenmesini de hedeflemektedir. FATF'ın uluslararası standartlarının Güvenlik Konseyi kararları ile tüm devletler tarafından uygulanması istenmiştir²⁸⁴.

²⁸² Blazejewski, 2008, s. 25.

²⁸³ Otudor & Bagheri, 2023, s. 7.

²⁸⁴ Gardner, 2007, s. 342.

Sonuç olarak, uluslararası örgüt olmayan ve uluslararası hukuk kişiliği bulunmayan fakat hükümetler arası bir görev gücü olan ve sekretaryası OECD tarafından sağlanan FATF’ın tavsiyeleri uluslararası hukuk açısından bağlayıcı değildir²⁸⁵.

Yumuşak hukuk kuralları olmasına karşın FATF tavsiyeleri, çoğu devletin taraf olduğu kara para akışına ile mücadele amacıyla hazırlanmış Viyana Konvansiyonu ve Palermo Konvansiyonu gibi bağlayıcı uluslararası sözleşmelerden daha çok uygulanabilmiştir²⁸⁶. Bunun nedeni FATF tavsiyelerine uymamanın yaptırıma bağlanmış olmasıdır. FATF kendisine üye olup olmadığına bakılmaksızın tüm devletleri tavsiyelerine uyum açısından değerlendirerek yeterli gelişmeyi göstermeyen devletleri uyumsuz ülke olarak sınıflandırmaktadır. Söz konusu “naming and shaming” süreci geliştirmekte olan devletlere sermaye akışını engellemektedir. Üstelik yüksek riskli ülkeler ile yapılacak işlemler fazladan tedbire tabii tutulduğundan finansal işlemler yavaşlamakta ülke ekonomisi bozulmaktadır. FATF’ı kuran ve tavsiyelerin hazırlanmasında söz sahibi olan gelişmiş devletler tarafından dışlanmak istemeyen geliştirmekte olan devletler yaptırıma uğramamak adına tavsiyelere uymaktadır. Üstelik IMF ve Dünya Bankası kredi sözleşmelerini hazırlarken FATF tavsiyelerine uyumu şart olarak koyduğunda geliştirmekte olan devlet tavsiyelere uymak zorunda kalmaktadır²⁸⁷.

Buradan görülmektedir ki tarafı olunan uluslararası sözleşme hükümlerine uymak devletin ahde vefa ilkesi kapsamında zorunluluğu olmasına karşın sözleşmede ihlal halinde herhangi bir yaptırım düzenlenmediğinden sözleşme hükümlerinin uygulanması için devletleri zorlayan bir sistem bulunmamaktadır. Sözleşmenin uygulanmasını denetleyen ve ihlali halinde başvurulacak bir uluslararası mahkeme olmaması sözleşmeye

²⁸⁵ Moiseienko, **2023**, s. 113.

²⁸⁶ Örneğin kara para aklama ile mücadelede temel belgelerden olan Palermo Konvansiyonu’na 192 devlet taraf olmasına karşın söz konusu devletler arasında halen kara para aklamaya imkan tanıyan devletler bulunmaktadır. Moiseienko, **2023**, s. 110.

²⁸⁷ Nankpan Moses Nanyun ve Alireza Nasiri, “Role of FATF on Financial Systems of Countries: Successes and Challenges,” **Journal of Money Laundering Control** 24, no.2 (Temmuz 2021): s. 238.

aykırılığı yaptırımsız bırakmakta devletleri sözleşmeyi ihlal etmekten alıkoyamamaktadır. Bahse konu yaptırımı uygulayacak uluslararası bir mahkeme olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) düşünülebilir²⁸⁸. UCM'nin yargı yetkisindeki suçlar arasına kara para aklama suçunun da eklenmesi devletleri sözleşmeleri ihlal etmekten caydırabilecektir. Fakat bu noktada devletlerin egemenliklerini kısıtlamak istemediği hatırlanmalıdır. Devletler hali hazırda uluslararası sözleşmeleri oluştururken genel ve temel ifadeler kullanarak ana kavramları açıklamaktadır. Çok sayıda devleti bağlayan metinlerde detaylı düzenleme yapmak ve üzerinde oybirliğine varmak zor olduğundan FATF tavsiyeleri gibi teknik olarak bağlayıcı olmayan ve her devletin karşı karşıya olduğu aklama riskine göre uyarlayabildiği daha detay ve esnek kurallar getirilmiştir. Devletler iç hukuklarında düzenleyecekleri konularla ilgili egemenliklerini kısıtlamak istemediğinden, temel uluslararası sözleşme hükümlerine ek olarak mahkemenin yargı yetkisinin düzenlenmesinde oybirliğine varılması zor gözükmektedir.

D. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun Rolü

BM sisteminde bulunan Dünya Bankası (Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası)²⁸⁹ ve IMF²⁹⁰ 1944 yılında ABD'de Bretton Woods şehrinde gerçekleştirilen bir konferansta kurulmuştur. İki uluslararası örgüt için de ana hedef istikrarlı, gelişmiş ve refah içinde bir küresel ekonomi sağlamaktır. Dünya Bankası yoksulluk ile savaştaktadır. Bu amaçla gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere, uzman personelleri aracılığıyla finansal ve teknik yardım sunarak belirli alanlarda reform

²⁸⁸ Norman Mugarura, "The Global Anti-Money Laundering Court as a Judicial and Institutional Imperative," **Journal of Money Laundering Control** 14, no.1 (Ocak 2011): s.63-64.

²⁸⁹ Türkiye, Bretton Woods İkizleri olarak anılan IMF ve Dünya Bankası'na üyeliği ortak tek bir kanun ile gerçekleştirmiştir. "19 Şubat 1947 tarih ve 5016 sayılı Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası'na Katılmak İçin Hükümete Yetki Verilmesine Dair Kanun" ile 11 Mart 1947 tarihinde hem IMF'ye hem de Dünya Bankası'na üye olmuştur. IMF'ye 189 devlet üyedir. Dünya Bankası'nın üye sayısı 188'dir.

²⁹⁰ IMF stand-by düzenlemeleri ile ihtiyacı olan devletlere fon finansmanı sağlamaktadır. Türkiye ile IMF ilk stand-by antlaşması 1961 yılında yapılmış olup 2005 yılına kadar toplam 37.707,24 ABD Doları meblağ içeren toplam 19 adet antlaşma yapılmıştır.

gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu yardımları ile ülkelerin uzun vadede gelişmişliğini arttırmak suretiyle ekonomik olarak kalkınmalarını sağlamayı amaçlamaktadır²⁹¹. Söz konusu amacı yerine getirebilmek için kaynak sağlamakta, bilgi paylaşımı yapmakta, özel ve kamu sektöründeki işbirliğini sağlamaya çalışmaktadır²⁹².

IMF ise makro ekonomik araçlar kullanarak küresel finansal istikrarın sağlanmasını amaçlamaktadır. IMF uluslararası finansal istikrarı sağlamak adına ödemeler dengesinde uyumsuzluk olan devletlere kredi vererek ve politika geliştirmelerine yardımcı olarak refah seviyelerini arttırmayı hedeflemektedir²⁹³. IMF uluslararası parasal işbirliğini sağlamayı, uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesini, devletlerde döviz kurunun istikrarını sağlamayı ve çok taraflı ödemeler sistemi oluşturulmasına destek olmayı görev edinmiştir²⁹⁴.

Uluslararası örgüt olan IMF ve Dünya Bankası, BM ile yapılan antlaşma gereği BM ile özel ilişkiler kuran BM uzmanlık kuruluşlarıdır²⁹⁵. ECOSOC, BM uzmanlık kuruluşlarının BM ile bağlanması amacıyla antlaşmalar yapmak ve ilişkileri sürdürmek ile yetkilendirilmiştir²⁹⁶. IMF ve Dünya Bankası, BM sisteminde ECOSOC'a bağlı şekilde çalışmalar yapan uluslararası örgütlerdir.

²⁹¹ **“The IMF and World Bank Mandate,”** IMF, 2024, <<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/IMF-World-Bank-New>>, erişim tarihi: 27.12.2024.

²⁹² Schott, **2003**, X-1

²⁹³ ibid, X-2.

²⁹⁴ Aykın, **2010**, s. 130.

²⁹⁵ Uzmanlık kuruluşları, BM sistemi içerisindeki bağımsız ve otonom örgütlerdir. Bu kuruluşlara üyelik BM üyeliğinden bağımsızdır ve kendi üyelik kriterleri bulunmaktadır. Ana organlarda çalışılmayan bazı teknik konularda özellikle uzman bilgisine ihtiyaç duyulması nedeniyle kurulmuşlardır. Uzmanlık kuruluşları genelde uluslararası standart koyucu veya proje uygulayıcı niteliktedirler. **“The UN System Chart,”** UN, Temmuz 2023, <<https://www.un.org/en/delegate/page/un-system-chart>>, erişim tarihi: 27.12.2024.

²⁹⁶ Pazarcı, **2009**, s. 195. BM Kurucu Antlaşmasının m. 7/2’de yardımcı organların kurulabileceği belirtilmiştir. Antlaşmanın Ekonomik ve Sosyal Konsey’in görev ve yetkilerini düzenlediği m. 62’de Konsey’in; ekonomik, sosyal ve kültürel konularda uluslararası problemler hakkında araştırma yapma, konferanslar düzenleme, BM üyelerine ve uzmanlık kurumlarına önerilerde bulunma yetkileri düzenlenmiştir. Antlaşmanın m. 68’de ise ekonomik ve sosyal konularda komisyonlar kurabileceği düzenlenmiştir. Bu yetkiye dayanarak Ekonomik ve Sosyal Konsey BM alt organlarını kurmakta, BM ile arasında özel bir ilişki tahsis etmektedir. Belirtilenlere ek olarak uzmanlık kuruluşları, Antlaşmanın m. 96’da

Dünya Bankası ve IMF kurucu antlaşma ile kurulmuş olup kurumsal organlara sahiptir²⁹⁷. Uluslararası hukuk kişiliğine haiz olduklarından üye devletlerle antlaşmalar imzalayabilmektedirler. Gelişmekte olan devletlere kredi verilirken IMF ile ilgili devletin uygulanacak ekonomik politikaları içeren bir plan üzerinde anlaşmaları gerekmektedir. IMF, yapılacak plandaki bazı eylemleri politika şartı olarak kredi verilmesinin zorunlu unsuru şeklinde düzenlemektedir. Bu plan, niyet mektubu olarak “İcra Direktörleri ”ne sunulmaktadır ama bu hali ile bağlayıcı değildir. Sonradan oluşturulacak olan mutabakat zaptı bağlayıcıdır ve ihlali halinde sorumluluk doğmaktadır²⁹⁸.

Dünya Bankası ve IMF kredi verecekleri devlet ile imzaladıkları söz konusu bağlayıcı kredi sözleşmelerinde FATF standartlarına uyulmasını bir kredi verme koşulu olarak düzenleyebilmektedir. Dolayısıyla yumuşak hukuk kuralı olan tavsiyeler ilgili devlet için bağlayıcı hale gelmektedir²⁹⁹.

IMF üyesi olmadan Dünya Bankası’na üye olunamamaktadır³⁰⁰. 1989 yılında yapılan bir antlaşma ile Dünya Bankası ve IMF arasında yapıcı ve güçlü işbirliğini sağlamak amacıyla bazı sistemler öngörülmüştür³⁰¹. Üst düzey koordinasyon sağlamak

düzenlenen yetkisi çerçevesinde kendi çalışma alanı kapsamında oluşacak hukuksal sorunlar için Divan’dan görüş isteyebilecektir.

²⁹⁷ Dünya Bankası, Başkanlık, Guvernörler Kurulu, İcra Direktörleri Kurulu, Komiteler ve Birimler’den oluşan organizasyon yapısına sahiptir. IMF; Başkan, Guvernörler Kurulu, İcra Direktörleri Kurulu ve Komitelerden oluşmaktadır.

²⁹⁸ Daniel D. Bradlow ve Claudio Grossman, “Limited Mandates and Intertwined Problems: A New Challenge for the World Bank and the IMF,” **American University Washington College of Law** 17 (1995): s. 421. IMF fon sağlarken çoğunlukla bağlayıcı niteliğe sahip stand-by antlaşmaları yapmaktadır. Dünya Bankası da proje karşılığı bir devlete borç verirken projenin detaylı tanımı, aşamaları ve borcun geri ödeme planlamasını da içeren bir borç antlaşmasını ilgili devlet ile yapmaktadır. Dünya Bankası kredilerinin geri ödenmesi borç alan düşük gelir düzeyine sahip devletler için çok düşük faizli ve uzun vadeli planlamalarla yapılmaktadır. Belarus ile yapılan antlaşma örneği için bkz. “**Loan Agreement**,” Dünya Bankası, 2020, <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/374431468012051347/pdf/Loan079711Road0Upgrading1Modernization.pdf>>, erişim tarihi: 30.12.2024.

²⁹⁹ Nankpan Moses Nanyun ve Alireza Nasiri, **2021**, s. 238.

³⁰⁰ Dünya Bankası Kurucu Antlaşması, m.1. Antlaşma metni için bkz. “**Articles of Agreement**,” 27 Haziran 2012, WorldBank, <<https://www.worldbank.org/en/about/articles-of-agreement/ibrd-articles-of-agreement>>, erişim tarihi: 26.12.2024.

³⁰¹ Yusuf Ünsal, “The Evolution of The World Bank and IMF Policies: An Evaluation on Turkey,” *Anadolu University Journal of Faculty of Economics* 3, no.2 (Ekim 2021): s. 136. **The IMF-World Bank Concordat SM/89/54, Rev. 1** (IMF ve Dünya Bankası, 31 Mart 1989).

için “IMF ve Dünya Bankası Güvernörler Kurulları Yıllık Toplantıları” düzenlenmektedir. Ortak bildiri ve ortak ziyaretler düzenleme suretiyle IMF Başkanı ve Dünya Bankası Başkanı düzenli aralıklarla buluşmaktadır. İhtiyacı olan ülkelere kapsamlı yardım sağlamak için “Dünya Bankası – IMF İşbirliğine İlişkin Ortak Yönetim Eylem Planı” ile ülke bazlı çalışmalarda birbirlerine veri sağlayarak iş bölümü yapmaktadırlar³⁰².

Belirtilen işbirliklerine ek olarak iki örgütün ortak hedefine ulaşmasını engelleyen ve küresel bir sorun olan kara para aklama sorunu da ortak çalışmalarını gerekli kılmıştır. Dünya Bankası ve IMF, kara para aklamanın topluma zarar verdiğini ve sağlıklı siyasi ve ekonomik ortamın oluşmasını engellediğini belirtmiştir. Kara para aklamanın; ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan yıkıcı sonuçları olan, ekonomik gelişmeyi olumsuz etkileyen, organize suç örgütlerinin güçlenmesini sağlayan küresel finansal istikrarı ve güvenliği tehdit eden bir suç olduğunu belirtmişlerdir³⁰³.

Kara para aklama konusundaki endişelerini belirterek, 2001’de Dünya Bankası ve IMF Yönetim Direktörleri Kurulu kara para aklanmasının önlenmesine ilişkin girişimlerde bulunmuşlardır. 11 Eylül olaylarından sonra terörün finansmanın önlenmesi de çalışmalarına eklenmiştir. Kurul 2002’de FATF’ın 40 Tavsiyesini kara para aklamanın önlenmesiyle mücadele kapsamında uluslararası standart olarak kabul etmiştir. Uluslararası toplumun çoğunun üyesi olduğu Dünya Bankası ve IMF’nin FATF Tavsiyelerine uymayı teşvik etmesi tavsiyelerin devletler arasında yayılmasını arttırmıştır. FATF’a kıyasla daha küresel olan bu kuruluşlar ile tavsiyelerin tek örnek ve genel uygulaması artmıştır³⁰⁴. Dünya Bankası, IMF ve FATF ortak çalışmaları sonucu kara

³⁰² “**IMF ve Dünya Bankası,**” IMF ve Dünya Bankası, 25 Şubat 2019, <<http://tr-the-imf-and-the-world-bank.pdf>>, erişim tarihi: 18.12.2024.

³⁰³ Hanafi Amrani, **The Creation of International Standards that Criminalize the Acts of Money Laundering**, (Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, 2012), s. 82.

³⁰⁴ Joras Ferwerda, “The Economics of Crime and Money Laundering: Does Anti-Money Laundering Policy Reduce Crime?,” **Review of Law & Economics** 5, no.2 (Kasım 2009): s. 911.

para aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanmasını uluslararası düzeyde değerlendirmek için metodoloji geliştirmişlerdir³⁰⁵. Söz konusu metodoloji 2002’de FATF Genel Kurul’unda kabul edilmiştir. Dünya Bankası, IMF, FATF ve FATF Benzeri Kuruluşlar (FAFT Style Regional Bodies- FSRBs) bu metodolojiyi kullanarak değerlendirme yapmakta ve birbirlerinin değerlendirme raporlarını tanımaktadırlar³⁰⁶.

Söz konusu metodolojinin geliştirildiği program kapsamında Dünya Bankası, IMF, FATF ve FSRBs tarafından 2004 yılında çok sayıda devletin kara para aklama ile mücadele tedbirlerine uyum durumu değerlendirilmiştir. FATF tavsiyeleri, değerlendirme programı kapsamında hazırlanan “Standartlara ve Kodlara Uyum Raporları” hazırlanırken kriter olarak esas alınmak suretiyle desteklenmiştir. Bahse konu işbirliği ve değerlendirme programının devam etmesi kararlaştırılmıştır³⁰⁷.

“Finansal Sektör Değerlendirme Programı” kapsamında belirli bir üye devletin mevcut uygulamalarının değerlendirilerek gelecekteki stratejilerinin hazırlanmasında rehberlik etmek amacıyla oluşturulan “Ülke Yardım Stratejisi” (Country Assistance Strategy- CAS) ile ilgili devlete dört yıllık yol planı hazırlanmaktadır. “Finansal Sistem İstikrar Değerlendirmesi” aracılığıyla eksiklikleri tespit edilen devlete CAS ile iyileştirilmesi gereken kısımları belirtilmektedir. Bu değerlendirme raporunda kara para aklama ile mücadele önlemlerinin ne ölçüde uygulandığı da belirtilmektedir. Kara para aklama önlemlerinin uygulanmaması devletlerin gelişmelerini etkileyeceğinden, ilgili devlete detaylı şekilde risk temelli yaklaşım esas alınarak uyması gereken uluslararası kara para aklama ile mücadele önlemleri ve en iyi örnek uygulamalarındaki eksiklikleri belirtilmektedir³⁰⁸.

³⁰⁵ Schott, 2003, s. X-2.

³⁰⁶ ibid, s. X-6.

³⁰⁷ Schott, 2003, s. X-3.

³⁰⁸ ibid, s. X-5; “Financial Integrity,” Dünya Bankası, 2024, <<https://www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity>>, erişim tarihi: 12.12.2024. 2011’den beri Finansal Bütünlük Birimi devletlere Ulusal Risk Değerlendirmesi’ nde yardımcı olmaktadır. Söz konusu değerlendirme üye devletlerin tamamen kendilerinin iyi

Dünya Bankası'nın birimi olan "Finansal Bütünlük Birimi", kara para aklamanın ulusal güvenlik, ekonomik eşitsizlik ve hukuk devleti üzerinde oluşturduğu olumsuz etkisine karşı mücadele kapasitesi sağlamaları için geliştirmekte olan devletlere destek olmaktadır. Üstelik, "Çalınan Varlıkların Kurtarılması Girişimi" ile yolsuzluk suçunun gelirleri kullanılarak kara para aklanmasının önüne geçmek ve çalınan varlıkların sistematik ve zamanında hazineye dönüşü için uluslararası çaba gösterilerek geliştirmekte olan devletlerle ve finans merkezleri ile çalışılmaktadır. Girişim, Dünya Bankası, IMF ve UNODC ortaklığında yürütülmektedir. Birim, geliştirmekte olan devletlerde yasadışı para transferinin önlenmesine yönelik yasal düzenlemeler ve ilgili kurumların oluşturulması için destek olmaktadır ³⁰⁹.

Kara para aklama ile mücadelede kurumsal çerçeveyi geliştirmek amacıyla devlet liderlerinin farkındalığının artmasını sağlamak için deneyim paylaşımı ve gelecek uygulamalar hakkında bilgi paylaşımı yapılmasını teminen "Bölgesel Politika Küresel Diyalog" serisi kapsamında konuşmalar düzenlenmektedir. Konferanslarda, yasadışı para transferlerini tespit etmenin zorluğu ve başarılı uygulama örnekleri paylaşılmasıyla üye devletler ihtiyacı olan yardımı tespit etmektedir. Kara para aklama ile ilgili önlemlere dikkat çekmesi açısından önem arz etmektedir. Mali istihbarat birimleri hakkında el

niyetle doldurduğu bir formdur. Bu yolla devletler kendilerinin kara para aklamaya karşı ne kadar tehdit altında olduğunu düzenli aralıklarla ve güncel olarak değerlendirmektedir. **"Disclaimer and Terms of Use: National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment Toolkit,"** Dünya Bankası, 2024, <<https://www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity/brief/national-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-toolkit-disclaimer-and-terms-of-use>>, erişim tarihi: 13.12.2024.

³⁰⁹ Dünya Bankası 1996 yılından beri yolsuzlukla mücadele konusunda çalışmalar yapmaktadır. 2000 yılında "Ülkelere Yolsuzlukla Savaşta Yardım" Raporu yayımlamıştır. IMF tarafından geliştirmekte olan devletlere kredi verilirken ilgili devletteki yolsuzluk seviyesi dikkate alınmaktadır. Hükümetin yolsuzlukla mücadele önlemlerini uygulamaması halinde kredinin iptal edilmesi de söz konusu olmaktadır.

Selçuk Akçay, "Yolsuzlukla Mücadele Dünya Bankası'nın Rolü," **Amme İdaresi Dergisi** 37, no.3 (Eylül 2004): s. 118.; Musa Kayrak, "Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Örgütler," **Sosyo Ekonomi Dergisi** 2 (Temmuz-Aralık 2006): s.92.

kitapları ve kara para aklama ile mücadele önlemleri için kaynak teşkil eden kılavuz kitapları yayımlamaktadırlar³¹⁰.

Dünya Bankası ve IMF yürüttükleri bir çalışmada gayri resmi fon transfer sistemlerinin işlevsel özelliklerini ve oluştukları tarihi ve sosyoekonomik koşulları incelemiştir. Havala geleneksel bankacılık sisteminin yetersiz olduğu veya hiç olmadığı birbirinden coğrafik olarak uzak bölgelerin arasındaki resmi olmayan para transfer yöntemidir. Gayri resmi fon transfer yöntemlerinin olumsuz etkileri bulunmaktadır; gelir ve hizmetlerden alınacak vergileri engellemektedir. Para kontrolünü, döviz kuru işlemlerini etkilemekte ve ekonomik verileri yani politika üreticilerin baz aldığı değerleri bozmaktadır. Havala ve havala benzeri gayri resmi fon transfer sistemleri yasadışı amaçlarla kullanılabilir. Bu sistem kullanılarak kara para aklanmasını önlemek amacıyla havala sistemlerinin de finansal kuruluşlar gibi FATF'ın kara para aklama ile mücadele önlemlerine tabii olması gerekmektedir. Söz konusu durum Havala ve benzer sistemleri iç hukukunda düzenleyen devletler için geçerlidir³¹¹.

Sonuç olarak, Dünya Bankası ve IMF esas olarak devletlerin ekonomilerinin gelişmesi ve küresel finansal istikrarın sağlanmasını hedefleyen uluslararası örgütler olmaları nedeniyle uluslararası finansal sistemi ve devletlerin ekonomilerini kötü etkileyen kara para aklama suçu ile mücadele etmektedirler. Üye sayılarının fazla olması ve geliştirmekte olan devletlere verecekleri kredi sözleşmelerine şart koyabilmeleri Dünya Bankası ve IMF'ye geliştirmekte olan ve gelişmemiş devletlerin uluslararası kara para aklama ile mücadele kurallarını iç hukuklarına uyarlamaları için zorlayıcı güç sağlamaktadır. Bu açıdan ilgili devletlere yükümlülük getirerek kara para aklama

³¹⁰ Schott, 2003, s. X-3.

³¹¹ “**Informal Funds Transfer Systems, An Analysis of the Informal Hawala System,**” A Joint IMF–World Bank Paper, Mohammed El Qorchi, Samuel Munzele Maimbo, and John F. Wilson, 18 Ağustos 2003, <<https://www.imf.org/external/pubs/nft/op/222/>>, erişim tarihi: 23.12.2024.
Schott, 2003, s. X-9

tedbirlerine uyumunu arttırmaktadır. Fakat gelişmekte olan veya gelişmemiş bir devletin hali hazırda sahip olduğu sınırlı kaynaklarını aklama ile mücadele önlemlerinin yanında gelişmesi için de kullanması gerekmektedir.

E. Egmont Grubu'nun Rolü

Kara para aklanması ile mücadele önlemlerinin küresel çapta uygulanması gerekliliğinin önemi ortadadır. Kara paranın aklanması ile mücadelede uluslararası işbirliğini teminen mali istihbarat birimlerinin de ortak bir kuruluş üzerinden bilgi paylaşması amacıyla devletlerin mali istihbarat birimlerinden oluşan bir uluslararası örgüt kurulmuştur. Egmont Grubu 1995 yılında, kara para aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanması, geliştirilmesi ve uluslararası işbirliğinin sağlanması konularında yardımcı olmak amacıyla ABD ve Belçika'nın girişimleri ile kurulmuştur. Egmont Grubu üyesi devletler arasında mali istihbarat birimleri aracılığıyla bilgi paylaşımları gerçekleştirilmektedir.³¹²

Egmont Grubu'nun öncelikli amacı devletlerin mali istihbarat birimleri arasında uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımını sağlamak olduğundan, Grup mali istihbarat birimlerinin bir araya gelip finansal istihbarat, uzmanlık ve en iyi uygulama örneklerini paylaştığı bir forum olma özelliğine sahiptir. Mali istihbarat birimleri arasında operasyonel destek sağlamak, ortak soruşturma yapmak, işbirliğini geliştirmek ve soruşturma teknikleri paylaşmak suretiyle kara para aklama ağlarını engellemeyi

³¹² Aykın, 2010, s. 78.

24 devlet ve 8 uluslararası örgütün katılımıyla Brüksel'deki Egmont adlı sarayda kurulmuş olup günümüzde 177 devlet üyedir. Türkiye mali istihbarat birimi MASAK 1998 yılında gruba üye olarak kabul edilmiştir. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 231 ile MASAK, uluslararası işbirliğini temin amacıyla farklı devletlerdeki benzer kurumlar ile bilgi paylaşımı konusunda yetkilendirilmiştir. Bilgi paylaşımlarının büyük bölümü Egmont Grubuna üye mali istihbarat birimleri ile yapılmaktadır. MASAK benzeri kurumlarla mutabakat muhtırası imzalanması suretiyle de bilgi paylaşımı gerçekleştirilmektedir.

amaçlamaktadır³¹³. Başlangıçta Egmont Grubu kara para aklama ile mücadeleye odaklanmıştır ancak mali istihbarat birimlerinin sahip olduğu değerli ve gizli bilgiler terörün finansmanı ile mücadele için de önemli olduğundan Grubun çalışma kapsamı genişletilerek terörün finansmanın önlenmesi de eklenmiştir³¹⁴.

Grup'ta 1996 yılında amaçlarını gerçekleştirmek için çalışma grupları kurulmuştur. Üye devletlerin kara para aklama ile mücadele konusundaki yasalarının uyumlaştırılmasını amaçlayan "Mevzuat Çalışma Grubu"; mali istihbarat birimleri öncelikli olmak üzere kara para aklama konusunda çalışan birimlerinin eğitilmesi ve teknoloji paylaşması amacıyla kurulan "Eğitim ve İletişim Çalışma Grubu"; kara para aklama ile mücadele alanını genişletmeyi ve bu alanda çalışan uluslararası girişimlerin sayısını çoğaltmayı hedefleyen "Dış İlişkiler Çalışma Grubu"; bilgi paylaşımının alt yapı çalışmaları için de "Enformasyon Çalışma Grubu" bulunmaktadır³¹⁵.

Egmont Grubu Genel Kurulu'nda 1996'da sadece kara para aklamaya yönelik olarak yapılan mali istihbarat birimi tanımı 2004'te terörün finansmanını da içerecek şekilde güncellenmiştir³¹⁶. FATF'ın 29. Tavsiyesi ile uyumlu şekilde, Egmont Grubu'na göre mali istihbarat birimi; "kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla; suç gelirleri ve terörizmin potansiyel finansmanı ile ilgili veya ulusal mevzuatı gereği olarak kendisine bildirilmesi zorunlu finansal bilgileri almak (ve eğer mevzuatla yetkili kılınmışsa istemek), analiz etmek ve bu analiz sonuçlarını yetkili otoritelere dağıtmakla görevli ulusal merkezi birimdir."³¹⁷

³¹³ Utkina Maryna, "The Role Of International Organisations In The Development Of The Financial Monitoring System," **Visegrad Journal on Human Rights** 2 (2023): s. 165.

³¹⁴ Wouter H. Muller, "The Egmont Group," içinde **Anti-Money Laundering: International Law and Practice**, ed. Wouter H. Muller, Christian H. Kalin ve John G. Goldsworth (West Sussex: British Library Cataloguing in Publication Data, 2007), s.86.

³¹⁵ Aykın, **2010**, s. 79.

³¹⁶ Muller, **2007**, s. 87

³¹⁷ **BM Kurucu Antlaşması**, m.1. Bu tanım FATF Tavsiye 29 ve Palermo Konvansiyonu m.7'deki mali istihbarat birimlerinin tanımı ile uyumludur. Aykın, **2010**, s. 79.

Tanınımın unsurlarından olan ulusal merkezi birim ile siyasi bir tanıma durumu kastedilmeden, sınırları belirli bir egemenlik alanında tek devlet kurumu olması belirtilmiştir³¹⁸. Diğer unsurlar incelendiğinde; mali istihbarat birimlerinin görevlerinden olan bilgi toplama, mali istihbarat birimine gelen şüpheli işlem bildirimleri, nakit işlem bildirimleri gibi raporlardan ve diğer bazı kaynaklardan gelen bilgilerden oluşmaktadır. Analiz aşamasında ise toplanan bilgilerin değerlendirilerek kara para aklanmış olup olmadığı konusunda sonuca varılmaktadır. Bilgiler; iletilen bildirimler, kamu kurumlarının belgeleri ve veri tabanları da kullanılarak değerlendirilmektedir. Analiz yaparken diğer mali istihbarat birimlerinden ve bildirim yapanlardan istenen bilgilerden de yararlanmaktadırlar. Bildirimler önem sırasına alındığından tüm bilgiler iletildiği an kullanılmayıp yeni gelen bildirimler ile birleştirilmek suretiyle uyuyan veri oluşturabilmektedir. Analizler sonucu eğer şüpheli bir durum varsa yasa uygulayıcılara gönderilmektedir. Analizlerin savcılık gibi ilgili kamu kurumlarına iletilmesi dağıtma aşamasını oluşturmaktadır. Uluslararası önlemlerin alınmasını teminen yabancı mali istihbarat birimlerine analizlerin hızlı bir şekilde ulaştırılması önemlidir³¹⁹.

Egmont Grubu'nda bilgiler talep üzerine paylaşılmaktadır. Talep konusu kişiler ile ilgili geçmişte şüpheli işlem bildirimleri ya da soruşturmanın varlığı, kişilerin daha önce suç işleyip işlemediği, kişilerin adına kayıtlı şirketlerin varlığı gibi konular bilgi paylaşımı kapsamındadır³²⁰. Paylaşılan bilgiler gizli olduğundan bilgi aktarımı için özel yöntemler belirlenmiştir. 2001'de kabul edilen "Bilgi Değişimi İlkeleri" ve "Bilgi Değişimi için En İyi Örnek Uygulamalar" bilgi paylaşımını geliştirmek ve yol gösterici uygulamaları sunmak amacıyla hazırlanmıştır³²¹.

³¹⁸ Muller, 2007, s. 87.

³¹⁹ Aykın, 2010, s. 82-84.

³²⁰ ibid, s. 100.

³²¹ Muller, 2007, s. 87.

Bahse konu bilgi değişimleri yapılırken mali istihbarat biriminin iç hukukunda öngörülen kullanması gereken araçlar olabilmektedir. Bazı mali istihbarat birimleri bilgi talep etmek için mutabakat muhtırası (Memorandum of Understanding) hazırlamak durumundadırlar. Mutabakat düzenleme zorunluluğu olan mali istihbarat birimi, bilgi talep edeceği diğer mali istihbarat birimi ile antlaşma niteliği taşımayan metin hazırlayıp metne uygun şekilde bilgi değişimi gerçekleştirmektedir. Bazı mali istihbarat birimlerinin tabi olduğu iç hukuk hükümleri mutabakat muhtırasını gerekli bulmuyor olsa da karşı taraf için gerekliyse hazırlanmak zorundadır. Üstelik söz konusu mutabakat muhtıraları düzenlenirken bilgi paylaşımını zorlaştıracak engelleme ve sınırlamalar yapılmamalıdır³²².

Bilgi Değişimi İlkeleri'nde mali istihbarat birimlerinin diğer mali istihbarat birimleri ile karşılılık ilkesine uygun olarak serbestçe bilgi paylaşabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca Egmont üyeleri, mali istihbarat birimleri arasında paylaşılan bilgilerin yalnızca bilginin talep edildiği veya sağlandığı özel amaç doğrultusunda kullanılabilceği konusunda anlaşmışlardır. Bilgi talep eden mali istihbarat birimi kendisi ile paylaşılan bilgileri üçüncü bir tarafa aktarmamakla yükümlü olup bilgileri veren mali istihbarat biriminin onayı olmadan idari, soruşturma, kovuşturma veya yargısal bir amaçla kullanamamaktadır. Bu doğrultuda, Egmont Grubu üyeleri, mali istihbarat birimleri tarafından paylaşılan tüm bilgilerin, yalnızca amacına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak için, gizlilik ve veri koruma konusunda sıkı kontrollere ve güvenlik önlemlerine tabi tutulması gerektiği konusunda anlaşmışlardır³²³.

Egmont Grubunun mali istihbarat birimleri arasında bilgi paylaşımını daha gelişmiş ve düzenli hale getirmek amacıyla sağladığı diğer sistem "Egmont Güvenlik Ağı" dır. Ağ 1997 yılında etkinleştirilmiş olup sadece Egmont Grubu'na üye mali

³²² Aykın, 2010, s. 99. **Egmont Group of Financial Intelligence Units Operational Guidance for FIU Activities and the Exchange of Information**, (Egmont Group,Şubat, 2017), s.5.

³²³ Muller, 2007, s. 90.

istihbarat birimleri tarafından kullanılabilir. Ağ sayesinde finansal kuruluşların ilettiği bilgiler korunaklı ortak bir alanda toplanmış olmaktadır. Üyelerin birbiri ile iletişimi güvenli koşullarda ağ üzerinden sağlanmakta olup kara para aklamada yeni trendler ve gelişmeler konusunda bilgi sahibi olmaktadır³²⁴.

Kurucu antlaşması, kendine ait organizasyon yapısı ve uluslararası hukuk kişiliğiyle Egmont Grubu uluslararası örgüt olma özelliklerine sahiptir. Egmont Grubu'nun kurucu antlaşmasının "Tanımlar" başlıklı ilk maddesinde "Egmont Belgeleri" isimli paragrafta kurucu antlaşmadaki ilkelerin tüm üyeler için bağlayıcı olduğu belirtilmiş olup ihlali halinde Egmont Grubu "Destek ve Uyum Süreci"ne tabii olacağı belirtilmiştir. Kılavuzların ise üyeler tarafından uygulanması sadece teşvik edilmiştir³²⁵. Egmont Grubu kurucu antlaşmada düzenlenen ilkelere uyumu sağlamak için FATF'a kıyasen daha emredici ve cezalandırıcı bir sistem öngörmüştür. Üyelere antlaşma ilkelerine uymadıkları takdirde tespit edilen uyumsuzluğun düzeltilmesi için destek verilmesi ve iletişim kurulması süreçleri öngörülmüştür. Uyumsuzluk düzeltilmezse Grubun uygulayabileceği çeşitli önlemler mevcuttur örneğin uyarma, Egmont buluşmalarına ve eğitimlerine katılmanın engellenmesi, Egmont internet ağlarına girişin engellenmesi veya üyelikten çıkarma aşamalı olarak öngörülmüştür³²⁶.

³²⁴ Aykın, 2010, s. 98.

³²⁵ Egmont Kurucu Antlaşması hakkında detaylı bilgi için bkz. "Egmont Group of Financial Intelligence Units Charter," 2023, Egmont Group, <<https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2021/09/Egmont-Group-Charter-Revised-July-2023-Abu-Dhabi-UAE.pdf>>, erişim tarihi: 28.12.2024.

³²⁶ Johnson Adeoye Adetunji, "Rethinking the Internal Mechanism of the EGMONT Group in Financial Crime Control," *Journal of Money Laundering Control* 22, no.2 (Nisan 2019): s. 335. Nijerya 2017 yılında, operasyonel otonomi ve siyasi müdahalelerden korunmasını sağlayan yasal düzenlemeleri olmadığından Egmont Grubu üyeliğinden çıkarılmıştır. Bahse konu olaydaki gibi gelişmekte olan devletlerin Egmont Grubu'ndan çıkarılması aslında o devletin gelişmesine zarar vermektedir. Nijerya diğer üye devletlerle hassas ve önemli finansal bilgi paylaşımı yapamayacağı ve elektronik bilgi sistemine ulaşamayacağı için daha kötü duruma düşecektir. Halbuki Nijerya'yı Grup'tan çıkarmak yerine etkili istihbarat kaynağı sağlanarak Boko Haram terör örgütünün finansal kaynaklarının tespit edilmesinde yardımcı olma söz konusu olabilirdi. "In The Face Of Expulsion From The Egmont Group," Mondaq, 15 Mart 2018, <<https://www.mondaq.com/nigeria/white-collar-crime-anti-corruption-fraud/683386/in-the-face-of-expulsion-from-the-egmont-group>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

FATF'ın esas aldığı risk temelli yaklaşım ile devletlere, kara para aklama risklerini en aza indirirken uydukları stratejileri belirleme ve geliştirme konusunda takdir hakkı tanınmaktadır. Dolayısıyla FATF üyeleri risk temelli yaklaşımla kara para aklama ile mücadele önlemleri alırken daha özgür ve alternatif seçeneklere sahiptir. Söz konusu yaklaşımın Egmont Grubu kurucu antlaşmasındaki ilkeler için de uygulanması gelişmekte olan devletler için faydalı olacaktır³²⁷.

Sonuç olarak, Egmont Grubu kara para aklama ile mücadelede uluslararası işbirliğini sağlamada önemli bir role sahiptir. Devletlerin iç hukuklarındaki kara para aklama ile mücadele önlemlerini geliştirmek ve tekdüze hale getirmek için uluslararası işbirliği ve yardımlaşma önem arz etmektedir. Egmont Grubu mali istihbarat birimlerinin yardımlaşmasını ve bilgi alışverişini sağlayarak uluslararası bir suç olan kara para aklama ile mücadelede suçluların yakalanmasında rol almaktadır. Üstelik bilgi paylaşımları süren soruşturmalar için faydalı olduğu kadar devletlerin iç hukukundaki düzenlemelerin paylaşılması ve birbirlerini etkilemesi açısından da yararlıdır. Kara para aklayıcıların bir devletin ülkesinden çıkması ile takibinin bitmeyerek sınırlara bağlı kalınmadan suçluların cezalandırılması devletlerin aklama ile mücadele önlemlerinin uyumlaştırılması ile sağlanabilecektir. Bu durum tüm devletlerin katkısına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

II. BÖLGESEL KURULUŞLAR

Bölgesel kuruluşlardan olan bölgesel uluslararası örgütler, evrensel örgütlerin dışında kalan, bulunduğu coğrafi bölge veya faaliyet bölgesinde yer alan, sınırlı devletlere açık olan örgütlerdir³²⁸. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha yoğun olmak üzere devletler kendi egemenliklerini kısıtlayarak bölgenin ortak çıkarları için işbirliği geliştirmek amacıyla bölgesel uluslararası örgütler kurmuşlardır. Bölgesel örgütlerin ekonomik, coğrafi, siyasi ve kültürel yakınlıkları devletler arasında işbirliği kurulmasını

³²⁷ Adetunji, 2019, s. 335.

³²⁸ Çağırın, 2016, s. 75.

kolaylaştırmaktadır. Bölgeye dışarıdan gelecek tehditlere karşı birlik olma ihtiyacı yanında bölge içerisindeki yasadışı faaliyetler bölgenin ekonomi, güvenlik ve asayiş açısından birlikte hareket etmesini gerektirebilmektedir³²⁹. Genellikle uluslararası örgütler en az üç devlet tarafından kurulmaktadır³³⁰.

Kara para aklama ile mücadelenin etkili olabilmesi için küresel düzeyde işbirliğinin sağlanmasının önemi ortadadır. Küresel işbirliğinin tamamlayıcısı olan ve genel düzenlemelerin tabana inmesine yardımcı olan ise kara para aklama ile bölgesel mücadeledir. Bölgesel düzeyde başlatılan girişimlerin genel politikayı etkilemesi mümkün olduğu gibi; küresel düzenlemelerin, bölgesel olarak uygulanması ve geliştirilmesi sayesinde düzenlemenin küresel çapta ulaştığı etkililik artabilmektedir.

Devletler arasında gelişmişlik farkı olduğundan kara para aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanma kapasitesi ve imkânı aynı doğrultuda farklı olmaktadır. Kara para aklama ile mücadelenin bölgesel düzeye inmesi bazı açılardan faydalıdır. Öncelikle bazı kara para aklama yöntemleri belirli bölgelerde yaygın kullanılıyor olabildiğinden bölgede sağlanacak işbirliğiyle belirli yöntem özelinde özgül tedbirler geliştirilebilecektir. Benzer şekilde, aynı bölgedeki devletlerde kara para aklama ile mücadele sisteminin aynı unsuru eksik olabilmektedir³³¹. Bu yoğunlaşma bölge devletlerinin kaynaklarının verimli kullanılması bakımından önemlidir. İkinci olarak,

³²⁹ Çağırın, 2016, s. 78.

³³⁰ Shri Prakash Mani Tripathi, "Relevance Of Regional Organizations," **The Indian Journal of Political Science** 71, no.4 (Ekim-Aralık 2010): s. 1243.

Öğretide, iki devletin bir araya gelerek aralarındaki iş birliğini sürdürmek istemesi durumunda kurumsal yapı ve uluslararası kişiliğe sahip bir uluslararası örgüt kurmalarının önünde engel olmadığı belirtilmiştir. Çağırın, 2016, s. 79.

³³¹ Basel Yönetim Enstitüsü, dünya çapında yönetimi güçlendirmek, yolsuzluk ve diğer mali suçlarla mücadele etmek için çalışan bağımsız, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Enstitünün, devletlerde kara para aklanma riskini değerlendirdiği Basel AML Endeksine göre; kara para aklama ile mücadelede tek başına önleyici tedbirlerin uygulanması yeterli olmayıp devletin, kamu kurumlarının ve finansal kuruluşların şeffaflığı, yolsuzluk ve politik istikrarsızlıklar da rol oynamaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği ve Batı Avrupa'da yolsuzluk ve rüşvet oranı 3,15 iken Sahra Altı Afrika'da ise 6,36 olması bölgesel olarak yoğunlaşılması gereken alanları göstermektedir. "**Basel Institute of Governance**," Basel Governance, Nisan 2024, <<https://baselgovernance.org/>>, erişim tarihi: 30.12.2024.

bölgesel örgütlerin üye sayısının küresel örgütlere göre nispeten az olması düzenlemeler üzerinde oy birliğine varılmasını kolaylaştırmaktadır. Devletin etki altında kalmadan düzenlemeleri onaylaması, söz konusu düzenlemelere uyumunu arttıracaktır. Son olarak, bölgesel örgütler, küresel düzenlemelerde kalan boşlukları kendi gelenek, kültür ve birikimi ile doldurarak kara para aklama ile mücadele yöntemlerini kişiselleştirebileceklerdir³³². Çalışmada Avrupa Konseyi, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi ve FSRBs tarafından yapılan çalışmalar incelenecektir.

A. Avrupa Konseyi'nin Rolü

Avrupa Konseyi, Avrupa Kıtasındaki devletler arasında insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve toplumsal sorunlar ile mücadele konularında işbirliğini sağlamak amacıyla çalışmalar yapan bölgesel uluslararası örgüt olarak 1949 yılında 10 devlet tarafından kurulmuştur³³³.

Avrupa Konseyi üç temel organdan oluşmaktadır; organların ilki Bakanlar Komitesidir. Bakanlar Komitesi, üye devletler için taraf olmaları halinde bağlayıcı olan uluslararası sözleşmeler hazırlamaktadır. İkinci organ olan Parlamenter Meclis, tavsiye niteliğinde ve bağlayıcı olmayan kararlar alarak hükümetler arası diyalogun sağlanmasında forum görevi görmektedir. Meclis aynı zamanda kabul edilen uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını izlemektedir. Üçüncü organ Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi olup diğer organlara bölgesel politikalar hakkında görüş bildirmektedir³³⁴. 1959 yılında kurulan Konsey'in yargı organı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan

³³² Petrus C. van Duyne, Jackie H. Harvey ve Liliya Y. Gelemerova, **The Critical Handbook Of Money Policy, Analysis And Myths Laundering**, (London: Palgrave Mcmillan, 2018), s. 59.

³³³ Avrupa Konseyi Kurucu Antlaşması Türkiye tarafından 8 Ağustos 1949'da imzalanmış olup 14 Aralık 1949 tarih ve 7379 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³³⁴ Detaylı bilgi için bkz. **"The Powers of the Assembly,"** Avrupa Konseyi, 2024, <<https://pace.coe.int/en/pages/powers>>, erişim tarihi: 23 Aralık 2024; Silke M. Trommer ve Raj S. Chari, "The Council of Europe: Interest Groups and Ideological Missions?" **West European Politics** 29, no.4 (Eylül 2006): s. 666.

hakları Sözleşmesi'ni yorumlama ve kendisine açılan davalarda üye devletler için bağlayıcı kararlar verme yetkisine sahiptir³³⁵.

Artan suç işleme oranları ve suçtan edinilen gelirlerin Avrupa devletleri arasında transfer ettirilerek aklanmasının toplumsal bir sorun haline gelmesi Avrupa Konseyi'ni kara para aklama ile mücadele konusunda çalışmaya itmiştir. Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı, Strasbourg Konvansiyonu ve Varşova Sözleşmesi incelenecektir.

Avrupa Konseyi'nin 1977- 1980 yılları arasında kara para aklama ile mücadele kapsamında yapmış olduğu çalışmaların ürünü olan “Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkında 27 Haziran 1980 tarih ve R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı” Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Kararın bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır³³⁶.

Söz konusu karar, kara para aklamayı konu alan ilk uluslararası belge olması nedeniyle önem arz etmesine rağmen kara para aklama ile mücadele kapsamında sadece bankalara yönelik önlemleri düzenlediğinden sınırlı bir kapsama sahiptir³³⁷.

Karar, kara para aklama ile mücadele stratejisinde bankaların yüksek öneme sahip olduğunu belirterek suçun işlenmesini engellemede bankalar ve diğer kurumlar arasındaki işbirliğinin önemine dikkat çekmiştir. Bankaların işlemler sırasında ellerine geçen banknotların seri numaralarına dikkat etmeleri ve bir suç ile bağı varsa ilgili organlara bildirmeleri düzenlenmiştir. Söz konusu banknotların kara para olduğunun seri numaranın eşleşmesiyle tespiti halinde uluslararası işbirliğinin de sağlanması gerektiği

³³⁵ Trommer & Charı, **2006**, s. 665.

³³⁶ Mavral, **2003**, s. 121. Avrupa Konseyi Statüsü m. 15'de Bakanlar Komitesi'nin tavsiye niteliğinde karar verebileceği düzenlenmiştir.

³³⁷ Aykın, **2010**, s. 114.

belirtilmiştir³³⁸. Kara para aklama ile mücadele amacıyla alınan önlemler genel olarak; bankaların müşterilerinin kimlik bilgilerini resmi bir belgeye istinaden tespit etmesi, kiralık kasaları sadece güvenilir müşterilerine kiralamaları ve çalışanlarına müşterilerin şüpheli davranışlarına dikkat etmeleri konusunda eğitim vermeleri olarak düzenlenmiştir. Üye devletlerin bu düzenlemelere uyarak bankalarına gerekli değişiklikleri yapması tavsiye edilmiştir³³⁹.

Dolayısıyla Tavsiye Kararı en eski uluslararası belge olması nedeniyle kara para aklama ile mücadelenin gelişmesi için önem arz etmektedir. Fakat Karar'da sadece bankaları temel alan bir yaklaşım izlenmesi diğer yöntemlere karşı önlem almayı zorlaştırmıştır. Aklama yöntemlerinin sayısının fazlalığı değişik alanları da düzenleyen bağlayıcı belgelerin oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Söz konusu tavsiye kararı kısıtlı özelliğine rağmen kara para aklama konusuna uluslararası dikkati çekmesi açısından önemlidir.

1. 1990 Tarihli Strazburg Konvansiyonu

“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin 141 Sayılı Avrupa Sözleşmesi” 8 Kasım 1990 tarihinde imzalanarak 1 Eylül 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Konseyi Pompidou Grubu'nun girişimleri ile yapılan çalışmalar neticesinde; Viyana Sözleşmesi'nin kara para aklamanın öncül suçunu belirlerken sadece uyuşturucu ticaretini esas alması dolayısıyla kapsamının dar olması ve suçtan elde edilen gelirlerin tespit edilerek müsadere edilmesi konusundaki düzenlemelerinin sadece uluslararası yardımlaşma kapsamında ele alınması, ulusal önlem içermemesi nedenleriyle üye devletler Strazburg Konvansiyonu'nu hazırlamıştır³⁴⁰.

³³⁸ “No. R (80) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Measures against the Transfer and the Safekeeping of Funds of Criminal Origin,” Council of Europe Committee of Ministers Recommendation, 11 Mart 1980, s.1-2.

³³⁹ Aykın, 2010, s. 114.

³⁴⁰ Strazburg Konvansiyonu Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmış ve onaylanması 16 Haziran 2004 tarihli ve 5191 sayılı Kanunla uygun bulunarak 22 Haziran

Yasadışı yollardan edinilen kazançların aklanarak suçluya dönmesinin engellenmesiyle öncül suçların işlenmesindeki temel amacın ortadan kalkacağı düşünüldüğünden; üye devletler giderek artan ve uluslararası bir sorun haline gelen öncül suçlara karşı toplumu korumak ve kara para aklanmasının engellenmesi konusundaki uluslararası mücadeleyi geliştirmek amacıyla ortak ceza politikaları oluşturulması gerektiğini düşünmüşlerdir³⁴¹.

Avrupa Konseyi'nin Tavsiye Kararı'nın ortam hazırladığı bu sözleşmenin önemi, kara para aklamanın öncül suçlarını uyuşturucu ile kısıtlamayı her suçu içine alacak şekilde genişletmiş olmasıdır³⁴². Sözleşme, Viyana Konvansiyonu'nun benimsediği öncül suç yaklaşımını genişletmiştir. Bunun yanı sıra daha katı düzenlemeler ve gelişmiş önlemler içermektedir. Söz konusu yeniliklerin nedeni olarak Sözleşme'nin Viyana Konvansiyonu'na kıyasla daha sınırlı ve benzer özellikteki devletleri hedef alması gösterilebilmektedir³⁴³.

Sözleşme; terimlerin kullanılışı, ulusal düzeyde alınacak önlemler, uluslararası işbirliği ve nihai hükümler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Sözleşme'nin ilk bölümünde, Sözleşme'nin doğru şekilde uygulanması için gerekli olan tanımlar en geniş kapsamda yapılmıştır³⁴⁴. Gelirin sadece suç işlenmesi ile

2004 tarih ve 25500 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır. **Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu**, (TBMM, 16 Mart 2004), <<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c053/tbmm22053102ss0465.pdf>>, erişim tarihi: 16.12.2024.

³⁴¹ Güner, 2003, s. 342.

³⁴² Değirmenci, 2006, s. 173.

³⁴³ **Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu**, s. 2.

³⁴⁴ **Explanatory Report to the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime**, (Avrupa Konseyi, 8 Kasım 1990), s. 5.

elde edilen para olmadığı ve suçtan kaynaklanan ekonomik değeri olan her malvarlığı değerinin gelir olarak kabul edilmesi gerektiği düzenlenmiştir³⁴⁵.

Sözleşmenin ikinci bölümünde ulusal düzeyde alınacak önlemler düzenlenmiştir. 6'ncı maddede kara para aklama suçuna sebebiyet vereceği belirtilen eylemlerin taraf devletler iç hukukunda suç olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Maddeye göre kara para aklama suçu; bir kazancın suçtan elde edildiğinin bilincinde olarak söz konusu kazancın yasa dışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek amacıyla başka değerlere dönüştürülmesi ya da transfer edilmesi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca suça iştirak eden kimseye işlediği suçun yaptırımına uğramaması amacıyla suçtan elde edilen malvarlığının dönüştürülmesi ya da transferine yardım edilmesi de kara para aklama suçuna sebebiyet vermektedir. Bir gelirin suçtan edinildiğini bilerek söz konusu gelirin gerçek niteliğini, kaynağını, transferlerinin özelliğini ve bu gelire ilgili hakları veya hak sahiplerini gizlemek ya da olduğundan değişik göstermek kara para aklama suçunu teşkil etmektedir. Suçtan elde edilen gelirin edinilmesi veya kullanılması da kara para aklama suçuna neden olan eylemler arasında sayılmıştır. Sözleşmeye göre, kara para aklama suçuna yol açan sayılı eylemlerin işlenmesine yardım etmek ve kolaylaştırmak da kara para aklama suçunu oluşturmaktadır. Sözleşmede yer alan kara para aklama suçunu oluşturan eylemler Viyana Konvansiyonu'ndaki düzenlemeler ile uyumludur³⁴⁶.

Sözleşmeye göre taraf devletin kara para aklama suçunu cezalandırması için öncül suçun kendi sınırları içerisinde işlenmesi zorunlu değildir. Aklama suçuna yol açan eylemlerin işlenmesi yeterlidir. Ayrıca öncül suçu işleyen kişi tarafından da aklama suçunun işlenebileceği belirtilmiştir. Aklama suçunun birden fazla ülkede işlenebilecek

³⁴⁵ Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme, m.1.

³⁴⁶ Değirmenci, 2006, s. 173.

olması durumu uluslararası işbirliğini gerekli kılmıştır. Dolayısıyla, sözleşmenin çoğu maddesi uluslararası işbirliği hakkındadır³⁴⁷.

Sözleşmede, uluslararası işbirliğinin düzenlendiği üçüncü bölümünde taraf devletlerin araştırma ve geçici önlemler konusunda en geniş kapsamda birbirlerine yardımcı olması gerektiği belirtilmiştir. Belirli bir malvarlığının müsaderesine ilişkin kovuşturma veya soruşturma başlatan taraf devlet söz konusu malvarlığının ticareti veya transferinin önlenmesi için başka bir taraf devletten istekte bulunduğu ilgili devletin iç hukukuna uygun şekilde geçici önlemleri alması gerektiği düzenlenmiştir³⁴⁸.

Sözleşme, Viyana Konvansiyonu'nda uyuşturucu ticareti ile sınırlı düzenlenen aklamaların öncül suçlarını genişletmesi nedeniyle önemlidir. Sözleşmede aklama suçunun kapsamlı ve detaylı bir tanımının yapılmış olması ve işbirliğinin ayrıntılı olarak farklı açılardan düzenlenmiş olması sözleşmeyi aklama ile mücadele konusundaki temel metinlerden yapmaktadır. Sözleşme, kendinden sonra oluşturulacak olan Palermo Konvansiyonu ile aklamaların öncül suçlarını genişletmesi ve düzenlenen tedbirler açısından benzer hükümlere sahiptir. Sözleşmede bankacılık sektörüne ve diğer aklama yöntemlerine ilişkin düzenlemeler yer almasa da uluslararası işbirliği tüm yöntemlerle mücadele için önem arz etmektedir.

2. 2005 Tarihli Varşova Sözleşmesi

Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin 198 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da gerçekleştirilen Zirve'de imzaya açılmış olup 1 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁴⁹. Sözleşme Strazburg

³⁴⁷ Sözleşme 44 maddeden oluşmakta olup 29 maddesinde uluslararası işbirliği düzenlenmiştir. Dülger, **2010**, s. 149.

³⁴⁸ Dülger, **2010**, s. 149.

³⁴⁹ Gökhan Erdoğan, "Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Sözleşmesi," **Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Uluslararası Hukuk Bülteni** 8 (2024): s. 18.

Konvansiyonu'nun gelişmiş güncel bir versiyonudur ve kara para aklama ile mücadelenin yanında terörün finansmanının önlenmesine ilişkin de düzenlemeler içermektedir.

Sözleşme yedi bölümden oluşmaktadır bunlar; tanımların yapıldığı birinci bölüm, terörizmin finansmanının düzenlendiği ikinci bölüm, ulusal düzeyde alınması gereken önlemlerin düzenlendiği üçüncü bölüm, uluslararası işbirliğinin düzenlendiği dördüncü bölüm, mali istihbarat birimleri arasındaki uluslararası işbirliğinin düzenlendiği beşinci bölüm, sözleşmenin uygulanmasından sorumlu Taraflar Konferansı'nın da düzenlendiği izleme mekanizması konulu altıncı bölüm ve son hükümlerdir³⁵⁰.

Terör örgütleri faaliyetlerini finanse edebilmek amacıyla yasal olan veya olmayan yollardan kendilerine fon sağlamaktadır. Kara para aklama ile benzerliği teröristlerin de finansal kaynaklarını gizlemeye çalışmasından kaynaklanmaktadır³⁵¹. Varşova Sözleşmesi'nin "Terimlerin Kullanılışı" başlıklı Birinci Bölümü'nde terörün finansmanı kavramı "BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme"de tanımlanan eylemler olarak belirtilmiştir. Taraf devletlerin terörün finansmanının engellenmesi amacıyla fonun kaynağının yasal olup olmadığına bakmaksızın Sözleşmede öngörülen arama, dondurma, müsadere etme ve uluslararası işbirliğine ilişkin tedbirleri hem terörün finansmanı hem de kara para aklama ile mücadele tedbirleri kapsamında uygulaması gerektiği belirtilmiştir³⁵².

Türkiye, Sözleşmeyi 28 Mart 2007 tarihinde imzalamıştır. 29 Ocak 2016 tarih ve 6665 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile uygun bulunarak 19 Şubat 2016 tarih ve 29629 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanmıştır. Antlaşma metni için bkz. "**Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi,**" 16 Mayıs 2005, AK, < <https://rm.coe.int/168008371f>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

³⁵⁰ Aykın, 2010, s. 118-119.

³⁵¹ Dülger, 2010, s. 103- 104.

³⁵² **Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism,** (Avrupa Konseyi, 16 Mayıs 2005), s. 11.

Sözleşme terörün finansmanı ve kara para aklamayı bir arada düzenleyen ilk belge niteliğindedir³⁵³. Üstelik söz konusu Sözleşme, mali istihbarat biriminin tanımı, yetkileri ve birimler arası uluslararası işbirliğini düzenleyen ilk uluslararası belgedir³⁵⁴.

Sözleşmede düzenlenen kara para aklama tanımı Strazburg Sözleşmesi ile uyumludur. Varşova Sözleşmesi öncül suçlar belirlenirken kullanılacak yaklaşımları sıralamıştır. Sözleşme'nin 9'uncu maddesine göre taraf devletler öncül suçları belirlerken eşik yöntemi kullanarak belirli bir sürenin üzerinde hapis cezası öngörülen suçları öncül suç olarak nitelendirebileceği gibi sadece belirli suçları saymak suretiyle ya da ağır suçlar sınıfında yer alan suçları öncül suç olarak düzenleme yoluyla da iç hukuklarında öncül suçları belirleyebilecektir. Taraf devletlerin iç hukuklarında öncül suçları düzenlerken hangi yöntemi tercih ettiğine bakmaksızın Sözleşme bazı suçların öncül suç olarak düzenlenmesini zorunlu tutmuştur³⁵⁵.

Mali istihbarat birimi Sözleşme'de kara para aklama veya terörün finansmanı suçlarının işlendiğine ilişkin şüphe uyandıran gelirlerle ilgili veya iç hukuk kuralları gereği ilgili işlemlere ilişkin bilgi almak, yetki bulunması halinde istemek, alınan bilgileri incelemek ve yetkili otoritelere iletmekten sorumlu merkezi ulusal birim olarak düzenlenmiştir. Bu tanım FATF ve Egmont Grubu'nun mali istihbarat birimi tanımları ile uyumludur.

³⁵³ Erdoğan, 2006, s. 18.

³⁵⁴ Vid Jakulin, "Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism: Measures to Be Taken at National Level," **Jura: A Peci Tudományegyetem Allam- es Jogtudományi Karanak Tudományos Lapja 2** (2006): s. 87.

³⁵⁵ **Explanatory Report**, 17. Varşova Sözleşmesi ekinde öncül suç olarak düzenlenmesi zorunlu suçlar listelenmiştir: "a. bir organize suç grubuna katılma ve haraç toplama; b. terörizmin finansmanı dahil terörizm; c. insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı; d. çocukların cinsel istismarı dahil, cinsel istismar; e. uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin kaçakçılığı; f. silah kaçakçılığı; g. çalıntı ve diğer malların kaçakçılığı; h. yolsuzluk ve rüşvet; i. dolandırıcılık; j. parada sahtecilik; k. ürünlerde sahtecilik ve korsanlık; l. çevre suçları; m. cinayet, ağır bedensel yaralanma; n. adam kaçırmaya, yasa dışı alıkoymaya ve rehin alma; o. soygun veya hırsızlık; p. kaçakçılık; q. gasp; r. sahtekarlık; s. korsanlık ve t. rekabete ve dürüstlüğe aykırı ticaret ve pazar manipülasyonu"

Sözleşmede müsadere, el koyma ve dondurma gibi önlemler ve uluslararası işbirliği düzenlenmiş olup taraf devletin kendi ülkesindeki bir malvarlığına ilişkin başka taraf devlet tarafından verilen müsadere kararına uyma zorunluluğu bulunmaktadır³⁵⁶.

Sonuç olarak, Varşova Sözleşmesi'nin terörizm ve kara para aklamayı beraber düzenlemesi aralarındaki bağlantının ortaya çıkması nedeniyle önemlidir. Terörizm ve kara para aklama küresel düzeyde sorunlara yol açmaktadır ve iki suç için de uluslararası işbirliği zorunludur. Sözleşmenin ortak mücadele tedbirleri düzenlemesi bunu ortaya koymaktadır. Varşova Sözleşmesi, Palermo Konvansiyonu ve BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi gibi kara para aklama suçuna ek olarak aklama ile yakından ilgili başka suçları da düzenlemiştir. Bu durum aklama suçu ile diğer suçların bağına ortaya koyması açısından önemlidir. Ayrıca aklamanın her bağlamda işlenebildiğini göstermekte olup aklama yöntemlerini genişletmektedir.

B. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI)'nin Rolü

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (Southeast European Cooperative Initiative-SECI) 1995 yılında Güneydoğu Avrupa bölgesindeki devletler arasında işbirliğini geliştirmek ve bölgedeki istikrarı arttırmak amacıyla kurulmuş olup altyapının geliştirilmesi, iş olanaklarının ve yatırımın artırılması, kaçakçılığın önlenmesi ve gümrük standardizasyonu gibi görevlere sahiptir³⁵⁷.

SECI üyeleri tarafından 1999 yılında Bükreş'te düzenlenen toplantıda imzaya açılan "Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması" sınır

³⁵⁶ Erdoğan, 2006, s. 20; Vid Jakulin, "Money Laundering in the Legal Instruments of the European Union and Council of Europe," **Journal of Eastern-European Criminal Law 2** (2015): s. 68.

³⁵⁷ Elena Botezatu, "Regional cooperation in Central and Southeastern Europe: the Romanian experience in fighting corruption," **European Institute of Romania** (Mayıs 2007): s. 4.

aşan suçların taraf devletlerin ticaretini olumsuz etkilediği ve bahse konu suçlarla mücadelede bölgesel işbirliği gerektiği düşüncesi ile hazırlanmıştır³⁵⁸.

Sınır aşan suçlarla mücadelede koordinasyonu sağlamak adına taraf devletler birbirinden talepte bulunarak bilgi isteyebileceklerdir ve bilgi talep edilen devlet en geniş ölçüde talebi yerine getirmeye çalışacaktır³⁵⁹. Sözleşmede ayrıca kişisel verilerin korunması hakkında düzenlemeler yapılmış olup bilgilerin üçüncü bir devlete nakli ve talep ederken belirtilen amaç haricinde kullanmak istenmesi halinde talepte bulunulan makamın iznini almak zorunludur. Ulusal soruşturma ve kovuşturmalarda edinilen bu bilgilerin kanıt olarak kullanılması mümkündür ancak bilgileri veren devlete kullanım öncesinde durumun haber verilmesi gerekmektedir³⁶⁰.

Söz konusu antlaşmada “Sınır Ötesi Suçlarla Mücadeleye İlişkin Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi Bölgesel Merkezi” kurulacağına karar verilmiştir. Bahse konu düzenlemeye uygun şekilde, 1999 yılında “Sınır aşan Suçlarla Mücadele Merkezi Antlaşması” ile kurulan “SECI Merkezi”, ağır ve organize suçları da içermek üzere sınır aşan özelliğe sahip suçların önlenmesi ve bu suçlarla mücadele konusunda üye devletler arasında işbirliği sağlanması için kurulmuştur³⁶¹. Bu oluşum ile üye devletler arasında organize suçlarla mücadele amacıyla polis ve gümrük bölgelerine ait bilgilerin yine üye devletlerin kolluk görevlileri ile paylaşılması hedeflenmiştir³⁶².

³⁵⁸ Türkiye 30 Haziran 2000 tarih ve 4589 sayılı kanun ile uygun bularak 7 Temmuz 2000 tarih ve 24102 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanmıştır. Güner, **2003**, s. 356. Sözleşme giriş kısmı için bkz. “**Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması’nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun**,” 26 Mayıs 1999, TBMM, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc084/kanuntbmmc084/kanuntbmmc08404589.pdf>, erişim tarihi: 26.12.2024.

³⁵⁹ “**Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması**,” m. 9.

³⁶⁰ “**Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması**,” m. 4.

³⁶¹ “**Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi**,” Ticaret Bakanlığı, 4 Kasım 2022, <<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/cok-tarafli-ve-bolgesel-iliskiler/cok-tarafli-iliskiler/guneydogu-avrupa-kanun-uygulama-merkezi>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

³⁶² **SECI Regional Center for Combating Transborder Crime Annual Report**, SECI, 2006, s. 9.

2011 yılında “Sınıraşan Suçlarla Mücadele Merkezi Antlaşması” sona ermiştir. Söz konusu SECI Merkezi yerine “Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi” (Southeast European Law Enforcement Center- SELEC) Konvansiyonu imzalanarak merkezi Bükreş’te bulunan uluslararası bir örgüt olan SELEC kurulmuştur³⁶³.

SELEC bünyesindeki üye devletler arasında bilgi paylaşımı, ortak soruşturmalar, bölgesel operasyonlar gibi konularda işbirliği sunmaktadır. SELEC suç istihbaratı konusundaki bilgi paylaşımlarını toplama, analiz etme, işleme ve yayma görevine sahiptir³⁶⁴. SELEC koordinasyonunda bilgi paylaşımı şu şekilde gerçekleşmektedir. Öncelikle üye devlet kendi belirleyeceği ve devletinin çıkarlarını temsil eden, polis ve gümrük konularında işbirliğini sağlayacak bir irtibat görevlisini SELEC genel merkezinde görevlendirmektedir. Üye devletler SELEC ile iletişimi sağlamak üzere irtibat görevlisine bilgi iletecek “Ulusal İrtibat Noktası” olarak tek bir birim belirlemektedir³⁶⁵. Üye devletin yürüttüğü birden çok devleti etkileyen bir suçun soruşturmasına destek olmak üzere, soruşturmayı yapan ulusal birimden gelen bilgi talepleri Ulusal İrtibat Noktası aracılığıyla SELEC idare merkezinde bulunan İrtibat Görevlisine iletilmektedir. SELEC bünyesindeki analiz birimine iletilen bu taleplerin cevapları da aynı aşamalardan geçerek gönderilmektedir³⁶⁶.

³⁶³ “**Convention of the Southeast European Law Enforcement Center Kurucu Antlaşması,**” 26 Mayıs 1999, SECI, <<https://www.titulescu.eu/wp-content/uploads/2013/09/SELEC-Convention-signed-on-09.12.2009.pdf>>, erişim tarihi: 23.12.2023, giriş bölümü, m.5/8; “**About SELEC,**” SELEC, 2024, <<https://www.selec.org/about-selec/>>, erişim tarihi: 22.12.2024.

Türkiye, 1 Kasım 2011 tarih ve 28102 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2011/2354 Bakanlar Kurulu Kararı ile antlaşmaya taraf olmuş ve koordinatör birimi olarak Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü belirlenmiştir.

³⁶⁴ Sergej Uljanov and Miloš Oparnica, “Transition from SECI Centre to SELEC,” **Journal of Criminalistics and Law** 4, no.672 (2012): s. 83.

SELEC, uluslararası polis işbirliği birimlerinden olan EUROPOL’ün sahip olduğu stratejik ve operasyonel analitik destek ile sahip olduğu ürünler ve araçlarını risk değerlendirmesi yaparken etkin şekilde kullanmaktadır.

³⁶⁵ “**Convention of the Southeast European Law Enforcement Center Kurucu Antlaşması,**” m.15.

³⁶⁶ “**Exchange of Information,**” SELEC, 2024, <<https://www.selec.org/exchange-of-information/>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

Sonuç olarak, Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması ile asıl sağlanmak istenen bölge ülkelerin sınır güvenliği olup aklama suçu ile özellikle mücadele edilmesinin düzenlenmediği değerlendirilmektedir. Söz konusu antlaşma ile sınıraşan nitelikteki tüm suçlar ile mücadele hedeflenmektedir. Devletlerin ülkelerinden nakit para kaçakçılığı yöntemi ile işlenen kara para aklama suçunun bahse konu antlaşma ile uygulanması durdurulmaya çalışılmıştır. Teknolojik yöntemler ve bankacılık sisteminin kullanıldığı aklama yöntemleri üzerinde etkisi kısıtlı olabilecektir.

Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması, Palermo Konvansiyonu'na kıyasla esas olarak kara para aklama suçunu düzenlememiştir. Palermo Konvansiyonu'nda kara para aklama gibi sınır aşan suçların tanımı ve kapsamı üzerinde durulurken, İşbirliği Antlaşması'nda genel olarak yardımlaşma usulü düzenlenmiştir.

C. FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar'ın Rolü

FATF kara para aklama ile mücadeleye yönelik uluslararası standartlar koymakta ve kendi standartlarının uygulanmasını denetlemektedir. FSRBs, FATF ilke ve standartlarının bölgesel düzeyde uygulanmasını yaygınlaştırmaya çalışmakta ve üyesi olan devletler tarafından söz konusu ilke ve standartlara uyulmasını denetlemektedir. FSRBs üye devletlerini denetlerken FATF metodolojisini kullanmaktadır. Bu başlık altında incelenecek kuruluşlar, söz konusu nedenlerden dolayı FATF'a benzedikleri için FATF benzeri olarak nitelendirilmişlerdir.

FSRBs, belirli coğrafi bölgelerdeki devletlerin bir araya gelerek kara para aklama ve terörün finansmanının engellenmesi konularında çalışmalar yürüttükleri kuruluşların genel adıdır³⁶⁷. FATF 'ın küresel çapta sahip olduğu konuma bölgesel düzeyde sahiptirler. FSRBs, üyesi olan devletlerde FATF ilkelerinin uygulanmasını desteklemekte ve

³⁶⁷ Üstün, 2008, s. 29.

değerlendirmelerde FATF metodolojisini kullanmaktadır. FSRBs, üye devletleri arasında Karşılıklı Değerlendirme Raporları hazırlanmasını ve eksikliklerin tespit edilerek giderilmesini sağlamaktadır³⁶⁸. FSRBs, Karşılıklı Değerlendirme Raporları'nın takip ve izleme aşamalarının tamamlanması için üye devletlere teknik destek de sağlamaktadır. FATF ve FSRBs bir bütünün parçaları olduğundan FSRBs tarafından FATF Tavsiyeleri ve değerlendirme metodolojisi kullanılarak oluşturulan çıktılar da FATF ürünü olarak görülmektedir³⁶⁹. FSRBs, FATF standartlarının oluşmasında veri sağlamakta ve söz konusu standartların küresel çapta uygulanmasını kolaylaştırmaktadır³⁷⁰.

FSRBs kara para aklama trendleri, teknikleri ve diğer ilgili gelişmeleri içeren tipoloji raporlarını yıllık periyodlarla hazırlayarak üye devletlerin bilinçlenmesini sağlamaktadır³⁷¹.

Devletlerin FATF üyesi olabilmek için karşılması gereken niceliksel, niteliksel ve ek kriterler bulunmaktadır. FATF üyeliğine potansiyel aday olarak düşünülebilmesi için söz konusu devletin stratejik olarak önemli olması gerekmektedir. Devletin yaptığı üretimin büyüklüğü, bankacılık ve sigortacılık sektörlerinin gelişmişliği ve nüfusu gibi niceliksel özellikleri değerlendirilmektedir. Buna ek olarak niteliksel özelliklere de bakılmaktadır. Örneğin, devletin küresel finansal sistem üzerindeki etkisi ve küresel piyasalarla olan etkileşimleri dikkate alınmaktadır. Aday devletin kara para aklama ile mücadele önlemlerine bağlılığı ve karşı karşıya olduğu riskler ile nasıl mücadele ettiği FATF üyeliği için dikkate alınan kriterler arasındadır. Devletin finansal kuruluşlarla ilgili düzenlemelere uyumu, ilgili diğer uluslararası örgütlerdeki katılımı bir bütün olarak diğer kriterlerle beraber FATF Genel Kurul'u tarafından değerlendirilerek üyeliğine karar

³⁶⁸ Leonard C. Senia, "Financial Action Task Force (FATF) and FATF-Style Regional Bodies Efforts to Combat Money Laundering in Casino Gambling—Part 1," **Gaming Law Review and Economics** 18, no.6(2014): s. 557.

³⁶⁹ **High-Level Principles and Objectives for FATF and FATF-style Regional Bodies**, s. 1.

³⁷⁰ **High-Level Principles and Objectives for FATF and FATF-style Regional Bodies Report**, (FATF, 2019), s. 1.

³⁷¹ Senia, **2014**, s. 558.

verilmektedir³⁷². Çoğu devletin söz konusu kriterleri gelişmişlik, kaynak tahsis etme imkanındaki eksiklikleri nedeniyle karşılaması zor olduğundan, devletler FSRBs'ye üye olmaktadır³⁷³.

Üstelik, ciddi eksiklikleri olan devletler iç hukuklarını FATF'ın kara para aklama önlemlerine uymak için düzenleme konusunda gerektiği gibi ilerlemezlerse FATF'ın yaptırımlarına maruz kalabileceklerinden ve bu durum ülkeye gelen yatırımı olumsuz etkileyeceğinden FSRBs'ye katılarak kara para aklama risklerini ortadan kaldırmak daha mantıklı olacaktır. Dolayısıyla, bölgesel kara para aklama ile mücadele kuruluşlarına katılmak FATF'ın işbirliği yapmayan ülkeler listesine girmeyi engellemektedir³⁷⁴.

Bir devlet hem FATF hem de bölgesindeki FSRBs üyesi olabilmektedir³⁷⁵. FATF üyesi olmayan devletler FSRBs aracılığıyla FATF müzakerelerine kısmen katılmaktadır. Söz konusu kuruluşlar tek başlarına birer uluslararası örgüttür ve aralarında hiyerarşi bulunmamaktadır ama kara para aklama ile mücadele önlemlerini kendi üyeleri arasında yaymak ve gözlemek konularında FATF'a bağlı ajanlardır³⁷⁶. FSRBs'ye FATF Genel

³⁷² “Criteria to be applied before considering a country as a potential candidate for FATF membership,” FATF, 2024 <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/fatf-membership-policy.html>>, erişim tarihi: 26.12.2024.

³⁷³ Çakır, 2016, s. 83.

³⁷⁴ Dilaver Khamzaev, “Regionalisation of International Initiatives: Case Study of the Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism,” içinde **The Political Economy of Central Asian Law** (İsviçre, Palgrave Macmillan, 2024), s. 115.

³⁷⁵ Ancak söz konusu devletin hangi kuruluş tarafından karşılıklı değerlendirme raporu düzenleneceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

³⁷⁶ Tilahun, 2021, s. 136

Kurulu tarafından imtiyazlı üye statüsü verilmektedir³⁷⁷ ve FATF çalışmalarına ve Genel Kurulu'na oy hakları olmadan katılmaktadırlar³⁷⁸.

FATF ve FSRBs üyelerinin gizli olan veya olmayan birbirlerine ait tüm belgelere erişimi vardır. FATF ve FSRBs birbirlerinin karşılıklı değerlendirmelerine, ortak proje ve buluşmalarına etkin katılım için imkân sağlamalıdır. Karşılıklı değerlendirmelerde eğitim amacıyla birbirlerine gözlemci göndermeleri desteklenmektedir³⁷⁹.

1. Karapara Aklamaya Karşı Asya Pasifik Grubu

Karapara Aklamaya Karşı Asya Pasifik Grubu (The Asia/ Pacific Group On Money Laundering- APG), 1997 yılında kurulmuştur ve günümüzde sahip olduğu 42 üyesi ile en kalabalık FSRBs'dir. Bazı üyeleri aynı zamanda FATF üyesidir³⁸⁰. APG üyeleri, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında FATF'in geliştirdiği uluslararası ilkelere uyarak kanun, idari düzenlemeler ve programlar geliştirmektedir. Bunlara ek olarak BM Genel Kurul kararı ve Güvenlik Konseyi'nin 1267 sayılı terörün finansmanının engellenmesi konusundaki kararını da uygulamaktadır³⁸¹. Söz konusu BM düzenlemelerinin önemine ek olarak APG için kara para aklama, terörün finansmanının engellenmesi ve kitle imha silahlarının finansmanının önlenmesi

³⁷⁷ FATF imtiyazlı üye statüsündeki FSRBs 9 kuruluştan oluşmakta olup şu şekildedir: "Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), Eurasian Group (EAG), Caribbean Financial Action Task Force (CFATF), Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures (MONEYVAL), Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group (ESAAMLG), Financial Action Task Force of Latin America (GAFILAT), Action Group against Money Laundering in Central Africa (GABAC), Inter Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa (GIABA), Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF)."

³⁷⁸ FATF üyesi her devletin oy hakkı bulunması fakat FATF üyesi olmayan FSRBs üyesi 160 devletin ise oy hakkı olmaması FATF'in karar mekanizmasında çoğu devletin söz hakkı olmadığını göstermektedir. Tilahun, **2021**, s. 137.

³⁷⁹ **High-Level Principles and Objectives for FATF and FATF-style Regional Bodies**, s. 2.

³⁸⁰ "Overview of APG Members," APG, 2024, <<https://apgml.org/members-and-observers/page.aspx?p=8c32704a-5829-4671-873c-7b5a23ced347>>, erişim tarihi: 23.12.2024.

³⁸¹ Senia, **2014**, s. 570.

konularında FATF tarafından çıkartılan düzenlemeler ana ve temel düzenlemeler olarak dikkate alınmaktadır³⁸².

APG, asya pasifik bölgesinde yaygın olan kara para aklama trend ve teknikleri hakkında tipoloji araştırmaları yapmaktadır. Örneğın, nakit kaçakçılığı, elektronik fon transferi, fonların ülke dışına çıkarılması için aile çetelerinin kullanılması ve vergi cennetleri yöntemleri çoğunlukla tercih edilmektedir³⁸³. Üstelik FATF ve APG ortak çalışması olarak asya pasifik bölgesinde de yaygın olarak kullanılan kara para aklama yöntemlerinden olan gazinolar ve şans oyunlarının anlatıldığı ‘‘Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector’’ raporunu yayımlamıřlardır³⁸⁴.

Raporda, asya pasifik bölgesinin giderek gelişen ekonomisi ve turizminden bahsedilerek çeşitli kültür, din ve siyasi yapıyı barındırdığı belirtilmiştir. Gelişmiş bölge devletlerinde kara para aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanma oranı siyasi dengesizlik olan gelişmemiş bölgelere göre daha yüksektir. Bazı yasal gazinolar nakit yoğunluklu ekonomilerde ve kara para aklama ile mücadele önlemlerine önemin az olduğu yerlerde bulunmaktadır. Söz konusu gazinolar kara para aklama suçu için elverişli ortam saęlamaktadır³⁸⁵.

2. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Avrasya Grubu

Avrasya Grubu (The Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism- EAG) kara para aklama ve terörün finansmanının engellenmesi için çalışan bir FSRBs olup 2004 yılında kurulmuştur. EAG’ı bölgesel uluslararası örgüt olarak nitelendiren kurucu antlaşma 2011 yılında Moskova’da imzalanmıştır. EAG’ın ana amacı FATF Tavsiyeleri ve kara para aklamanın nlenmesine yönelik diğer uluslararası

³⁸² ‘‘Overview of APG Members,’’ 2024.

³⁸³ **Report on Corruption and Money Laundering in the pacific: Interwined Challenges and Interlinked Responses**, (Dr. Chat Nguyen and Professor W. John Hopkins, 2022), s. 23.

³⁸⁴ Senia, 2014, s. 570.

³⁸⁵ **Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector Report**, (FATF ve APG, 2009), s. 4.

düzenlemelere bağlı kalarak üye devletlerin finansal sistemini ve ekonomilerini korumaktır. EAG'ın çalışma konuları: üye devletlerin FATF standartlarını uygulamasına yardımcı olmak, ortak toplantılar ve en iyi örnek uygulamaların belirlenmesi için çalışmalar yapmak, iç hukuklarındaki düzenlemelerin etkililiğini değerlendirdikleri karşılıklı değerlendirme raporlarını oluşturmak, alanında uzman uluslararası kuruluşlardan teknik yardım almak ve işbirliğini sağlamak, kara para aklama tipolojilerini, trendlerini analiz etmek ve deneyim paylaşmak olarak belirtilmiştir³⁸⁶.

EAG, 2006 yılından beri özel sektör kuruluşları ile danışma toplantıları düzenlemektedir. Uluslararası Uyum Konseyi, FATF tavsiyelerinin uygulanmasının kredi ve finansal kuruluşlar tarafından nasıl pratiğe döküldüğünün görülmesini sağlaması nedeniyle önemlidir. Konseyin özel sektör buluşmalarından edinilen çıktılar Genel Kurul'a rapor edilmektedir. Bu sayede bölgesel işbirliğine özel sektörün de katılım sağlaması hedeflenmektedir³⁸⁷.

EAG tarafından kara para aklama yöntemlerinin değerlendirmesinin ve gözleminin yapıldığı ilk raporun sonucu yayımlanmıştır. Rapora göre, Avrasya bölgesinde en sık kullanılan kara para aklama yöntemleri; vergi ve diğer zorunlu ödemelerden kaçınılması, rüşvet ve yolsuzlukla ilgili suçlar (devlet bütçenin hatalı kullanılması da dahildir), uyuşturucu madde kaçakçılığı, tabela şirketlerin kullanılması ve insan kaçakçılığı olarak belirtilmiştir³⁸⁸.

Rusya Federasyonu'nun gelişmiş ekonomisi sebebiyle EAG içerisinde baskın geldiği görülmektedir. Karşılıklı değerlendirme raporlarına katılım gösteren üye devletlerin yasal ve finansal uzmanları incelendiğinde Rus uzmanların katılımının diğer

³⁸⁶ “**About EAG,**” EAG, 2024, <<https://eurasiangroup.org/en/about-eag>>, erişim tarihi: 17.12.2024.

³⁸⁷ “**Basic Principles of the International Compliance Council's Work,**” EAG, 2024, <<https://eurasiangroup.org/en/about-msk>>, erişim tarihi: 17.12.2024.

³⁸⁸ **Conclusions of the first round of ML/TF risk assessment in the Eurasian region (assessment of observable ML/TF schemes (methods)),** (EAG, 2022), s. 4.

devletlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Üstelik örgütün yönetim merkezi ve sekreterliğinde idari görevde çalışanlar genelde Rus vatandaşları arasından seçilmektedir. Dolayısıyla Rusya'nın örgüt içerisinde belirleyici role sahip olması eski Sovyet devletlerindeki coğrafik etkisi de düşünüldüğünde karar süreçlerinde diğer devletler üzerinde baskı oluşturabileceği anlamına gelmektedir. Üstelik Rusya'nın Ukrayna işgali nedeniyle dondurulan FATF üyeliği FSRBs için geçerli olmamıştır ve EAG üyeliği devam etmektedir.³⁸⁹

3. Karayipler Mali Eylem Görev Gücü

Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (Caribbean Financial Action Task Force-CFATF), Karayipler ve Orta Amerika'nın kara para aklama ile mücadele konusunda ortak bir yaklaşım geliştirmesiyle 1990'da Aruba'da ve 1992'de Jamaica'da gerçekleştirilen toplantılar sonucunda 1996 yılında oluşturulmuştur.³⁹⁰ CFATF, FATF'ın 40 Tavsiyesini uygulamayı kabul etmesine ek olarak Aruba Konferansı'nda bölgeye özel kara para aklama ile mücadele önlemleri için 21 tavsiye üretmiştir. Söz konusu tavsiyeler 1992 yılında Kingston Bakanlık Toplantısı'nda güncellenerek 19 tavsiyeden oluşan "Kara Para Aklama Hakkında Kingston Deklarasyonu" nu hazırlamışlardır. Deklarasyonda üye devletlerin 1988 Viyana Sözleşmesi ve FATF'ın 40 Tavsiyesi ve güncellenen 19 Tavsiyeye uyacakları kabul edilmiştir³⁹¹.

CFATF'ın ana faaliyeti, karşılıklı değerlendirme programı aracılığıyla uluslararası standartlara uyumu sağlamaya çalışarak kara para aklama ile mücadele etmektir. Etkili soruşturma ve sınır aşan örgütlü suçlar ile mücadele konusunda üye devletlere teknik yardım ve eğitim verilmektedir. Üstelik toplumun bölgesel riskler konusunda

³⁸⁹ Khamzaev, 2024, s. 127-129-132-136.

³⁹⁰ Üstün, 2008, s. 30.

³⁹¹ Calvin E.J. Wilson ve Kurt B. Rattray, "The Caribbean Financial Action Task Force: Its Mission, Operations and Future Prospects," **Journal of Financial Crime** 14, no.3 (Temmuz 2007): s. 228; **Kingston Declaration on Money Laundering**, (CFATF, 5-6 Kasım 1992), s.2.

farkındalığını arttırmak amacıyla kara para aklama yöntem ve trendleriyle ilgili tipoloji belirleme çalışmaları yapılmaktadır³⁹².

4. MONEYVAL (Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi)

1997 yılında Avrupa Konseyi tarafından “Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi” (The Council of Europe Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and Financing of Terrorism- MONEYVAL) uluslararası bir örgüt olarak kurulmuştur. Komite'nin işleyişi, alt organları ve çalışma kuralları Resolution Res(2005)47 sayılı karar ile belirlenmiştir. 2011 yılında uygulanmaya başlanan Resolution CM/Res(2010)12 sayılı kararla getirilen değişiklik ile MONEYVAL direkt Bakanlar Komitesi'ne bağlı Avrupa Konseyi'nin bağımsız izleme mekanizması haline gelmiştir. Resolution CM/Res(2013)13 ile karar güncel şeklini almıştır. MONEYVAL üye devletlerin uluslararası standartlara uymasını değerlendirmekte, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede iç hukuklarındaki düzenlemelerin etkililiğini arttırmak için öneriler hazırlamaktadır³⁹³.

Devletler MONEYVAL üyesi iken FATF üyesi de olabilmektedir. Hangi durumda MONEYVAL tarafından değerlendirmenin gerçekleştirileceği CM/Res(2013)13 sayılı kararın 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. FATF üyesi olmayan Avrupa Konseyi üyeleri ile Konsey ve FATF'ın ortak üyesi olmasına karşın MONEYVAL tarafından değerlendirilmek isteyen devletlerin karşılıklı değerlendirmeleri MONEYVAL tarafından gerçekleştirilmektedir. MONEYVAL değerlendirdiği devletlerin özelliklerine, o devletlerdeki trend ve teknikler ile kara para aklama risklerinin büyüklüğüne bakarak tipoloji araştırmaları yapmaktadır³⁹⁴.

³⁹² Wilson & Rattray, 2007, 232.

³⁹³ Todor Kolarov, “Confronting Money Laundering in the European Union,” **Varna Free University** 6 (2013): s. 6.

³⁹⁴ Karar metni için bkz. “**Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL),**” 9 Ekim 2013, CoE, <

Sanal varlıklar dünyasında kara para aklama riski konulu en güncel tarihli tipoloji raporunda, MONEYVAL üyesi devletlerde hizmet veren sanal varlık hizmet sağlayıcılarının düzenleme ve denetlemesine ilişkin alınması gereken önlemler ile sanal varlık kullanılarak gerçekleştirilen aklamaların özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. FATF’ın 15. Tavsiyesi olan “Yeni Teknolojiler” ile söz konusu teknolojik gelişmelerin yol açtığı yeni kara para aklama risklerine karşı üye devletlerden önlem almaları istenmiştir. Nispeten yeni bir konu olması nedeniyle üye devletlerin %80’inin yeni teknolojiler konusunda düzenlemeler yapması gerekmektedir³⁹⁵.

5. Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklama ile Mücadele Grubu

1999 yılında kurulan Doğu ve Güney Afrika Kara Para Aklama ile Mücadele Grubu (Eastern and Southern Africa AntiMoney Laundering Group- ESAAMLG), kara para aklama, terörün finansmanı ve kitle imha silahlarının finansmanının önlenmesi konularında küresel standartları uygulayarak üye devletlerini destekleyen ve işbirliğini geliştiren bölgesel bir örgüttür. ESAAMLG’nin ana amaçları, FATF’ın 40 tavsiyesinin uyarlanması ve uygulanması, tüm ciddi suçların öncül suç olarak kabulü, terörün finansmanın engellenmesi konusundaki önlemlerin uygulanması ve söz konusu alanlardaki uluslararası antlaşmalara uyulmasıdır. ESAAMLG, karşılıklı değerlendirme raporları, tipoloji çalışmaları, teknik yardım, eğitim ve özel seminerler düzenleyerek kara para aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanmasında üye devletlere yardımcı olmaktadır³⁹⁶.

Doğu ve Güney Afrika bölgesinde yaygın olarak gayri resmi değer transfer sistemi kullanılmaktadır. Bölgedeki devletler arasında sanayileşme farkı bulunduğundan

<https://search.coe.int/cm?i=0900001680759b36>>, erişim tarihi: 16.12.2024. (Karar metni yazar tarafından çevrilmiştir.)

³⁹⁵ **Money Laundering and Terrorist Financing Risks in the World of Virtual Assets**, (Council of Europe, 2023), s. 5-8.

³⁹⁶ **“ESAAMLG Who We Are?”**, 2018, ESAAMLG,<<https://www.esaamlg.org/index.php/about>>, erişim tarihi: 17.12.2024.

ekonomisi nispeten iyi olan bölgelere nitelikli veya niteliksiz işçi göçleri olmaktadır. Söz konusu göçler nedeniyle evlerine para göndermek isteyen işçiler düzenleme ve denetime tabii tutulmayan gayri resmi değer transfer sistemlerini kullanmaktadır³⁹⁷. Bu durum Tanzanya'nın 2021 Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda belirtildiği gibi kara para aklama için risk oluşturduğundan bölge için önem arz etmektedir³⁹⁸.

Üstelik söz konusu bölge elmas gibi değerli madenlerin çıkarılması ve ticareti için zengin kaynaklara sahip olduğundan değerli maden kullanılarak kara para aklanması için riskli ortam oluşturmaktadır³⁹⁹. Bu nedenle bölge ülkelerinin elmas ticareti konusunda kara para aklama ile mücadele önlemleri geliştirmesi önemlidir⁴⁰⁰.

6. Latin Amerika Finansal Eylem Görev Gücü

Latin Amerika Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force of Latin America- GAFILAT) 2000 yılında kurulan bölgesel uluslararası örgüttür. Kara para aklama, terörün finansmanı ve kitle imha silahlarının finansmanının engellenmesi konularında üye devletlerin ulusal politikalarını geliştirmeleri için işbirliğini sağlamaktadır. FATF'ın 40 tavsiyesine uyulmasını sağlama, kılavuzlar ve raporlar yayımlanması suretiyle eğitim ve teknik destek sunma ve karşılıklı değerlendirme raporlarının oluşturulması için çalışmaktadır⁴⁰¹.

Güney Amerika'da uyuşturucu ticareti, kaçakçılık ve uyuşturucu ticareti için çalışan örgütlü suçlar yaygın olarak işlendiğinden kara para aklama için risk

³⁹⁷ Charles Lengalenga, "Some Critical Issues on Informal Value Transfer Systems in Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group Member Countries," **International Monetary Fund** (Mart 2005): s. 81.

³⁹⁸ **Mutual Evaluation Report on Republic of Tanzania**, (ESAAMLG, Haziran 2021), s.9.

³⁹⁹ FATF'ın 22. Tavsiyesinde değerli maden alım satımı ile uğraşanların müşterileri ile yapacakları nakit işlemlerinin belirlenmiş sınırı geçmesi halinde müşterinin tanınması ve kayıt tutma yükümlülüğü doğmaktadır.

⁴⁰⁰ **Money Laundering and Terrorist Financing Through Trade in Diamonds**, (FATF, 2013), s. 6.

⁴⁰¹ "What is GAFILAT?," GAFILAT, 2024, <<https://www.gafilat.org/index.php/es/espanol/18-inicio/gafilat/157-what-is-gafilat-3>>, erişim tarihi: 17.12.2024.

oluşturmaktadır. Kolombiya’da ucuza üretilen uyuşturucular Brezilya, Uruguay, Arjantin üzerinden ilerletilmektedir⁴⁰². Kolombiya ve Brezilya’da üretilen uyuşturucular ABD’ye uyuşturucu kaçakçılığı yolu ile sokulmakta olup ABD’ye giren uyuşturucuların %70’inin Meksika sınırında girdiği tahmin edilmektedir⁴⁰³.

7. Orta Afrika Karapara Aklama ile Mücadele Görev Gücü

Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu’nun bir organı olarak Topluluğa üye devletlerin kara para aklama ile mücadelesini yönetmek ve koordine etmek için 2002 yılında Orta Afrika Karapara Aklama ile Mücadele Görev Gücü (Action Group against Money Laundering in Central Africa- GABAC) kurulmuştur. Üye devletlerin FATF Tavsiyelerine uyumunu denetlemekte, teknik yardım sağlamakta ve üyeler arasındaki uluslararası işbirliğini kolaylaştırmaktadır. 2015 yılında FATF’ın imtiyazlı üyesi statüsüne erişerek FSRBs olarak kabul edilmiştir⁴⁰⁴.

Bölgede vergi kaçakçılığı, yolsuzluk, kamu kaynaklarının zimmete geçirilmesi, vahşi yaşam ve orman ürünlerinin ticareti, uyuşturucu ticareti, değerli malların (sanat eseri, otomobil, mücevher) ticareti gibi yöntemler yaygın olarak kullanılmaktadır⁴⁰⁵.

8. Batı Afrika Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler arası Eylem Grubu

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS)’nun bir kuruluşu olarak Batı Afrika Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler arası Eylem Grubu (Inter Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa- GIABA) 2000 yılında kurulmuştur. GIABA, Batı Afrika’nın bölgesel kara para aklama ve terörün

⁴⁰² George Millard , “Brazil and Organized Crime in South America,” **Florida Journal of International Law** 14 no. 1 (Eylül 2001): s. 60.

⁴⁰³ Olukonyinsola Ajayi , “Drugs and Corruption in Latin America,” **Penn State International Law Review** 15 no. 3 (Mayıs 1997): s. 537.

⁴⁰⁴ Ayuk Nkwa Pascal , Wase Sidonie Oyemi, “The Legal and Institutional Frameworks for Combatting Money Laundering in Cameroon”, **International Journal of Social Science and Humanities Research** 3 no. 9 (Eylül 2021): s. 390.

⁴⁰⁵ **Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Republic of Cameroon**, (GABAC, 2022), s. 26.

finansmanı ile mücadele organıdır. 2004 yılında ECOWAS Bakanlar Konseyi, GIABA'nın FSRBs olarak kabulünü sağlamak için çalışacaklarını belirten Deklarasyon imzalamıştır. Söz konusu belge ile GIABA üye devletlerdeki kara para aklama ile mücadele önlemleri hakkında çalışmasını sağlayan meşruluk ve güvenilirliğe ulaşmıştır. 2010 yılında FATF'ın imtiyazlı üyesi olmuştur⁴⁰⁶.

GIABA üye devletlerin kara para aklama risklerine karşı kapasite geliştirmeleri için çalışmaktadır. Üye devletlerin kara para aklama ile mücadele önlemlerine uyumunu değerlendirmek üzere karşılıklı değerlendirme raporları düzenlemektedir. Kara para aklama teknikleri, yöntemleri ve üye devletlere etkisi hakkında tipoloji raporları hazırlamaktadır. Üye devletlere teknik destek sağlayarak mali istihbarat birimlerinin gelişmesi için çalışmaktadır⁴⁰⁷.

Çoğu Afrika devleti için değerli maden ve minerallerin çıkarılması ve üretimi ekonomilerinin büyük bölümünü oluşturmaktadır. Üst düzey devlet görevlilerinin maden işletmelerinin açılması için lisanslama yapılırken rüşvet alması ve sonrasında rüşveti yasal bir kazanç olarak göstermesi yaygın olarak yaşanmaktadır. Aklayıcıların maden işletmesinin geliri olarak göstererek kara para aklaması bölgede öne çıkan yöntemlerden biri olarak belirtilmiştir⁴⁰⁸. Üstelik Batı Afrika vahşi yaşam ticaretinin ana kaynağı ve transfer noktasıdır. Vahşi yaşama ait hayvan ve bitkilerin değerinin çok üstüne satılmış gibi gösterilmesi suretiyle kara para aklanmaktadır⁴⁰⁹. Batı Afrika devletleri genel olarak

⁴⁰⁶ “**About GIABA,**” GIABA , 2024, <https://www.giaba.org/about-giaba/656__about-giaba.html>, erişim tarihi: 17.12.2024.

Ibe Okegbe Ifeakandul ve Habila Ardzard, “The Role of Institutional Framework in Entrenching Effective Anti-Money Laundering/Combating Terrorist Financing in West Africa: Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa (GIABA) in Perspective,” **Beijing Law Review** no.13 (Eylül 2022): s. 584.

⁴⁰⁷ “**Core Functions,**” GIABA, 2024, <<https://www.giaba.org/core-functions/index.html>>, erişim tarihi: 17.12.2024.

⁴⁰⁸ **Money Laundering and Terrorist Financing Linked to the Extractive Industry / Mining Sector in West Africa,** (GIABA, 2019), s. 58-59.

⁴⁰⁹ Vahşi yaşamın yasadışı ticareti, silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığından sonra dünyadaki en geniş dördüncü yasadışı ticarettir.

çevre suçlarını da içine alacak şekilde tüm suçları kara para aklamanın öncül suçu olarak belirlemişlerdir. Kara para aklama ile mücadele önlemlerinin vahşi yaşam suçlarını da içerecek şekilde geliştirilmesi önerilmektedir⁴¹⁰.

9. Orta Doğu ve Kuzey Afrika Mali Eylem Görev Gücü

Bahreyn’de 2004 yılında gerçekleştirilen Bakanlar Toplantısı’nda FATF benzeri kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele etmeye yönelik bölgesel bir kuruluş olan Ortadoğu ve Kuzey Afrika Mali Eylem Görev Gücü (The Middle East and North Africa Financial Action Task Force- MENAFATF) kurulmuştur. FATF’ın 40 Tavsiyesi ve BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun şekilde üye devletlerde kara para aklama ve terörün finansmanı konularında politika geliştirilmesini ve önlemlerin yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Üye devletlerin kültürel değerleri ve anayasasına uygun olarak kara para aklama önlemlerinin uygulanmasının bölgede yaygınlaşması ve bölge sorunlarına deneyim paylaşımı ve işbirliği ile bölgesel çözümler bulunması için çalışmaktadır⁴¹¹.

2023 yılında yayımlanan İki Yıllık Tipoloji Raporu’nda Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde yaygın olan kara para aklama yöntemleri belirlenmiştir. Yolsuzluk, vergi kaçırma, uyuşturucu ticareti, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, sanal varlıklar, tabela şirketleri, gayri resmi para transfer yöntemleri- havala ve nakit kaçakçılığı bölgede en çok kullanılan yöntemlerdir⁴¹².

Afganistan, İran ve Pakistan uyuşturucu yetiştiriciliği ve üretiminde bölgede öncü durumdadır. Afganistan özel bir uyuşturucu türünde (opium) dünyadaki üretimin %95’ini gerçekleştirmektedir. Afganistan’da üretilen uyuşturucunun Arap ülkeleri üzerinden

⁴¹⁰ Alexandria Reid and Mark Williams, “Illegal Wildlife Trade and Financial Investigations in West Africa,” **RUSI Occasional Paper** (Nisan 2021): s. 2-33-36.

⁴¹¹ **Middle East and North Africa Financial Action Task Force First Annual Report**, (MENAFATF, 2005), s. 7-9.

⁴¹² **MENAFATF Biennial Typologies Report**, (MENAFATF, 2022), s. 65.

kaçakçılığı yapılmaktadır. Uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirlerinin aklanması ile mücadele amacıyla Arap bölgesinde düzenli ve çok taraflı toplantılar yapılması, bilgi paylaşımının sağlanması ve kargoların uyuşturucu kaçakçılığına karşı kontrolü gibi çalışmalar yapılmıştır. Afganistan'dan kaçırılan uyuşturucular ile mücadele için üye devletlerin kolluk güçleri ile Afgan tarafı arasında ortak çalışmalar yapılarak ve işbirliği artırılarak Afgan kurumlarının kapasite ve etkinliği güçlendirilmeye çalışılmaktadır.⁴¹³

III. AKLAMA İLE MÜCADELEDE ÖZEL SEKTÖR AKTÖRLERİ

A. Genel Olarak

Kara para aklama çok eski tarihlerden itibaren devletlerin iç hukukunda suç olarak düzenlenen eylemlerden edinilen gelirlerin kaynağını gizlemek için işlenen bir suçtur. Aklayıcılar kara paranın kaynağını gizlemek için aklama yöntemlerini kullanarak parayı ülkeler arasında dolaştırmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile aklama suçunun işlenmesi kolaylaşmış ve aklanan miktar artmıştır. Kayıt dışı paranın ülkelerin sınırlarından girip çıkması devletlerin ekonomisini ve dolayısıyla küresel ekonomiyi kötü etkilemektedir. Kara para aklama suçunun işlenmesini engellemek isteyen devlet sadece kendi yargı yetkisinde işlenen suçları cezalandırabilirken aklama suçu birden çok devletin yargı yetkisinde işlenmektedir. Kara para aklama suçunun söz konusu sınır aşan niteliği bir devletin iç hukukundaki kuralları ile kara para aklamayla mücadele etmesini imkansız hale getirmektedir. Dolayısıyla kara para aklama suçunun tespiti ve cezalandırılması için tüm devletlerin uluslararası işbirliği gerekmektedir. Uluslararası işbirliğinin ürünü olarak evrensel ve bölgesel kuruluşlar nezdinde uluslararası sözleşmeler, ilke ve standartlar hazırlanmıştır.

⁴¹³ **Typologies Report on Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances and Money Laundering**, (MENAFATF, 2011), s. 16-18.

Uluslararası sözleşmeler ile sözleşmeye taraf olan devletlerin iç hukuklarında aklama ile mücadeleye yönelik yapılması gereken düzenlemeler belirtilmiştir. Uluslararası işbirliğinin bir diğer ürünü olan uluslararası ilke ve standartlar ise bağlayıcı değildir ve sözleşme metinlerinin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Her ne kadar uluslararası sözleşmeler bağlayıcı olsa da sözleşme hükümlerine aykırı davranışın yaptırımı bağlanmamış olması sözleşmelerin devletler tarafından uygulanmasını zorlayamamaktadır. Buna karşılık esnek kurallar içeren FATF tavsiyelerine aykırı davranışlar yüksek riskli ülke olarak ilan edilme sonucunu doğurmaktadır. Söz konusu riskli ülke kategorisinde yer alan devletler diğer devletlerle yaptıkları finansal işlemlerde fazladan tedbire maruz kaldıkları ve ülkelerine yatırım gelmesi zorlaştığı için devletler tarafından FATF standartlarına uyulmaya çalışılmaktadır.

Bir bankanın adının kara para aklama ile anılması bankanın itibarını zedelemekte yasal işlerle uğraşan müşterilerini uzaklaştırmaktadır. Dolayısıyla bankalar için de kara para aklama tedbirlerine uymamanın yaptırımı tıpkı FATF tavsiyelerine uymayan devletlerde olduğu gibi isimlerinin lekelenmesidir. Farklı bankaların birbirleriyle yaptıkları finansal işlemler ülke sınırlarını kolaylıkla aşıp birden çok devleti etkilediğinden bankaların yaptığı işlemlerde kara para aklama ile mücadele tedbirleri uygulanması uluslararası işbirliğini gerekli kılmaktadır. Söz konusu yaptırımların yol açtığı kötü sonuçlardan kurtulmak amacıyla ve finansal işlemlerin sınır aşan niteliğinden dolayı farklı devletlerin uyruğundaki bankalar bir araya gelerek kara para aklama ile mücadelede uluslararası işbirliğini sağlamışlardır. İşbirliklerinin ürünü olarak bankaların uyması gereken ilkeler hazırlanmıştır.

Söz konusu işbirliği hükümetlerin dahilinin bulunmadığı veya kuruluş kararlarını etkilemeyecek kadar az dahilinin⁴¹⁴ bulunduğu örgütler tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada özel sektör aktörleri şeklinde ifade edilen söz konusu

⁴¹⁴ Çağırın, 2016, s. 20.

kuruluşlar hükümet dışı örgüt olarak nitelendirilmektedir. Hükümet dışı örgütler, farklı uyrukta özel veya kamu hukuku kişilerinin meydana getirdikleri, bir uluslararası antlaşma ile oluşturulmamış, üyelerinden birinin ulusal hukukuna bağlı olarak kurulan, uluslararası alanda faaliyet gösteren örgütlerdir ve uluslararası hukuk kişiliğine sahip değildirler. Hükümet dışı örgütler hukukun süjesi değildir⁴¹⁵.

Her devlet egemenlikleri gereği kendi iç hukukunda getireceği düzenlemeler konusunda serbest olduğu için bazı devletler kara para aklama ile mücadele etmek istemeyebilmektedir. Aklayıcılar aklama ile mücadele tedbirlerinin zayıf olduğu devletlerin ülkesine parayı getirerek kaynağı sorgulanmadan kara parayı finansal sisteme sokmaya çalışmaktadır. Bankalar bir araya gelerek oluşturdukları hükümet dışı örgütlerde uluslararası işbirliklerinin ürünü olarak ilkeler hazırlamıştır. Kara para aklama ile mücadele etmeyen devletlerin ülkesinde faaliyet gösteren bankalar söz konusu ilkelere uygun davranarak kara para aklama suçunun işlenmesini engelleyebilecektir.

B. Uluslararası Ödemeler Bankası'nın Rolü

Basel Komitesi, Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements- BIS) bünyesinde kurulmuş olan komitelerden birisidir. BIS 1930 yılında Almanya'nın savaş borçlarını ödemesini koordine etmek amacıyla kurulmuş olup bölgesel arka planı olan uluslararası finansal kuruluşur ve merkez bankaları için bankadır⁴¹⁶.

BIS görevleri, merkez bankaları arasındaki işbirliğini sağlamak, uluslararası finansal işlemlerde kolaylık sağlamak ve taraflarca antlaşma ile kendisine verilmesi

⁴¹⁵ ibid, s. 20.

⁴¹⁶ James C. Baker, **The Bank for International Settlements: Evolution and Evaluation**, (Westport: Praeger, 2002), s. 4.

halinde finansal uyumsuzlukların çözümünde rol almak olarak kurucu antlaşmasında belirtilmiştir⁴¹⁷.

BIS üyeleri merkez bankalarından oluştuğu için bankacılık alanında teknik bir niteliğe sahiptir. BIS üye bankaların bağlı olduğu devletlerin egemenlikleri ile çatışmamakta hatta BIS işlemlerinin ilgili merkez bankasının politikaları ile uyumlu olması gerektiği düzenlenmektedir. BIS aynı zamanda bir banka olduğundan %10-15 arasındaki bir oranda merkez bankalarının para rezervlerini mevduat halinde tutarak uluslararası finansal piyasalarda değerlendirmektedir⁴¹⁸.

Başlangıçta adı “Bankacılık Düzenleyici ve Denetleyici Uygulamaları” olan, “Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Komitesi)” 1974 yılında G10⁴¹⁹ üyesi devletlerin merkez bankası yöneticileri tarafından kurulan, bankacılık düzenleme ve denetimi konusunda gayri resmi işbirliği için önemli bir forum olma özelliğine sahip kuruluştur⁴²⁰. Basel Komitesi’nin Statüsü’nde düzenlendiği üzere tüzel kişiliği bulunmamakta olup ulusüstü bir otorite değildir. Kararları hukuki bir güce sahip olmadığından uygulanması üyelerinin takdirine bırakılmıştır⁴²¹.

⁴¹⁷ 2016 yılında değiştirilmiş “**Uluslararası Ödemeler Bankası Statüsü**,” 7 Kasım 2016, BIS, <<https://www.bis.org/about/basictexts-en.pdf>>, erişim tarihi:20.12.2024. m.3.

⁴¹⁸ Giovanoli Mario, “The Role of the BIS in International Monetary Cooperation and Its Tasks Relating to the ECU,” **International Monetary Fund** (Haziran 1992): s. 40-41.

⁴¹⁹ Lüksemburg ortak üye olarak katılmıştır.

⁴²⁰ Annamaria Viterbo, “The European Union in the Transnational Financial Regulatory Arena: The Case of the Basel Committee on Banking Supervision,” **Journal of International Economic Law** 22, no.2 (Haziran 2019): s. 221.

Basel Komitesi’nin kurulmasında bankalar arasında döviz işlemlerinde karşı tarafın iflas etmesi nedeniyle ödemesini alamayan diğer bankaların mağdur olduğu Herstatt Bank vakası etkili olmuştur. Herstatt Bank iflas etmiş ve diğer bankalara gönderdikleri döviz karşılığını verememiştir. Bu durum uluslararası döviz piyasalarında soruna sebep olmuştur. Diğer bazı devletlerde de benzer sorunların görülmesi üzerine ulusal otoriteler arasındaki işbirliğinin Basel Komitesi gözetiminde artırılması hedeflenmiştir. (Carl Felsenferd ve Genci Bilali, “The Role of the Bank for International Settlements in Shaping the World Financial System,” **University of Pennsylvania Journal of International Economic Law** 25, no.3 (2004): s. 951.)

⁴²¹ “**Basel Komitesi Statüsü**,” 5 Haziran 2018, BIS, <<https://www.bis.org/bcbs/charter.htm?m=78>>, erişim tarihi: 23.12.2024. m.3.

1930'da Lahey'de imzalanan BIS Sözleşmesi (Lahey Sözleşmesi)'nin bir tarafı İsviçre diğer tarafı ise Almanya, Belçika, Fransa, ABD ve Birleşik Krallık'tan oluşmaktadır. İsviçre, BIS Kurucu Şartı'nı (Constituent Charter) diğer taraf devletler olmadan değiştirmemeyi taahhüt etmiştir⁴²². Söz konusu antlaşma ile BIS İsviçre hukukuna tabii, ana hissedarları merkez bankalarından oluşan anonim şirket olarak kurulmuştur. Şart'ta açıkça BIS'in uluslararası kişiliği belirtilmemiş olup tabii olduğu bazı vergilerden muaf tutulmuş ve haciz edilemeyeceği belirtilmiştir⁴²³. Sonrasında 1987'de BIS Şartı'nda getirilen bir değişiklik ile üyeleri merkez bankalarından oluşan BIS'in uluslararası hukuk kişiliği ve uluslararası örgüt niteliği olduğu belirtilmiştir⁴²⁴. 2016 yılında değiştirilen BIS Statüsü ile bankanın anonim şirket özelliği korunmuş olup hisselerinin merkez bankaları tarafından ya da Kurul'un atadığı finans kuruluşlar tarafından edinilebileceği düzenlenmiştir⁴²⁵.

Basel Komitesi, Merkez Bankası Başkanları ve Denetim Otoritesi Başkanları (Governors and Heads of Supervision- GHOS) gözetiminde olup Komite'nin genel çalışma programını GHOS belirlemektedir. Basel Komitesi finansal istikrarı sağlamak amacıyla bankaların düzenleme ve denetlemesi ile ilgili küresel standartlar, kılavuzlar ve iyi uygulama örnekleri hazırlamaktadır⁴²⁶. Düzenlemeler FATF standartları ile uyumludur ve standartların uygulanmasını desteklemektedir⁴²⁷.

⁴²² Mario, 1992, s. 43.

⁴²³ Manley O. Hudson, "The Bank for International Settlements," **The American Journal of International Law** 24, no.3 (Temmuz 1930): s. 565-566; Mario, 1992, s. 46.

⁴²⁴ Uluslararası Ödemeler Bankası Statüsü, 10 Şubat 1987 tarihinde İsveç Federal Konseyi ve Uluslararası Ödemeler Bankası Arasında imzalanan "Banka'nın İsviçre'deki Yasal Niteliği Hakkında Antlaşma" ile değiştirilmiş olup uluslararası hukuk kişiliği antlaşmanın m. 1'de düzenlenmiştir.

⁴²⁵ BIS Genel Kurulu'nda her devletin sahip olduğu hisse ile orantılı olan oy hakkı ilgili devletin merkez bankası tarafından kullanılmaktadır. Eğer merkez bankası kullanmak istemezse Kurul (Board) tarafından atanan aynı tabiiyette finansal kuruluş oy hakkını kullanabilmektedir.

⁴²⁶ "Basel Komitesi Statüsü," m.1, 2 ve 6.

⁴²⁷ **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism**, (BIS, 2016), s. 1.

1. Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanına İlişkin Risklerin Yönetimi Kılavuzu

Basel Komitesi'nin hazırladığı ilki 1988 yılında yayımlanan ve 2020'de gözden geçirilen “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanına İlişkin Risklerin Yönetimi” (Sound Management of Risks Related to Money Laundering and Financing of Terrorism) kılavuzunda Komite'nin kara para aklama ile mücadeledeki odağı kara para aklamaya konu işlemlerin hukuka uygunluğunu denetlemekten ziyade bankaların kara para aklama konusundaki yükümlülüklerini yerine getirerek aklamanın yol açacağı olumsuz sonuçlardan korunmaktır⁴²⁸. Kara para aklama ile mücadele tedbirlerine uymamak bankalara itibar, operasyon ve uyum açısından risk yaratmaktadır. Önlemlerin uyulmamasından kaynaklı bankalar zarara uğrayabilmektedir örneğin bankaya soruşturma açılması halinde oluşacak masraflar, varlık dondurma ve diğer parasal yaptırımlar bankaların hem operasyonel kaynaklarının hem de zamanının bölünmesine yol açmaktadır⁴²⁹.

Söz konusu kılavuzda bankaların müşterinin tanınması tedbirlerini de içeren gerekli risk temelli ve ölçülü tüm düzenlemeleri yaparak suç işlenmesine bilerek veya bilmeyerek dahil olmaması gerektiği düzenlenmiştir. Müşterinin kara para aklama risklerinin değerlendirildiği süreçler müşteri durum tespiti (Customer Due Diligence-CDD) olarak adlandırılmakta olup müşterini tanı ilkesinin temel bir bileşenidir. Söz konusu süreçler risk temelli yaklaşımla uygulanmalıdır. Dolayısıyla düşük risk taşıyan müşterilerin sadece kimlik tespiti yeterli iken yüksek risk içeren müşterilerden daha fazla bilgi toplanmaktadır. Bankalar potansiyel müşterisinin kara para aklama riskini tespit etmelidir. Müşterinin geçmişi, mesleği (yüksek düzeyli kamu görevlisi olması), gelir kaynağı, vatandaşı olduğu ve ikamet ettiği devletler, bağlı hesaplar, iş faaliyetleri gibi

⁴²⁸ Aykın, 2010, s. 134.

⁴²⁹ **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism**, s. 2.

bilgiler müşterinin genel risk durumunu etkileyen bilgilerdir. Bunları yaparken insanların bankacılık hizmetine erişimini kısıtlayacak kadar katı önlemler alınmamalıdır⁴³⁰.

Kılavuzda belirtilen diğer bir düzenleme bankaların kara para aklama ile mücadele için uygun yönetim düzenlemeleri yapması ile ilgilidir. Bankalarda kara para aklama risklerine uygun ilke ve politikalar düzenlenmeli, yönetim ve kurallara uyum sağlanmalıdır. Yönetim kurulunun bilinçli karar alması için bankaların yönetim kuruluna kara para aklamayla ilgili risk değerlendirmeleri ve bilgiler zamanında, eksiksiz ve anlaşılır olarak iletilmelidir. Bankanın kara para aklama ile mücadele ilke ve politikalarının etkili şekilde yürütülmesini sağlamak için belirli nitelikteki bir baş kara para aklama görevlisi banka yönetim kurulunca atanmalı ve görevli tarafından tartışılan konular yönetim kurulu tarafından dikkate alınmalıdır. Söz konusu üst düzey görevli bankanın kara para aklama ile mücadele önlemlerine uyumunu sağlamakta ve uygulanmasını denetlemektedir. Aklama önlemlerine uyumsuzluk olması halinde ise bankanın yönetim kuruluna rapor etmektedir. Görevli, bankanın kendi teşkilat yapısında ve dışarıdaki otoritelere karşı örneğin denetim kurumları veya mali istihbarat birimi ile olan ilişkilerde kara para aklama konusunda iletişim kişisidir⁴³¹.

Diğer bir düzenleme savunmanın üç hattı olarak isimlendirilmiştir. Öncelikle kara para aklama risklerini tespit etme, değerlendirme ve kontrol etme görevi bankacılık faaliyetleri ile ilgilenen birime aittir. Çalışanların bankanın kara para aklama kurallarını tamamen doğru şekilde öğrenmesini teminen eğitimler düzenlenmelidir. Örneğin şüpheli işlem bildirimlerinin raporlanmasına ilişkin prosedürler hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. İkinci aşama ise görevlinin kararlarında tarafsızlığı sağlamak ve tarafsız bir yönetim sürdürmesi için kara para aklama ile mücadeledeki görevine ek olarak verilerin

⁴³⁰ **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism, 7.**

⁴³¹ **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism, 5.**

korunması ve iç denetim ile ilgili görevler verilmemesine ilişkindir. Üçüncü aşama ise iç denetimin sağlanmasıdır. Denetim komitesi veya yönetim kurulu gibi bir denetim organı tarafından bankanın kara para aklama kurallarına uyumunun etkililiği, banka personelinin kuralları uygulaması ve yeterli eğitim alıp almadığının denetlenmesi için düzenleme yapılmalıdır⁴³².

Kılavuzda belirtilen diğer bir düzenlemede ise bankaların faaliyetlerinin büyüklüğü ve karmaşıklığına bağlı olarak bankadaki tüm hesaplardan yapılan işlemleri kapsayan, bankaya işlemin analizini yapmasını sağlayan ve olağandışı iş ilişkilerini ve transferleri tespit eden bir bilişim yazılımı kullanılarak izleme sistemi oluşturulması gerektiği belirtilmiştir⁴³³.

2. Etkin Bankacılık Denetimi İçin Basel Temel İlkeleri Kılavuzu

Basel Komitesi tarafından 1997 yılında hazırlanan “Etkin Bankacılık Denetiminde Temel Prensipler” (Core Principles for Effective Banking Supervision) etkili bir bankacılık denetimi için kılavuz özelliğine sahiptir⁴³⁴. Kılavuz, kara para aklama ile ilgili önlemler de içermekte olup “Finansal Hizmetlerin Kötüye Kullanılması” başlıklı ilke 29’da, devletlerin bankaların kara para aklama ile mücadele önlemlerine uyumunu denetleyen yetkili kurumu tarafından; risk temelli müşteri durum tespiti kuralları da dahil olmak üzere bankaların suç eylemlerinde kullanılmasını engellemek amacıyla etkili uyum mekanizması ve gerekli kara para aklama ile mücadele ilke ve süreçlerine sahip olup olmadığının tespiti gerektiği düzenlenmektedir⁴³⁵. Bankaların kara para aklama suçu işlendiğini tespit etmek, suçu önlemek ve şüpheli işlemleri rapor etmek görevleri

⁴³² **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism**, 5-6.

⁴³³ **Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism**, 6.

⁴³⁴ Aykın, 2010, s. 136.

⁴³⁵ **Core Principles for effective banking supervision**, (BIS, 2024), s. 65.

Denetim yapan kurum devletin ulusal mali eylem görev gücü olabileceği gibi görevlendirilen başka bir kurum da olabilmektedir.

bulunmaktadır. Denetimle yetkili kuruma aklama ile mücadele düzenlemelerine uymayan bankalar hakkında işlem başlatmak ve şüpheli işlemleri ilgili makamlara bildirmek için yetki tahsis edilmelidir⁴³⁶.

C. Wolfsberg Grubu'nun Rolü

Wolfsberg Grubu 12 küresel banka tarafından kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik yol gösterici ve çerçeve metinler geliştirme amacıyla kurulan bir ortaklıktır⁴³⁷. İlk kez 2000 yılında Kuzey Doğu İsviçre'de bulunan Wolfsberg Şato'sunda bir araya gelen bankalar grubu 2021 yılında tüzel kişilik kazanmıştır⁴³⁸. Merkezi İsviçre'de bulunan ve İsveç hükümlerine tabii olan Wolfsberg Grubu farklı devletlerin tabiiyetinde olan bankalardan oluşmaktadır. Uluslararası sözleşme ile oluşturulmadığı ve üyelerinden birinin iç hukukuna uygun olarak kurulduğundan Wolfsberg Grubu hükümet dışı örgüt niteliğine sahiptir⁴³⁹.

⁴³⁶ **Core Principles for effective banking supervision**, s. 66-68.

⁴³⁷ Wolfsberg üyesi bankalar şunlardır: Santander, Bank of America, Barclays, Citigroup, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, JP Morgan Chase & Co, MUFG, Societe Generale, Standard Chartered ve UBS.

⁴³⁸ **“Who We Are?”** Wolfsberg, 2024, <<https://wolfsberg-group.org/about>>, erişim tarihi: 24.12.2024.

1999 yılında ABD'de Senato, Citibank'ın kara para akladığı iddiası ile soruşturma başlatmıştır. Citibank Meksika devlet başkanı Carlos Salinas, Pakistan eski başbakanı Benazir Butto'nun eşi Asif Ali Zardari ve Gabon Devlet Başkanı Omar Bongo 'ya ait kaynağı belli olmayan milyon dolarlık hesapları bulundurduğu, Citibank'ın müşterilerine ait bilgileri eksik doldurduğu ve paraların nereden geldiğini sorgulamadığı gerekçesi ile açılan soruşturma sonrasında Citibank söz konusu kötü şöhretten kurtulmak amacıyla bazı Amerikan bankaları ile ortak bir girişimde bulunmaya çalışmıştır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü bu oluşuma Avrupa bankalarını da dahil etmiştir. Wolfsberg Grubu toplantılar yapıp kara para aklama ile mücadele önlemleri hakkında bilgi paylaşımı gerçekleştirirken Abacha'nın çaldığı ve yurt dışına kaçırdığı paralarla ilgili soruşturma yapan İsviçre, altı bankasının Abacha ailesine ait hesaplar hakkında işlem yaparken özensiz davrandığını tespit ederek isimlerini alenen açıklayınca Wolfsberg Grubu çalışmaları hız kazanmıştır.

“Citibank'a kara para suçlaması,” Hürriyet, 9 Kasım 1999, <<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/citibanka-kara-para-suclamasi-39112419>>, erişim tarihi: 23.12.2024; Annegret Flohr, **Self-Regulation and Legalization**, (London: Palgrave Macmillan, 2014), s. 108.

⁴³⁹ Hüseyin Altan, **“Bankacılık Sisteminde Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanının Önlenmesinde İç Denetimin Rolü,”** (Yüksek Lisans Tezi, 2019), s. 57. <https://www.redcompasslabs.com/insights/the-wolfsberg-financial-crime-principles-for-correspondent-banking-what-does-it-mean-for-banks/>

FATF düzenlemelerinin devletlerin imkânı ölçüsünde farklı uygulanmasının sonucu olarak değişik ülkelerde şubeleri bulunan bankaların her bir şubesinin farklı kara para aklama ile mücadele önlemleri uygulaması bankalara fazladan maliyet oluşturduğundan Wolfsberg ilkeleri gibi bankalarca düzenlenen ilkelere uyulması bankaların yararına olmuş kara para aklama ile mücadele önlemlerine uygunluğu kolaylaştırmıştır⁴⁴⁰.

Üstelik, Wolfsberg Grubu ilkelerine uyan bankaların sahip olduğu uygulamaların denetleyici otorite tarafından fark edilmesiyle birlikte özel sektör ülkesindeki yapım aşamasında olan yasal düzenlemeleri etkileyecektir. Bu da kara para aklama ile mücadelenin yaygınlaşmasını sağlamaktadır⁴⁴¹.

Wolfsberg Grubu tarafından 2000 yılında kara para aklama ile mücadele konusunda kılavuz hazırlanmıştır. Söz konusu kılavuzun en güncel hali 2012 yılında yayımlanan “Özel Bankacılık için Kara Para Aklama ile Mücadelede Wolfsberg İlkeleri”nde müşterinin tanınması, şüpheli işlemler, izleme programları ve çalışanların eğitimi üzerinde durulmuştur. Kılavuza göre bankaların sadece fonlarının yasal kaynağını açıklayabilen müşterileri kabul etmesi gerekmektedir. Banka kendisi ile işlem yapmak isteyenleri müşteri olarak kabul etmeden önce riskli gördüğü kişilere mesleğini, hesap açma amacını ve fonun kaynağını sorabilecektir. Bunu kişileri aklama riski açısından kategorilere ayırarak yapmalıdır ve yüksek riskli kategoridekilerin durum tespitinin daha ayrıntılı yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Örneğin, kara para aklama standartlarına uyumu düşük olan devletlerdeki hesaplarla yapılan işlemler veya aklamaya elverişli ortam sağlayan meslek ve işlerle uğraşan insanlarla yapılan işlemler müşteri durum tespiti gerektirmektedir⁴⁴².

⁴⁴⁰ Flohr, 2014, s. 108.

⁴⁴¹ Mark Pieth and Gemma Aiolfi, “The Private Sector Becomes Active: The Wolfsberg Process,” *Journal of Financial Crime* 10, no.4 (Ekim 2003): s. 362.

⁴⁴² **Wolfsberg AML Principles for Private Banking**, (Wolfsberg Group, 2012), s. 2-5.

Kılavuza göre, olağandışı veya şüpheli işlemlerin tespiti ve takip edilmesine ilişkin prosedür bankaca yazılı şekilde düzenlenmelidir. Söz konusu olağandışı veya şüpheli işlemlere müşteri durum tespit dosyasına uygun olmayan işlemler veya belli değerler üzerindeki nakit transfer işlemleri örnek olarak verilmiştir. Olağandışı veya şüpheli bir işlemin tespiti halinde ilgili müşteri ile iş ilişkisinin devam ettirilip takibe alınması, iş ilişkisinin kesilmesi veya yetkililere bildirilmesi seçeneklerinden uygun olan gerçekleştirilmelidir. İzleme programları konusunda ise bankaların hesap aktivitelerini izleme ile yükümlü olduğu belirtilmiştir. Hesapların işlemleri ile alakadar olarak önemli transferlerin, hesap hareketlerindeki artışın ve özellikle şüpheli aktivitelerin farkına varılması istenmiştir. Üstelik yaptırım kararı olan müşterilerin tespiti ve yapılan işlemlerin yaptırıma konu olup olmayacağına belirlenmesini sağlamak için bir yaptırım programı edinilmelidir. Bunlara ek olarak banka tarafından çalışanlarına sağlanan düzenli eğitimlerle müşterinin tanınması ve şüpheli işlemlerin tespiti konusunda çalışanların geliştirilmesi istenmiştir⁴⁴³.

Ayrıca bu izleme programları kullanılırken de risk temelli yaklaşımla hareket edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Hesap açılırken kullanılan risk temelli yaklaşımla gerçekleştirilen müşteri durum tespiti ile benzer şekilde transferlerin gözlenmesi, izleme ve arama süreçlerinde de risk temelli yaklaşım uygulanmalıdır. Genelde bankalar şüpheli işlem için inceleme yaparken belirli bir meblağın üzerindeki işlemleri incelemektedir. Fakat çoğu işlem şüpheli olmadığından bankaların müşterilerin ekseriyetle yaptığı ve yapmasını beklediği işlemlerden farklı olağandışı olan işlemi tespiti önemlidir. Esasen müşterilerini iyi tanıyan bankalar müşterinin yaptığı işlemlerin geçmiş ve gelecek işlemleri ile uyumsuzluğunu daha kolay tespit edebilecektir⁴⁴⁴.

⁴⁴³ **Wolfsberg AML Principles for Private Banking**, s. 6-7.

⁴⁴⁴ **Monitoring Screening and Searching Wolfsberg Statement- Risk Based Approach**, (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2019) s. 2.

Wolfsberg Grubu'nun yaptığı diğer bir çalışma ise muhabir bankacılık ile ilgilidir. 2002 yılında hazırlanan kılavuzun 2022 yılında güncel hali “Muhabir Bankacılık için Wolfsberg Finansal Suç İlkeleri” yayımlanmıştır. Kılavuzda muhabirlik ilişkisi tanımlanmış olup söz konusu ilişkinin doğası gereği yüksek risk içerdiği belirtilmiştir. Bankanın kendi müşterisi için muhabir bankadan hizmet aldığı işlemlerde, banka arada sadece aracı durumunda olduğu için risk daha fazladır. Bankaların müşteri ile bire bir yaptığı işlemlerde riskli görülmesi halinde müşteri durum tespiti yapılmakta iken muhabir bankacılık aracılığıyla gerçekleştirilen tüm işlemlerde müşteri durum tespiti yapılması gerektiği düzenlenmiştir⁴⁴⁵.

Wolfsberg Grubu'nun 2003 yılında hazırladığı siyasi nüfuz sahibi kişilerin kara para aklama üzerindeki etkisinin açıklandığı “Wolfsberg Siyasi Nüfuz Sahibi Kişiler Rehberi” 2017 yılında yenilenmiştir. Siyasi nüfuz sahibi kişiler buldukları makam dolayısıyla görevlerini kötüye kullanma ve kişisel çıkar kazanma veya ailesini yararlandırma riski yüksek olan banka müşterileridir⁴⁴⁶.

Bankaların siyasi nüfuz sahibi kişileri yüksek riskli müşteri olarak değerlendirmek yerine kişilerin sahip olduğu riske göre uygulanacak müşteri durum tespiti süreçleri ve diğer önlemlerin alınması yani risk temelli yaklaşımla siyasi nüfuz sahibi kişilerin belirlenmesinin daha etkili olacağı belirtilmiştir. Örneğin bankalar müşterisini siyasi nüfuz sahibi kişi olarak kategorize etmeye karar verirken, kişinin vatandaşı olduğu devletin siyasi ve yasal sistemi ile yolsuzluğa karşı aldığı önlemleri, kişinin yerine getirdiği görevini, hazine varlıklarına erişimini, devletin yaptığı ihalelere etkisini ve yolsuzluk için ortam sağlayan sektörlerle olan ilgisini değerlendirmelidir⁴⁴⁷.

⁴⁴⁵ **Wolfsberg Financial Crime Principles for Correspondent Banking**, (Wolfsberg Group, 2022), s. 3-6.

⁴⁴⁶ **Wolfsberg Guidance on Politically Exposed Persons (PEPs)**, (Wolfsberg Group, 2017), s. 1-2.

⁴⁴⁷ **Wolfsberg Guidance on Politically Exposed Persons (PEPs)**, s. 1-3.

Üstelik söz konusu kişiler yolsuzluk, rüşvet veya görevinin sağladığı kolaylıkla edindiği fonlarını ve varlıklarını gizlemek için ailesi ve yakın akrabalarını da kullanabilmektedir. Bu nedenle Wolfsberg Grubu'na göre siyasi nüfuz sahibi kişinin ailesinin ve yakın akrabalarının da siyasi nüfuz sahibi kişi olarak değerlendirilmesi ve aynı kontrollerden geçirilmesi gerekmektedir⁴⁴⁸.

Ayrıca, bir kez siyasi nüfuz sahibi kişi olan kimsenin her zaman öyle kalacağına kabulü risk temelli yaklaşıma ters düşmektedir. Bir kimsenin siyasi nüfuz sahibi kişi olabilmesi için kamu görevinde bulunması gerekmektedir dolayısıyla kamuda yetkisi olmayan fakat kamu görevlilerini etkileme kapasitesi taşıyan veya yakın ilişkisi olan kişilerin siyasi nüfuz sahibi kişi olmadığı belirtilmiştir⁴⁴⁹.

⁴⁴⁸ **Wolfsberg Guidance on Politically Exposed Persons (PEPs)**, s. 2.

⁴⁴⁹ **Wolfsberg Guidance on Politically Exposed Persons (PEPs)**, s. 12.

SONUÇ

Kara para aklama birden çok devletin sınırlarını ihlal eden ve devletlerin ekonomik düzenlerini bozan uluslararası nitelikte bir suçtur. Kara para aklama suçunu soruşturarak aklayıcılara yaptırım uygulayacak uluslararası merkezi bir otorite bulunmamaktadır. Böyle bir otoritenin yokluğu her devleti kendi sınırları dahilinde kara para aklama ile mücadele etmek zorunda bırakmıştır.

Kara para aklama suçu, birden fazla devleti etkileyecek şekilde ve farklı devletlerin yargı yetkisi kapsamında işlenmektedir. Bu nedenle, tek devletin kendi iç hukuk düzenlemeleri ile sınır tanımayan uluslararası nitelikteki kara para aklama suçuna karşı mücadele etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, ülke sınırları ile kısıtlanmaksızın kara para aklama suçu ile mücadele edilebilmesi devletlerin bu suç ile mücadeleye yönelik iç hukuk kurallarının benzer nitelikte olmasına bağlı bulunmaktadır. Benzer iç hukuk kurallarının oluşturulması ise uluslararası işbirliğini gerekli kılmaktadır.

Devletler uluslararası sözleşmelerin hazırlanması için işbirliği yaparak kara para aklamayı iç hukuklarında suç olarak düzenlemek konusunda anlaşmışlardır. Kara para aklamının suç olarak düzenlenmesi ve kapsamının genişletilmesi konusunda devletlere yükümlülük getiren bağlayıcı uluslararası sözleşmelerin oluşturulması işbirliğinin önemli sonuçlarından. Sözleşmeler ile devletlerin iç hukuk kurallarını oluşturma konusundaki egemenlik yetkileri sınırlandırıldığı için sözleşme hükümleri üzerinde anlaşma sağlanması önem taşımakta, aynı ölçüde de zorluk içermektedir.

Tüm devletlerin iç hukuklarında uluslararası sözleşmelere uygun olarak kara para aklama suçunun tanımını, kapsamını ve kara para aklama ile mücadeleye yönelik teknik tedbirleri yeknesak bir şekilde düzenleyip yaptırıma bağladıkları takdirde kara para aklama ile mücadelede sınırların bir önemi kalmayacak ve aklama suçunun işlenmesi engellenebilecektir.

Uluslararası sözleşmeler, devletlerin üzerinde anlaşmak zorunda olması ve bağlayıcı olmaları nedenleriyle daha temel düzenlemeler içermektedir. Aklama ile mücadeleye ilişkin bazı kurallar ayrıntılı, teknik ve esnek nitelikte uluslararası ilke ve standartlarda düzenlenmiştir.

Uluslararası sözleşmeler, Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Statüsü 38'inci maddesine göre uluslararası hukukun kaynakları arasında olup bağlayıcı nitelik taşımaktadır. Bu bağlayıcılık sözleşmenin ihlali halinde hukuksal yükümlülük doğurmaktadır. Devletler kendi egemenliğinde olan iç hukuk kurallarını düzenleme yetkisini kara para aklama ile mücadeleye yönelik olan uluslararası sözleşmeler ile sınırlamış olup ahde vefa ilkesi kapsamında tarafı oldukları sözleşmelere uymakla yükümlüdürler. Kara para aklama ile mücadeleye yönelik hazırlanan uluslararası sözleşmelere çok sayıda devlet taraftır. Ancak sözleşme hükümlerine uyulmaması durumunda kara para aklama suçunun cezalandırılmasını sağlayacak başvurulabilecek uluslararası bir mahkemenin olmaması sözleşme hükümlerine aykırılığı yaptırımsız bırakmaktadır. Ancak yine de bu alanda devletleri kara para aklama ile mücadeleye zorlayabilecek bazı düzenlemeler bulunmaktadır.

FATF tavsiyeleri kara para aklama ile mücadele konusunda çerçeve çizen, devletlerin kendine göre uyarladığı yumuşak hukuk kurallarıdır. Söz konusu ilke ve standartları devletler kendilerine uyumlaştırarak iç hukuklarına aktardığından uyulması daha kolay olup kara para aklama suçu ile mücadeleyi yaygınlaştırmıştır. Nitekim FATF⁴⁵⁰ hazırladığı tavsiyelere devletlerin uyum durumunu değerlendirerek istenilen düzeyde gelişme göstermeyen devletleri yüksek riskli ülke olarak sınıflandırmaktadır. Ülkelerin riskli ülke olarak ilan edilmesi onların yatırım yapılmaması gereken devletler

⁴⁵⁰ Uluslararası örgüt olmayan ve uluslararası hukuk kişiliği bulunmayan fakat hükümetler arası bir görev gücü olan ve sekreteryası OECD tarafından sağlanan FATF'in tavsiyeleri uluslararası hukuk açısından bağlayıcı değildir.

olarak nitelendirilmesine neden olarak ÷lkeye yabancı sermaye girişini engellemektedir. Üstelik yüksek riskli ÷lkeler ile yapılacak işlemler fazladan önleme tabii tutulduğundan finansal işlemler yavaşlamakta ÷lke ekonomisi bozulmaktadır. Söz konusu yaptırım özellikle gelişmekte olan devletler açısından önemli olduğundan devletler tavsiyelere uymaya özen göstererek yaptırımdan kaçınmaya çalışmaktadır. Üstelik IMF ve Dünya Bankası kredi sözleşmelerini hazırlarken FATF tavsiyelerine uyumu şart olarak koyduğunda gelişmekte olan devletler tavsiyelere uymak zorunda kalmaktadır.

Yumuşak hukuk kuralları olmasına karşın FATF tavsiyeleri, devletlerin taraf olduğu kara para aklama ile mücadele amacıyla hazırlanmış olan Viyana Konvansiyonu ve Palermo Konvansiyonu gibi bu çalışmada düzenlenen bağlayıcı uluslararası sözleşmelerden daha fazla uygulanma oranına sahiptir. Bunun nedeni FATF tavsiyelerine uymamanın yaptırıma bağlanmış olmasıdır. Dolayısıyla aklama ile mücadelede işbirliği sağlanarak oluşturulan sözleşmelerin uygulanmasının denetlenmesi ve ihlalinin cezalandırılması devletleri sözleşmelere aykırı davranmaktan caydırabilecektir.

Söz konusu yaptırımın uygulanması için Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)'nin yargı yetkisindeki suçlar arasına kara para aklama suçunun da eklenmesi önerilmiştir. Fakat bu noktada devletlerin egemenliklerini kısıtlamak istemediği hatırlanmalıdır. Gelişmekte olan devletlerin yüksek riskli ÷lke listesinde olmayarak ekonomilerini korumak için gelişmiş devletler tarafından hazırlanan FATF tavsiyelerine uymaya zorlanması iç işlerine karışma olarak değerlendirilmekte ve egemenlik ihlali olarak görülebilmektedir. Bu nedenle temel uluslararası sözleşme hükümlerine ek olarak mahkemenin yargı yetkisinin düzenlenmesinde oybirliğine varılması zor görünmektedir.

Özel sektör aktörleri kendilerinin uymakla yükümlü oldukları kurallar düzenleyerek kara para aklama ile mücadele etmeyen devletlerde dahi kara para aklama suçunun işlenmesini engelleyebilmektedir. Bu çalışmada özel kesim aktörleri olarak düzenlenen Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve Wolfsberg Grubu hükümetdışı

örgütlerden olup bankaların uyması gereken düzenlemeler oluşturmaktadırlar. Bankaların adının kara para aklama suçu ile anılması itibar zedeleyici bir durum olduğundan bankalar kara para aklama ile mücadele etmek için kendilerinin uyması gereken kuralları hazırlamışlardır. Devletlerin kara para aklama ile mücadeleye ilişkin uluslararası kuralları uygulamaması riskine karşı bankalar kendi faaliyetleri çerçevesinde kara para aklama ile mücadele etmektedir.

Kara para aklama suçu ile mücadele etmek için işbirliği esas olduğundan uluslararası düzenlemelere devletler tarafından içtenlikle uyulması, her devletin imkanı dahilinde risk temelli yaklaşımı esas alarak iç hukukunu kara para aklamaya karşı güçlendirmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Amrani, Hanafi. **The Creation of International Standards that Criminalize the Acts of Money Laundering.** Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, 2012.

Aykın, Hasan. **Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadelenin Küresel Boyutu.** Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010.

Baker, James C. **The Bank for International Settlements: Evolution and Evaluation.** Westport: Praeger, 2002.

Çağiran, Mehmet Emin. **Uluslararası Örgütler.** Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.

Çelik, Kuntay, Selen Işıl Koçağra ve Kadir Güler. **Karapara Aklama, Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar.** Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı, MASAK Yayınları, 2000.

Ergül, Ergin. **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu.** Ankara : Adalet Yayınevi, 2008.

Ferguson, Gerry. **Global Corruption Law, Theory and Practice.** Canada: Published University of Victoria, 2018.

Flohr, Annegret. **Self-Regulation and Legalization.** London: Palgrave Macmillan, 2014.

Fratangelo, Pierpaolo. "The CDD Obligations Following a Risk- Based Approach," içinde **The New AntiMoney Laundering Law: First Perspectives on the 4th European Union Directive**, editör: Domenico Siclari, 11-24. London: Palgrave Macmillan, 2016.

Güner, Sedat. **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması.** Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003.

İpek, Halim. **Önemli Bir Sorun: Kara Para ve Kara Paranın Aklanması.** İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000.

- Kara, Ferhat. **Terörün Finansmanı ve Karapara Aklama Suçları**. Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği Yayını, 2018.
- Khamzaev, Dilaver. “Regionalisation of International Initiatives: Case Study of the Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism.” içinde **The Political Economy of Central Asian Law**, 113- 140. London: Palgrave Macmillan, 2024.
- Lessambo, Felix I. **The U.S. Banking System Laws, Regulations, and Risk Management**. New Britain: Palgrave Macmillan, 2020.
- Mavral, Ülker. **Karapara, Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları**. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2003.
- McDonell, Rick. “The Urgency of Regional Collaboration.” içinde **UN Anti-Money Laundering Initiatives**, editör: Wouter H. Muller, Christian H. Kalin ve John G. Goldsworth, 48- 55. West Sussex: British Library Cataloguing in Publication Data, 2007.
- Muller, Wouter H. “The Egmont Group.” içinde **Anti-Money Laundering: International Law and Practice**, editör: Wouter H. Muller, Christian H. Kalin ve John G. Goldsworth, 83- 93. West Sussex: British Library Cataloguing in Publication Data, 2007.
- Pazarcı, Hüseyin. **Uluslararası Hukuk Dersleri**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2021.
- Pazarcı, Hüseyin. **Uluslararası Hukuk**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.
- Publications, Europa. **The Europa Directory of International Organizations**. London: Routledge, 2022.
- Schott, Paul Allan. **Reference Guide to Anti- Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism**. Washington: World Bank Institute, 2003.
- Taşdelen, Aziz. **Hukuksal Açıdan Türkiye’de Karapara Aklanması ve Önlenmesi**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.

TC Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği,
Karaparanın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri.
İstanbul: 2003.

Tilahun, Nathanael. “The Re-Organization of the FATF as an International Legal Person and the Promises and Limits to Accountability.” içinde **Technocracy and the Law: Accountability, Governance and Expertise**, editör: Alessandra Arcuri and Floring Coman-Kund, 131-153. London/New York: Routledge, 2021.

Van Duyne, Petrus, C. Jackie H. Harvey ve Liliya Y. Gelemerova. **The Critical Handbook Of Money Policy, Analysis And Myths Laundering.** London: Palgrave Mcmillan, 2018.

MAKALELER

Achtouk-Spivak, Laurie ve Robert Garden. “National Contact Point Specific Instances: When ‘Soft Law’ Bites?.” **Journal of International Dispute Settlement** 13, no.4 (Ağustos 2022): 608- 642.

Adetunji, Johnson Adeoye. “Rethinking the Internal Mechanism of the EGMONT Group in Financial Crime Control.” **Journal of Money Laundering Control** 22, no.2 (Nisan 2019): 327- 338.

Ajayi, Olukonyinsola. “Drugs and Corruption in Latin America.” **Penn State International Law Review** 15, no. 3 (Mayıs 1997): 533- 543.

Akçay, Selçuk. “Yolsuzlukla Mücadele Dünya Bankası’nın Rolü.” **Amme İdaresi Dergisi** 37, no.3 (Eylül 2004): 111- 120.

Al-Rashdan, Mohammad. “An Analytical Study of the Financial Intelligence Units’ Enforcement Mechanisms.” **Journal of Money Laundering Control** 15, no.4 (Ekim 2012): 483- 495.

- Al-Zaqibh, Ahmad Aqeil Mohamad. "International Laws on Money Laundering."
International Journal of Social Science and Humanity 3, no.1 (Ocak 2013):
43- 47.
- Argandon˜a, Antonio. "The United Nations Convention Against Corruption and its
Impact on International Companies." **Journal of Business Ethics** 74, (2007):
481- 496.
- Arslan, Mustafa ve Bülent Atasever. "FATF Uyum Kriterleri Bağlamında Türkiye’de Para
Aklama ve Terörün Finansmanı Sorunu." **Medeniyet Araştırmaları Dergisi** 8,
no.2 (Aralık 2023): 20- 44.
- Beekarry, Navin. "The International Anti-Money Laundering and Combating the
Financing of Terrorism Regulatory Strategy: A Critical Analysis of Compliance
Determinants in International Law." **Northwestern Journal of International
Law & Business** 31, no. 137 (winter 2011): 137- 194.
- Balcı, Murat ve Kerim Çakır. "Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak
Kullanılması." **Ceza Hukuku Dergisi** 46, no.16 (Ağustos 2021): 311- 333.
- Bayrak, Muhammed Enes. "Uluslararası Hukukta Bağlayıcılık Meselesi: Mutabakat
Muhtırası." **T.C. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 29, no.3 (Mayıs
2021): 1623- 1657.
- Bewley-Taylor, Dave ve Mike Trace. "The Funding of the United Nations Office on
Drugs & Crime; An Unfinished Jigsaw." **The Beckley Foundation Drug Policy
Programme** 11 (2006): 1- 14.
- Blackburn, Keith, Kyriakos C. Neanidis ve Maria Paola Rana. "A Theory of Organized
Crime, Corruption and Economic Growth." **Econ Theory Bull** 5 (2017): 227-
245.

- Blazejewski, Kenneth S. "The Fatf And Its Institutional Partners: Improving The Effectiveness And Accountability Of Transgovernmental Networks." **Temple International and Comparative Law Journal** 22 (Ocak 2008): 1-61.
- Botezatu, Elena. "Regional cooperation in Central and Southeastern Europe: the Romanian experience in fighting corruption." **European Institute of Romania** (Mayıs 2007): 1- 17.
- Bradlow, Daniel D. ve Claudio Grossman. "Limited Mandates and Intertwined Problems: A New Challenge for the World Bank and the IMF." **American University Washington College of Law** 17 (1995): 411-442.
- Çağlayan, Sezai. "BM Güvenlik Konseyi Rezolüsyonları Nedir, Nasıl Okunur?." **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi** 46 (Nisan 2021): 455-466.
- Çakır, Yafes. "Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Organizasyonlar." **Sayıştay Dergisi** 91 (Aralık 2013): 129-134.
- Davarnejad, Leyla. "In the Shadow of Soft Law: The Handling of Corporate Social Responsibility Disputes under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises." **Journal of Dispute Resolution** 6, no.2 (2011): 352- 385.
- Dixon, Harry, Nicole S. Healy, Albert Janet ve Jo Ritcey-Donohue. "International Anti-Money Laundering." **International Legal Developments** 53, no.371(Ocak 2019): 371- 386.
- Doğan, Bilal ve Abdunnur Yıldız. "Kara Para Aklama ile Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü." **The Journal of International Scientific Researches** 6, no.3 (Eylül 2021): 397- 412.
- Doğan, Zeki ve Mustafa Er. "**Kara Para Aklamada Kullanılan Yöntemler.**" **Vergi Dünyası** 417, (Mayıs 2016): 139- 148.

- Doyle, Todd J. "Cleaning up Anti-Money Laundering Strategies: Current FATF Tactics Needlessly Violate International Law." **Houston Journal of International Law** 24, no.2 (2002): 279- 313.
- Erdoğan, Gökhan. "Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Sözleşmesi." **Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Uluslararası Hukuk Bülteni** 8 (2024): 18- 20.
- Felsenferd, Carl ve Genci Bilali. "The Role of the Bank for International Settlements in Shaping the World Financial System." **University of Pennsylvania Journal of International Economic Law** 25, no. 3 (2004): 945- 1045.
- Ferwerda, Joras. "The Economics of Crime and Money Laundering: Does Anti-Money Laundering Policy Reduce Crime?." **Review of Law & Economics** 5, no.2 (Kasım 2009): 903- 929.
- Gallant, M. Michelle. "Promise and Perils: the Making of Global Money Laundering, Terrorist Finance Norms." **Journal of Money Laundering Control** 13, no.3 (Temmuz 2010): 175-183.
- Gardner, Kathryn L. "Fighting Terrorism the FATF Way." **Global Governance** 13, no. 3 (2007): 325- 345.
- Gürel, Eymen ve Çağatay Şahin. "Dijital Dünyada Kara Para Aklama: Örnek Olaylar." **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi** 57, no.3 (Eylül 2022): 2289-2305.
- Hudson, Manley O. "The Bank for International Settlements." **The American Journal of International Law** 24, no.3 (Temmuz 1930): s. 561-566.
- Ifeakandul, Ibe Okegbe ve Habila Ardzard. "The Role of Institutional Framework in Entrenching Effective Anti-Money Laundering/Combating Terrorist Financing in West Africa: Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa (GIABA) in Perspective." **Beijing Law Review** no.13 (Eylül 2022): 575-593.

- Jakulin, Vid. “Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism: Measures to Be Taken at National Level.” **Jura: A Pecci Tudományegyetem Allam- es Jogtudományi Karának Tudományos Lapja 2** (2006): 83- 87.
- Jakulin, Vid. “Money Laundering in the Legal Instruments of the European Union and Council of Europe.” **Journal of Eastern-European Criminal Law 2** (2015): 61- 69.
- Karakaş, Mehmet ve Murat Çak. “Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Kuruluşların Rolü.” **Maliye Dergisi 153** (Temmuz-Aralık 2007): 74- 101.
- Kayrak, Musa. “Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Örgütler.” **Sosyo Ekonomi Dergisi 2** (Temmuz-Aralık 2006): 86- 108.
- Keesoony, Selina. “International Anti-Money Laundering Laws: the Problems with Enforcement,” **Journal of Money Laundering Control 19**, no.2 (Mayıs 2016): 130-147.
- Kolarov, Todor. “Confronting Money Laundering in the European Union.” **Varna Free University 6** (2013): 1-16.
- Korejo, Muhammad Saleem, Ramalinggam Rajamanickam ve Muhamad Helmi Md. Said. “The concept of money laundering: a quest for legal definition.” **Journal of Money Laundering Control 24**, no.4 (2021): s. 725- 736.
- Kukuk, Duygu ve Uğur Yasin Asal, “Terörizmin Finansmanının Önlenmesinde Mali Eylem Görev Gücünün Rolü: Türkiye IV. Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu İncelemesi.” **Working Paper Series Dergisi 3**, no.3 (Eylül 2022): 20- 33.
- Lengalenga, Charles. “Some Critical Issues on Informal Value Transfer Systems in Eastern and Southern Africa Anti–Money Laundering Group Member Countries.” **International Monetary Fund** (Mart 2005): 80- 86.

- Mario, Giovanoli. "The Role of the BIS in International Monetary Cooperation and Its Tasks Relating to the ECU." **International Monetary Fund** (Haziran 1992): 39-66.
- Maryna, Utkina. "The Role Of International Organisations In The Development Of The Financial Monitoring System." **Visegrad Journal on Human Rights** 2 (2023): 162- 166.
- Millard, George. "Brazil and Organized Crime in South America." **Florida Journal of International Law** 14 no. 1 (Eylül 2001): 41- 70.
- Moiseienko, Anton. "Does International Law Prohibit the Facilitation of Money Laundering?." **Leiden Journal of International Law** 36, no.1 (Mart 2023): 109-132.
- Mugarura, Norman. "The Global Anti-Money Laundering Court as a Judicial and Institutional Imperative." **Journal of Money Laundering Control** 14, no.1 (Ocak 2011): 60-78.
- Murray, Jean-Pierre. "The Unodc And The Human Rights Approach To Human Trafficking." **Journal of International Organizations Studies** 10, no.1 (2019): 107- 136.
- Nanyun, Nankpan Moses ve Alireza Nasiri. "Role of FATF on Financial Systems of Countries: Successes and Challenges." **Journal of Money Laundering Control** 24, no.2 (Temmuz 2021): 234-245.
- Oral, Burcu Gediz ve Yusuf Yeşilkaya. "Kripto Para İnkilemi: Karapara Aklama ve Bitcoin." **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 39, no.1 (Nisan 2021): 209- 239.
- Otudor, Lovina E. ve Mahmood Bagheri. "Legitimacy of Power Exercised by FATF under International Law." **Journal of Financial Crime** 31, no.6 (Kasım 2023): 1289-1301.

- Öztürk, Serdar ve Özlem Ülger. “Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü.” **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 1, no. 9 (Ocak 2016): 237- 254.
- Pacini, Carl ve Judyth A Swingen ve Hudson Rogers. “The Role of the OECD and EU Conventions in Combating Bribery of Foreign Public Officials.” **Journal of Business Ethics** 34, no.4(Haziran 2002): 385- 405.
- Pascal, Ayuk Nkwa ve Wase Sidonie Oyemi. “The Legal and Institutional Frameworks for Combatting Money Laundering in Cameron.” **International Journal of Social Science and Humanities Research** 3 no.9 (Eylül 2021): 381- 393.
- Pieth, Mark ve Gemma Aiolfi. “The Private Sector Becomes Active: The Wolfsberg Process.” **Journal of Financial Crime** 10, no. 4 (Ekim 2003): 359- 365.
- Pisa, Micheal. “Does the Financial Action Task Force (FATF) Help or Hinder Financial Inclusion? A Study of FATF Mutual Evaluation Reports.” **Center for Global Development Policy Paper** no: 143 (Mayıs 2019): 1-43.
- Pryor, Emma. “The Counter-Piracy Efforts of the UN Office on Drugs and Crime.” **e-International Relations** (Kasım 2012): 1- 7.
- Reid, Alexandria ve Mark Williams. “Illegal Wildlife Trade and Financial Investigations in West Africa.” **RUSI Occasional Paper** (Nisan 2021): 1- 51.
- Saatçi, Banu. “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler.” **Bankacılık Dergisi** 19 (1996): 1- 9.
- Schneider, Friedrich. “The Financial Flows of Transnational Crime and Tax Fraud in OECD Countries: What Do We (Not) Know?.” **Public Finance Review** 41, no.5 (Eylül 2013): 677- 707.
- Schwartz, Richard. “Are the OECD and UNCTAD Codes Legally Binding?.” **International Lawyer** 11, no.3 (1977): s. 529- 536.

- Senia, Leonard C. “Financial Action Task Force (FATF) and FATF-Style Regional Bodies Efforts to Combat Money Laundering in Casino Gambling—Part 1.” **Gaming Law Review and Economics** 18, no.6 (2014): 557- 574.
- Sezer, Deha. “Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararlarının Uluslararası Hukukun Gelişimine Etkisi.” **ODTÜ Gelişme Dergisi** 8, no.1 (1981): 511- 535.
- Terry, Laurel S. ve Jose Carlos Llerena Robles. “The Relevance of FATF's Recommendations and Fourth Round of Mutual Evaluations to the Legal Profession.” **Fordham Int'l L. J.** 42, no.2 (Aralık 2018): 627- 728.
- Tripathi, Shri Prakash Mani. “Relevance Of Regional Organizations.” **The Indian Journal of Political Science** 71, no.4 (Ekim-Aralık 2010): 1243-1250.
- Trommer, Silke M. ve Raj S. Chari. “The Council of Europe: Interest Groups and Ideological Missions?.” **West European Politics** 29, no.4 (Eylül 2006): 665-686.
- Turksen, Umut ve Adam Abukari. “OECD’s Global Principles and EU’s Tax Crime Measures.” **Journal of Financial Crime** 28, no.2 (Şubat 2021): 406- 419.
- Turner, Nicholas W. “The Financial Action Task Force: International Regulatory Convergence Through Soft Law.” **NYLS Law Review** 54, no.3 (Ocak 2015): 547- 559.
- Uljanov, Sergej ve Miloš Oparnica. “Transition from SECI Centre to SELEC.” **Journal of Criminalistics and Law** 4, no.672 (2012): 77- 89.
- Ünsal, Yusuf. “The Evolution of The World Bank and IMF Policies: An Evaluation on Turkey.” **Anadolu University Journal of Faculty of Economics** 3, no.2 (Ekim 2021): 134- 150.
- Üstün, Oktay. “Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı İlgili Mücadelede Uluslar Arası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış.” **Bankacılık Dergisi** 65 (Haziran 2008): 19- 36.

- Valvi, Elissavet-Anna. “The role of legal professionals in the European and international legal and regulatory framework against money laundering.” **Journal of Money Laundering Control** 26, no. 7(Aralık 2023): 28- 52.
- Vega, Alberto. “International Governance through Soft Law: The Case of the OECD Transfer Pricing Guidelines.” **Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance** 2012, no.5 (Temmuz 2012): 1- 34.
- Viterbo, Annamaria. “The European Union in the Transnational Financial Regulatory Arena: The Case of the Basel Committee on Banking Supervision.” **Journal of International Economic Law** 22, no.2 (Haziran 2019): 205- 228.
- Wilson, Calvin ve Kurt B. Rattray. “The Caribbean Financial Action Task Force: Its Mission, Operations and Future Prospects.” **Journal of Financial Crime** 14, no.3 (Temmuz 2007): 227- 249.
- Yurdakul, Ali. “Terörizmin Finansmanı ve Karapara Aklama Aracı Olarak Gayri Resmi Değer Transfer Sistemleri: Hawala Örneği.” **Business and Economics Research Journal** 12, no. 4 (Ağustos 2021): 830- 841.

YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİ

- Akkaya, Hüseyin. “**Sınıraşan Bir Suç Olarak Mali Suçlar ve Suçlarla Mücadelede Kurumlar: Türkiye ile Seçilmiş Ülke Uygulamaları, Karşılaştırmaları ve İşbirliği Arayışları,**” Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Aksakal, Mehmet. “**Karapara Aklama Suçu ile Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri,**” Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Altan, Hüseyin. “**Bankacılık Sisteminde Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanının Önlenmesinde İç Denetimin Rolü,**” Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Coşkun, Sümeyra Altın. **”Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin Akıllı Yaptırım Kararları,”** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Arıcan, Ramazan. **“Türkiye’de Başlıca Karapara Aklama Yöntem ve Alanları,”** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Aydınşakir, Esen. **“Kara Para Aklamayla Mücadele,”** Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Berber, Barış. **“Kara Para Aklama İşlemleri Ve Finansal Sisteme Etkileri,”** Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çakır, Kerim. **“Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu,”** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Değirmenci, Olgun. **“Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu (TCK m.282),”** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.
- Dülger, Murat Volkan. **“Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar,”** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.
- Erdoğan, İhsan. **“Kara Para Aklamının Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi,”** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Iafolla, Vanessa Adele Fiora. **“Policing Money Laundering and Terrorist Financing: The Identification and Reporting of Suspicious Transactions,”** The Criminal Justice Department University of Winnipeg, Doktora Tezi, 2015.
- Karaduman, Denizhan **“Türkiye’de Kara Para Aklama İle Mücadele Yöntemleri,”** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Kocasakal, Ümit. **“Karapara Aklama Suçu,”** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000.

Önal, Hilal. **“Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Rolü,”** Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

Öztürk, Ece. **“Karapara Aklama,”** Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Şahinler, Dilşat. **“Dünyada ve Türkiye'de Kara Para Sorunu: Karşı Önlemler,”** Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR

“Articles of Agreement.” 27 Haziran 2012, WorldBank.
<<https://www.worldbank.org/en/about/articles-of-agreement/ibrd-articles-of-agreement>>. Erişim Tarihi: 26 Aralık 2024.

“Basel Komitesi Statüsü.” 5 Haziran 2018, BIS.
<<https://www.bis.org/bcbs/charter.htm?m=78>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“BM Kurucu Antlaşması.” 26 Haziran 1945, BM.
<<https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>>. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024.

“BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi.” 31 Ekim 2003, BM.<https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xviii-14&chapter=18>. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2024.

“Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development.” 14 Aralık 1960, OECD. <<https://www.oecd.org/en/about/legal/text-of-the-convention-on-the-organisation-for-economic-co-operation-and-development.html>>. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2024.

“Convention of the Southeast European Law Enforcement Center Kurucu Antlaşması.”26 Mayıs 1999, SECI. <<https://www.titulescu.eu/wp-content/uploads/2013/09/SELEC-Convention-signed-on-09.12.2009.pdf>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2023.

“Egmont Group of Financial Intelligence Units Charter.” Temmuz 2023, Egmont Group. <<https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2021/09/Egmont-Group-Charter-Revised-July-2023-Abu-Dhabi-UAE.pdf>>. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2024.

“Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.” 15 Kasım 2000, UNODC. <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.” 16 Mayıs 2005, AK. <<https://rm.coe.int/168008371f>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme.” 8 Kasım 1990, AK.<<https://rm.coe.int/168007bd23>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Uluslararası Ödemeler Bankası Statüsü.” 7 Kasım 2016, BIS. <<https://www.bis.org/about/basictexts-en.pdf>>. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024.

“Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi.” 21 Kasım 1997, OECD. <https://www.oecd.org/en/publications/convention-on-combating-bribery-of-foreign-public-officials-in-international-business-transactions_2bfa620e-en.html>. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2024.

“Viyanalı Konvansiyonu olarak anılan Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.” 20 Aralık 1988, BM.

<https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=vi-19&chapter=6&clang=_en>. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024.

KANUNLAR

“Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Antlaşması’nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun.” TBMM, 26 Mayıs 1999.<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanun_tbmcc084/kanuntbmcc084/kanuntbmcc08404589.pdf>. Erişim Tarihi: 26 Aralık 2024.

“4208 Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.” Lexpera, <<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/karaparanin-aklanmasinin-onlenmesine-2313-sayili-uyusturucu-maddelerin-murakabesi-hakkinda-kanunda>>. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024.

RAPORLAR

Casinos, Money Laundering, Underground Banking, and Transnational Organized Crime in East and Southeast Asia: A Hidden and Accelerating Threat. (UNODC, 2024).

Conclusions of the first round of ML/TF risk assessment in the Eurasian region (assessment of observable ML/TF schemes (methods)). (EAG, 2022).

Core Principles for effective banking supervision. (BIS, 2024).

Egmont Group of Financial intelligence Units Operational Guidance for FIU Activities and the Exchange of Information. (Egmont Group, 2017).

Explanatory Report to the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime. (Avrupa Konseyi, 8 Kasım 1990).

FATF Annual Report 2000-2001. (FATF, 27 Haziran 2001).

FATF Annual Report 2022-2023. (FATF, 30 Haziran 2023).

Guidance on the Risk-Based Approach (RBA) to combating Money Laundering and Terrorist Financing for Casinos. (FATF, 2008).

Guidelines Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism. (BIS, 2016).

Harmful Tax Practices- 2018 Progress Report on Preferential Regimes. (OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, 24 Ocak 2019).

High-Level Principles and Objectives for FATF and FATF-style Regional Bodies Report. (FATF, 2019).

Kingston Declaration on Money Laundering. (CFATF, 5-6 Kasım 1992).

MENAFATF Biennial Typologies Report. (MENAFATF, 2022).

Middle East and North Africa Financial Action Task Force First Annual Report. (MENAFATF, 2005).

Money Laundering and Terrorist Financing Linked to the Extractive Industry / Mining Sector in West Africa. (GIABA, 2019).

Money Laundering and Terrorist Financing Risks in the World of Virtual Assets.(Avrupa Konseyi, 2023).

Money Laundering and Terrorist Financing Through Trade in Diamonds. (FATF, 2013).

Monitoring Screening and Searching Wolfsberg Statement- Risk Based Approach. (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2019).

Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Republic of Cameroon. (GABAC, 2022).

- Mutual Evaluation Report on Republic of Tanzania.** (ESAAMLG, Haziran 2021).
- Recommendation on Counteracting Harmful Tax Competition.** (OECD, 9 Nisan 1998).
- Report on Corruption and Money Laundering in the Pacific: Interwined Challenges and Interlinked Responses.** (Dr. Chat Nguyen and Professor W. John Hopkins, 2022).
- SECI Regional Center for Combating Transborder Crime Annual Report.** (SECI, 2006).
- Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu.** (TBMM, 16 Mart 2004).
<<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c053/tbmm22053102ss0465.pdf>>. Erişim Tarihi: 16 Aralık 2024.
- Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları).** (T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı-MASAK, 2022).
- Typologies Report on Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances and Money Laundering.** (MENAFATF, 2011).
- Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector Report.** (FATF ve APG, 2009).
- Wolfsberg AML Principles for Private Banking.** (Wolfsberg Group, 2012).
- Wolfsberg Financial Crime Principles for Correspondent Banking.** (Wolfsberg Group, 2022).
- Wolfsberg Guidance on Politically Exposed Persons (PEPs).** (Wolfsberg Group, 2017).

ÖRGÜT KARARLARI

No. R (80) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Measures against the Transfer and the Safekeeping of Funds of Criminal Origin (Council of Europe Committee of Ministers, 11 Mart, 1980).

Resolution A/S-20/4 (UN General Assembly, 17 Nisan 1998).

Resolution A/RES/55/25 (UN General Assembly, 8 Ocak 2001).

Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL) (Council of Europe, 9 Ekim 2013).

2015/849 sayılı Fon Transferi Tüzüğü (European Union, 5 Haziran 2015).

The IMF-World Bank Concordat SM/89/54, Rev. 1 (IMF ve Dünya Bankası, 31 Mart 1989).

İNTERNET KAYNAKLARI

“About EAG.” EAG, 2024. <<https://eurasiangroup.org/en/about-eag>>. Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024.

“About GIABA.” GIABA , 2024.<https://www.giaba.org/about-giaba/656__about-giaba.html>. Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024.

“About SELEC.” SELEC, 2024. <<https://www.selec.org/about-selec/>>. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2024.

“Açıklamalı İngilizce - Türkçe Karapara Terimleri ve Kavramları Sözlüğü.” TBB, 2016.<https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7377/KARAPARA_TERIMLERI_SOZLUGU.pdf>. Erişim Tarihi: 26 Aralık 2024.

“A Quick Reference Guide for Money Services Businesses.” FinCEN,<https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/bsa_quickrefguide.pdf>. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024.

“Aklama Suçu Genel Bilgi.” T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Resmi Web Sayfası, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı. <<https://masak.hmb.gov.tr>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Aklama Yöntemleri.” T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Resmi Web Sayfası, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, <<https://masak.hmb.gov.tr>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Anti-money laundering and counter-terrorism financing.” AIC, 2024.<<https://www.ag.gov.au/crime/anti-money-laundering-and-counter-terrorism-financing>>. Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024

“Are Casinos Havens for Money Laundering?” Finintegrity, 12 Mart 2024. <<https://finintegrity.org/are-casinos-havens-for-money-laundering/>>.Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024.

“Basel Institute of Governance.” Basel Governance, Nisan 2024. <<https://baselgovernance.org/>>. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2024.

“Basic Principles of the International Compliance Council’s Work.” EAG, 2024. <<https://eurasiangroup.org/en/about-msk>>. Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024.

“Black and grey list.” FATF, 2024. <<https://www.fatf-gafi.org/en/countries/black-and-grey-lists.html>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“BM raporu: Her yıl yaklaşık 1,6 trilyon dolar kara para aklıyor.” AA, 24 Eylül 2020. <<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yilda-2-trilyon-dolara-yakin-para-aklaniyor/472247.>>. Erişim Tarihi: 29 Aralık 2024.

“Citibank'a kara para suçlaması.” Hürriyet, 9 Kasım 1999. <<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/citibanka-kara-para-suclamasi-39112419>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Consequences of the crisis on money laundering.” CTIF-CFI, <https://www.ctif-cfi.be/images/documents/English/Covid/warning_COVID_August_2020.pdf>.

Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024.

“Core Functions.” GIABA, 2024. <<https://www.giaba.org/core-functions/index.html>>.

Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024

“Compliance ratings following peer reviews against the standard of exchange of information on request.” OECD, 15 Nisan 2024. <<https://web.archive.oecd.org/temp/2024-04-15/388908-exchange-of-information-on-request-ratings.htm>>. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2024.

“Countries are advancing efforts to stop criminals from laundering their trillions.”

IMF, Aralık

2018.<<https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2018/12/imf-anti-money-laundering-and-economic-stability-straight>>. Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024.

“Criteria to be applied before considering a country as a potential candidate for FATF membership.” FATF, 2024. <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/fatf-membership-policy.html>>. Erişim Tarihi: 26 Aralık 2024.

“Disclaimer and Terms of Use: National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment Toolkit.” Dünya Bankası, 2024. <<https://www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity/brief/national-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-toolkit-disclaimer-and-terms-of-use>>. Erişim Tarihi: 13 Aralık 2024.

“ESAAMLG Who We Are?” 2018, ESAAMLG.<<https://www.esaamlg.org/index.php/about>>. Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024.

“Exchange of Information.” SELEC, 2024. <<https://www.selec.org/exchange-of-information/>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

- “Financial Integrity.”** Dünya Bankası, 2024.
<<https://www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity>> . Erişim Tarihi: 12 Aralık 2024.
- “FinCEN Advisory.”** FinCEN, Mart 2003.
<<https://www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/advis33.pdf>>. Erişim Tarihi: 29 Aralık 2024.
- “FinCEN belgeleri: 2 trilyon doları bulan şüpheli fonlara ilişkin iddialarla ilgili neler biliniyor?.”** BBC, 20 Eylül 2020.<<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54207133>>. Erişim Tarihi 18 Aralık 2024.
- “Geçen Yıl Kriptoyla Para Aklama Oranı %30 Azaldı.”** CoindeskTurkiye, 15 Şubat 2024.<<https://www.coindeskTurkiye.com/teknoloji/chainalysis-raporu-gecen-yil-kriptoyla-para-aklama-orani-30-azaldi-5911>> . Erişim Tarihi: 29 Aralık 2024.
- “Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi.”** Ticaret Bakanlığı, 4 Kasım 2022.
<<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/cok-terafli-ve-bolgesel-iliskiler/cok-terafli-iliskiler/guneydogu-avrupa-kanun-uygulama-merkezi>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.
- “Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue.”** OECD, 1998. <<https://doi.org/10.1787/9789264162945-en>>. Erişim Tarihi: 18 Aralık 2024.
- “History of the FATF.”** FATF, 2024.< <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/history-of-the-fatf.html>>. Erişim Tarihi: 19 Aralık 2024.
- “IMF ve Dünya Bankası.”** IMF ve Dünya Bankası, 25 Şubat 2019. <<http://tr-the-imf-and-the-world-bank.pdf>>. Erişim Tarihi: 18 Aralık 2024.
- “Informal Funds Transfer Systems, An Analysis of the Informal Hawala System.”** A Joint IMF–World Bank Paper, Mohammed El Qorchi, Samuel Munzele Maimbo, and John F. Wilson, 18 Ağustos

2003.<<https://www.imf.org/external/pubs/nft/op/222/>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“In The Face Of Expulsion From The Egmont Group.” Mondaq, 15 Mart 2018.<<https://www.mondaq.com/nigeria/white-collar-crime-anti-corruption-fraud/683386/in-the-face-of-expulsion-from-the-egmont-group>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Kara Para.” Güncel Türkçe Sözlük, <<https://sozluk.gov.tr/>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Loan Agreement.” Dünya Bankası, 2020. <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/374431468012051347/pdf/Loan079711Road0Upgrading1Modernization.pdf>>. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2024.

“Mandate of the FATF.” FATF, 2024. <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/mandate-of-the-fatf.html#accordion-ffd0cfcabc-item-06f2f20c57>>. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024.

“Methodology for Assessing Technical Compliance with the FATF Recommendations and the Effectiveness of AML/CFT/CPF Systems.” FATF, Ağustos 2024.<<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/methodology/FATF-Assessment-Methodology2022.pdf.coredownload.inline.pdf>>. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2024.

“OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesi ve Türkiye.” MFA.<<https://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>>. Erişim Tarihi: 21 Aralık 2024.

“Overview of APG Members.” APG, 2024. <<https://apgml.org/members-and-observers/page.aspx?p=8c32704a-5829-4671-873c-7b5a23ced347>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“Procedures for the FATF AML/CFT/CPF Mutual Evaluation, Follow-up and ICRG.” FATF, Ekim 2024. <<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf->

[gafi/methodology/Assessment-Follow-Up-ICRG-Procedures](https://www.fatf-gafi.org/methodology/Assessment-Follow-Up-ICRG-Procedures)

[2022.pdf.coredownload.inline.pdf](https://www.fatf-gafi.org/methodology/Assessment-Follow-Up-ICRG-Procedures-2022.pdf)>. Erişim Tarihi: 29 Aralık 2024.

“Stolen Asset Recovery Initiative.” UNODC.<<https://star.worldbank.org/focus-area/uncac>>. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024.

“T. B. M. M. Tutanak Dergisi 70 inci Birleşim.” TBMM, 28 Mart 1989. <<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c037/tbmm17037070.pdf>>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.

“The IMF and World Bank Mandate.” IMF, 2024.<<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/IMF-World-Bank-New>>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.

“The UN System Chart.” UN, Temmuz 2023. <<https://www.un.org/en/delegate/page/un-system-chart>>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.

“The Powers of the Assembly.” Avrupa Konseyi, 2024. <<https://pace.coe.int/en/pages/powers>>. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024.

“What is GAFILAT?.” GAFILAT, 2024.<<https://www.gafilat.org/index.php/es/espanol/18-inicio/gafilat/157-what-is-gafilat-3>>. Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024.

“Who We Are?.” Wolfsberg, 2024. <<https://wolfsberg-group.org/about>>. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024.

“ What We Do?.” FATF, 2024. <<https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>>. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2024.

ÖZET

Kara para aklama yasadışı yollardan edinilen gelirlerin kaynağından uzaklaştırılarak gizlenmesi süreci olup uluslararası bir sorundur. Kara para aklamanın sınır aşan özelliği ve aklanan miktarın büyüklüğü uluslararası ortak bir mücadeleyi gerekli kılmaktadır. Kara para aklama ile etkin ve sistemli bir mücadele için uluslararası kuruluşlar aracılığıyla işbirliği sağlanması gerekmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde “kara para” ve “kara para aklama” terimleri tanımlanmış olup kara para aklama yöntemleri açıklanmıştır.

Çalışmanın esas konusunu ihtiva eden ikinci bölümde ise bahse konu uluslararası işbirliğini sağlayan evrensel ve bölgesel kuruluşlar incelenmiş olup aklama ile mücadeleye yönelik oluşturdukları belge ve oluşumlar anlatılmıştır. Çalışmada belirtilen Birleşmiş Milletler (BM) gibi evrensel kuruluşların kara para aklama ile mücadeleye yönelik en temel katkıları, bağlayıcı uluslararası antlaşmalar hazırlayarak kara para aklamanın devletlerin iç hukukunda suç olarak düzenlenmesini sağlamış olmalarıdır. Uluslararası standart koyucu Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından oluşturulan ve kara para aklama ile mücadele önlemlerini içeren tavsiyelerin devletlerin imkanları ve risk temelli yaklaşım esas alınarak uygulanması belirli bir esneklik sağlayarak aklama ile mücadele önlemlerinin uygulanmasını yaygınlaştırmıştır.

Bölgesel kuruluşların, coğrafi olarak belirli bölgelerde daha yaygın olarak görülen aklama yöntemleri ile mücadele ederek özel ve etkili önlemler alabileceği belirtilmiş olup Avrupa Konseyi ve FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar (FSRBs) gibi bazı bölgesel kuruluşların kara para aklama ile mücadele çalışmalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın son kısmında özel sektör aktörlerinin kara para aklama ile mücadeledeki rolü üzerinde durularak aklama ile mücadelenin hükümet dışı örgütler tarafından da önemsendiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kara para aklama, Kara para aklama yöntemleri, Kara para aklama ile mücadele önlemleri, Uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler, FATF.

ABSTRACT

Money laundering is the process of concealing income which is obtained through illegal means by diverting it from its source. Money laundering is an international problem. The cross-border nature of money laundering and the size of the amount laundered necessitate a joint international combat. In order to effectively and systematically combat money laundering, cooperation must be provided through international organizations. In the first part of the study, the terms black money and money laundering are defined and the money laundering methods are explained.

In the second part, which includes the main subject of the study, the universal and regional organizations established for the purpose of ensuring the international cooperation in question are examined and the documents and formations they have created for anti money laundering measures are explained. Including UN the most fundamental contribution of universal organizations to combat money laundering is that they have ensured that money laundering is regulated as a crime in the domestic law of states with binding international agreements. The implementation of the anti money laundering measures established by the international standard-setting FATF, based on the risk based approach and flexibility has made the implementation of anti money laundering measures widespread.

It was stated that regional organizations can take specific and effective anti money laundering measures that are more common in certain geographical regions. Some regional organizations such as the Council of Europe and FSRBs were explained in this study.

In the last part of the study, the role of private sector actors in the fight against money laundering was emphasized and it was seen that the fight against money laundering was also given importance by non-governmental organizations.

Keywords: Money laundering, Money laundering methods, Anti money laundering measures, International organizations, United Nations, FATF.